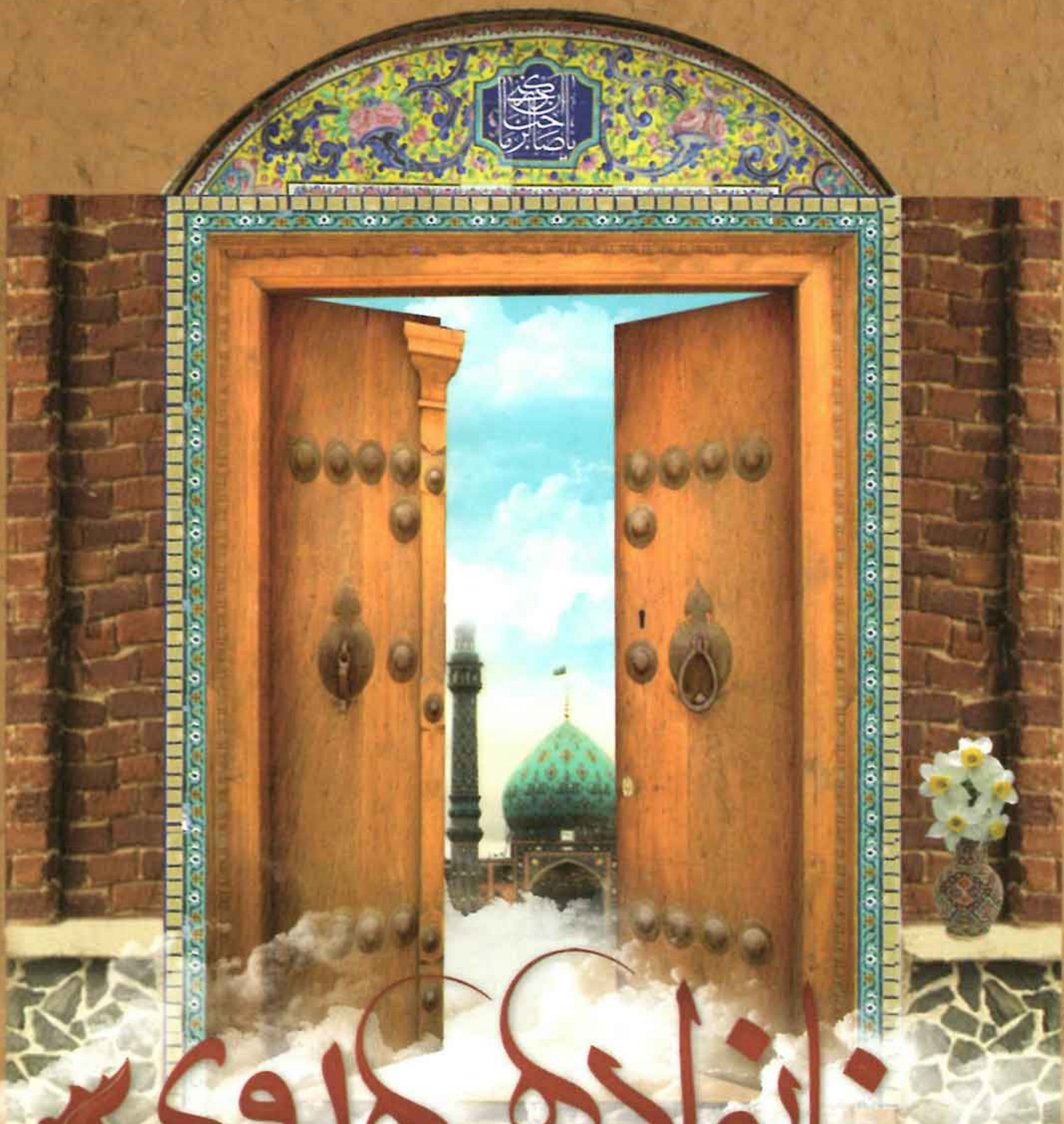
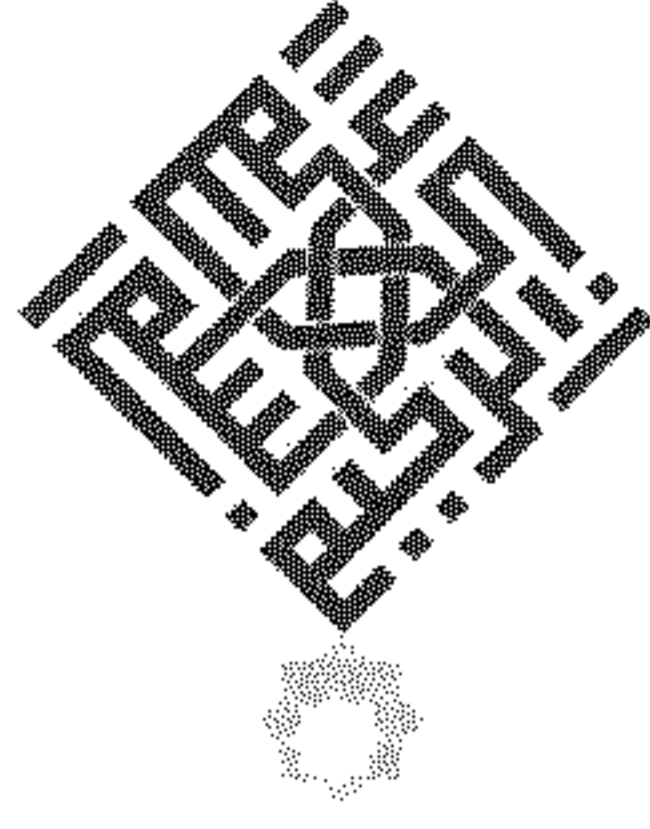


بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

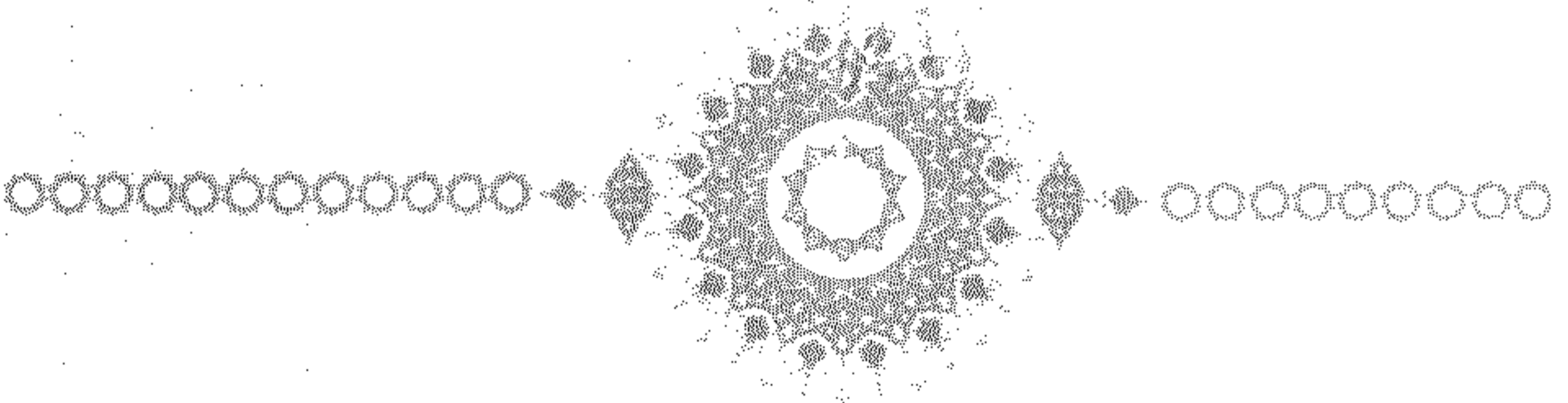
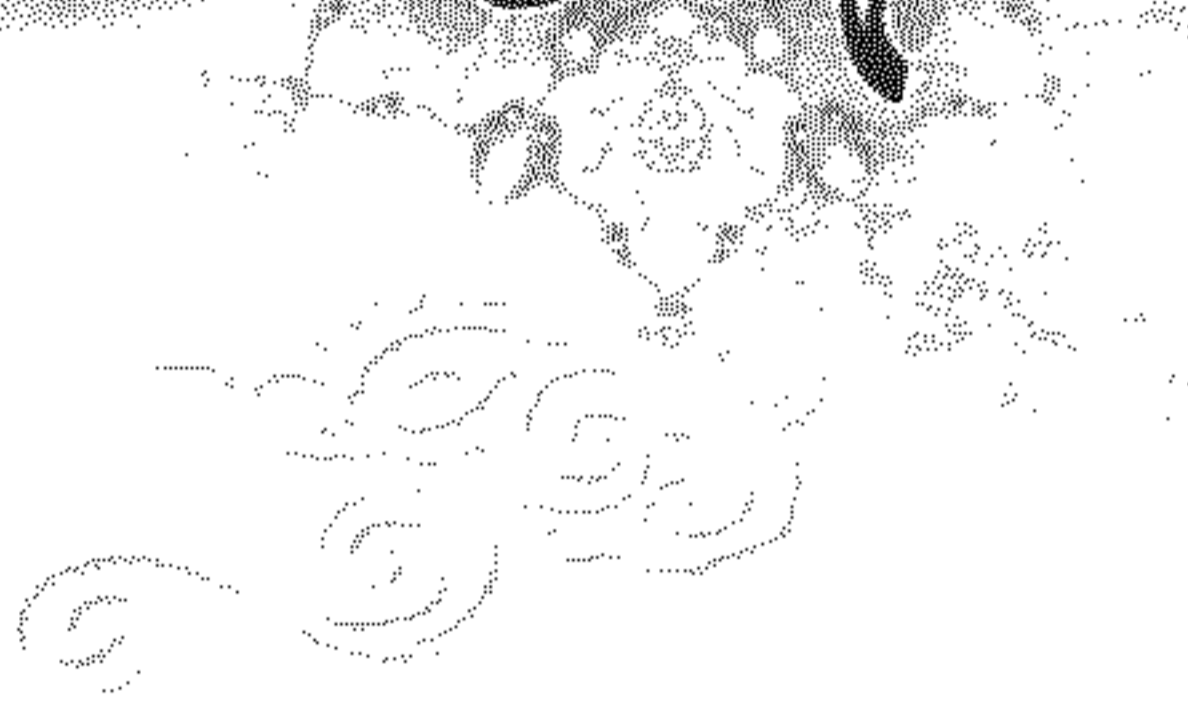


# خانقاہ مجددیہ

محمدی نیاپور



خانوارہ  
مہاروی



مہاروی

سرشناسه: نیلی نور، مهدی، ۱۳۳۱ -

به عنوان و نام بدیناورد: خانواده مهدوی / مهدی نیلی نور

مشخصات نشر: اسفندیار، مرغ سلیمان، ۱۳۸۸.

مشخصات ظاهری: ۱۹۲ ص. شابک: ۲-۲۲-۵۲۲۸-۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰

وضعیت فهرست نویسی: قیماً / موضوع: تربیت خانوادگی (اسلام)

موضوع: اسلام و خانواده / موضوع: مهدویت - انتظار

رده بندی کنگره: ۱۳۸۸ ج ۲ / BPr5774

رده بندی دیویی: ۲۹۷/۶۲۴ / شماره کتابشناسی ملی: ۱۹۲۶۹۱۲



انتشار یافته: مرغ سلیمان

نویسنده: مهدی نیلی نور

ویراستاران: محسن آدمزاده

حمیدرضا حبیبی

حروف نگار: فاطمه خلوانی

محرری: تولید: مؤسسه چاپ و نشر اسلام

نوبت چاپ: ششم / پاییز ۱۳۹۴

تعداد صفحات: قطع: ۱۹۲ / رقی

شابک: ۲-۲۲-۵۲۲۸-۶۰۰-۹۷۸-۶۰۰

۴۰۰۰۰ تومان

ستاد اقامه نماز

م.د. انصاری

پژوهش

مرکز پژوهش

م. صاحب

تلفن: ۰۲۱۳۴۴۵۵۷۴۷ و ۰۹۱۶۲۹۹۸۹۵۶

[www.nashrem.com](http://www.nashrem.com)

کلیه حقوق محفوظ است

## فهرست مطالب

۷	..... مقدمه
	<b>فصل اوّل (خانه، اهمّیت و کارکردهای آن)</b>
۱۰	..... الف) تعریف خانه
۱۱	..... ب) مصادیق اهمّیت خانه از دیدگاه اسلام:
۱۱	..... یکم. توجه به جهت قبله در ساختن بنای خانه
۱۲	..... دوم. وضع قوانین برای ورود به خانه و خروج از آن
۱۲	..... ★ ورود از درب خانه
۱۲	..... ★ استیزان و استیناس
۱۲	..... ★ آداب خروج از خانه
۱۳	..... ★ آداب ورود به خانه
۱۳	..... ج) کارکردها و انواع بهره‌گیری از خانه:
۱۴	..... یکم. تبدیل خانه به کانونهای ولایت و دین‌آشنایی
۱۴	..... دوم. تبدیل خانه‌ها به کانون دیدار بین محبّین اهل بیت <small>علیهم‌السلام</small>
۱۴	..... سوم. پایگاه هجرت به سوی خدا
۱۵	..... چهارم. مراجعه به بیوت و خانه‌ی علماء جهت یادگیری و علم‌آموزی
۱۵	..... پنجم. مرکز بهداشت و نظافت
۱۵	..... ششم. خانه، کانون آرامش‌زا و سکینه
۱۵	..... هفتم: تبدیل خانه به مسجد
۱۶	..... هشتم: خانه، آموزشگاه علمی قرآن و حکمت‌آموزی
۱۷	..... د) عوامل بی‌برکتی و عوامل معنویت‌زدای خانه
۱۷	..... اول تا چهارم. خیانت، دزدی، شرابخواری و زنا
۱۷	..... پنجم. وجود سگ

۱۷	..... ششم. موسیقی حرام
۱۸	..... هـ) عوامل معنویت‌زا در خانه
۱۸	..... یکم. تقوی محوری در ورود و حضور در خانه
۱۸	..... دوم. تلاوت قرآن در خانه
۱۸	..... سوم. استغفار
۱۹	..... چهارم. اطعام در خانه و میهمان پذیری
۱۹	..... پنجم. نماز شب
۲۰	..... ششم. برگزاری مراسم عروسی

### فصل دوم (خانواده، اهمیت و کارکردهای آن)

۲۲	..... الف) تعریف خانواده
۲۴	..... ب) کارکردهای خانواده و ازدواج
۲۷	..... ج) خانواده‌های آرمانی و تمدن‌ساز در تاریخ
۳۱	..... د) نقش خانواده‌ها در تمدن‌سازی و تاریخ‌سازی و جهان مهدوی
۳۳	..... هـ) اهمیت پرداختن به مباحث خانواده در عصر غیبت
۳۵	..... و) خانواده محوری استراتژی راهبردی دوران غیبت
۳۹	..... ز) نقش زن در انسان‌سازی و سرباز پروری برای جبهه حق
۴۴	..... ح) قانون فطرت و خانواده‌های ولایی

### فصل سوم (انواع خانواده، تعریف و توصیف خانواده مهدوی)

۵۲	..... الف) انواع خانواده از دیدگاه کارشناسان تربیت
۵۳	..... ب) تعریف و توصیف خانواده مهدوی
۵۶	..... ج) تعریف و توصیف خانه مهدوی

### فصل چهارم (خدا محوری شرط لازم خانواده مهدوی)

۵۸	..... خدا محوری، شرط لازم خانواده مهدوی
۵۸	..... راهکارهای توحیدبخشی به فضای خانه و خانواده



- یکم. مبارزه با مظاهر شرک ..... ۵۸
- دوم. اندیشه سازی توحیدی ..... ۶۱
- سوم. اطاعت پذیری توحیدی ..... ۶۳
- راهکارهای توحید پذیری عملی ..... ۶۳
- فصل پنجم (امام محوری و مهدی باوری در خانواده مهدوی)
- امام محوری، شرط لازم خانه مهدوی ..... ۶۶
- الف) فوائد و آثار مهدی باوری و مهدی باوری در خانواده ..... ۶۷
- یکم. وجود حامی معنوی ..... ۶۷
- دوم. وجود ناظر اخلاقی و دینی ..... ۶۷
- سوم. بهره‌مندی از دعای خیر امام زمان علیه السلام ..... ۶۹
- چهارم. سیره امام عصر علیه السلام الگو و متد خانواده‌های مهدوی ..... ۷۰
- پنجم. دفع بلاها و آفات ..... ۷۰
- ب) اصول همسان‌سازی و همانند سازی فرهنگ خانواده با فرهنگ و آرمان مهدویت ..... ۷۲
- یکم. اصل امیدواری و پرهیز از یأس ..... ۷۲
- دوم. اصل عدالت محوری ..... ۷۳
- سوم. اصل عزت‌مندی و عزیز پروری ..... ۷۷
- چهارم. اصل آرامش و رفاه ..... ۸۰
- پنجم. اصل صلح و امنیت ..... ۸۳
- ششم. اصل اصلاحگری ..... ۸۵
- هفتم. اصل سلامت و بهداشت روانی ..... ۸۸
- هشتم. اصل پاکی دلها از کینه و دشمنی ..... ۸۹
- نهم. اصل مسئولیت پذیری و درد مردم داشتن ..... ۹۱
- دهم. اصل دوستی، عشق و هراس زدایی ..... ۹۳
- یازدهم. اصل دانش محوری ..... ۹۵

- دوازدهم. اصل شجاعت و جرأت ورزی ..... ۹۸
- سیزدهم. اصل خردورزی و تربیت عقلانی ..... ۱۰۰
- چهاردهم. اصل آرمان گرایی ..... ۱۰۱
- ج) فضا سازی معنوی خانه با یاد و نام خدا و امام زمان علیه السلام ..... ۱۰۵
- د) زندگی بهاری با یاد مهدی علیه السلام ..... ۱۰۸
- ه) امام زمان شناسی شرط مسلمان زیستن و مسلمان مردن ..... ۱۱۱
- و) امام الگو و الگوی امام ..... ۱۱۴

### فصل ششم (اخلاق محوری و تربیت در خانواده مهدوی)

- اخلاق محوری (والا محوری) ..... ۱۲۰
- الف) سوره نور اخلاق در خانواده و مهدویت ..... ۱۲۰
- ب) رعایت اصول مدیریت و ارزشهای اخلاقی در اداره نظام خانواده ..... ۱۲۷

### فصل هفتم (تربیت نسل مهدوی، اصلی ترین رسالت خانواده مهدوی)

- رسالت‌ها و مأموریت‌های خانواده مهدوی ..... ۱۴۴
- تربیت نسل مهدوی ..... ۱۴۴
- راهکارهای علمی (آموزشی) ..... ۱۴۶
- راهکارهای عملی (پرورشی) ..... ۱۵۳

### فصل هشتم (آیا عضو شدن در بیت الولاية ممکن است؟)

- بررسی امکان عضویت در بیت الولاية و اقتداء به حضرت سلمان علیه السلام ..... ۱۶۸
- راهکارهای عضویت در بیت الولاية امام زمان عصره ..... ۱۷۵

### فصل نهم (آسیب شناسی خانواده در دوران غیبت)

- آسیب شناسی مباحث خانواده در دوران غیبت ..... ۱۷۸
- الف) فرهنگ انتظار در برابر فرهنگ ابتدال ..... ۱۷۸
- ب) ناهنجاری‌های خانوادگی در آخرالزمان ..... ۱۷۹

## مقدمه

«یا اَبَانَا اِسْتَغْفِر لَنَا ذُنُوبَنَا اِنَّا كُنَّا خَاطِئِین.»<sup>۱</sup>  
(ای پدرجان! برای گناهان ما از خداوند طلب مغفرت نما که ما خطاکار بودیم.)

در فرهنگ دینی؛ خانه و خانواده، هسته مرکزی اجتماع و مهمترین پایگاه تربیت و از مهمترین نهادهای انسان‌سازی به‌شمار می‌رود. نقش خانه و خانواده در صالح‌سازی، سالم‌سازی، مصلح‌پروری و نشر فضیلتها نقشی انحصاری و بی‌بدیل است. و از جمله مهمترین رسالت‌های دینی ما، ضمن مراقبت از خود و خودسازی و اصلاح فردی، توجه به کانون خانواده، استحکام‌بخشی و اصلاح‌گری نسبت به آن است تا از این طریق خود و خانواده خویش را برای درک حرکت جهانی مهدوی آماده سازیم. حرکت در جهت تشکیل خانواده‌های مهدوی و تبدیل خانه‌ها به کانون تربیت محبتان اهل بیت علیهم‌السلام در برابر هجوم همه‌جانبه فرهنگی دشمن، امری لازم و بسیار مهم است که در صورت تحقق، تحوّل عظیم و جهانی را به دنبال خواهد داشت و خانواده‌ها برای تحقق بخشیدن به این هدف بزرگ لازم است سه گام اساسی را دنبال کنند:

اول: خدا محوری، دوم: امام محوری و سوم: اخلاق محوری  
مباحث خانواده مهدوی در این کتاب پس از ذکر یک مقدمه لازم برای مباحث خانه و خانواده، براساس همین سه محور تنظیم و ارائه گردیده است. هدف ما از نگارش این کتاب، ورود به حوزه تربیت، با توجه به آموزه‌ها و معارف مهدوی می‌باشد، توضیح اینکه ما با یک نگاه اجمالی به وظایف شیعه در عصر غیبت، لازم است در دو جهت: «مهدی باوری» و «مهدی یاوری» برنامه و نقشه راه داشته باشیم.



در این خصوص، تأکید بر احساسات و شعار و یا حتی آموزش فقط در عرصه معارف مهدویت، لازم اما ناکافی است، از این رو باید بخشی از ظرفیت‌ها و سرمایه‌های دوستان اهل بیت علیهم‌السلام به امر مقدس تربیت مهدوی و تربیت مهدی‌یاوران اختصاص یابد تا تلاشهای علمی در این خصوص به نتایج عملی منجر گردد.

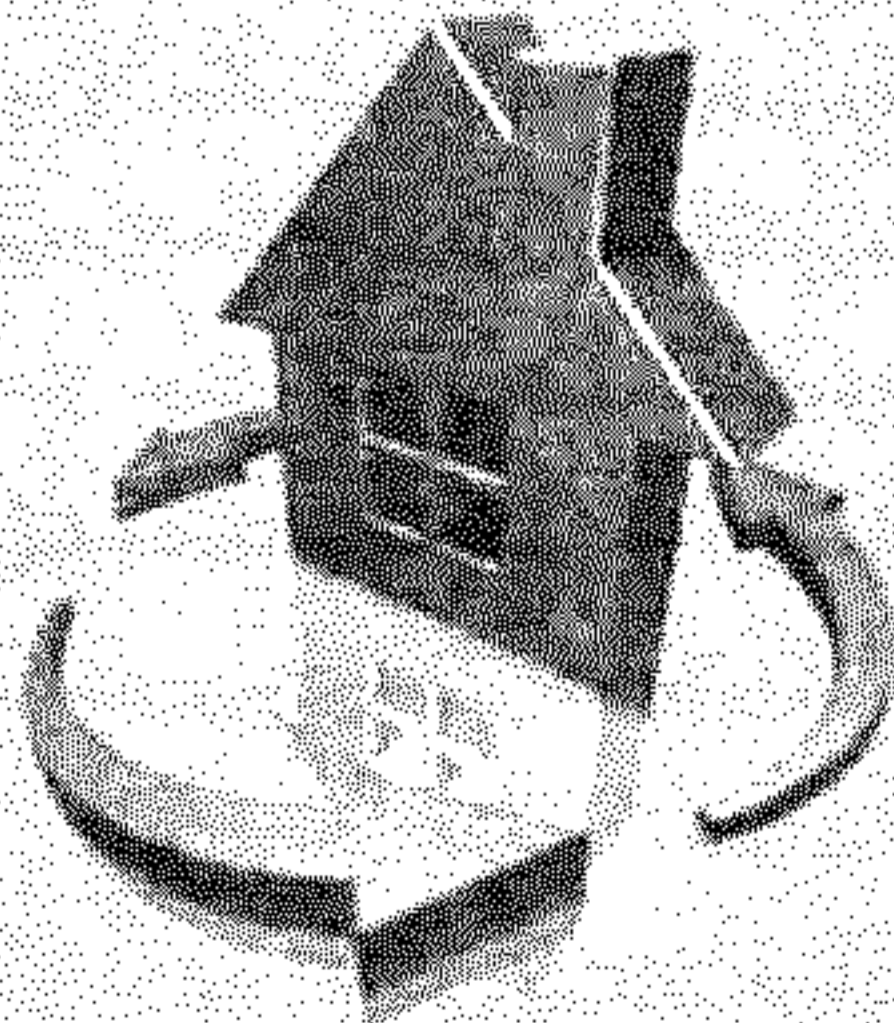
همچنین ناگفته پیداست که برای داشتن فعالیتهای مؤثر تربیتی، بهترین و نتیجه بخش‌ترین مکان، کانون گرم خانواده است، لذا لازم است با طرح بحث خانواده مهدوی و توسعه آن در بین خانواده‌ها، ذائقه تربیتی و سبک زندگی خانواده‌ها را به سوی مهدویت سوق داد تا پس از این مرحله که سنگ بنای جامعه‌ای آرمانی است، افراد یک خانواده برای ورود به جامعه‌ای مهدوی و تشکیل و تقویت آن و آنگاه شکل‌گیری جهان مهدوی آماده شوند.

مبحث خانواده مهدوی، حلقه واسطه‌ای بین افراد مهدوی و جامعه جهانی مهدوی است که بایستی توسط کارشناسان مسائل خانواده و اندیشمندان فرهیخته مورد توجه ویژه قرار گیرد و بدان پرداخته شود.

از آنجا که اصطلاح «خانواده مهدوی» اصطلاحی جدید و منطبق بر نیازهای تربیتی یک خانواده در عصر حاضر است، یقیناً دارای زوایا و ابعاد گوناگون می‌باشد که ما در این کتاب به بررسی برخی از ابعاد مهم این مبحث پرداخته‌ایم و لازم است در ادامه، این نقشه راه و الگوی تربیتی توسط محققین تکمیل شده و مورد نقادگی و موشکافی دقیق‌تری قرار گیرد.

# فصل اول

خانه، اهمیت و کارکردهای آن



## الف) تعریف خانه

در بیان معنای بیت در لغت آمده است:

✓ (أَنَّ الْأَصْلَ الْوَاحِدَ فِي هَذِهِ الْمَادَّةِ: هُوَ عَمَلٌ أَوْ سَكْنٌ لَيْلًا، وَ مِنْهُ الْبِيَاتُ وَ الْبِيوتَةُ، وَ بِهَذِهِ الْمُنَاسِبَةِ أُطْلِقَ لَفْظَ الْبَيْتِ عَلَى مَحَلِّ يَسْكُنُ لَيْلًا... فَعَلِمَ أَنَّ الْبَيْتَ مَسْكَنٌ مَخْصُوصٌ مَعَدٌّ لِلْبِيوتَةِ وَ السَّكْنَى وَ الْإِسْتِرَاحَةَ لَيْلًا، كَمَا أَنَّ الدَّارَ مَوْضِعٌ مَخْصُوصٌ مَحْدُودٌ بِالْجُدْرَانِ وَ مَعَدٌّ لِسَكْنَى الْعَائِلَةِ وَ فِيهِ الْبِيوتُ).<sup>۱</sup>

«ریشه اصلی در ماده «بیت» به معنای کار شبانه یا سکونت شبانه است و تعابیری چون بیات و بیتوته (سکونت شبانه در جایی) از این ماده است و به همین مناسبت لفظ «بیت» بر محلی که در آن شبانگاه سکونت می شود اطلاق می گردد. پس دانسته شد بیت مکانی است مخصوص که برای بیتوته و استراحت شبانه آماده شده است، همچنانکه «دار» (خانه) جایگاه ویژه‌ای است که با دیوار محدود شده و برای سکونت خانواده آماده و در آن اتاقهایی ساخته شده است.»

آیه اله جوادی آملی نیز در بیان معنای بیت می فرمایند:

✓. بیت جایی است که شب اعضای خانواده مثلاً در آنجا به سر می برند و چون شعر اجزای حروف و کلام را در خود جمع می کند «بیت» نامیده



می‌شود.<sup>۱</sup>

از دیدگاه قرآن و اهل بیت علیهم‌السلام و نیز از منظر کارشناسان مسائل تربیتی، محدوده خانه از قداست ویژه‌ای برخوردار می‌باشد که بر خانواده‌ها لازم است ضمن آشنایی با این اهمیت و قوانین و آداب خانه، برای اجرای قواعد خانه‌داری تلاش نمایند.

اهمیت ویژه خانه سبب شده است تا دین برای ساختن خانه، ورود به آن، حضور در آن و خروج از آن قوانین و آداب خاصی را تنظیم کند، همانطور که برای خانه‌های خداوند در زمین (مساجد)، احکام ویژه‌ای وضع شده است.

### ب) مصادیق اهمیت خانه از دیدگاه اسلام:

یکم. توجه به جهت قبله در ساختن بنای خانه

قرآن می‌فرماید: (وَاجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً<sup>۲</sup> وَ أَقِيمُوا الصَّلَاةَ...<sup>۳</sup>)

«خانه‌هایتان را مقابل هم (یا رو به قبله) بسازید و نماز را به پا دارید...»

در تفسیر نور ذیل این آیه آمده است:

✓ قبله، هم به معنای مقابل و روبروی هم است و هم به معنای جهت

کعبه، یعنی خانه‌سازی رو به قبله...

✓ معماری و شهرسازی اسلامی باید با اهداف مکتبی سازگار باشد و

جهت قبله فراموش نشود.

✓ به گونه‌ای خانه بسازیم که انجام مراسم مذهبی و اقامه نماز در آن

عملی باشد.

✓ خانه افراد مکتبی باید نمازخانه باشد.<sup>۴</sup>

۱. تسنیم، ج ۶، ص ۵۳۶

۲. قبله در لغت به معنای متقابل و روبروست. قاموس، ج ۵، ص ۲۲۷

۳. یونس، ۸۷

۴. تفسیر نور، ج ۵، ص ۲۵۵

همچنین در کتاب تفسیری بحرالعلوم آمده است:

(وَاجْعَلُوا بُيُوتَكُمْ قِبْلَةً أَيُّ حَوْلُوا بُيُوتَكُمْ نَحْوَ الْقِبْلَةِ)<sup>۱</sup>

«خانه‌هایتان را قبله قرار دهید یعنی به سوی قبله بسازید.»

در طراحی و مهندسی خانه‌سازی، جهت قبله علاوه بر نماز برای اموری چون نشستن، خوابیدن و... کاربرد دارد و این همه بیانگر ارتباط تنگاتنگ مهندسی خانه‌سازی و مسائل تربیتی و توحیدی و معنوی می‌باشد.

**دوم. وضع قوانین برای ورود به خانه و خروج از آن**

❖ **ورود از درب خانه**

قرآن می‌فرماید: (لَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَىٰ وَ أْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا)<sup>۲</sup>

«نیکی آن نیست که از پشت خانه‌ها وارد شوید، بلکه نیکی آن است که

تقوی پیشه کنید و از درها وارد خانه‌ها شوید.»

در این آیه شریفه برای خانه به عنوان یک پایگاه مهم تربیتی حرمت و حریم خاصی تعریف شده و از حریم شکنی و نادیده انگاشتن قداست آن پرهیز داده شده است و خواسته شده اهل خانه، مودبانه از درب آن وارد شوند.

❖ **استیذان و استیناس**

قرآن می‌فرماید: (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَدْخُلُوا بُيُوتًا غَيْرَ بُيُوتِكُمْ حَتَّىٰ تَسْتَأْذِنُوا وَ تَسَلِّمُوا عَلَىٰ أَهْلِهَا...)<sup>۳</sup>

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید، به خانه‌هایی که خانه‌های شما نیست،

داخل شوید تا اینکه اجازه بگیرید و بر اهل آن سلام گوید...»

❖ **آداب خروج از خانه**

در روایات برای خروج از خانه اذکار متعددی ذکر شده است، از جمله:

۱. بحرالعلوم، تألیف نصرین محمدبن احمد سمرقندی، ج ۲، ص ۱۲۸

۲. بقره، ۱۸۹

۳. نور، ۲۷

امام رضا علیه السلام فرمودند: چون از خانه بیرون می‌روی بگو: (بِسْمِ اللَّهِ آمَنْتُ بِاللَّهِ تَوَكَّلْتُ عَلَى اللَّهِ مَا شَاءَ اللَّهُ لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ).

### ✽ آداب ورود به خانه

قرآن کریم در بیان آداب ورود به خانه می‌فرماید:  
(فَإِذَا دَخَلْتُمْ بُيُوتًا فَسَلِّمُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ تَحِيَّةً مِنْ عِنْدِ اللَّهِ مُبَارَكَةٌ طَيِّبَةٌ...)<sup>۱</sup>

«پس هنگامی که داخل خانه‌ای شدید، بر خویشان سلام کنید، سلام و تحیتی از سوی خداوند، سلامی پر برکت و پاکیزه!»

حضرت علی علیه السلام در تفسیر این آیه شریفه فرمودند:  
(إِذَا دَخَلَ أَحَدُكُمْ مَنْزِلًا فَلْيُسَلِّمْ عَلَى أَهْلِهِ يَقُولُ: «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ» فَإِنْ لَمْ يَكُنْ أَهْلٌ فَلْيَقُلْ: «السَّلَامُ عَلَيْنَا مِنْ رَبِّنَا» وَلْيَقْرَأْ قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ حِينَ يَدْخُلُ مَنْزِلَهُ فَإِنَّهُ يُنْفِي الْفَقْرَ).<sup>۲</sup>

«چون کسی داخل خانه‌ای شد بر اهل آن خانه سلام کند و بگوید: «السَّلَامُ عَلَيْكُمْ»، پس اگر کسی در خانه نبود باید بگوید: «السَّلَامُ عَلَيْنَا مِنْ رَبِّنَا» «سلامی بر ما از جانب پروردگاران» و سوره قل هو الله احد را هنگام وارد شدن بخواند که فقر را برطرف می‌کند.»

### ج) کارکردها و انواع بهره‌گیری از خانه

یکی از مشخصات خانواده‌های موفق الهی و ولایی بهره‌گیری حداکثری و چند منظوره از خانه و محیط آن می‌باشد؛ این دیدگاه براساس آموزه‌ها و سفارشهای اهل بیت علیهم السلام و جزء سیره مبارکه ایشان می‌باشد.

خانواده موفق باید از خانه به عنوان کانونهای چند منظوره و چند کاره بهره‌گیری نمایند، یعنی علاوه بر استراحت و خواب و خوراک و تأمین آرامش و

۱. نور، ۶۱

۲. تفسیر نورالثقلین، ج ۵، ص ۱۸۲

آسایش در خانه می‌توان بهره‌های دیگری هم گرفت که مهمترین آن تبدیل خانه به پایگاه علم و علم‌آموزی مکتب تربیتی اهل بیت علیهم‌السلام و محل رفت و آمد محبان اهل بیت علیهم‌السلام است. در اینجا به چند نمونه از کارکردهای معنوی خانه اشاره می‌کنیم:

### یکم. تبدیل خانه به کانونهای ولایت و دین آشنائی

✓ **قال الصادق علیه‌السلام :** (أَبْلَغُ مَوَالِينَا السَّلَامَ وَ أَوْصِيَهُمْ بِتَقْوَى اللَّهِ... وَ أَنْ يَتَلَقَّوْا فِي بَيْوتِهِمْ وَلِيَتَفَاوَضُوا عِلْمَ الدِّينِ فَإِنَّ ذَلِكَ حَيَاةٌ لَأَمْرِنَا، رَجِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَمْرِنَا).<sup>۱</sup>

«سلام ما را به دوستان و موالی ما برسان و آنها را به تقوای الهی سفارش فرما... و اینکه در خانه‌هایتان با یکدیگر ملاقات کنید و با یکدیگر راجع به علوم دینی مذاکره و گفتگو کنند، چرا که با این کار، امر ما اهل بیت زنده و پویا می‌شود، خداوند بنده‌ای که امر ما اهل بیت را احیا کند، رحمت فرماید.»

دوم. تبدیل خانه‌ها به کانون دیدار بین محبین اهل بیت علیهم‌السلام با هدف احیاء امر ایشان

✓ **قال الباقر علیه‌السلام :** (تَزَاوَرُوا فِي بُيُوتِكُمْ فَإِنَّ ذَلِكَ حَيَاةٌ لَأَمْرِنَا، رَجِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَمْرِنَا).<sup>۲</sup> «یکدیگر را در خانه‌هایتان زیارت کنید، چرا که در این ملاقات و زیارت، امر ما اهل بیت زنده و پویا می‌شود، خداوند بنده‌ای که امر ما اهل بیت را احیا کند رحمت فرماید.»

### سوم. پایگاه هجرت به سوی خدا

خانه‌های ایمانی می‌توانند پایگاهی برای مهاجرت به سوی خدا باشند، همچنانکه نبی مکرم اسلام صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در شب هجرت از خانه خود به سوی مدینه حرکت کردند؛ همچنین مهاجرین صدر اسلام با ترک تعلق خود به خانه و کاشانه، هجرت آرمانی خود به مدینه را آغاز کردند.

۱. مستدرک الوسائل، ج ۱۷، ص ۲۹۹

۲. بحار الأنوار، ج ۲، ص ۱۴۴

(وَمَنْ يَخْرُجْ مِنْ بَيْتِهِ مُهَاجِرًا إِلَى اللَّهِ وَرَسُولِهِ...)<sup>۱</sup> «هر کس به

عنوان مهاجرت به سوی خدا و رسولش، از خانه خود بیرون رود...»

چهارم. مراجعه به بیوت و خانه علماء جهت یادگیری و علم آموزی

✓ قال لقمان لابنه: (أَيُّ بَنِي صَاحِبِ الْعِلْمَاءِ وَجَالِسِهِمْ وَزُرَّهِمْ فِي بِيوتِهِمْ لَعَلَّكَ أَنْ تَشْبِهَهُمْ فَتَكُونَ مِنْهُمْ).<sup>۲</sup>

«لقمان به فرزندش گفت: فرزندانم با علماء همراه باش و با آنان نشست و

برخواست کن و آنان را در خانه‌هایشان زیارت کن، چرا که شاید با این

عملت شبیه آنان شوی و در نتیجه از آنان گردی.»

پنجم. مرکز بهداشت و نظافت

✓ قال الكاظم (ع): (مَلِكٌ يُنَادِي فِي السَّمَاءِ: اللَّهُمَّ بَارِكْ عَلَى الْخَلَائِنِ وَالْمُتَخَلِّينِ وَهُمْ الَّذِينَ فِي بُيُوتِهِمُ الْخَلُّ وَالَّذِينَ يَتَخَلَّلُونَ).<sup>۳</sup>

«فرشته‌ای در آسمان ندا می‌دهد: «خداوند! خلائان و متخللان را برکت

ده» و آنان کسانی هستند که در خانه‌هایشان سرکه «خل» هست و کسانی که

خلال می‌کنند.»

ششم. خانه، کانون آرامش‌زا و سکینه

(وَاللَّهُ جَعَلَ لَكُمْ مِنْ بُيُوتِكُمْ سَكَنًا).<sup>۴</sup>

«و خدا برای شما از خانه‌هایتان محل سکونت (و آرامش) قرار داد.»

هفتم. تبدیل خانه به مسجد

حضرت زهرا (ع) و حضرت علی (ع) در خانه، محراب عبادت و اتاقی برای

عبادت داشتند و نماز شب و عبادات خود را در آن به انجام می‌رساندند، هر

چند ارتباط ایشان با مسجد نیز قوی و مستمر بود. سایرین نیز علاوه بر شرکت

۱. نساء، ۱۰۰

۲. بحار الأنوار، ج ۱، ص ۲۰۵

۳. وسایل الشیعه، ج ۲۴، ص ۴۲۲

۴. نحل، ۸۰



در مساجد برای عبادت جمعی می‌توانند در خانه محرابی برای عبادت داشته باشند. امام صادق علیه السلام به مِسْمَع فرمودند:

(إِنِّي أُحِبُّ لَكَ أَنْ تَتَّخِذَ فِي دَارِكَ مَسْجِدًا فِي بَعْضِ بَيْوتِكَ...)<sup>۱</sup>

«من دوست دارم یکی از اتاق‌های منزلت را مسجد قرار دهی.»

البته به فرموده روایات شایسته است نمازهای واجب در مساجد و نمازهای نافله در خانه اقامه گردد، اما زنان نیز می‌توانند در صورت عدم وجود شرایط حضور در مسجد، خانه خویش را مسجد قرار دهند و همان ثواب حضور در مسجد برای ایشان لحاظ می‌گردد.

✓ قال رسول الله صلى الله عليه وآله: (صَلَاةُ الْمَرْأَةِ وَخِدْمَتُهَا فِي بَيْتِهَا كَفَضْلِ صَلَاتِهَا فِي الْجَمْعِ خَمْسًا وَعِشْرِينَ دَرَجَةً).<sup>۲</sup>

«نماز فردای زن در خانه‌اش همانند فضیلت نماز جماعت اوست که

بیست و پنج درجه و ثواب دارد.»

همچنین روایت شده که:

✓ (أَنَّ خَيْرَ مَسَاجِدِ النِّسَاءِ الْبَيْتُ...)<sup>۳</sup>

«بهترین مساجد برای زنان، خانه‌هایشان است.»

هشتم. خانه، آموزشگاه علمی قرآن و حکمت آموزی

قرآن می‌فرماید: (وَ اذْكُرْنَ مَا يُتْلَىٰ فِي بُيُوتِكُنَّ مِنْ آيَاتِ اللَّهِ وَ

الْحِكْمَةِ).<sup>۴</sup>

«آنچه را که از آیات الهی و حکمت و دانش در خانه‌های شما خوانده

می‌شود، یاد کنید.»

۱. بحار الأنوار، ج ۷۳، ص ۱۶۲

۲. وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۳۷

۳. وسائل الشیعه، ج ۵، ص ۲۳۷ البته به فتوای مراجع، امروزه حضور زنان در مساجد

رجحان دارد.

۴. احزاب، ۳۴

### د) عوامل بی‌برکتی و معنویت‌زدای خانه

خانه ولایی خانه‌ای است که در کنار بهره‌مندی از عوامل معنویت‌زا و برکت آفرین، از آفات و عوامل معنویت‌زدا و بی‌برکتی نیز مصون باشد. از آنجا که قبل از ایجاد زمینه رشد و تعالی لازم است ابتدا، موانع رشد و بالندگی برطرف شود، در اینجا به ذکر عوامل معنویت‌زدا و در ادامه عوامل معنویت‌زا می‌پردازیم. اما برخی عوامل بی‌برکتی و معنویت‌زدای خانه عبارتند از:

#### یکم تا چهارم. خیانت، دزدی، شرابخواری و زنا

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند:

(أَرْبَعٌ لَا تَدْخُلُ بَيْتًا وَاحِدَةً مِنْهُنَّ إِلَّا خَرِبَ وَ لَمْ يَعْمُرْ بِالْبَرَكَاتِ: الْخِيَانَةُ وَالسَّرِقَةُ وَ شَرِبُ الْخَمْرِ وَ الزَّانَا.)<sup>۱</sup>

«چهار چیز است که اگر یکی از آنها به هر خانه‌ای وارد شود آنرا ویران کند و (آن خانه دیگر) از برکت آباد نخواهد شد: خیانت، دزدی، شرابخواری و زنا.»

#### پنجم. وجود سگ

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فرمودند:

(إِنَّ جِبْرِيْلَ أَتَانِي فَقَالَ: إِنَّا مَعَاشِرَ الْمَلَائِكَةِ لَا نَدْخُلُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ.)<sup>۲</sup> «جبرئیل نزد من آمد و گفت: ما فرشتگان در خانه‌ای که سگ در آن باشد وارد نمی‌شویم.»

#### ششم. موسیقی حرام

امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام فرمودند:

(بَيْتُ الْغِنَاءِ لَا تُؤْمِنُ مِنْهُ الْفَجِيْعَةُ وَلَا تُجَابُ فِيهِ الدَّعْوَةُ وَلَا يَدْخُلُهُ الْمَلَكُ.)<sup>۳</sup>

۱. میزان الحکمة، ح ۷۶۵۱

۲. بحار، ج ۶۲، ص ۵۳

۳. وسائل الشیعه، ج ۱۷، ص ۳۰۳

«خانه موسیقی (که همیشه در آن صدای موسیقی حرام به گوش می‌رسد) از بلای ناگهانی امنیت ندارد و دعا در آن مستجاب نیست و هیچ فرشته‌ای به آن داخل نمی‌شود.»

### ه) عوامل معنویت‌زا در خانه

یکم. تقوی محوری در ورود و حضور در خانه

✓ (و لیس البرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا وَلَكِنَّ الْبِرَّ مَنِ اتَّقَى وَ أَتُوا الْبُيُوتَ مِنْ أَبْوَابِهَا وَ اتَّقُوا اللَّهَ.)<sup>۱</sup>

«کار نیک، آن نیست که از پشتِ خانه‌ها وارد شوید، بلکه نیکی این است که پرهیزگار باشید و از درِ خانه‌ها وارد شوید و تقوا پیشه کنید.»

دوم. تلاوت قرآن در خانه

✓ قال النبی ﷺ:

(نُورُوا بُيُوتَكُمْ بِتِلَاوَةِ الْقُرْآنِ... فَإِنَّ الْبَيْتَ إِذَا كَثُرَ فِيهِ تِلَاوَةُ الْقُرْآنِ كَثُرَ خَيْرُهُ وَ اتَّسَعَ أَهْلُهُ.)<sup>۲</sup>

«خانه‌های خود را به تلاوت قرآن، نورانی کنید... چرا که هرگاه در خانه تلاوت قرآن بسیار شود، خیر و برکتش زیاد شود و اهل آن به وسعت رسند (بهره‌مند شوند).»

سوم. استغفار

✓ قال رسول الله ﷺ:

(أَكْثَرُوا مِنَ الْإِسْتِغْفَارِ فِي بُيُوتِكُمْ وَ فِي مَجَالِسِكُمْ...)<sup>۳</sup>

«در خانه‌هایتان و در مجالستان زیاد استغفار کنید.»

۱. بقره، ۱۸۹

۲. الکافی، ج ۲، ص ۶۱۰

۳. مستدرک الوسائل، ج ۵، ص ۳۱۹

چهارم. اطعام در خانه و میهمان‌پذیری

✓ قال رسول الله ﷺ:

(الْخَيْرُ أَسْرَعُ إِلَى الْبَيْتِ الَّذِي يُطْعَمُ فِيهِ الطَّعَامُ مِنَ الشَّفْرَةِ فِي سَنَامِ الْإِبِلِ.)<sup>۱</sup>

«خیر و نیکی، به خانه‌ای که در آن اطعام طعام می‌شود زودتر از رسیدن

تیغ به کوهان شتر، می‌رسد.»

پنجم. نماز شب

امام رضا علیه السلام فرمودند:

(إِنَّ الْبُيُوتَ الَّتِي يُصَلِّي فِيهَا اللَّيْلَ يَزْهَرُ نُورُهَا لِأَهْلِ السَّمَاءِ كَمَا يَزْهَرُ نُورُ الْكَوَاكِبِ لِأَهْلِ الْأَرْضِ.)<sup>۲</sup>

«خانه‌هایی که در آن نماز شب خوانده شود برای اهل آسمان نورافشانی

می‌کند، همانگونه که ستارگان برای اهل زمین نورافشانی می‌نمایند.»

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند:

(رَحِمَ اللَّهُ رَجُلًا قَامَ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّى وَ أَيْقَظَ أَمْرَأَتَهُ فَصَلَّتْ، فَإِنْ أَبَتْ نَضَخَ فِي وَجْهِهَا الْمَاءَ، رَحِمَ اللَّهُ امْرَأَةً قَامَتْ مِنَ اللَّيْلِ فَصَلَّتْ وَ أَيْقَظَتْ زَوْجَهَا، فَإِنْ أَبِي نَضَخَتْ فِي وَجْهِهِ الْمَاءَ.)<sup>۳</sup>

«رحمت خدا بر آن مردی باد که نیمه‌های شب برخیزد و نماز بخواند و

همسرش را برای نماز خواندن بیدار کند و اگر بیدار نشد آب به صورتش

بپاشد، رحمت خدا بر آن زنی که نیمه‌های شب از خواب برخیزد و نماز

بخواند و شوهرش را برای نماز بیدار کند و اگر امتناع کرد به صورتش آب

بپاشد.»

۱. بحار الأنوار، ج ۷۱، ص ۳۶۲

۲. مستدرک الوسائل، ج ۶، ص ۳۳۲

۳. میزان الحکمة، ح ۱۰۷۴۶

ششم. برگزاری مراسم عروسی

✓ قال الصادق عليه السلام:

(إِنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ يُحِبُّ الْبَيْتَ الَّذِي فِيهِ الْعُرْسُ.)<sup>۱</sup>

«خداوند عزوجل خانه‌ای که در آن مراسم عروسی برپا می‌شود را دوست

می‌دارد.»

# فصل دوم

## خانواده، اهمیت و کارکردهای آن



## الف) تعریف خانواده

در کتب لغت خانواده را اینچنین تعریف کرده‌اند:

۷. الأهل: (هو تحقق الانس مع الاختصاص و التعلق. ثم إن لهذا المعنى مراتب سعة و ضيقا، فالزوجة و الأبناء و البنات و الأحفاد و الأصهار كلهم من الأهل، و كلما يشتد التعلق و يزداد الاختصاص: يقوى عنوان الأهلية، فقد يكون واحد من المراتبة المتأخرة أقرب و أولى من الآخر المتقدم، و قد ينفي عنوان الأهلية عمّن ينتفي فيه التعلق و التوافق و الاختصاص)<sup>۱</sup>

«أهل یعنی انس همراه با ویژه‌گی و تعلق و وابستگی و برای آن مراتب مختلفی وجود دارد، بنابراین همسر، فرزندان پسر و دختر، عروس و داماد انسان همگی جزء خانواده انسان به شمار می‌روند و هر چه این تعلق و اختصاص زیادتر شود عنوان اهلیت شدت می‌یابد.»

۷. (آل الرجل: أهله و عیاله، و آله ایضا: أتباعه.)<sup>۲</sup>

«منظور از خانواده مرد، همان اهل و عیال او و همچنین کسانی‌اند که از او تبعیت می‌کنند.»

۷. (اهل الرجل در اصل کسانی‌اند که با او در یک خانه زندگی می‌کنند،

۱. التحقيق، ج ۱، ص ۱۶۹

۲. همان، ص ۱۷۶

بعد بطور مجزا به کسانی که او و آنها را یک نسب جمع می کند اهل بیت آن مرد گفته اند.)<sup>۱</sup>

۷. (در قاموس گوید: اهل مرد، عشیره و اقربای اوست و اهل الامر حاکمان امور هستند؛ اهل خانه، ساکنان آن هستند و اهل مذاهب، معتقدان به آن مذهب می باشد و...)

۷. (در قرآن مجید آمده: أَهْلِ الْكِتَابِ... أَهْلِ الْإِنْجِيلِ... أَهْلَ الْقُرَى... أَهْلِ الْمَدِينَةِ... أَهْلَ الْبَيْتِ... أَهْلَ الذِّكْرِ... أَهْلَ هَذِهِ الْقَرْيَةِ... أَهْلَ النَّارِ... أَهْلُ الثَّقَوِيّ وَ أَهْلُ الْمَغْفِرَةِ. ناگفته نماند بنابر استعمال قرآن مجید و گفته اهل لغت، اهل در صورتی استعمال می شود که میان یک عده افراد، پیوند جامعی بوده باشد مثل پدر، شهر، کتاب، علم و غیره و میان جامع و آن افراد انسی و الفتی لازم است.<sup>۲</sup>

در اصطلاح نیز صاحب نظران علوم اجتماعی خانواده را چنین تعریف کرده اند:  
 ❖ لوی: خانواده واحدی اجتماعی است که براساس ازدواج پدید می آید.

❖ دیویس: خانواده از گروهی از اشخاص تشکیل می شود که روابطشان با یکدیگر برپایه خویشاوندی و همخوانی استوار است.

❖ مک ایور: خانواده گروهی است دارای روابط جنسی چنان پایا و مشخص که به تولید مثل و پرورش فرزندان منتهی می شود.

❖ مورداک: خانواده گروهی است اجتماعی با اقامت گاه مشترک، همکاری اقتصادی و تولید مثل

❖ برگس و لاک: خانواده به گروهی از اشخاص گفته می شود که به واسطه روابط زناشویی، خونی یا فرزند خواندگی با یکدیگر اتحاد یافته اند و یک خانوار واحد را به وجود آورده اند. در قالب نقش های اجتماعی خاص شوهر و زن، پدر و مادر، برادر و خواهر با یکدیگر کنش و ارتباط متقابل دارند و (خرده) فرهنگ

۱. المفردات، ص ۹۶

۲. قاموس، ج ۱، ص ۱۳۵



مشترکی را ایجاد می‌کنند.<sup>۱</sup>

خانواده کوچکترین نهاد اجتماعی ترکیب یافته از حداقل دو انسان و بیشتر، با اهداف مشخص و معلومی همچون ارضاء نیازهای غریزی، تربیت نسل آینده، آرامش‌یابی و... می‌باشد.

### ب) کارکردهای خانواده و ازدواج

برای داشتن یک جامعه ایده‌آل و برای رسیدن به آرمان شهر مهدوی بایستی بیشترین هزینه را متوجه کانون خانواده و کارکردهای آن کرد، چرا که یکی از مهمترین کارکردهای ازدواج و تشکیل خانواده، تولید و تربیت نسل صالح و حمایت از انسان‌سازی، مسلمان‌پروری و سرباز‌سازی برای امام زمان علیه السلام و ایجاد حرکت‌های معنوی است.

به عنوان نمونه، قرآن کریم در نقل ماجرای مادر حضرت مریم علیها السلام می‌فرماید:

(إِذْ قَالَتِ امْرَأَتُ عِمْرَانَ رَبِّ إِنِّي نَذَرْتُ لَكَ مَا فِي بَطْنِي مُحَرَّرًا فَتَقَبَّلْ مِنِّي إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ).<sup>۲</sup>

«(به یاد آورید) هنگامی را که همسر عمران گفت: خداوند! آنچه را در رحم دارم برای تو نذر کردم که «محرّر» (و آزاد برای خدمت در بیت المقدس) باشد. از من بپذیر که تو شنوا و دانایی!»

براساس این آیه یکی از کارکردهای خانواده، تولید و تربیت نسل متعهد و خدمتگزار به دین و کانون‌های دینی و معنوی مانند مسجد می‌باشد، به گونه‌ای که والدین دوران‌دیش قبل از تولد فرزند به فکر مسیر خدمات او نیز هستند و لذا مادر مریم قبل از تولد فرزندش با اینکه نمی‌داند فرزند او پسر یا دختر است

۱. اسلام و جامعه‌شناسی خانواده، ص ۵۴

۲. آل عمران، ۳۵

او را محرّرة<sup>۱</sup> (یعنی هدیه‌ای در اختیار بیت المقدّس برای خدمتگزاری به آن مکان) قرار می‌دهد.

راجع به حضرت زکریا و حضرت یحیی علیهما السلام هم در تفاسیر آمده است:  
 [چون خداوند زکریا را بر حقیقت اسماء خمسهُ طیّبة آگاه کرد و ماجراهای عاشوراء و کربلای حسینی را بر او بیان نمود، زکریا سه روز از مسجدش خارج نشد و از ورود مردم بدانجا جلوگیری کرد و شروع به گریستن و ناله نمود که: «خدایا! آیا بهترین خلقت را به داغ فرزندش مصیبت زده می‌کنی؟... آیا لباس عزای این مصیبت را بر قامت علی علیه السلام و زهرا علیها السلام می‌پوشانی؟...»  
 پس از آن پیوسته می‌گفت: «خداوندا! فرزندی به من مرحمت کن که روشنی چشمم در دوران پیری‌ام باشد و او را وارث و جانشین من قرار بده و جایگاهش را نسبت به من چون جایگاه حسین قرار ده، پس چون چنین فرزندی را روزی من کردی مرا اسیر محبت او کن و آن‌گاه مرا به مصیبت او دچار کن همانگونه که محمّد حبیبیت را به فرزندش مصیبت زده می‌کنی.»  
 پس خداوند یحیی را روزی او کرد و مصیبتش را بر دل زکریا وارد ساخت...]<sup>۲</sup>  
 همچنین در زندگی امیرالمؤمنین و فاطمه زهرا علیها السلام به این کارکرد خانوادگی توجه شده به طوری که در خانه آن بزرگواران فرزندان تربیت می‌شوند که بزرگترین جریان سازان و تمدن سازان در عرصه تاریخ و بزرگترین حامیان از دین و دینداران بوده‌اند. فرزندان امیرالمؤمنین علیه السلام از حضرت زهرا علیها السلام و از ام‌البنین بزرگترین نقش‌آفرینان حماسه عاشورا در کربلا هستند.

۱. واژه مُحرّراً از ماده تَحْرِیر گرفته شده که به معنای آزاد ساختن است و در اصطلاح آن زمان به فرزندان گفته می‌شد که به خدمت معبد و خانه خدا در می‌آمدند تا نظافت و سایر خدمات را برعهده گیرند و به هنگام فراغت مشغول عبادت پروردگار شوند و از آنجا که آنها از هرگونه خدمت به پدر و مادر آزاد بودند به آنها «محرّر» گفته می‌شد.

(تفسیر نمونه، ج ۲، ص ۵۲۴)

۲. تفسیر البرهان، ج ۵، ص ۱۰۳

خانواده‌ها نیز می‌توانند با توجه به این کارکرد فرزند و یا فرزندان را به دین و آرمانهای معنوی امام زمان علیه السلام تقدیم کنند. البته کارکردهای ازدواج و خانواده علاوه بر تولید و تربیت نسل بسیار وسیع و گسترده است که در اینجا به نقل فهرستی از آن بسنده می‌کنیم:

- ✓ آرامش و سکونت جسمی و روانی
- ✓ تنظیم و قانون‌مند سازی مناسبات جنسی
- ✓ ایجاد کانون لذت
- ✓ تبادل و تعامل عواطف و محبت
- ✓ تأمین کننده استراحت، خواب و خوراک سالم، ارزان و مطمئن برای والدین و رایگان برای فرزندان
- ✓ استمرار شبکه‌های سالم و نظام‌مند اجتماعی و خویشاوندی
- ✓ کانون تربیتی و آموزشی برای زوجین و فرزندان
- ✓ کانون سالم گذراندن اوقات فراغت
- ✓ تأمین و احراز نیمی از دیانت و معنویت گرایی
- ✓ پشتیبانی اقتصادی از نسل آینده و انتقال سرمایه به آنان (از طریق ارث، هبه و...)
- ✓ رشد و تمرین جامعه پذیری و دیگرگرایی
- ✓ کنترل جرم و جنایت و بزهکاری در جامعه
- ✓ حمایت و مراقبت از نسل اول، دوم و سوم (کودکان، میانسالان، سالمندان)
- ✓ حمایت از یکدیگر در برابر دشمنی‌ها، خطرات، کمبودها، شکستها و بیماری‌ها
- ✓ آماده‌سازی، انگیزه سازی افراد جهت ورود به جامعه و انجام کارهای بزرگ
- ✓ عامل تحرک، پویائی، مسئولیت پذیری و توسعه شخصیت

### ج) خانواده‌های آرمانی و تمدن‌ساز در تاریخ

در فرهنگ تربیتی قرآن به معرفی خانواده‌هایی برمی‌خوریم که اعضاء آن در تمدن‌سازی و جریان‌سازی دینی و اجتماعی نقش اساسی داشته‌اند؛ این خانواده‌ها به عنوان خانواده‌های آرمانی می‌توانند بهترین الگو برای خانواده‌های ولایی و مهدوی قرار گیرند، چرا که این ظرفیت و امکان وجود دارد که یک خانواده به عشق توحید و امام زمان خود، همیشه در صحنه باشد و با فداکاری و کوشش در راه منویات الهی در زمینه‌سازی تمدن طلائی مهدویت نقش ایفا کند، همچنانکه در طول تاریخ در دوره‌های گوناگون بعضاً نقش تمدن‌سازی و جریان‌سازی دینی به عهده خانواده‌ها بوده است.

یکی از روشهای تربیتی قرآن، طرح چهره‌های بزرگ و معرفی آنان در راستای توجه به مباحث خانوادگی و توضیح، تبیین و تشریح ماجراهای خانوادگی آنان است. قرآن کریم داستانهای خانوادگی را با عنوان «آل و یا اهل» یاد می‌کند؛ آل موسی<sup>۱</sup>، آل هارون، آل ابراهیم<sup>۲</sup>، آل عمران<sup>۳</sup>، آل یعقوب<sup>۴</sup>، آل داود<sup>۵</sup> و یا اهل‌البیت<sup>۶</sup> و در مواردی به بیان داستانهای خانوادگی افرادی همچون لقمان و فرزندش، موسی و مادرش<sup>۷</sup> و ایوب و همسرش می‌پردازد. در بسیاری از این موارد حرکت‌های اصلاحی انبیاء و اولیاء و رسالت‌های الهی آنان، با هماهنگی و با همکاری خانواده‌ها بوده است، به عنوان نمونه در قصه تأسیس کعبه و پایه‌گذاری بیت الله الحرام، نقش محوری و اساسی برعهده

۱. مِمَّا تَرَكَّ آلُ مُوسَىٰ وَ آلُ هَارُونَ (بقره، ۲۴۸)

۲. رَحْمَةً اللّٰهِ وَ بَرَكَاتِهِ عَلَيْكُمْ اَهْلَ الْبَيْتِ اِنَّهُ خَمِيْدٌ مَّجِيْدٌ. (هود، ۷۳)

۳. اِنَّ اللّٰهَ اصْطَفٰٓى اٰدَمَ وَ نُوحًا وَ اٰلَ اِبْرٰهِيْمَ وَ اٰلَ عِمْرٰنَ عَلٰى الْعٰلَمِيْنَ. (آل عمران، ۳۳)

۴. یوسف، ۶

۵. سبأ، ۱۳

۶. اِنَّمَا يُرِيْدُ اللّٰهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ اَهْلَ الْبَيْتِ (احزاب، ۳۳)

۷. وَ حَرَّمَ عَلَيْهِ الْمَرَاضِعَ مِنْ قَبْلِ فَقَالَتْ هَلْ اَدْلَكُمُ عَلٰى اَهْلِ بَيْتٍ يَكْفُلُوْنَ لَكُمْ وَ هُمْ لَهٗ

ناصحون (قصص، ۱۲)

یک بیت صالح و یک خانواده گذارده شده است. قرآن کریم می‌فرماید:  
 (وَ إِذْ يَرْفَعُ اِبْرَاهِيمُ الْقَوَاعِدَ مِنَ الْبَيْتِ وَ اسْمَاعِيلُ رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا...)<sup>۱</sup>  
 «(نیز به یاد آورید) هنگامی را که ابراهیم و اسماعیل، پایه‌های خانه  
 (کعبه) را بالا می‌بردند (و می‌گفتند): پروردگارا از ما بپذیر...»

نماد این خانواده آرمانی همچنان در کنار بیت الله الحرام، بعنوان حجر  
 اسماعیل و حریم خانه و خانواده ابراهیم، در منظر حجاج محفوظ مانده تا  
 همواره یادآور خاطره ابراهیم و فداکاری خانواده پاک و اصیل او باشد.

در حیات معنوی تبلیغی پیامبر بزرگوار اسلام ﷺ نیز نقش اهل بیت علیهم‌السلام  
 بسیار پر رونق و مؤثر بوده است و همه اعضای خانواده حضرت در میدان دفاع  
 از توحید و دیانت و ارزشهای اسلامی و انسانی حضور داشته و نقش بسزایی  
 در تأسیس مدینه الرسول و تمدن نبوی و تثبیت حکومت دینی و برتری بخشی  
 مکتب اسلام، ایفاء نموده‌اند.

به همین دلیل همچنانکه در کنار مسجدالحرام خانه ابراهیم و اسماعیل  
 (حجر اسماعیل) بنیان گذاشته شده و همچنان به اذن خدا باقی مانده است و  
 در کنار مسجد النبی، خانه پیامبر ﷺ و خانه امیرالمؤمنین و حضرت زهرا علیها‌السلام  
 چشم‌نوازی می‌کند تا بیانگر تأثیرات مثبت این خانواده در شکل‌گیری تمدن  
 اسلامی باشد.

در جریان مباحثه که نوعی مقابله و رویارویی نرم مسیحیت با اسلام تلقی  
 می‌شد، پیامبر اکرم ﷺ جهت حضور در صحنه، به همراه خویش اهل بیت خود  
 یعنی امیرالمؤمنین علی علیه‌السلام، فاطمه زهرا علیها‌السلام، حسن و حسین علیهم‌السلام را به صحنه  
 آوردند.

یکی از پیامهای مهم این حضور بیان عظمت مقام علی علیه‌السلام، فاطمه علیها‌السلام و  
 حسنین علیهم‌السلام است، پیام دیگر آن پیام تربیتی و خانوادگی و اصالت بخشی به  
 نهاد خانواده و تأثیرات بیوت صالحه در جریان سازی‌های مثبت تاریخی و

دینی و تمدن سازی اسلام است. قرآن در این زمینه می‌فرماید:

(فَمَنْ حَاجَّكَ فِيهِ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَكَ مِنَ الْعِلْمِ فَقُلْ تَعَالَوْا نَدْعُ أَبْنَاءَنَا وَ أَبْنَاءَكُمْ وَ نِسَاءَنَا وَ نِسَاءَكُمْ وَ أَنْفُسَنَا وَ أَنْفُسَكُمْ ثُمَّ نَبْتَهِلْ فَنَجْعَلْ لَعْنَتَ اللَّهِ عَلَى الْكَاذِبِينَ.)<sup>۱</sup>

«هر گاه بعد از علم و دانشی که (در بارهٔ مسیح) به تو رسیده (باز) کسانی با تو به محاجّه و ستیز برخیزند، به آنها بگو بیایید ما فرزندان خود را دعوت کنیم شما هم فرزندان خود را، ما زنان خویش را دعوت نماییم، شما هم زنان خود را، ما از نفوس خود دعوت کنیم و شما هم از نفوس خود؛ آن گاه مباحله کنیم و لعنت خدا را بر دروغگویان قرار دهیم.»

در ماجرای حدیث کساء نیز از جمع یک خانواده و یک بیت در زیر عبا یمانی و اجتماع آنان و بیان ذکر تأثیرات وجودی آنها سخن به میان می‌آید:

✓ (اللَّهُمَّ إِنَّ هَؤُلَاءِ أَهْلُ بَيْتِي وَ خَاصَّتِي وَ حَامَّتِي...)

«بار الهی اینان اهل بیت من و خواص و نزدیکان من می‌باشند.»

✓ (هُمُ أَهْلُ بَيْتِ النَّبِيِّ وَ مَعْدِنُ الرَّسَالَةِ، هُمُ فَاطِمَةُ وَ أَبُوهَا وَ بَعْلُهَا وَ بَنُوهَا.) «آنها خاندان نبوت و معدن رسالت می‌باشند. یعنی فاطمه و پدرش، فاطمه و شوهرش و فاطمه و فرزندانش.»

در سوره دهر نیز از یک حرکت هماهنگ خانوادگی در راه خدا سخن گفته می‌شود: (وَ يُطْعَمُونَ الطَّعَامَ عَلَى حُبِّهِ مِسْكِينًا وَ يَتِيمًا وَ أَسِيرًا إِنَّمَا نُطْعِمُكُمْ لِوَجْهِ اللَّهِ...)

«به خاطر محبت خدا به مسکین و یتیم و اسیر غذا می‌دهند (و می‌گویند)

ما فقط به خاطر خدا شما را اطعام می‌کنیم...»

در ماجرای تمدن ساز و حماسه کربلا و عاشورا، حضور خانوادگی امام حسین علیه السلام و در صحنه بودن اهل بیت ایشان حامل پیام بسیار بزرگی است.

امام حسین علیه السلام با همهٔ اعضاء خانواده خود به خلق حماسه بزرگ عاشورا

پرداخت و همه اعضای خانواده او، حتی طفل شیرخوارش در این راستا نقش مهم و بسزایی ایفا کردند، که بی شک یکی از علل و عوامل ماندگاری و تأثیرگذاری این نهضت در طول تاریخ، حضور خانوادگی امام حسین علیه السلام و وجود زنان و کودکان و نوجوانان ایشان است. شهید مطهری (ره) در همین زمینه می‌فرماید:

✓ «اباعبدالله اهل بیت خودش را حرکت می‌دهد برای اینکه در این تاریخ عظیم، رسالتی را انجام دهند، برای اینکه نقش مستقیمی در ساختن این تاریخ عظیم داشته باشند، با قافله سالاری زینب، بدون آن که از مدار خودش خارج بشوند. از عصر عاشوراء، زینب تجلی می‌کند، از آن به بعد به او واگذار شده بود.»<sup>۱</sup>

✓ «بودن اهل بیت امام حسین علیه السلام در صحنه کربلا، صحنه را بسیار داغتر کرد و در واقع امام حسین علیه السلام یک عده مبلغ را طوری استخدام کرد که بعد از شهادتش، آنها را با دست و نیروی دشمن تا قلب حکومت دشمن یعنی شام فرستاد. این خودش یک تاکتیک عجیب و یک کار فوق‌العاده است. همه برای این است که این صدا هر چه بیشتر به عالم برسد، بیشتر به جهان آن روز اسلام برسد و بیشتر ابعاد تاریخ و ابعاد زمان را بشکافد و هیچ مانعی در راه آن وجود نداشته باشد.»<sup>۲</sup>

✓ «کار اباعبدالله یک کار حساب شده است، یک رسالت و یک مأموریت است. اهل بیتش را به عنوان طفیلی همراه خود نمی‌برد که خوب، من که می‌روم، زن و بچه‌ام هم همراهم باشند. غیر از سه نفر که دیشب اسم بردم<sup>۳</sup>،

۱. حماسه حسینی، ج ۱، ص ۳۳۲

۲. همان، ص ۲۷۲

۳. مسلم بن عوسجه، حرث (عمرو) بن جناده، عبدالله بن عمیر (البته غیر از این سه مورد که استاد مطهری (ره) ذکر کرده‌اند در برخی مقاتل به ام کلثوم صغری، همسر قاسم بن محمد بن جعفر که در کربلا شهید شد، نیز اشاره شده است.)

هیچیک از همراهان اباعبدالله، زن و بچه‌اش همراهش نبود. آدم که به یک سفر خطرناک می‌رود، زن و بچه‌اش را که نمی‌برد. اما اباعبدالله زن و بچه‌اش را برد، نه به اعتبار اینکه خودم می‌روم، پس زن و بچه‌ام را هم ببرم (خانه و زندگی و همه چیز امام حسین علیه السلام در مدینه بود). بلکه آنها را به این جهت برد که رسالتی در این سفر انجام بدهند.<sup>۱</sup>

از این سلسله مباحث نتیجه می‌گیریم که اساساً یکی از مشخصات انسانهای موفق، حرکت خانوادگی آنان به سوی آرمانهای مقدس توحیدی و ولائی تا سرحدّ فدایی شدن خود و خانواده در این مسیر است.

## د) نقش خانواده‌ها در تمدن سازی و تاریخ سازی و جهان مهدوی

برای آمادگی جهانی برای حکومت مهدوی و آرمان شهر مهدوی ما به سه پیش‌نیاز اولیه باید توجه کنیم.

۱. ساختن افراد مهدوی و ولایت محور

۲. ساختن خانواده‌های مهدوی

۳. ساختن جامعه مهدوی

تا در نهایت بتوانیم شاهد جهانی مهدوی با محوریت توحید و ولایت باشیم.

به عبارت دیگر ما یک اصطلاح «شرایط ظهور» داریم و یک اصطلاح «علائم ظهور»؛ یکی از فرق‌های شرایط با علائم در این است که علائم امری و پدیده‌هایی است که در اختیار ما نیست مانند صیحه آسمانی و یا خروج سفیانی اما شرایط ظهور، پدیده‌ها و زمینه‌هایی است که اراده ما انسانها در آن دخالت خواهد داشت. به‌طور مثال یکی از شرایط و زمینه‌های ظهور و جرد علیه السلام عنصر و انسان زنده‌ای است که به عنوان صحابه امام عصر علیه السلام در خدمت



حضرت قرار گیرند.

شهید مطهری(ره) در این خصوص می‌فرماید:

در روایات اسلامی سخن از گروهی زبده است که به محض ظهور امام به آن حضرت ملحق می‌شوند. بدیهی است که این گروه ابتدا به ساکن خلق نمی‌شوند و به قول معروف از پای بوتهٔ هیزم سبز نمی‌شوند. معلوم می‌شود در عین اشاعه و رواج ظلم و فساد، زمینه‌های عالی وجود دارد که چنین گروه زبده را پرورش می‌دهد. این خود می‌رساند که نه تنها حق و حقیقت به صفر نرسیده است بلکه فرضاً اگر اهل حق از نظر کمیت قابل توجه نباشند از نظر کیفیت ارزنده‌ترین اهل ایمان‌اند و در ردیف یاران سیدالشهداء.<sup>۱</sup>

حال اگر سؤال شود برای تربیت این کادر زبده ایمانی و ولایت محور چه ساز و کاری را باید به کار گرفت خواهیم گفت: خانواده، خانواده، خانواده چرا که کار تربیت عناصری در طراز یاوران مهدی علیه السلام برای انقلاب و تحوّل جهانی جز با بکارگیری همه ظرفیت‌های تربیتی انسان‌ساز در نظام خانواده و کوشش مجدّانه پدران و مادران مؤمن، مصلح و ولایتی انجام پذیر نیست.

همچنین با نگاهی به تمدن ادیان و تاریخ تحولات معنوی و دینی گذشته تاریخ به این نتیجه مهم می‌رسیم که ریشه و پایه اساس تمدن‌های گذشته ابراهیمی و موسوی و... و محمدی صلی الله علیه و آله در خانه‌های اصیل و خانواده‌های مهذب و برگزیده بوده است. به همین دلیل در قرآن کریم از آل ابراهیم، آل عمران، اهل بیت یاد می‌شود تا حساسیت موضوع و ریشه‌های اصلی جریان‌ات معنوی گذشته تاریخ را بازگو نماید که علاوه بر ستایش و مدح آنان راهکاری برای تمدن‌سازی مهدوی پیش روی ما بگشاید و به همین خاطر در سوره نور در ابتداء طرح مباحث خانواده می‌شود و در پایان به طرح مسئله مهدویت پرداخته شده است که به نظر می‌رسد قوی‌ترین پیام این سوره پیوند و ارتباط

۱. مجموعه آثار، ج ۲۴، ص ۴۴۰

بسیار جدی مباحث خانواده و خانواده‌های اصیل و ظهور و حکومت امام زمان علیه السلام است.

### ۵) اهمیت پرداختن به مباحث خانواده در عصر غیبت

خانواده یکی از قدیمی‌ترین نهادهای آشنای بشر است که با پیدایش نوع انسان بر زمین، پدیدار گردیده و فردیت انسان را به جمع و جمع کوچک را به اجتماع و اجتماع را به جامعه‌ای جهانی تبدیل نموده است.

وجود خانه و خانواده یک نیاز طبیعی برای انسان است که بخشهای بسیاری از نیازهای روحی معنوی و غریزی او را تأمین می‌کند و سعادت و شقاوت بسیاری از انسانها به آن بستگی دارد.

در سیر تحولات تاریخی، گاهی نظام خانواده دستخوش حملات و تهاجمات نابخردانه‌ای قرار گرفته و بدینسان خانواده تا مرز فروپاشی کلی و یا تهی‌سازی محتوایی به پیش رفته است.

تمدنهای اصیل بخش مهمی از اصالت خود را مدیون سلامت و پایداری نظام خانواده بوده و هستند در قرن معاصر و بخصوص در فرهنگ غرب، نظام خانواده از حالت پراکنده و سنتی به یک نظام واحد مرکزی تبدیل گشته و نقش پدران و مادران در اداره زندگی و تربیت فرزندان به شدت کم رنگ شده و به جای آن انواع نهادهای اجتماعی، مدد یاری، آموزشی و رسانه‌ها به تربیت نسلها و هدایت افکار مشغول شده‌اند؛ در این عصر خانه و یکی از مهمترین ارکان آن یعنی مادر و حفظ جایگاه او به شدت تحقیر شده و برای کشاندن زن از محیط خانه به فضای نابسامان جامعه از انواع شیوه‌های تبلیغاتی مغرضانه، شبهات اعتقادی و... استفاده شده است.

در این میان زنان کم‌کم به نیمه مردانی تبدیل شده‌اند که احساس می‌کنند برای ادامه زندگی و اثبات وجود خود لازم است بیشتر نقش مردان را بازی کنند تا نقش زنانه خود را؛ در کنار بروز چنین تفکراتی مردان به چند

دسته تقسیم شدند:

۱. مردان اصیل و با نجابتی که مردانگی خود را حفظ کردند.
  ۲. مردان منزوی، ناکارآمد و زن نمایی که مردانگی خود را از دست دادند.
  ۳. مردان فرصت طلبی که به بهره‌کشی از زنان پرداختند.
- گذشته از مردان سودجویی که در این میان به سوء استفاده از شخصیت زن دست زدند، به نظر می‌رسد که نظام سرمایه‌داری صهیونیستی که آلوده به ثروت‌های نامشروع و شهوت زده بود، بیشترین بهره را از این تفکر اشتباه زنان برده باشد. صهیونیسم جهانی از آنجا که دریافته بود بزرگترین سد در مقابل اهداف غیر انسانی‌اش خانواده‌هاست، در فروپاشی نظام خانواده تلاش بسیاری کرد، زیرا با فروپاشی خانواده‌ها، از سویی به استیلای فرهنگی و سیاسی خود از طریق رسانه‌ها دامن می‌زد و فرزندان خانواده‌ها را از نظر اخلاقی و تربیتی به فرزند خوانده‌های خود تبدیل می‌نمود و آنان را در منش، گویش، پوشش، آرایش ظاهر و انتخاب فرهنگ زندگی، دنباله‌رو خود می‌کرد و از سویی دیگر از نیروی کار دقیق، ظریف و ارزان زنان بهره‌مند می‌شد و در کنار آن به بهره‌کشی جنسی و غیر جنسی از زنان، در بالاترین حد ممکن می‌پرداخت به طوری که دختران مسیحی را با میل و رغبت به سوی مد پرستی، برهنگی، سکس و آلودگی‌های جنسی کشانید و آنان را به استثمار و برده صفتی جنسی و خود فروشی شبه اختیاری وا داشت.

در همین راستا کشورهای غربی و برخی کشورهای شرقی با یک سازماندهی برنامه‌ریزی شده و شیطانی، زنان و دختران را در دام مردان آلوده افکندند و حس شریف مادرانه و عزت‌والای تربیت نسل سالم را به ذلت التذاذات زودگذر جنسی و تن دادن به امور اجتماعی مردانه و فرار از مسئولیت مادری و فرزند داری تبدیل کردند.

در روایات مربوط به آخرالزمان آمده است که در آن دوران، بنیاد خانواده به شدت متزلزل و آسیب‌پذیر خواهد شد و آفات آن زمان نه تنها فرزندان، بلکه

پدران و مادران را نیز فرا خواهد گرفت.

در این خصوص امام صادق علیه السلام فرمودند:

(تُظَلُّكُمْ فِتْنَةٌ يَقَطَعُ اللَّيْلُ الْمُظْلِمَ لَا يَبْقَى بَيْتٌ مِنْ بُيُوتِ الْمُسْلِمِينَ  
بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ إِلَّا دَخَلَتْهُ...)<sup>۱</sup>

«در آخر الزمان فتنه‌ها همچون پاره‌های شب تاریک شما را فرا می‌گیرد و هیچ خانه‌ای از مسلمین در شرق و غرب عالم نمی‌ماند مگر اینکه فتنه‌ها بر آن داخل می‌شود.»

### و) خانواده محوری استراتژی راهبردی دوران غیبت

در آیات قرآن و سخنان اهل بیت علیهم السلام تا حدود زیادی شرایط و هنجارها و ناهنجارهای دوران غیبت مورد بررسی قرار گرفته و برای دوستداران اهل بیت علیهم السلام به عنوان یک سلسله اخبار غیبی و پیش‌بینی‌های اخلاقی – اجتماعی گزارش شده است. از سوی دیگر برای حفظ شیعه و اصالت‌های انسانی الهی او، از جانب پیشوایان دین رهنمودهایی صادر شده است که به عنوان برنامه و استراتژی راهبردی در این دوران باید مورد توجه خاص قرار گیرد. بطور نمونه یکی از برنامه‌های فرهنگی و راهبردهای عصر غیبت، توجه به کتاب، کتابخوانی و نوشتن کتاب است.

امام صادق علیه السلام می‌فرمایند:

✓ (احْتَفِظُوا بِكُتُبِكُمْ فَإِنَّكُمْ سَوْفَ تَحْتَاجُونَ إِلَيْهَا).<sup>۲</sup>

«نوشته‌های خود را نگه دارید زیرا به زودی به آنها نیازمند خواهید شد.»

✓ (أَكْتُبْ وَ بَثَّ عِلْمَكَ فِي إِخْوَانِكَ فَإِنْ مِتَّ فَأُورِثْ كُتُبَكَ بَنِيكَ

فَإِنَّهُ يَأْتِي عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ هَرَجَ لَا يَأْنَسُونَ فِيهِ إِلَّا بِكُتُبِهِمْ)<sup>۳</sup>

۱. مدیریت خانواده اثر دیگر مؤلف، ج ۳، ص ۹-۱۱

۲. بحار الأنوار، ج ۲، ص ۱۵۲

۳. الکافی، ج ۱، ص ۵۲

«علم خویش را بنویس و میان برادرانت انتشار بده و پس از خود کتابهای خود را برای فرزندان به ارث باقی بگذار، زیرا زمانی پر آشوب خواهد آمد که مردم به چیز دیگری جز کتاب انس نمی یابند.»  
از دیگر برنامه‌ها و راهبردهای دوران غیبت که مربوط به مباحث خانواده‌گی است، توجه به خانه و خانواده و ملازم بیت بودن در این دوران می باشد.

امام صادق علیه السلام می فرمایند:  
(كُفُوا السِّنَّتِكُمْ وَ الزَّمُوا بُيُوتَكُمْ...)

«در دوره غیبت زبان‌های خود را نگهدارید و ملازم خانه‌های خویش باشید...»

حضرت جواد علیه السلام می فرمایند:  
(و قَبْلَ ذَلِكَ فِتْنَةٌ شَرٌّ: يُمَسِي الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَ يُصْبِحُ كَافِرًا وَ يُصْبِحُ مُؤْمِنًا وَ يُمَسِي كَافِرًا، فَمَنْ أَدْرَكَ ذَلِكَ الزَّمَانَ فَلْيَتَّقِ اللَّهَ وَلْيَكُنْ أَحْلَسَ بَيْتِهِ.)<sup>۱</sup>

«و قبل از فرا رسیدن ظهور، فتنه جانکاهی پدیدار می شود که در آن، انسان با ایمان روز را به پایان می رساند و صبح (فردا) کافر می شود، و صبح مؤمن است و شب کافر می شود، پس هر کس چنین زمانی را درک کرد باید تقوی پیشه کند و چون گلیمی از گلیم‌های خانه‌اش باشد.»

امام صادق علیه السلام نیز در روایتی می فرمایند:  
(إِذَا كَانَ ذَلِكَ فَكُونُوا أَحْلَسَ بُيُوتِكُمْ حَتَّى يَظْهَرَ الطَّاهِرُ بِنِ الْمُطَهَّرِ ذُو الْغَيْبَةِ.)<sup>۲</sup>

۱. الغيبة للنعمانی، ص ۱۹۷

۲. روزگار رهایی، ح ۹۸۰

۳. روزگار رهایی، ح ۹۸۱، منظور امام از اینکه می فرماید: «گلیمی از گلیم‌های خانه‌اش باشد» این است که در چنین زمانی در خانه‌های خود پابرجا باشید و وارد این فتنه‌ها نشوید. در بحار الأنوار ذیل واژه أحلاس البيوت می فرماید: (... ولعله كناية عن التواضع وعدم ←

«هنگامی که چنین زمانی فرا رسد، گلیم (مقیم و ملازم) خانه خود باشید تا اینکه آن امام غائب پاک سرشت و پاکزاد، ظاهر گردد.»

و امیرالمؤمنین علیه السلام در روایت دیگری می‌فرمایند:

(... وَ اتَّخِذُوا صَوَامِعَكُمْ بِيُوتِكُمْ وَ عَضُّوا عَلَى مِثْلِ جَمْرِ الْغَضَا وَ اذْكُرُوا اللَّهَ كَثِيرًا...)

«در دوران غیبت خانه‌هایتان را محلّ عبادت و صومعه خود قرار دهید و آتش غضا را لای دندان بگذارید (کنایه از حفظ زبان از خطر است) و خدا را بسیار یاد کنید...»

از اینگونه روایات دوگونه برداشت می‌توان نمود:

۱. توصیه به جامعه گریزی، انزوا، بی‌تفاوتی و بی‌خبری نسبت به حوادث دوران غیبت.

۲. توصیه به هوشیاری نسبت به حوادث دوران غیبت و توجه به بیت و خانواده محوری در این دوران، همراه با توجه به جامعه و جامعه‌گرایی.

پر واضح است با توجه به سیره اهل بیت علیهم السلام و با نگاهی به سایر وظایف ایمانی و انسانی یک مؤمن راستین، معنای دوم و برداشت دوم مورد نظر ائمه اطهار علیهم السلام می‌باشد و تأکید و اصرار اهل بیت علیهم السلام بر خانواده محوری و ملازم خانه و خانواده بودن حاکی از توجه داشتن به اهمیت این نهاد بنیادین

→ التَّشَهُُّرُ فِي النَّاسِ). «شاید أحلاس البيوت کنایه از تواضع و عدم شهرت میان مردم باشد.» همچنین شهید ثانی در منية المرید، (ص ۱۳۵) می‌فرماید: (... وَ مِنْ الْمَجَازِ: كُنْ جِلْسَ بَيْتِكَ أَي الزَّمَهُ). «به این معنا که گاهی واژه أحلاس البيوت در معنای مجازی خود به کار می‌رود مثلاً وقتی گفته می‌شود كُنْ جِلْسَ بَيْتِكَ یعنی ملازم خانه‌ات باش.»

همچنین در کتاب منهاج البراعة (ج ۹، ص ۳۰۵) اثر آیه الله خوئی (ره) در این خصوص می‌خوانیم: (والمعنى الزموا بيوتكم لزوم الاحلاس و لا تخرجوا منها فتفتقروا في الفتنة) «معنی روایت این است که ملازم خانه‌هایتان باشید و از خانه‌هایتان خارج نشوید که در فتنه قرار می‌گیرید.»

اجتماعی و تشکیل هسته‌های صالح و سالم برای تأسیس و تشکیل جامعه مهدوی است، لذا حضرت باقر علیه السلام در سخنی دیگر می‌فرمایند:

(تَزَاوَرُوا فِي بُيُوتِكُمْ فَإِنَّ ذَلِكَ حَيَاةٌ لِأَمْرِنَا رَحِمَ اللَّهُ عَبْدًا أَحْيَا أَمْرَنَا).<sup>۱</sup>

«در خانه‌هایتان به دیدار یکدیگر بروید که این کار باعث حیات امر ماست، رحمت خدا بر آن بنده‌ای که امر ما (اهل بیت) را احیاء کند.»  
بنابراین احیاء امر اهل بیت علیهم السلام و حفظ مکتب و مرام آنان، وابسته به حفظ بیوت، برقراری ارتباطات و محافل خانگی و تقویت و استحکام این نهاد مقدس است.

همچنین یکی از مصادیق بارز ملازمت بیت و توجه به امور خانه و خانواده در کنار زیارت مؤمنین و عبادت، علم آموزی و ترویج فرهنگ و دانش تشیع می‌باشد، از نبی اعظم اسلام صلی الله علیه و آله در خصوص علم آموزی در دوران غیبت در خانه و شرائط آن آمده است:

(لَا تَعْلَمُوا الْعِلْمَ لِتُمَارُوا بِهِ السُّفَهَاءَ وَ تَجَارِلُوا بِهِ الْعُلَمَاءَ وَ لِتَصْرِفُوا وَجُوهَ النَّاسِ إِلَيْكُمْ وَابْتَغُوا بِقَوْلِكُمْ مَا عِنْدَ اللَّهِ فَإِنَّهُ يَدُومُ وَ يَبْقَى وَ يَنْفَعُ مَا سِوَاهُ كُنُوا يَنْابِغِ الْحِكْمَةِ مَضَابِغِ الْهُدَى أَحْلَاسِ الْبُيُوتِ سُرُجِ اللَّيْلِ جُدَدِ الْقُلُوبِ خُلُقَانِ الثِّيَابِ تُعْرِفُونَ فِي أَهْلِ السَّمَاءِ وَ تُخْفُونَ فِي أَهْلِ الْأَرْضِ)<sup>۲</sup>

«علم و دانش را نیاموزید که با سفیهان و نابخردان درافتید و با دانشمندان به جدال و ستیز برخیزید و یا نظر مردم را به خود معطوف سازید بلکه در گفتار خویش، پویای همان اهدافی باشید که در پیشگاه خداوند متعال و در نزد او قرار دارد؛ زیرا آنچه نزد خداست پایدار و فنا ناپذیر است چون خدا باقی و پایدار می‌باشد و ماسوای او دستخوش فنا و نابودی است.»

۱. بحار الأنوار، ج ۷۱، ص ۳۵۲

۲. همان، ج ۲، ص ۳۸

چشمه‌های حکمت، چراغهای فروزان هدایت، ملازم خانه‌های خویش (همچون فرش و بساطی ستبر که در خانه گسترده است) مشعلهای تابناک شب، دل زنده و کهن جامه و ژنده پوش باشید تا میان اهل آسمان معروف و در میان اهل زمین، گمنام باشید.»

آری در دیدگاه اسلام و نبی مکرم ﷺ، خانه نه فقط جایگاهی برای استراحت و خوابیدن و یا امور دنیائی است، بلکه پایگاهی برای عبادت، تحقیق، تفکر و حصنی برای اولیاء الهی است.

### (ز) نقش زن در انسان سازی و سرباز پروری برای جبهه حق

از دیدگاه قرآن زن گاهی به عنوان کامل کننده و نیمه پنهان وجود مرد و گاهی بدون وجود مرد مستقلاً در جریان تاریخ سازی و تمدن آفرینی و انسان سازی، نقش منحصر به فردی را در اختیار دارد.

به طور مثال، قرآن تربیت و آفرینش شخصیت پیامبران بزرگ الهی، همچون: ابراهیم، اسماعیل، نوح، موسی، و پیامبر گرامی اسلام ﷺ را مدیون تلاش زنان آسمانی معرفی می کند که در آن، زن به عنوان مادر و یا همسر دارای نقش اساسی بوده و در خصوص حضرت عیسیٰ ﷺ دارای نقش انحصاری بوده است.

☆ در کنار حضرت ابراهیم ﷺ، شخصیتی چون هاجر وجود دارد که با تربیت حضرت اسماعیل، نسل صالحی از ابراهیم را به جامعه بشریت تقدیم کرد و خداوند متعال در مقام تقدیر از زحمات و از خودگذشتگی این بانوی والامقام، یاد و نام او را در جای جای مراسم حج چون سعی صفا و مروه و چشمه زمزم زنده نگاه داشت و مقبره او را چون خانه خود (کعبه) مطاف همه حاجیان قرار داد.

☆ در کنار حضرت موسیٰ ﷺ به مادری نمونه برمی خوریم که نقش اساسی در تربیت این پیامبر الهی را برعهده داشت. قرآن در داستان موسیٰ ﷺ



همیشه به مادر او اشاره می‌کند و سخن چندانی از پدر او به میان نمی‌آورد. آیات قرآن در مورد شخصیت مادر موسی قابل تأمل است، قرآن می‌فرماید:

✓ (و أوحینا إلی أمّ موسی أن أرضعیه.)<sup>۱</sup>

✓ (و أصبح فؤادُ أمّ موسی فارغاً...)<sup>۲</sup>

همچنین از نقش حضرت آسیه نیز در تربیت حضرت موسی علیه السلام نباید غافل بود، بانوی نمونه‌ای که با وجود همه شرایط غفلت و دنیاگرایی در کاخ فرعون، پاکی و ایمان خود را حفظ کرد.

در خصوص حضرت عیسی علیه السلام، اساساً هیچ مردی (پدری) در تربیت او نقش ندارد و قرآن مسیح را به عنوان «عیسی بن مریم» معرفی می‌نماید. مریم (به معنای عابده) بانویی که در عنفوان جوانی بر او مائده الهی نازل می‌شد و مقام او آنچنان در درگاه الهی والا بود که خداوند زکریای نبی را خادم او در معبد قرار داد.<sup>۳</sup>

بانویی که ملائکه با او گفتگو می‌کردند و خداوند او را به عنوان سرور زنان عصر خودش برگزید.<sup>۴</sup>

و البته قرآن همچنانکه نقش حضرت مریم علیها السلام در تربیت حضرت عیسی علیه السلام را منحصر به فرد می‌داند نقش اساسی مادر مریم (حنّا) در تربیت چنین دختر پاکی را نیز مورد توجه قرار می‌دهد و اساساً ولادت مریم را نتیجه استجاب دعا و نذر معنوی مادر او معرفی می‌کند.<sup>۵</sup>

امام زمان علیه السلام الگوی خود را حضرت زهرا علیها السلام معرفی کرده و می‌فرمایند:

۱. قصص، ۷ (ما به مادر موسی الهام کردیم که او را شیر ده...)

۲. همان/ ۱۰ «سرانجام قلب مادر موسی از همه چیز (جز فکر فرزندش) تهی گشت...»

۳. آل عمران، ۳۷

۴. همان، ۴۲

۵. آل عمران، ۳۵

(و فی ابنة رسول الله لی اسوة حسنة.)<sup>۱</sup>  
 «و در دختر رسول خدا ﷺ (مادرم زهرا علیها السلام) برای من سرمشق نیکویی است.»

و در برخی روایات اینگونه از حضرت مهدی علیها السلام یاد می‌شود:

(المهدی من ولد فاطمة.)<sup>۲</sup>  
 «مهدی علیها السلام از فرزندان فاطمه علیها السلام است.»

براساس همین نقش کلیدی مادر است که در روایات آمده است:

(الجنة تحت أقدام الأمهات.)<sup>۳</sup>  
 «بهشت زیر پای مادران است.»

و به عنوان یک نمونه تجربی تاریخی می‌بینیم محمدابن ابی بکر با وجودی که از صلب دشمن امیرالمؤمنین علیها السلام بود، اما به خاطر برخورداری از مادری (به نام اسماء) که عاشق اهل بیت علیهم السلام بود، از شیعیان خالص حضرت علی علیها السلام شد.

شهید مطهری (ره) نقش زن در تاریخ‌سازی و تمدن‌سازی را به دو بخش عمده تقسیم می‌کنند:

۱. نقش مستقیم: منظور از نقش مستقیم زن، همان حضور مستقیم او در صحنه‌های اجتماعی برای اصلاحگری می‌باشد. تاریخ نمونه‌های متعددی از این حضور تمدن‌ساز و مؤثر زنان در میدانهای اجتماعی را شاهد بوده است، به عنوان مثال:

حضرت زهرا علیها السلام با ایراد خطبه در مسجد مدینه، غاصبان خلافت را رسوا نمود و با دفاع همه جانبه از ولایت حضرت علی علیها السلام، نهضت شیعی و دفاع از امیرالمؤمنین علیها السلام را پایه‌گذاری کرد، به طوری که امروزه مکتب تشیع میراث

۱. بحار، ج ۵۳، ص ۱۷۸

۲. کشف الغمّة، ج ۲، ص ۴۷۷

۳. مستدرک، ج ۱۵، ص ۱۸۰

ماندگار حضرت زهراء علیها السلام در تقویت ولایت و مبارزه با دشمنان به شمار می‌رود و حضور بیش از پنجاه زن بین اصحاب امام عصر علیه السلام در تأسیس حکومت جهانی ایشان گواه دیگری برای تأثیر مستقیم زنان در تمدن‌سازی محسوب می‌گردد.

۲. نقش غیرمستقیم: منظور از نقش غیرمستقیم زن در تمدن‌سازی و تحولات عظیم اجتماعی، حضور غیرمستقیم او در تحوّل آفرینی اجتماعی و تاریخی است، در نقش غیرمستقیم، زن از نظر فیزیکی در جامعه حضور ندارد، اما حضور او در خانه با تربیت مردان تحوّل آفرین و تاریخ ساز ظاهر می‌شود و نقش او در انگیزه سازی، مردآفرینی، شجاع پروری و پشتیبانی‌های تربیتی و معنوی تحقق می‌یابد.

این پشتیبانی و حمایت‌های غیرمستقیم به چند صورت تحقق می‌یابد:

الف) در مقام و جایگاه مادر: زنان در این مقام حساسترین نقش تاریخی و تربیتی یعنی معماری شخصیت قهرمانان و چهره‌های درخشان تاریخ را برعهده دارند. حضرت زهراء علیها السلام به عنوان مادری نمونه، فرزندان چون امام حسن مجتبی علیه السلام، امام حسین علیه السلام، حضرت زینب علیها السلام و حضرت ام‌کلثوم علیها السلام را تقدیم جامعه بشریت می‌کند و تمدن عاشورایی را می‌آفریند. آری تاریخ، مادران نمونه بسیاری را به خود دیده است که در تربیت مردان بزرگ نقش داشته‌اند.

از مادر شیخ انصاری نقل شده که می‌گوید:

«من در رابطه با پسرم توقع بیشتری داشتم. برای اینکه من تا سالی که او را شیر دادم، هیچ‌گاه بدون وضو نبودم. نیمه شب برمی‌خاستم، در سرمای زمستان یخ آب حوض را می‌شکستم، وضو می‌گرفتم و بعد بچهام را شیر می‌دادم.»<sup>۱</sup>

مادر مقدّس اردبیلی می‌گوید:

«هرگز لقمه‌ای شبهه‌ناک نخوردم و قبل از شیر دادن بچه وضو می‌گرفتم

و ابدأ چشم به نامحرم نینداختم و در تربیت او کوشیدم.<sup>۱</sup>

**ب) در مقام و جایگاه همسر:** نقش یک زن به عنوان همسر، در تأثیرگذاری مثبت بر مرد، در حدّ مادر و یا در رتبهٔ پس از اوست و در برخی از برهه‌های تاریخی این نقش، یکتا و منحصر به فرد بوده است. مانند حضرت خدیجه علیها السلام که با فداکاری و پشتیبانی از پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله تمام اموال و دارایی‌های خود را فدای اعتلای اسلام می‌کند و یا چون همسر زهیر بن قین (ذُلْهَم) که در تشویق و بسیج او برای نبرد در رکاب امام حسین علیه السلام نقش اساسی داشت.

**ج) در مقام و جایگاه دختر:** نقش یک زن به عنوان دختر نیز می‌تواند بسیار مؤثر باشد، مانند حضرت زهرا علیها السلام که به عنوان دختری بی‌نظیر، در حمایت از پدر خویش از هیچ کوششی دریغ نکرد و از اینرو به «أم ابیها» ملقب گردید و یا حضرت زینب علیها السلام که به خاطر دفاع از حریم ولایت امیرالمؤمنین علیه السلام زینب (زین‌آب: زینت پدر) نامیده شد.

**د) در مقام و جایگاه خواهر:** از جمله نقشهای مؤثر غیرمستقیم زنان در حمایت از مردان بزرگ تمدن‌ساز، نقش خواهرانه می‌باشد که نمونهٔ بارز آن حضرت زینب علیها السلام أخت الحسین علیه السلام می‌باشند. ایشان با پشتیبانی، همفکری، همراهی و تعاون با امام حسین علیه السلام، ندای قیام عاشورائیان را به سرتاسر امت اسلام و بلکه همهٔ بشریت رساندند و از اینرو یکی از القاب مبارک ایشان «شریکه الحسین»<sup>۲</sup> است.

**ه) در مقام و جایگاه پیرو:** یکی از نقش‌های کلیدی زنان در تاریخ‌سازی، نقش پیروی و حمایت‌های بی‌نظیر ایشان از حرکتهای اصلاحی و مردان مصلح و تمدن‌ساز بوده است. این نقش در دوران حکومت امام عصر علیه السلام نیز جلوه می‌کند و براساس مستندات روایی حدود پنجاه تن از اصحاب حضرت از زنان

۱. ریحانه بهستی، ص ۱۷۷

۲. الموسوعة الکبری عن فاطمة الزهراء، ج ۵، ص ۳۵۵

می‌باشند.<sup>۱</sup>

ایمان و حمایت‌های حضرت آسیه علیها السلام از مکتب حضرت موسی علیه السلام تا مرز شهادت، حمایت‌های حضرت سمیه علیها السلام از آرمان‌های پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله تا سر حد شهادت، حمایت‌های اسماء بنت عمیس از مکتب حضرت علی علیه السلام و یا حمایت‌های زنان عاشورایی از نهضت اباعبدالله علیه السلام و نقش مثبت زنان در حمایت و پشتیبانی از نهضت امام خمینی (ره) و صدها نمونه دیگر، گواه روشنی از نقش زنان در جایگاه یک پیرو، در جهت حمایت از مردان الهی می‌باشد.

### ح) قانون فطرت و خانواده ولایی

در مسائل تربیتی و قوانین انسان‌سازی، بلکه جامعه‌سازی و تاریخ‌سازی، لازم است مجموعه‌ای از مقررات و سنن الهی حاکم بر خلقت، به اجرا درآید تا روند رو به تکامل و تعالی انسان و تاریخ شکل گیرد. حرکت در این مسیر فطری که براساس حکمت خداوند متعال تعیین شده است می‌تواند تمامی استعدادهای ملکوتی و شخصیتی انسان را شکوفا کند و انسانیت را در او به رشد برساند، اما اگر حرکتی برخلاف این سنن و قوانین الهی انجام گیرد، به خاطر منافات داشتن با فطرت و قوانین حاکم بر هستی، سبب ایجاد فتنه، فساد، تخریب، انحطاط، کشتار و سقوط انسان می‌شود و در یک کلام گام برداشتن در مسیر فطرت سبب صعود به قله کمال و حرکت کردن برخلاف فطرت، سبب سقوط در درّه‌های هلاکت می‌گردد.

یکی از قوانین فطرت، نیازمندی انسان به خانواده و تکثیر نسل او در چارچوب قانون ازدواج می‌باشد، بنابراین تقویت و استحکام بنیان خانواده با راهکار معقول و مشروع ازدواج همسویی با قوانین فطری و حرکت در مسیر انتظام‌بخشی به نظام احسن آفرینش است.

از سوی دیگر تحقیر و تضعیف نهاد خانواده و بنای مقدس خانه و خروج از

مدار ازدواج و ارضای غرائز عاطفی و جنسی از راههای غیر متعارف و غیر قانونی چون زنا، همجنس‌بازی، خودارضایی و به جامعه کشاندن این امور موجب فساد انسان و جامعه و افساد نسل آینده او می‌شود. قرآن می‌فرماید:

«ظَهَرَ الْفَسَادُ فِي الْبَرِّ وَالْبَحْرِ بِمَا كَسَبَتْ أَيْدِي النَّاسِ»<sup>۱</sup>

خانه و یا به تعبیر دینی، «بیت» مرکز تربیت و تعالی تکوینی و تشریحی انسان است. مکتب، مدرسه، دانشگاه و سائر آموزشگاه‌های تربیتی، از بیرون شخصیت انسان را شکل می‌دهند، اما خانه و خانواده و والدین و اصالت خانوادگی در خمیرمایه وجود انسان و نوع خلقت انسان، تأثیری اساسی می‌گذارد.

با یک بررسی تاریخی می‌توان به این حقیقت روشن دست یافت که تمامی حرکت‌های اصلاح‌گرایانه و همه چهره‌های مصلح در طول تاریخ، از خانواده‌هایی صالح قد برافراشته‌اند، چه اینکه هر دو رکن خانواده (پدر و مادر) صالح بوده باشند و یا یکی از آن‌دو (پدر و مادر) صالح باشند.

در نقطه مقابل بسیاری از تبه‌کاران و اکثر کسانی که دستشان به خون انسان‌های شایسته و خداجو آغشته شده از بی‌تباران، افراد بی‌خانواده و اولاد زنا بوده‌اند، امام باقر علیه السلام در تبیین این واقعیت می‌فرماید:

(إِنَّ عَاقِرَ نَاقَةٍ صَالِحٍ كَانَ أَرْزَقَ ابْنَ بَغْيٍ وَ إِنَّ قَاتِلَ يَحْيَى ابْنِ زَكَرِيَّا ابْنُ بَغْيٍ وَ إِنَّ قَاتِلَ عَلِيِّ عليه السلام ابْنُ بَغْيٍ... وَ إِنَّ قَاتِلَ الْحُسَيْنِ بْنِ عَلِيٍّ عليه السلام ابْنُ بَغْيٍ وَ إِنَّهُ لَمْ يَقْتَلِ الْأَنْبِيَاءَ وَلَا أَوْلَادَ الْأَنْبِيَاءِ إِلَّا أَوْلَادُ الْبَغَايَا.)<sup>۲</sup>

«همانا پی‌کننده (کشنده) شتر صالح ازرق فرزند زن بدکاره بود، قاتل یحیی فرزند زکریا نیز فرزند زنی بدکاره بود و قاتل علی علیه السلام نیز فرزند زنی

۱. روم، ۴۱ (فساد در خشکی و دریا به خاطر کارهایی که مردم انجام داده‌اند، آشکار شده است.)

۲. بحار، ج ۱۴، ص ۱۸۲

بدکاره بود... و قاتل حسین بن علی علیه السلام نیز فرزند زنی بدکاره بود و همانا انبیاء و فرزندان انبیاء را نکشتند جز فرزندان زنان بدکاره.»

براساس این فرمول و ضابطه معلوم می‌گردد، حفظ، انسجام و اصالت خانوادگی، علاوه بر تأثیرات فردی و خانوادگی، از جهت تربیتی و اجتماعی نیز از مهمترین عوامل اصلاحگری بوده و مانع بروز جرمهایی چون قتل و خونریزی و معارضه با انبیاء و اولیای الهی خواهد شد. بنابراین برای زمینه‌سازی ظهور امام عصر علیه السلام و تربیت سربازان مهدوی لازم است به «بیت» به عنوان مرکز تربیت و پرورش مصلحان و خداگرایان توجه ویژه‌ای مبذول داشت.

با توجه به این دیدگاه است که قرآن خاندان پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله را با عنوان «اهل بیت» معرفی می‌کند.<sup>۱</sup> و به زنان پیامبر دستور می‌دهد ملازم بیوت خود باشند و آنان را از خانه‌گریزی منع کرده و می‌فرماید:

(وَ قَرْنَ فِي بُيُوتِكُنَّ وَلَا تَبَرَّجْنَ تَبَرُّجَ الْجَاهِلِيَةِ الْأُولَىٰ...)<sup>۲</sup>

بر این اساس تحقیر جایگاه بیت، کوچک‌انگاری حضور زن در خانه و سیاه‌نمایی خانه‌داری با تبلیغات مسموم و به عنوان آزادی زن و کمتر نبودن او از مردان و وارد کردن او در مسائل اجتماعی به طوری که او را از مهمترین وظیفه‌اش (تربیت نسل صالح) باز دارد و تربیت فرزند را به دست جامعه سپارد بزرگترین خیانت و دسیسه برای تقابل با فرهنگ دینی و تربیت مردان و زنان خدایی است.

بی‌رونق کردن خانه و پررنگ کردن حضور زن در جامعه و فعال نمودن وی در خارج از خانه، غالباً سبب منفعل شدن حضور زن در خانه خواهد شد،<sup>۳</sup>

۱. احزاب، ۳۳

۲. احزاب، ۳۳ (در خانه‌های خود بمانید و همچون دوران جاهلیت نخستین (در میان مردم) ظاهر نشوید.)

۳. هر چند اگر زنی بتواند در کنار فعالیت‌های اجتماعی، از وظایف تربیتی خانه غافل نشود و در فضای جامعه نیز به ابتدال کشیده نشود، حضورش در جامعه نیز مؤثر خواهد بود.

در حالیکه از دیدگاه اسلام، زن باید عنصری فعال در خانواده‌داری باشد، چرا که اساساً زن با خانه‌داری و خانواده‌داری، جامعه‌داری و بلکه جهان‌داری می‌کند و حضور افراطی او در صحنه جامعه و غفلت از وظایف خانوادگی، توازن و تعادل فرهنگی، اجتماعی و تربیتی جامعه را برهم می‌زند. اینکه در جوامع امروزی، روح مبارزه و ظلم‌ستیزی کمتر دیده می‌شود به خاطر عدم قوام مردان است و عدم قوام مردان مبارز به خاطر سیراب نشدن از تربیت خالص «مادرانه» و بی‌بهره‌گی از حمایت‌های پر رنگ و مردآفرین «همسرانه» از سوی زنان است. امام حسین علیه السلام در روز عاشورا فرمودند:

(أَلَا إِنَّ الدَّعَى ابْنَ الدَّعَى قَدْ رَكَزَ بَيْنَ اثْنَتَيْنِ، بَيْنَ السَّلَّةِ وَ الدَّلَّةِ وَ هِيَ هَاتِ مِنَ الدَّلَّةِ يَا بِي اللهُ لَنَا وَ رَسُوْلُهُ وَ الْمُؤْمِنُونَ وَ حُجُورٌ طَابَتْ وَ طَهَّرَتْ.)<sup>۱</sup>

«این زن‌زاده فرزند زن‌زاده ما را بین دو امر مخیر کرده است: بین مرگ و ذلت و ذلت سخت از ما دور است و آنرا خدا و رسول او و مؤمنین و دامنه‌های پاکی که ما را پرورش داده، برای ما نمی‌پسندد.»

امام حسین علیه السلام در این کلام خود، یزید و حامیان او را افرادی بی‌خانواده، غیر اصیل و بی‌تبار معرفی می‌کنند و ریشه باطل‌گرایی، حق‌گریزی و امام‌کشی آنان را، نداشتن مادرانی پاک و فقدان اصالت و شرافت خانوادگی و در یک کلام بی‌بهره‌گی از «بیت» می‌دانند؛ همچنین در زیارت عاشورا از عبیدالله بن زیاد با عنوان «ابن مرجانه» یاد می‌شود، زیرا مادرش کنیزی زناکار و مجوسی به نام مرجانه بود و این نشانگر غیر اصیل بودن عبیدالله و نداشتن بیت برای تربیت او بود و همین مسأله سبب گردید نام او در زمره جنایتکارترین افراد روزگار و مسبب فاجعه کربلا ثبت گردد. از سویی دیگر امام حسین علیه السلام عزت‌مداری و ذلت‌ناپذیری خود و یارانشان را به خاطر پرورش یافتن در دامنه‌های پاک مادران نجیب و تربیت در بیت صالح عنوان می‌کنند و



این نیست مگر به خاطر وجود یک فرمول تربیتی و آن اینکه: «وجود دو گروه حق و باطل به خاطر داشتن و نداشتن «بیت» است.»

از اینرو می‌توان بیت را از مهمترین پشتوانه‌ها و مکانهای تربیت و اعزام نیرو به جبهه حق شمرد، لذا انبیای الهی به عنوان یک استراتژی و برنامه برای تربیت نیروهای جان برکف و خداجو عنایت ویژه‌ای به حفظ حریم خانواده داشته و دارند و با هر عاملی که ارکان تربیتی این سنگر مقدس را تهدید می‌کرد مبارزه می‌نمودند، در نقطه مقابل نیز دشمنان جبهه حق و باطل‌گرایان برای تشکیل گروههای مخالف با مکتب انبیاء و انسانهای حق‌ستیز، کمر به تخریب پایه‌های نظام مقدس خانواده می‌بستند تا برون‌داد آن، افرادی دنیاگرا، بی‌ایمان و بی‌تبار باشند و با استفاده از این عناصر پلید در برابر انبیاء و اولیاء صف‌بندی نمایند، در صدر اسلام این استراتژی از سوی منافقین و دشمنان ولایت و حزب اموی اعمال شد.

توضیح اینکه رسول خدا ﷺ از دیرباز در مورد حضرت علی عَلِيٍّ فرموده بودند:

✓ (یا علی! لَا يُجِبُّكَ إِلَّا مُؤْمِنٌ تَقِيٌّ وَلَا يُبَغِضُكَ إِلَّا وَلَدٌ زَنِيَةٌ أَوْ حَيْضَةٌ.)<sup>۱</sup>

«یا علی! جز مؤمن با تقوی کسی تو را دوست نمی‌دارد و جز زنازاده یا کسی که مادرش او را در حال حیض باردار شده باشد، کسی تو را دشمن نمی‌دارد.»

✓ (یا علی! لَا يُجِبُّكَ إِلَّا مَنْ طَابَتْ وِلَادَتُهُ وَلَا يُبَغِضُكَ إِلَّا مَنْ حَبِثَتْ وِلَادَتُهُ.)<sup>۲</sup>

«یا علی! جز کسی که ولادتش پاک باشد کسی تو را دوست ندارد و جز کسی که ولادتش ناپاک باشد کسی تو را دشمن نمی‌دارد.»

۱. بحار، ج ۳۹، ص ۲۸۷

۲. همان، ج ۲۷، ص ۱۴۵

✓ (یا علی لا یُبغِضُکَ مِنْ قُرَیْشٍ إِلَّا سِیْفَاجِئٌ وَلَا مِنْ الْأَنْصَارِ إِلَّا یَهُودِئٌ وَلَا مِنْ الْعَرَبِ إِلَّا دَعِئٌ وَلَا مِنْ سَائِرِ النَّاسِ إِلَّا شَقِئٌ... ثُمَّ أَطْرَقَ مَلِیًّا ثُمَّ رَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ: مَعَاشِرَ الْأَنْصَارِ إِعْرِضُوا أَوْلَادَکُمْ عَلَی مَحَبَّةِ عَلِیٍّ)

[یا علی! از قریش کسی با تو دشمنی نمی‌کند مگر زناکار و از انصار کسی با تو دشمنی نمی‌کند جز یهودی و نه از عرب جز زنازاده و نه از میان سایر مردمان جز بدبخت... آنگاه پیامبر ﷺ اندکی مکث کرد، سپس سرش را بالا کرد و فرمود: ای گروه انصار! فرزندانان را بر محبت علی عرضه کنید (اگر پذیرفتند ولادتشان پاک بوده وگرنه ناپاک بوده است).]

با توجه به این مبنای تربیتی دشمنان حضرت علی علیه السلام و منافقین صدر اسلام و به خصوص حزب اموی که از خطرناک‌ترین دشمنان اهل بیت علیهم السلام بودند با درک این واقعیت و برای پرورش نسلی که دشمنی امیرالمؤمنین علیه السلام را در دل داشته باشد، مردم را به سوی حرامخواری و حرامزادگی سوق می‌دادند، از اینرو از سوی معاویه هدایا و خوردنی‌های حرام برای برخی از مردم فرستاده می‌شد تا آنان با خوردن حرام، از محبت حضرت علی علیه السلام دست بکشند و بر همین اساس بود که متعه زنان و متعه حج ممنوع شد. خلیفه ثانی می‌گفت:

(مُتَعَتَانِ کَانَتَا عَلَی عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ وَ أَنَا أَحْرَمُهُمَا وَ أَعَاقِبُ عَلَیْهِمَا: مُتَعَةُ الْحَجِّ وَ مُتَعَةُ النِّسَاءِ).<sup>۳</sup>

«دو متعه در زمان رسول خدا صلی الله علیه و آله جایز بود و من آن دو را حرام می‌کنم و درباره آن مجازات می‌کنم: یکی متعه حج و دیگری متعه زنان.»

نتیجه ممنوعیت اول (متعه حج) این شد که حاجیان پس از حج بر زنانشان حرام باقی بمانند و نتیجه تحریم ازدواج موقت، گسترش فحشاء و زنا شد، زیرا کسانی که نه شرایط ازدواج داشتند و نه توان کنترل غرایز خود را، در پی این

۱. بحار، ج ۲۷، ص ۱۵۱

۲. همان، ج ۳۰، ص ۶۳۷



ممنوعیت به زنا گرفتار می‌شدند. حضرت علی علیه السلام در توضیح پیامدهای این بدعت شوم فرمودند:

(لولا أنَّ عُمَرَ نَهَى عَنِ الْمُتَعَةِ مَا زِنَى الْآلُ شَقِيًّا)<sup>۱</sup>

«اگر عمر از متعه زنان (ازدواج موقت) نهی نکرده بود، جز انسان بدبخت

کسی دچار زنا نمی‌شد.»

بنابر این همچنانکه در دیرینه تاریخ حفظ خانواده و اصالت‌های «بیت» خواستگاه انبیاء و اولیاء بوده و سربازان مدافع حق و حق‌طلبان از بیوت صالحه برمی‌خواسته‌اند در عصر غیبت و جهت زمینه‌سازی عصر ظهور همچنان باید به حفظ و حراست بیوت و تقویت بنیانهای خانواده اصرار ورزید.

و به عنوان یک مأموریت الهی و معنوی جهت تسریع در ظهور حضرت «بقیةالله» به تأسیس، تقویت و نگاه‌داشت خانواده‌های امام زمانی همت گمارد.



**انواع خانواده، تعریف و توصیف  
خانواده‌ی مهدوی**



## الف) انواع خانواده از دیدگاه کارشناسان تربیتی

یکی از مباحث مهم خانواده از دیدگاه کارشناسان تربیتی، عنوان گذاری و تقسیم‌بندی خانواده‌ها براساس اهداف و روش‌ها و روابط حاکم بر اعضای خانواده می‌باشد. به‌طور مثال برخی از خانواده‌ها چنین عنوان گذاری شده‌اند.

۱. خانواده مستبد: خانواده‌ای که محور روابط اعضای آن براساس قدرت، خشونت در رفتار و خود محوری است.

۲. خانواده دمکرات: خانواده‌ای که افراد آن احساس آزادی بیش از حد دارند و بیشتر به بیرون از خانه تعلق دارند تا درون

۳. خانواده افراطی: خانواده‌ای است که در آن به یکی از ارزش‌های اخلاقی، توجه بیش از حد می‌شود، مانند: محبت، غیرت...

۴. خانواده غافل: خانواده‌ای است که والدین در آن به خود یا فرزندان، خدا و امام زمان علیه السلام و یا همه توجهی ندارند.

۵. خانواده آشفته: خانواده‌ای که اعضای آن مضطرب، کینه‌توز و ناامیدند.

۶. خانواده بالنده: خانواده‌ای که از آرامش و نشاط کافی برخوردار هستند.

۷. خانواده کامل و معتدل: خانواده‌ای که اعضای آن به تمام ارزش‌ها و

نیازهای انسانی درون و بیرون خانواده‌ها توجه داشته و هر فرد از جایگاه و نقش خاص برخوردار است.

حال با توجه به این عناوین می‌توان خانواده‌ای با عنوان خانواده مهدوی نیز

تعریف نمود و گفت:

**خانواده مهدوی:** خانواده‌ای است آرمانی و معنوی که علاوه بر داشتن همه ارزشهای انسانی اخلاقی و نقاط مثبت خانواده‌های یاد شده و پرهیز و اجتناب از نقاط منفی آنان به‌طور ویژه توجه به دو موضوع خدا محوری و امام محوری دارد و خانه و خانواده رنگ و بوی توجه و عشق و عرفان و اطاعت از خدا و امام زمان علیه السلام دارد.

### ب) تعریف و توصیف خانواده مهدوی

✓ منظور از خانواده مهدوی، خانواده‌ای است که روابط اعضا براساس اندیشه دینی و ولایت محوری تنظیم شده باشد.

✓ خانواده مهدوی، خانواده‌ای توحیدی و ولایتی است.

✓ منظور از خانه و خانواده مهدوی، خانواده‌ای است که تلاش می‌شود در محیطی کوچک، روابط براساس ضوابط دینی همچون عدالت، تقوی و... تنظیم گردد.

✓ خانواده مهدوی یعنی خانواده‌ای عارف، عاشق و مطیع امام زمان علیه السلام

✓ در خانه و خانواده مهدوی می‌توان نمونه‌ای کوچک از حکومت امام زمان علیه السلام را مشاهده نمود. (عبودیت، امتیت، عدالت و تقوی...)

✓ خانواده مهدوی، خانواده‌ای است با سبک زندگی نبوی، علوی، فاطمی، حسنی، حسینی، سجاد، باقری، صادقی، موسوی، رضوی، جوادی، هادی، عسگری و مهدوی.

✓ خانواده مهدوی با جمکران و سهله و سرداب مقدس آشناست.

✓ خانواده مهدوی یعنی خانواده صالح و مصلح، صالح پرور و مصلح پرور

✓ (براساس آیه تطهیر که در شأن اهل بیت علیهم السلام است)، خانواده مهدوی، خانواده‌ای است که به دنبال طهارت و پاکی ظاهر و باطن است.

✓ خانواده مهدوی، همان خانواده توحیدی و نبوی است.

✓ خانواده مهدوی، یعنی خانواده حسینی (و ادامه دهنده‌ی راه حسین علیه السلام)

- ✓ خانواده مهدوی، یعنی خانواده‌ای که روز و شب را با امام زمان علیه السلام آغاز و پایان می‌دهند.
- ✓ خانواده مهدوی، یعنی خانواده‌ای که احساس یتیمی می‌کنند.
- ✓ در خانواده مهدوی، معنویت حرف اول را می‌زند نه مادیت
- ✓ در خانواده مهدوی، افراد مقید به امانتداری، ادب، نماز اول وقت، سحرخیزی و تلاوت قرآنند.
- ✓ خانواده مهدوی، بعض تا کُلّ خود را برای امام زمان علیه السلام می‌خواهد.
- ✓ در خانواده مهدوی، حداقل روزی یک سلام صمیمی به امام زمان علیه السلام داده می‌شود.
- ✓ در خانواده مهدوی، امام زمان علیه السلام خوانده و خواسته می‌شود.
- ✓ در خانواده مهدوی، با دین و مظاهر دینی، دشمنی نمی‌شود.
- ✓ در خانواده مهدوی، درد فقراء و مستمندان وجود دارد.
- ✓ در خانواده مهدوی، تقلید و تعبد معنی دارد.
- ✓ خانواده مهدوی، خانواده‌ای پاک و مطهر و منزهند.
- ✓ خانواده مهدوی، رنگ و بوی معصیت ندارد.
- ✓ خانواده مهدوی، خانواده‌ای سرباز پرور برای امام زمان علیه السلام است.
- ✓ خانواده مهدوی، پاک از گناه است.
- ✓ در خانواده مهدوی، دعای فرج زمزمه می‌شود.
- ✓ در خانواده مهدوی، دعای ندبه و آل یاسین تلاوت می‌شود.
- ✓ حاکم اصلی در خانواده مهدوی، خدا و امام زمان علیه السلام است.
- ✓ اعضای خانواده مهدوی، اهل فداکاری برای شیعیان و پیروان امام زمان علیه السلام هستند.
- ✓ خانواده مهدوی، یعنی مفسّر عینی سوره نور (موّحد، عفیف، منتظر)
- ✓ خانواده مهدوی، خانواده‌ای است که با عمل و رفتار دیگران را عاشق و واله امام زمان علیه السلام می‌نماید.

- ✓ خانواده مهدوی، یعنی فرزندان معنوی امام زمان علیه السلام
- ✓ خانواده مهدوی، یعنی خانواده‌ای که امام زمان علیه السلام را به عنوان پیشوا و پدر معنوی پذیرفته‌اند.
- ✓ خانواده مهدوی، یعنی خانواده مرتبط و علاقمند و مطیع امام عصر علیه السلام
- ✓ خانواده مهدوی، تلاش می‌کند، امام زمان علیه السلام را بیشتر بشناسد، بشناساند، دوست بدارد و محبوبش کند.
- ✓ خانواده مهدوی، یعنی خانواده خداگرا، والاگرا (اخلاق محور) و ولی‌گرا
- ✓ روح حاکم بر خانواده مهدوی، روح انتظار همراه ارتباط، صلح همراه با صلاح و اصلاح است.
- ✓ خانواده مهدوی، خانواده یأس و تنبلی، بخل، تنگ‌نظری، ظلم، خیانت، فرار از مسئولیت‌های خانوادگی و اجتماعی نیست.
- ✓ خانواده مهدوی، خود را برای ساختن جامعه مهدوی و سپس جهان مهدوی آماده و سهیم می‌داند.
- ✓ خانواده مهدوی، با قیام به وظائف فردی، خانوادگی و اجتماعی در عمل انتظار قائم را معنا می‌نماید.
- ✓ خانواده مهدوی، آینده را به روشنی خورشید می‌بیند و از تلاش گروهی برای رسیدن به مدینه فاضله مهدوی از هیچ کوششی فروگذار نمی‌کند.
- ✓ خانواده مهدوی، خانواده‌ای است که با اصلاحات جزئی، خود، خانواده و جامعه، صداقت خود را برای ظهور مصلح کل به اثبات می‌رساند.
- خانواده‌های مهدوی و مهدی‌یاور یعنی خانواده‌ای که در مسیر جان‌فشانی حضرت قدم برمی‌دارند و از رفاه، خانه، وقت، ثروت و حتی در صورت لزوم از اهداء جان هم دریغ نمی‌نمایند. این ویژگیها از مشخصات مهم اینگونه خانواده‌هاست. و به همین خاطر است که در زیارت جامعه کبیره می‌خوانیم:
- ✓ بِأَبِي أَنْتُمْ و أُمِّي و نَفْسِي و أَهْلِي و مَالِي...
- «پدر و مادرم و خودم و خانواده‌ام و مالم به فدای شما،»



✓ بِأَبِي أَنْتُمْ وَأُمِّي وَنَفْسِي «پدر مادر و جانم به فدای شما»

✓ بِأَبِي أَنْتُمْ وَأُمِّي وَأَهْلِي وَمَالِي وَأُسْرَتِي

«پدر و مادر و خانواده‌ام و مالم و تمام اقوام نزدیکم به فدای شما»

در دعای ندبه نیز می‌خوانیم:

(بأبي أنت و أمي و نفسي لك الوفاء و الجمي)

«پدر و مادرم به فدایت و خودم بلاگردان و سپر پیش روی تو باشم»

همچنین گاهی در زیارت‌ها و سلام به محضر صاحب الزمان عليه السلام

سلام‌های خانوادگی اهداء می‌کنیم.

«اللَّهُمَّ بَلِّغْ مَوْلَايَ صَاحِبَ الزَّمَانِ صَلَوَاتُ اللَّهِ عَلَيْهِ... وَ عَنِّي وَالِدَيْ

و وُلْدِي وَ عَنِّي مِنَ الصَّلَوَاتِ وَالتَّحِيَّاتِ زِنَةَ عَرْشِ اللَّهِ وَ...»<sup>۱</sup>

«خدایا برسان به مولای من حضرت صاحب الزمان (که دروذهای تو بر

او باد)... و از طرف پدر و مادر و فرزندان و خود من، دروذهای و تحیت‌هایی

هم‌وزن عرش خدا و...»

### ج) تعریف و توصیف خانه مهدوی

✓ خانه مهدوی، محیطی کوچک برای اجرای مؤلفه‌های مهدوی و

آرمانهای بزرگ مهدویت است.

✓ خانه مهدوی، محیطی کوچک از مدینه فاضله مهدوی است.

✓ خانه مهدوی، خانه‌ای است که حضرت به آن گوشه‌ی چشمی دارند.

✓ خانه مهدوی، خانه محبتان اهلبیت عليهم السلام است.

✓ خانه مهدوی، خانه امام زمان عليه السلام است.

✓ خانه مهدوی، محل رفت و آمد محبتان امام زمان عليه السلام است.

✓ خانه مهدوی، یعنی خانه‌ای که تکریم و احترام بر سادات و دانشمندان

می‌شود.

✓ خانه مهدوی، یعنی خانه‌ای که امام زمان عليه السلام به آن دعوت می‌شوند.

# فصل چهارم

خدماتوری شرط لازم  
خانواده مهدوی



## **خدا محوری شرط لازم خانواده مهدوی**

ایجاد زمینه برای پذیرش توحید و خدا محوری در اندیشه و رفتار، از مهمترین رسالتهای انبیای الهی و از بنیادی‌ترین اصول اعتقادی در همه مکاتب آسمانی می‌باشد.

این رسالت مهم در درجه نازلتر برعهده همه انسانهای دلسوز و طرفدار دیانت است تا با تلاش در مقوله تربیت دینی، نسبت به خود، خانواده خود و حتی نسبت به همه افراد جامعه بکوشند و اندیشه‌های توحیدی را توسعه بخشند و با مظاهر شرک و ضدّ دینی مبارزه نمایند و با جهاد تربیتی انسانهایی موحد و الهی به جامعه انسانیت تقدیم نمایند.

## **راهکارهای توحید بخشی به فضای خانه و خانواده**

یکی از مهمترین عناصر معنوی در ساختن خانواده موفق دینی و ولایی و خانواده مهدوی، حاکمیت روح توحید و عبادت و بندگی بر فضای فکری، اخلاقی و رفتار اعضای خانواده است که برای تحقق این مهم، لازم است در سه موضوع اساسی تلاش شود:

### **یکم. مبارزه با مظاهر شرک**

قرآن کریم مهمترین رسالت انبیای الهی را در مرحله اول مبارزه با شرک و پاکسازی اذهان، قلوب و جوامع انسانی از مظاهر بت‌پرستی و شرک و در

مرحله دوم آشناسازی بندگان با خداوند و صفات او و حرکت حول کلمه توحید معرّفی می‌نماید.

قرآن می‌فرماید:

(وَ لَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا  
الطَّاغُوتَ...)<sup>۱</sup>

«ما در هر اُمّتی رسولی برانگیختیم که خدای یکتا را پرستید و از طاغوت اجتناب کنید.»

همانگونه که حضرت ابراهیم به عنوان پدر اُمّت، بت‌شکنی می‌کرد و با استدلال و مناظرات علمی، مردم را به سوی توحید فرا می‌خواند و همانگونه که پیامبر ﷺ و امیرالمؤمنین علیه السلام به عنوان پدران اُمّت اسلامی کعبه را از لوث وجود بتها و بت‌پرستان پاک نمودند، حضرت اباصالح المهدی علیه السلام نیز که پیرو رسالت جمعی انبیا و عصاره همه پیامبران و اولیای الهی است، به تخریب بناهای شرک و نفاق می‌پردازد و برای همیشه بساط بت‌پرستی را از روی زمین برمی‌چیند. در دعای شریف ندبه می‌خوانیم:

(أَيْنَ هَادِمُ أبنية الشَّرِكِ وَ النِّفَاقِ)

«کجاست آن نابود کننده بناهای شرک و نفاق»

امام مهدی علیه السلام و یاران ایشان از عالیتین مقامات توحیدی برخوردارند و لحظه‌ای شرک و شک در ذات الهی به وجود آنان راه نمی‌یابد، آنگونه که امام صادق علیه السلام در وصف این دلاور مردان می‌فرماید:

(رَجَالٌ كَأَنَّ قُلُوبَهُمْ زُبُرُ الحَدِيدِ لَا يَشُوبُهَا شَكٌّ فِي ذَاتِ اللَّهِ.)<sup>۲</sup>

«مردانی که دل‌های آنان مانند پاره‌های آهن است و شکی در ایمان به خدا در دل‌های آنان راه ندارد.»

رسالت اصلی و اساسی مهدی علیه السلام و مهدی یاوران، بسط توحید در سرتاسر

۱. نحل، ۳۶

۲. بحار الأنوار، ج ۵۲، ص ۳۰۸

گیتی است. امام صادق علیه السلام می فرمایند:

(إِذَا قَامَ الْقَائِمُ لَا يَبْقَى أَرْضٌ إِلَّا تُودِي فِيهَا شَهَادَةً أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ  
وَأَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ.)<sup>۱</sup>

«زمانی که قائم علیه السلام قیام کند سرزمینی باقی نمی ماند که در آن ندای  
شهادت به اینکه «خدایی جز الله نیست و محمد پیامبر خداست» بلند نشود.»

در همین راستا به عنوان یک رسالت خانوادگی قرآن کریم با معرفی حضرت  
لقمان به عنوان پدری حکیم که برای تربیت فرزندی نمونه تلاش می کند،  
آموزش توحید و اجتناب از شرک را جزء اولین برنامه های وی معرفی می کند:

(يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ.)<sup>۲</sup>

«ای پسر! چیزی را همتای خدا قرار مده که شرک ظلم بزرگی است.»

همچنین حضرت ابراهیم علیه السلام در بخش رسالت خانوادگی خود پدر و قوم  
خود را به دوری از بت پرستی دعوت می کند و برای خود و فرزندان، پاکی و  
تنزه از بت پرستی را از خدا طلب می کند:

✓ (وَأْتَلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ إِبْرَاهِيمَ إِذْ قَالَ لِأَبِيهِ وَقَوْمِهِ مَا تَعْبُدُونَ.)<sup>۳</sup>

«و بر آنان خبر ابراهیم را بخوان، هنگامی که به پدر و قومش گفت: چه

چیز را می پرستید؟»

✓ (وَ إِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ آمِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ  
نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ.)<sup>۴</sup>

«و «به یاد آورید» زمانی را که ابراهیم گفت: پروردگارا این شهر (مکه) را

شهر آمنة قرار ده و من و فرزندانم را از پرستش بتها دور نگهدار.»

خانواده های مهدوی و امام زمانی نیز باید تلاش کنند تا هیچ گونه نماد و

۱. بحار الأنوار، ج ۵۲، ص ۳۴۰

۲. لقمان، ۱۳

۳. شعراء، ۶۹ و ۷۰

۴. ابراهیم، ۳۵

نشانی از شرک و مظاهر آن و حتی شرک خفی مانند ریا در اندیشه و رفتار آنها به چشم نخورد و با شرک در سطح جامعه و حتی جهان همواره مبارزه نمایند.

### دوم. اندیشه‌سازی توحیدی

یکی از رسالت‌های مهم خانوادگی، تشکیل خانه و خانواده‌ای توحید محور و تربیت نسلی موحد و ذاکر خداست، چنانچه خداوند محلّ پرورش بهترین بندگان و مصادیق نور الهی را بیوت شمرده و می‌فرماید:

(فِي بُيُوتٍ أُذِنَ لِلَّهِ أَنْ تُرْفَعَ وَ يُذَكَرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ)<sup>۱</sup>

[این مردان الهی] در خانه‌هایی هستند که خداوند اذن فرموده رفعت (مقام) یابند، خانه‌هایی که نام خدا در آنها برده می‌شود و صبحگاهان و شامگاهان در آن تسبیح خدا را می‌گویند.]

روایات اهل بیت علیهم‌السلام درخصوص رسالت آموزش توحید به فرزندان به عنوان اولین درس زندگی و بندگی تأکید فراوان دارد. امام سجاده علیه‌السلام می‌فرماید:

(أَنْتَكَ مَسْئُولٌ عَمَّا وَلِيَّتَهُ بِهِ مِنْ حُسْنِ الْأَدَبِ وَ الدَّلَالَةِ عَلَى رَبِّهِ عَزَّوَجَلَّ)<sup>۲</sup>

«و تو در تربیت او از حسن ادب و توجه به خدا مسئولی.»

ابن عباس از پیامبر صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم روایت می‌کند:

(إِفْتَحُوا عَلَى صِبْيَانِكُمْ أَوَّلَ كَلِمَةٍ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)<sup>۳</sup>

«اولین کلمه‌ای که به فرزندان‌تان می‌آموزید «کلمه لا اله الا الله» باشد.»

همچنین پیامبر گرامی صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم در روایتی دیگر می‌فرماید:

(إِذَا أَفْصَحُوا أَوْلَادَكُمْ فَعَلِّمُوهُمْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ)<sup>۴</sup>

۱. نور، ۳۶

۲. مکارم الأخلاق، ص ۴۲۱

۳. کنز العمال، ج ۱۶، ص ۴۴۱

۴. همان، ص ۴۴۰

«وقتی فرزندان‌تان زبان به سخن گشودند به آنها «لا إله إلا الله» را یاد

دهید.»

و نیز در بیان پاداش این عمل می‌فرمایند:

(مَنْ رَبَّى صَغِيرًا حَتَّى يَقُولَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ لَمْ يُحَاسِبْهُ اللَّهُ).<sup>۱</sup>

«هر کس کودکی را تربیت کند تا اینکه لا اله الا الله بگوید، خداوند روز

قیامت او را محاسبه نخواهد کرد.»

زیباترین و دقیق‌ترین این دستورات عملها در روایتی از امام باقر علیه السلام وارد شده

که حضرت در ضمن یک جدول زمانبندی آموزشی می‌فرمایند:

«وقتی فرزند (پسر) به سن سه سالگی رسید به او بیاموزند که هفت مرتبه

«لا اله الا الله» بگوید، پس او را آزاد گذارند تا سنش به سه سال و هفت ماه و

بیست روز برسد، آنگاه به او آموزش دهند که «محمد رسول الله صلی الله علیه و آله» گوید،

سپس آزادش بگذارند و چون به سن چهار سالگی رسید، هفت بار بگوید:

«صلی الله علی محمد و آله»، باز رها شود تا به سن پنج سالگی برسد، در

این هنگام به او بگویند دست راست و چپ تو کدام است؟ اگر دست چپ و

راستش را از هم تشخیص داد صورتش را به سوی قبله برگردانده و به او گفته

شود: سجده کن و همچنین آزاد گذاشته شود تا اینکه به سن شش سالگی

برسد، پس اگر شش سال بر او گذشت نماز بخواند و رکوع و سجود به او تعلیم

گردد تا اینکه هفت سال او تمام گردد، در این زمان به او گفته شود صورت و

دو دستش را (به عنوان وضو) بشوید و نماز بخواند، سپس (بدون آموزش

مطلب بعدی) رها شود تا اینکه نه سال او تمام شود. در این سن وضو را به او

یاد دهند و در صورت سهل‌انگاری (و عدم تأثیر تذکر) او را تنبیه کنند و به نماز

دستورش دهند و بر سستی کردن به خواندن نماز تنبیه شود، پس اگر وضو و

نماز را یاد گرفت، خداوند پدر و مادر آن طفل را مورد رحمت و غفران خویش

قرار خواهد داد.<sup>۱</sup>

تذکر: جایگاه بحث توحید و شرک تا آنجا اهمیت دارد که اگر پدر و مادر که در دین اطاعت آنها واجب شمرده شده، در صورت دعوت به شرک دیگر اطاعتشان واجب نخواهد بود، قرآن می‌فرماید:

(وَ إِنْ جَاهِدَاكَ عَلَىٰ أَنْ تُشْرِكَ بِي مَا لَيْسَ لَكَ بِهِ عِلْمٌ فَلَا تُطِعْهُمَا...)<sup>۲</sup>

«و هر گاه آندو (پدر و مادر) تلاش کنند که تو چیزی را شریک من قرار دهی، از آن آگاهی نداری، از ایشان اطاعت مکن.»

### سوم. اطاعت پذیری توحیدی

پس از شکل‌گیری اعتقادات توحیدی، نوبت به اجرای توحید در مرحله عمل (عبادت و اطاعت خدا) می‌رسد.

پیروی از اوامر و نواهی الهی و تنظیم زندگی براساس مدل دینی و قوانین الهی در حیطه فردی، روابط خانوادگی، معاملات اقتصادی، مناسبات سیاسی و به صورت کلی در هر کنش و واکنشی و هر فعل و ترک فعلی، موجبات تکمیل عقائد و به بار نشستن اندیشه‌های الهی و عینیت یافتن افکار و فرهنگ توحیدی را فراهم می‌آورد.

### راهکارهای توحید پذیری عملی

برای سهولت در پذیرش اطاعت توحیدی در مرحله عمل توصیه‌های متعددی از سوی بزرگان راورد شده است که ما در اینجا فقط به ذکر چند نکته مهم اشاره می‌کنیم:

۱. آغاز نمونن همه کارها با ذکر و یاد از نظر اول

۲. احادیث و روایات با استناد

۱. من لایحضره الفقیه، ج ۱، ص ۲۸۱، ح ۸۶۳

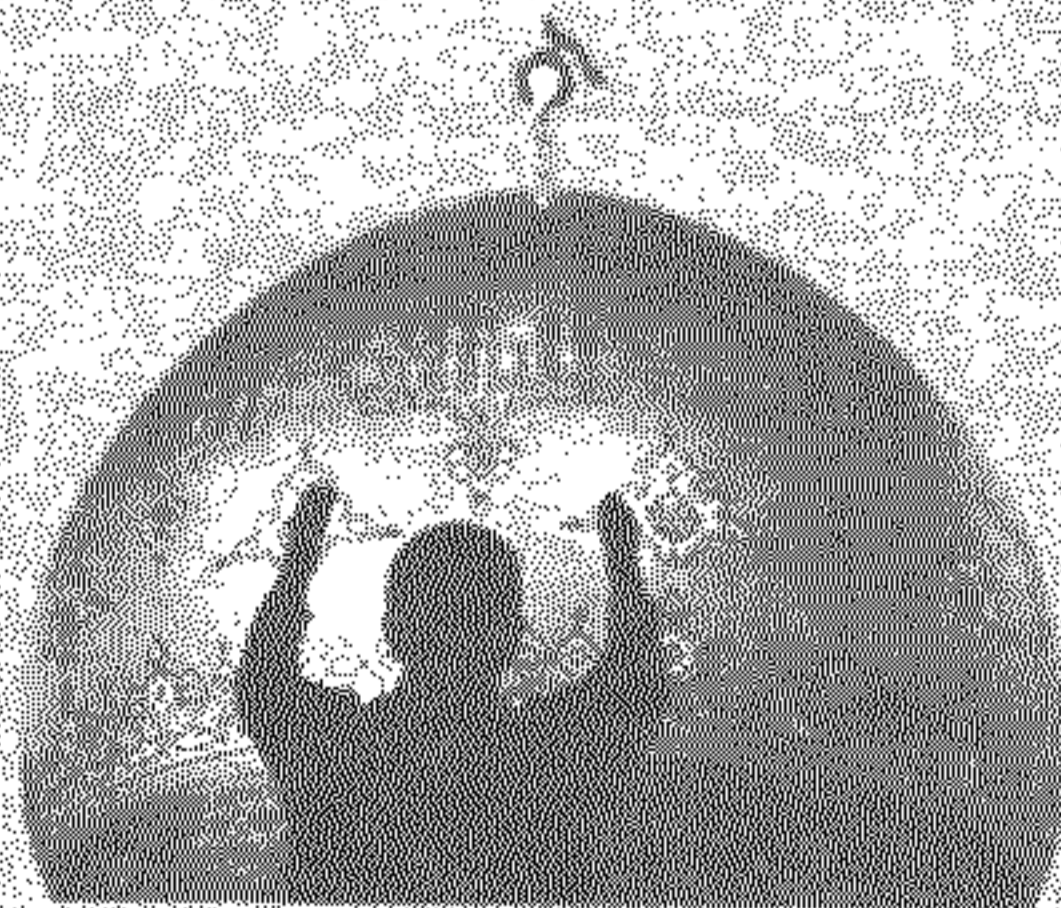
۲. لقمان، ۱۵



۳. آراستن خانه به نام‌های الهی و آیه آرایی منزل
  ۴. انجام عارفانه همه اقسام عبادات واجب (مانند: نماز، روزه، خمس و...)
  ۵. تمرین اخلاص در عبادات و خدمت به خلق
  - ۶ رعایت شعار: «فقط خدا» در زندگی
  ۷. صدقه دادن، خدمت نمودن و عفو و بخشش دیگران و... برای خدا
- در یک جمله، مصداق آیه: «قُلْ إِنَّ صَلَاتِي وَنُسُكِي وَمَحْيَايَ وَ
- مَمَاتِي لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ» شدن.

# فصل پنجم

امام محوری و مهدی باوری  
در خانواده مهدوی



## امام محوری شرط لازم خانواده مهدوی

معرفی انسان کامل به بشریت، از جمله جلوه‌های لطف و رحمت الهی است تا از این رهگذر انسانها با دستیابی به الگوی بندگی، راه هدایت، کمال و تربیت را بیابند و به سوی تعالی گام بردارند.

نقش امام در زندگی انسان، نقشی سرنوشت ساز، در راه یابی، هدف یابی، روش یابی و انتخاب سبک زندگی الهی می‌باشد.

امام محوری در زندگی به معنای راهنما شناسی، الگو یابی و الگو برداری از شخصیت جامع امام در حوزه فردی، خانوادگی و اجتماعی است. که این محوریت، در تنظیم حقوق متقابل آحاد بشر، پاک زیستی و معنویت گرایی نقش بسزایی دارد. ما در مباحث مهدویت در صدد آن هستیم که با الگو قرار دادن امام و سر سپردن به انسان کامل و اوامر الهی او و تربیت فرزندان خود در این مسیر، از عارفان و عاشقان و پیروان صادق و جان بر کف او شویم و در همین راستا به بیان فوائد مهدی باوری و مهدی یابوری و یکسان سازی فرهنگ خانواده با مهدویت می‌پردازیم.

## الف) فوائد و آثار مهدی باوری و مهدی یآوری در خانواده

اعتقاد و باور به امام زمان علیه السلام و معرفت و محبت ایشان از نظر فردی، خانوادگی و اجتماعی دارای تأثیرات مثبت فراوانی است که شناخت این آثار موجب افزایش دلبستگی و تشویق بیشتر در جهت تقویت مبانی ولایی انسان در محیط خانواده و روابط خانوادگی و تربیت فرزندان خواهد شد. برخی از فوائد مهدی محوری در خانواده عبارت است از:

### یکم. وجود حامی معنوی

از سلسله نیازهای انسان، نیاز به معنویت و نورانیت باطن است، در این راستا یکی از نیازهای آدمی، نیاز به حامی معنوی، پدر روحانی و ارتباط ملکوتی با انسانهای عرشی است.

خانواده‌های مهدی باور به زیباترین شکل ممکن می‌توانند از وجود مقدس و نازنین امام مهدی علیه السلام به عنوان پدر معنوی و حامی روحانی خود بهره‌مند شوند. حضرت علی علیه السلام در توصیف شخصیت امام می‌فرماید:

(فَأَلِامَام... الْأَبُّ الشَّفِيقُ مَفْرَعُ الْعِبَادَةِ فِي الدَّوَاهِي...)<sup>۱</sup>

«امام پدری مهربان و پناهمگاه بندگان در مصائب، سختی‌ها و

گرفتاری‌هاست.»

حضرت صاحب علیه السلام در خطاب به شیخ مفید رحمته الله می‌فرمایند:

(إِنَّا غَيْرُ مُهْمَلِينَ لِمُرَاعَاتِكُمْ وَلَا نَاسِينَ لِذِكْرِكُمْ...)<sup>۲</sup>

«ما در رسیدگی و سرپرستی شما، کوتاهی و اهمال نکرده‌ایم و یاد شما را

از خاطر نبرده‌ایم.»

### دوم. وجود ناظر اخلاقی و دینی

در یک جامعه آرمانی و اسلامی، اصل: «أَلَمْ يَعْلَمَ بِأَنَّ اللَّهَ يَرِي»<sup>۳</sup> کاربرد

۱. بحار الأنوار، ج ۲۵، ص ۱۷۱

۲. احتجاج، ج ۲، ص ۴۹۷

۳. علق، ۱۴ (آیا «آدمی» ندانست که خداوند می‌بیند؟)

ویژه‌ای دارد. اصلی که باعث نگهداری خویشتن و مراقبت‌های ویژه فردی برای هر کسی می‌شود.

در این میان، خانواده‌های مهدوی‌باور و مهدی‌باور به یک احساس زیبای دیگری نیز می‌رسند و آن احساس نظارت مستقیم امام عصر علیه السلام بر زندگی و اعمال و رفتار و گفتار آنهاست.

براساس عقائد دینی، ما امام را ناظر بر اعمال خود می‌دانیم. قرآن کریم در این زمینه می‌فرماید:

(وَ قُلْ اَعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَ رَسُوْلُهُ وَ الْمُؤْمِنُوْنَ).<sup>۱</sup>

«بگو عمل کنید که خداوند و رسول او و مؤمنان (امامان) اعمال شما را می‌بینند.»<sup>۲</sup>

در یک خانواده امام‌زمانی، میان اعضاء احساس این نظارت و عنایت حضرت وجود دارد، لذا در انجام اعمال نیک و خیر با سرعت و شتاب افزونتری بر دیگران اقدام می‌کنند و به هنگام مواجهه با معصیت و گناه خود را تحت نظر و کنترل محسوس حضرتش می‌بینند و از آن فاصله می‌گیرند.

حضرت مهدی علیه السلام در نامه‌ای خطاب به شیخ مفید رحمته الله می‌فرماید:

(فَاِنَّا نَحِيْطُ عِلْمًا بِاَنْبَاءِكُمْ وَلَا يَعْزُبُ عَنَّا شَيْءٌ مِّنْ اَخْبَارِكُمْ).<sup>۳</sup>

«ما بر اخبار و احوال شما آگاهیم و هیچ چیز از اوضاع شما بر ما پوشیده

نمی‌ماند.»

۱. توبه، ۱۰۵

۲. حضرت صادق علیه السلام در ضمن روایتی «مؤمنون» را به ائمه اطهار علیهم السلام تفسیر نموده و فرمودند: (هُمُ الْاَئِمَّةُ تُعْرَضُ عَلَيْهِمْ اَعْمَالُ الْعِبَادِ كُلِّ يَوْمٍ اِلَى الْقِيَامَةِ). «آنان (مؤمنون) امامان هستند که اعمال بندگان هر روز تا قیامت به ایشان عرضه می‌شود.» بصائر، ص ۴۲۷

۳. احتجاج، ج ۲، ص ۴۹۷

### سوم. بهره‌مندی از دعای خیر امام زمان علیه السلام

یکی از درخواستهای مهم و سازنده هر شیعه، بهره‌مندی از دعای خیر امام عصر علیه السلام می‌باشد، کسی که حجت زمان است و دعای او به درگاه خداوند متعال مستجاب می‌باشد.

همواره به یاد آن حضرت بودن، دعا کردن برای تعجیل در فرج ایشان و حرکت در مسیر رضایت آن امام غایب، ما را مشمول دعا‌های خیر ایشان می‌کند. طلب دعای خیر و بهره‌مندی از دعای حجت خدا در روی زمین، آموزه‌ای است که فرهنگ اهل بیت علیهم السلام و لسان ادعیه به ما می‌آموزد. در دعای ندبه می‌خوانیم:

(وَهَبْ لَنَا رَأْفَتَهُ وَ رَحْمَتَهُ وَ دُعَاءَهُ وَ خَيْرَهُ مَا نَنَالُ بِهِ سَعَةً مِنْ رَحْمَتِكَ).<sup>۱</sup>

«به ما مهر و محبت و دعا و خیر او را عطا فرما تا به وسیله آن به رحمت (خاص) تو برسیم.»

امام زمان علیه السلام در نامه خود به شیخ مفید رحمته الله می‌فرمایند:

(... لِأَنَّنا مِنْ وِراءِ حِفْظِهِم بِالِدَعاءِ الَّذِي لا يُحْجَبُ عَنِ مَلِكِ الأَرْضِ وَ السَّمَاءِ فَلْيَطْمِئِنَّ بِذَلِكَ مِنْ أَوْلِيائِنَا القُلُوبِ وَ لِيَتَّقُوا بِالِكِفائَةِ مِنْهُ وَ ان راعَتْهُم بِهِمُ الخُطُوب).<sup>۲</sup>

«چرا که ما مؤمنان شایسته کردار را با نیایش و دعایی که از فرمانروای آسمان‌ها و زمین پوشیده نمی‌ماند، حفاظت و نگهداری می‌کنیم. بنابراین، قلبهای دوستان ما به دعای ما به بارگاه الهی، آرامش و اطمینان یابد و به کفایت آن آسوده خاطر باشند. گرچه درگیری‌های هراس‌انگیز، آنان را به دلهره افکند.»

۱. بحار الأنوار، ج ۹۹، ص ۴۰۸

۲. همان، ج ۵۳، ص ۱۷۶

### چهارم. سیره امام عصر علیه السلام و متد خانواده‌های مهدوی

از نیازهای تربیتی انسان در مسیر رشد و تکامل، نیاز به الگو و مدل برای الگوگیری و الگوبرداری است. در همین راستا خانواده‌های امام زمانی، دارای برترین الگو و زیباترین مدل انسانی هستند. آنان از عظیم‌ترین پشتوانه تربیتی برخوردارند و با شناخت و تأسی به سیره عملی امام عصر علیه السلام از امکان رشد و ترقی بسیار بالائی برخوردارند.

سیره حضرت مهدی علیه السلام در ابعاد گوناگونی همچون سیرت دینی، سیرت خلقی، سیرت عملی، سیرت انقلابی، سیرت تربیتی، سیرت مالی، سیرت اصلاحی و سیرت قضایی قابل بحث و بررسی است و خانواده‌های مهدی‌باور با الهام‌گیری از این سیره‌ها، به امام خویش اقتدا می‌کنند.

### پنجم. دفع بلاها و آفات

زندگی شیرین و استمرار حیات انسان به دو عامل اساسی وابسته است:

✓ وجود نعمتهای الهی و بهره‌مندی مستمر از آنها

✓ مصونیت از بلاها و آفات در زندگی

معمولاً ما نسبت به هر دو عامل بی‌خبر و غافلیم، اما عده‌ای از خواص با بهره‌مندی از هوشیاری و آگاهی خاص در برابر نعمتهای الهی شکرگزارند، همواره متذکر نعمتها بوده و استمرار و فزونی آنها را از خداوند طلب می‌کنند.

اما درخصوص دفع و مصونیت از بلاها و آفات، حتی بسیاری از خواص هم توجهی ندارند، زیرا از کمیت و کیفیت آنها بی‌خبرند. امام حسین علیه السلام در روز عرفه در مورد دفع خطرات و آفات از زندگی انسانها می‌فرمایند:

(وَ عَظُمَتْ آلاؤُكَ فَأَيُّ أَنْعَمِكَ يَا إِلَهِي أَحْصِي عَدْدًا أَوْ ذِكْرًا أَمْ أَيُّ عَطَاؤِكَ أَقْوَمٌ بِهَا شُكْرًا وَ هُمَا يَا رَبِّ أَكْثَرُ مِنْ أَنْ يُحْصِيهَا الْعَادُونَ أَوْ يَبْلُغَ عِلْمًا بِهَا الْحَافِظُونَ ثُمَّ مَا صَرَفَتْ وَ دَرَأَتْ عَنِّي اللَّهُمَّ مِنَ الضَّرِّ وَ الضَّرَاءِ أَكْثَرُ مِمَّا ظَهَرَ لِي مِنَ الْعَافِيَةِ وَ السَّرَّاءِ...)

«و نعمت‌هایت بزرگ است پروردگارا! کدامیک از نعمت‌هایت به ذکر و

شمارش درآید؟ کدامیک از عطایای تو را به شکرش قیام توان کرد؟ در حالی که نعمت‌ها و عطایات بیش از آن است که شمارشگران از عهده شمارش آنها برآیند یا حافظان به آن دانا شوند، بار پروردگارا! آن رنج‌ها و زیانها را که از من به لطف دفع کرده‌ای بیش از آن نعمت و عافیتی است که برایم آشکار شده است.»

براساس این دعا معلوم می‌گردد یکی از الطاف خفیه الهی بر مؤمنان دفع بلاها و آسیب‌هاست، همچنین یکی از آثار وجودی امام عصر علیه السلام برای ما دفع ضرر و زیان و آسیب‌ها و بلاها می‌باشد.

در این خصوص خانواده‌های مهدوی، به خاطر ارتباط بیشتر با امام زمان علیه السلام مورد عنایت ویژه آن حضرت قرار می‌گیرند و همه خطرات زمینی و آسمانی با دعای خاص امام زمان علیه السلام از ایشان مرتفع می‌گردد.

حضرت ولی عصر علیه السلام در همین زمینه می‌فرمایند:

(إِنَّا غَيْرُ مُهْمَلِينَ لِمُرَاعَاتِكُمْ وَلَا نَاسِينَ لِذِكْرِكُمْ وَلَوْلَا ذَلِكَ لَنَزَلَ بِكُمْ  
الْأَوَاءُ وَأَصْطَلَمَكُمُ الْأَعْدَاءُ).<sup>۱</sup>

«ما در رعایت حال شما کوتاهی نمی‌کنیم و یاد شما را از خاطر نبرده‌ایم و اگر جز این بود از هر سو گرفتاری به شما رو می‌آورد و دشمنانتان، شما را از میان می‌بردند.»

همچنین در کلامی دیگر امام زمان علیه السلام در مقام معرفی برکات وجودی خود فرموده‌اند:

(أَنَا خَاتَمُ الْأَوْصِيَاءِ وَبِي يَدْفَعُ اللَّهُ الْبَلَاءَ عَنِ أَهْلِ وَشِيعَتِي).<sup>۲</sup>  
«من آخرین جانشین پیامبر خدا صلی الله علیه و آله هستم و خدای تعالی به [سبب وجود] من بلاها را از خاندان و شیعیانم دور می‌کند.»

۱. بحار الأنوار، ج ۵۳، ص ۱۷۴

۲. کمال الدین، ج ۲، ص ۱۷۱



## ب) همسان سازی و همانند سازی فرهنگ خانواده با فرهنگ و آرمان مهدویت

خانواده کوچکترین نهاد اجتماعی است که حداقل با حضور دو نفر (زن و مرد) در محیطی کوچک شکل می‌گیرد، اما از دیدگاه تربیتی و فرهنگ دینی، خانه و خانواده، جهانی کوچک، با فرهنگ، قوانین و نظام خاص خود می‌باشد. فرهنگ آسمانی مهدویت و دولت امام عصر<sup>علیه السلام</sup> نیز، خود دارای فرهنگ و نظام خاص با خصوصیات منحصر به فرد می‌باشد. در مقام مقایسه بین فرهنگ خانواده و تمدن مهدوی و طی یک بررسی اجمالی به این واقعیت می‌رسیم که بین این دو اشتراکات و اهداف همسوی متعددی به چشم می‌خورد. نزدیکی مطالبات و اهداف خانواده و دولت مهدوی و ارتباط تنگاتنگ ایندو ما را بر آن داشت تا با شمارش چهارده نمونه از این اصول مشترک گامی در جهت تقویت فرهنگ خانواده در راستای همسویی و همانند سازی هر چه بیشتر با فرهنگ مهدوی برداریم و از این طریق به تربیت سربازان مهدوی در خانواده‌های خود به عنوان سنگرهای معنویت و ولایت پردازیم.

### یکم. اصل امیدواری و پرهیز از یأس

یکی از مهمترین مولفه‌های فرهنگ انتظار، امید به آینده و نویدبخشی به آینده‌ای روشن، زیبا و نورانی است. فرهنگ انتظار به ما روحیه امیدواری و آرزومندی می‌بخشد و این روحیه به عنوان انگیزه سازترین عامل محرک انسان به سوی حرکت تا رسیدن به اهداف نهائی است.

جوامع یا انسان‌های ناامید و یا کم امید به اختلالاتی همچون افسردگی، بی‌تحركی، هدر دادن وقت، بی‌هدفی و یا خودکشی دچار می‌گردند. پیامبر نور و رحمت و امید، صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ وَسَلَّمَ می‌فرمایند:

✓ (الْأَمَلُ رَحْمَةٌ لِأُمَّتِي وَ لَوْلَا الْأَمَلُ مَا رَضَعَتْ الْوَالِدَةُ وَلَدَهَا وَ لَا غَرَسَ غَارِسٌ شَجْرًا.)<sup>۱</sup>

۱. بحار الأنوار، ج ۷۴، ص ۱۷۵

«آرزو برای امت من رحمت است و اگر آرزو نبود هیچ مادری فرزند خود را شیر نمی‌داد و هیچ باغبان درختی بر نمی‌نشاند.»

همچنین امیرالمؤمنین علیه السلام در بیان پیوند بین انتظار فرج و عدم یأس و نومیدی از رحمت الهی می‌فرمایند:

✓ (إِنْتَظِرُوا الْفَرَجَ وَلَا تَيَأَسُوا مِنْ رَوْحِ اللَّهِ.)<sup>۱</sup>

«منتظر فرج باشید و از رحمت خداوند نوسید نشوید.»

براساس برآوردهای کارشناسان تربیتی و دینی نیز یکی از مهمترین مؤلفه‌های یک خانواده سالم و با نشاط نیز امیدواری، امیدزائی، امید داشتن و امید دادن به یکدیگر می‌باشد. خانواده‌های امیدوار از سویی با منبع بی‌پایان امیدواری یعنی فرهنگ انتظار مرتبند و از سویی با تولید امیدواری میان آحاد جامعه، زمینه ظهور آن امید آخرین را فراهم می‌آورند.

### دوم. اصل عدالت محوری

از مؤلفه‌های اساسی فرهنگ انتظار و مهدویت عدالت دوستی، عدالت محوری و سرشار سازی زمین از عدالت است. اندیشه مهدویت نه تنها با شعار عدالت که با حقیقت عدالت و قسط گره خورده است، به گونه‌ای که نام مهدی علیه السلام برای بشریت، تداعی کننده عدالت حقیقی و پایدار می‌باشد.

در دعای ندبه می‌خوانیم:

(أَيُّنَ الْمُرْتَجَى لِإِزَالَةِ الْجَوْرِ وَالْعُدْوَانِ.)

«کجاست آن منبع امید برای برطرف کردن ظلم و ستم و دشمنی‌ها.»

امام صادق علیه السلام می‌فرمایند:

✓ (مَا يَكُونُ هَذَا الْأَمْرَ حَتَّى لَا يَبْقَى صِنْفٌ مِنَ النَّاسِ إِلَّا قَدْ وُلُوا عَلَى النَّاسِ حَتَّى لَا يَقُولَ قَائِلٌ إِنَّا لَوْ وُلِينَا لَعَدَلْنَا ثُمَّ يَقُومُ الْقَائِمُ بِالْحَقِّ وَالْعَدْلِ.)<sup>۲</sup>

۱. بحار الأنوار، ج ۵۲، ص ۱۲۳

۲. همان، ص ۲۴۴

«امر فرج تحقق نمی‌پذیرد تا اینکه هر صنفی از مردم به حکومت برسند تا اینکه نگویند اگر ما به حکومت می‌رسیدیم به عدالت رفتار می‌کردیم! سپس قائم قیام می‌کند و با حق و عدالت حکومت می‌نماید.»

✓ (إِنَّ قَائِمًا... وَاللَّهِ لَيَدْخُلَنَّ عَلَيْهِمْ عَدْلُهُ جَوْفَ بُيُوتِهِمْ كَمَا يَدْخُلُ الْحَرُّ وَالْقَرُّ).<sup>۱</sup>

«به خدا قسم قائم ما (مهدی) عدالت خویش را تا درون خانه‌های مردم وارد می‌کند همانطوری که هوای گرم و سرد به درون آن خانه‌ها وارد می‌شوند.»

در دعای غیبت می‌خوانیم:

✓ (اللَّهُمَّ وَ أَحْيِ بِوَلِيكَ الْقُرْآنَ... حَتَّى لَا يَبْقَى حَقٌّ إِلَّا ظَهَرَ وَلَا عَدْلٌ إِلَّا زَهَرَ).<sup>۲</sup>

«بارالها! به وسیله ولایت قرآن را زنده کن... تا آنجا که حقی باقی نماند جز آن که آن را ظاهر سازد و عدلی نباشد جز آن که آن را شکوفا نماید.»

در جامعه به ظاهر کوچک خانواده مهدوی نیز لزوم اجرای عدالت مورد عنایت قرار گرفته، چنانچه امام زمان (عج) عدالت را نه تنها در جامعه بلکه در فضای خانه‌ها نیز داخل می‌کنند.

#### ★ تعاریف عدالت:

- ✓ رعایت حقوق افراد و عطا کردن حق هر صاحب حقی به او.<sup>۳</sup>
  - ✓ قرار دادن هر چیزی در جایگاه خودش و پرهیز از افراط و تفریط.<sup>۴</sup>
  - ✓ تساوی و رفع هرگونه تبعیض
- قرآن کریم درخصوص رعایت عدالت در تنظیم روابط خانوادگی می‌فرماید:

۱. بحار الأنوار، ج ۵۲، ص ۳۶۲

۲. همان، ج ۵۳، ص ۱۹۰

۳. إعطاء كل ذي حق حقه.

۴. وَضَعُ الشَّيْءِ فِي مَوْضِعِهِ.

(و إِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِبُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَىٰ وَ ثُلَاثًا وَ رُبَاعًا فَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تَعْدِلُوا فَوَاحِدَةً أَوْ مَا مَلَكَتْ أَيْمَانُكُمْ ذَٰلِكَ أَدْنَىٰ أَلَّا تَعُولُوا)¹

«و اگر می ترسید که عدالت را درباره (ازدواج با) دختران یتیم مراعات نکنید (از ازدواج با آنان صرف نظر نمایید و) با زنان دلخواه (دیگر) ازدواج کنید، دو تا، سه تا یا چهار تا، پس اگر ترسیدید که (میان همسران) به عدالت رفتار نکنید، پس یک همسر (کافی است) یا (به جای همسر دوم از) کنیزی که مال شماست (کام بگیرید، گرچه کنیز هم حقوقی دارد که باید مراعات شود) این کار از ظلم و ستم بهتر جلوگیری می کند.»  
رسول خدا ﷺ می فرماید:

(وَ مَنْ كَانَتْ لَهُ امْرَأَتَانِ فَلَمْ يَعْدِلْ بَيْنَهُمَا فِي الْقَسْمِ مِنْ نَفْسِهِ وَ مَالِهِ، جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَغْلُوبًا مَائِلًا شِقَّةً حَتَّىٰ يَدْخُلَ النَّارَ)²  
«هر که دو زن داشته باشد و در تقسیم خود و خرجی دادن به آنها میانشان به یکسان رفتار نکند، روز قیامت در حالی که دستهایش بسته و نیمی از بدنش به یک طرف کج شده است، آورده شود تا اینکه وارد آتش گردد.»  
همچنین در خصوص رعایت عدالت در بین فرزندان و اهل خانه احادیث فراوانی از سوی معصومین علیهم السلام وارد شده که به عنوان نمونه به چند روایت اشاره می کنیم:

✓ قال الصادق عليه السلام :

(اتَّقُوا اللَّهَ وَاعْدِلُوا فَانَّكُمْ تَعِيبُونَ عَلَىٰ قَوْمٍ لَا يَعْدِلُونَ)³

«از خدا بترسید و عدالت ورزید، چرا که شما از کسانی عیب جویی می کنید که عدالت را اجرا نمی کنند.»

۱. نساء، ۳

۲. میزان الحکمة، ح ۷۹۱۳

۳. بحار الأنوار، ج ۷۲، ص ۳۸

مرحوم علامه مجلسی رحمته الله در توضیح روایت فوق می‌فرماید:

(إِعْدِلُوا أَيُّ فِي أَهَالِيكُمْ وَ مُعَامِلِيكُمْ وَ كُلُّ مَنْ لَكُمْ عَلَيْهِمُ الْوَالِيَةُ.)<sup>۱</sup>  
 «یعنی عدالت و رزید نسبت به خانواده و همکاران خود و هر کس که بر آنها ولایت و سرپرستی دارید.»

قال رسول الله صلی الله علیه و آله:

✓ (إِعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ كَمَا تُحِبُّونَ أَنْ يَعْدِلُوا بَيْنَكُمْ فِي الْبِرِّ وَ اللُّطْفِ.)<sup>۲</sup>

«میان فرزندان خود به عدالت رفتار کنید همچنان که شما نیز دوست دارید آنان در احترام و محبت (نسبت به شما) به عدالت رفتار کنند.»

✓ (اتَّقُوا اللَّهَ وَاعْدِلُوا فِي أَوْلَادِكُمْ.)<sup>۳</sup>

«از خدا بترسید و میان فرزندانان به عدالت رفتار کنید.»

✓ (إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُحِبُّ أَنْ تَعْدِلُوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ حَتَّى فِي الْقَبْلِ.)<sup>۴</sup>

«خداوند متعال دوست دارد که میان فرزندان خود یکسان عمل کنید حتی در بوسیدن آنها.»

✓ (سَاوُوا بَيْنَ أَوْلَادِكُمْ فِي الْعَطِيَّةِ فَلَوْ كُنْتَ مُفَضَّلًا أَحَدًا لَفَضَّلْتُ النِّسَاءَ.)<sup>۵</sup>

«در دادن هدیه به فرزندان خود میان آنها برابری نهید و اگر قرار بود من یکی را برتری دهم، زنان را برتری می‌دادم.»

در روایتی از امیرالمؤمنین علیه السلام آمده است که رسول خدا صلی الله علیه و آله مردی را دید که دو فرزند داشت و یکی را بوسید و دیگری را نبوسید. حضرت رسول (او را

۱. بحار الأنوار، ص ۳۸

۲. میزان الحکمة، ح ۲۲۶۶۳

۳. همان، ح ۲۲۶۵۹

۴. همان، ح ۲۲۶۶۵

۵. همان، ح ۲۲۶۶۴

مؤاخذه کرده و) فرمودند:

«چرا میان آن دو عدالت و مساوات را رعایت نکردی!»<sup>۱</sup>

### سوم. اصل عزّت مندی و عزیزپروری

یکی از مختصات و اصول جامعه مهدوی، بنیان گذاری آن بر فضائل انسانی و اخلاقی از جمله عزّت و اقتدار است. دولت مهدوی و سیره حکومتی حضرت براساس عزّت، رقم می خورد. در همین زمینه در دعای افتتاح می خوانیم:

✓ (اللَّهُمَّ إِنَّا نَرْغَبُ إِلَيْكَ فِي دَوْلَةٍ كَرِيمَةٍ تُعِزُّ بِهَا الْإِسْلَامَ وَ أَهْلَهُ...)<sup>۲</sup>

«خدایا، مشتاقانه مسألت داریم که دولتی با شکوه برانگیزی که در آن اسلام و اسلامیان را عزّت بخشی...»

یکی از القاب امام عصر عجل الله فرجه مُعِزُّ (عزّت بخش) می باشد، چنانچه در دعای ندبه می خوانیم:

✓ (أَيْنَ مُعِزُّ الْأَوْلِيَاءِ...)<sup>۳</sup> «کجاست عزّت دهنده دوستان...»

در یک خانواده سالم و پویا نیز هدفی جز عزیزپروری و ایجاد روحیه عزّت مندی وجود ندارد، چرا که عزّت نفس عبارت است از احساس ارزشمند بودن که این احساس مثبت از مجموع اندیشه ها، احساسات، عواطف و تجربیات انسان در طول زندگی او بدست می آید. عزّت نفس از نیازمندی ها و صفات ویژه انسان در میان همه موجودات است.

به نظر کارشناسان مسائل تربیتی و روانشناسان، بخش عمده ای از مشکلات انسان در رابطه با ضعف و یا فقدان عزّت نفس بروز می کند. عزّت نفس از مهمترین مؤلفه های هویت اجتماعی است و به تعبیری

۱. بحار الأنوار، ج ۷۱، ص ۸۴

۲. الکافی، ج ۳، ص ۴۲۴

سپری فرهنگی در مقابل اضطراب و آفات اجتماعی به شمار می‌رود. ارتباط متقابل میان عزت نفس و تصور فرد از توانایی‌های خود، امری مسلم است و بدان معناست که اگر عزت نفس فرد کاهش یابد، احساس ضعف و ناتوانی در او به وجود می‌آید و برعکس، چنانچه میزان احساس عزت نفس در فردی افزایش یابد، احساس توانمندی و ارزشمند بودن در وی احیاء می‌گردد و تلاش او برای کسب موفقیت فزونی می‌یابد، سلامتی‌اش تضمین می‌شود و ارتباطات جمعی او رشد می‌یابد.

به‌طور کلی عزت نفس به عنوان یک شاخص برجسته در زندگی قادر است کلیه فعالیت‌های فرد را تحت تأثیر قرار دهد. افرادی که احساس ارزشمندی می‌کنند و عزت نفس بالایی دارند در مقابل انواع مشکلات و مسایل زندگی، فشارهای روانی، تهدیدات و حوادث ناگوار و بیماری‌های روانی مقاوم و پایدار خواهند بود.

عزت نفس یکی از قدرتمندترین نیروهای موجود در جهان است. عزت نفس به شادی و شادمانی و ثمربخشی و صمیمیت می‌انجامد و به همین دلیل ما به آن نظامی از ارزش‌ها معتقدیم که عزت نفس را زیاد کند.

و بالآخره عزت نفس به ایمان می‌ماند و می‌تواند کوهها را تکان دهد. در کتب تربیتی، نشانه‌ها و خصوصیات افراد دارای عزت نفس بالا و افراد فاقد عزت نفس، این چنین فهرست شده است:

افراد با عزت نفس بالا	افراد با عزت نفس پایین
۱. دارای نگرش واقع بینانه در مورد خود و جهان پیرامون	۱. دارای نگرش مصنوعی نسبت به خود و جهان پیرامون
۲. ارزشیابی مثبت از خود	۲. ارزشیابی منفی از خود
۳. برخورد مثبت و مناسب با نظرات خود و دیگران	۳. اجتناب از تماس با همسالان و بزرگسالان
۴. تلاش همراه با امیدواری	۴. با احساس ناامیدی تلاش نمودن
۵. داشتن حس ابراز وجود	۵. فقدان ابراز وجود
۶. مشارکت در فعالیت‌های اجتماعی	۶. اجتناب از موقعیت‌های اجتماعی
۷. احساس ارزشمند بودن	۷. احساس بی‌هویتی و بی‌ارزشی
۸. بهره‌وری از استعدادها	۸. دست کم گرفتن استعدادهای خود
۹. داشتن خلاقیت	۹. خلاقیت کم
۱۰. رضایت از وضعیت جسمانی خود	۱۰. نارضایتی از وضعیت جسمانی خود
۱۱. داشتن اسنادهای درونی	۱۱. داشتن اسنادهای بیرونی
۱۲. پایین بودن سطح اضطراب	۱۲. احساس ترس از نحوه پذیرش توسط دیگران
۱۳. احساس جذاب بودن	۱۳. احساس غیر جذاب بودن
۱۴. احساس امنیت	۱۴. احساس ناامیدی و عدم امنیت
۱۵. توانایی پذیرش تعریف دیگران	۱۵. ناتوانی در پذیرش تعریف دیگران
۱۶. مسئولیت پذیر بودن	۱۶. عدم مسئولیت پذیری
۱۷. مسئول عمل کردن	۱۷. احساس حماقت و وابستگی
۱۸. احساس این که افکار و عقایدش برای دیگران مهم است.	۱۸. احساس این که دیگران ارزشی برای او ندارند.
۱۹. به پذیرش اشتباهات خود پرداختن	۱۹. به پنهان کردن اشتباهات خود پرداختن
۲۰. ناکامی را به خوبی تحمل کردن	۲۰. کسریها را به غیرفعیتهای تنفسی و نگرانی



افراد با عزت نفس بالا	افراد با عزت نفس پایین
۲۱. خود را عضو با ارزشی از خانواده دانستن	۲۱. احساس بی‌ارزشی در خانواده
۲۲. احساس کفایت در تحصیلات	۲۲. احساس بی‌کفایتی در تحصیلات
۲۳. احساس رضایت از تعامل با دیگران	۲۳. منزوی و گوشه‌گیر بودن
۲۴. پذیرفتن ضعف‌های خود و تلاش جهت رفع آنها	۲۴. سرزنش دیگران به خاطر ضعف‌های خود
۲۵. هدفمند بودن فعالیت‌ها	۲۵. فقدان هدفهای ارزشمند یا داشتن هدفهای کم ارزش
۲۶. توانایی بیان مشکلات خود به دیگران	۲۶. احساس ناتوانی و به آسانی تحت تأثیر دیگران قرار گرفتن

امام زمان علیه السلام و دولت کریمه او نیز عزیز و عزیزپرور است و نه تنها عزت‌بخش انسانها، بلکه عزت‌بخش اسلام، قوانین اسلام و قوانین انسانی است. خانواده‌های منتظر و مهدوی نیز خانواده‌هایی عزیز و عزیزپرورند و یکی از صفات محوری حاکم بر روابط آنان و از جمله اصول مهم و پایدار تربیتی آنان، عزت و عزت‌پروری است.

#### چهارم. اصل آرامش و رفاه

انسان در زندگی فردی، خانوادگی و اجتماعی خود نیازمند دو مقوله آرامش و آسایش، خوشی و خوشبختی است و به آرامش بیش از آسایش نیاز دارد، آنچه امروزه بشر را در یک چرخه رنج و افسردگی و سردرگمی شدید قرار داده، توجه افراطی به آسایش و خوشی و تن‌آسایی و بی‌توجهی به عوامل پایدار آرامش و خوشبختی و روح‌آسائی است.

آسایش و خوشی مربوط به تن و امور مادی زندگی است و آرامش و خوشبختی عمدتاً ناظر به روح و روان و امور معنوی زندگی می‌باشد. از جمله مؤلفه‌های یک جامعه مهدوی، توجه به آرامش و آسایش و فراهم آوردن

عوامل خوشبختی در کنار خوشی و حتی مقدم بر آن است.  
در این خصوص در کتاب بحارالأنوار، روایات متعددی آمده است:  
پیامبر گرامی اسلام ﷺ می‌فرماید:

«در امت من، مهدی قیام کند... و در زمان او، مردم به چنان نعمت و برخوردارگی و رفاه دست یابند که در هیچ زمانی دست نیافته باشند. [و این رفاه شامل تمامی انسانها خواهد بود چه [نیکوکار و چه بدکار. آسمان مکرر بر آنان ببارد [کنایه از وفور مواهب طبیعی] و زمین چیزی از رویدنیهای خود را پنهان نسازد.»<sup>۱</sup>

در روایات دیگر سخن از کثرت مال<sup>۲</sup>، وفور نعمتها، بارانهای پی در پی، سبکباری و رهایی از بارهای سنگین زندگی<sup>۳</sup>، آسودگی از رنج طلب کردن و نیافتن، سخنی از ادای قرض تمام مقروضین و ادای دین تمام صاحبان دین است، سخن از بی‌نیازی تمام انسانهاست و سخن از بذل و بخشش امام عاشق بر همگان است، به طوری که از طلب مال و بخشش دیگران بی‌نیاز گردند.<sup>۴</sup> در آن جا سخن از عمران و آبادی تمامی عرصه خاک است، به گونه‌ای که چون آن حضرت قیام کند، همه خرابیها را آباد کند<sup>۵</sup>، تمامی سطح زمین را از سرسبزی و نشاط و طراوت بیوشاند، گنجها و معادن زمین، همگی مورد استخراج قرار گیرند و زمین، آنچه را که در درون مخفی داشته، برای رفاه و آسایش انسانها به دست او خواهد سپرد.<sup>۶</sup>

یک خانواده سالم و صالح مهدوی و منتظر نیز به این مهم توجه می‌کند و

۱. بحارالأنوار، ج ۵۱، ص ۷۸

۲. همان، ص ۸۸

۳. همان، ص ۱۲۳

۴. همان، ج ۵۲، ص ۳۹۰

۵. کمال الدین، ص ۳۳۱

۶. کتاب چشم به راه مهدی عجل، جمعی از نویسندگان مجله حوزه، ص ۲۰۲

ضمن تلاش برای تأمین آسایش و خوشی، هزینه‌های مادی و معنوی فراوان‌تری برای تأمین خوشبختی و آرامش روحی اختصاص می‌دهد و به تعبیری روشن‌تر محور ارتباطات در یک خانواده مهدوی براساس اصل رحمت، سکونت، کرامت، روابط عاطفی عمیق و ایجاد آرامش استوار می‌باشد. یک خانواده مهدوی با درک تفاوت مبنایی میان «خوشبختی» و «خوشی»، تمام تلاش خود را برای تأمین خوشبختی (سعادت دنیوی و اخروی) و در کنار آن برای تأمین خوشی و رفاه به کار می‌بندد. سفارشات معصومین علیهم‌السلام درخصوص گرم نگه داشتن کانون خانواده و ایجاد فضایی پر سکونت و آرام، ناظر به همین معناست.

امام زین‌العابدین علیه‌السلام می‌فرمایند:

✓ (وَ أَمَّا حَقُّ الزَّوْجَةِ فَإِنَّ تَعْلَمَ أَنَّ اللَّهَ عَزَّوَجَلَّ جَعَلَهَا لَكَ سَكْنًا وَ أَنْسًا فَتَعْلَمَ أَنَّ ذَلِكَ نِعْمَةٌ مِنَ اللَّهِ عَلَيْكَ فَتُكْرِمُهَا وَ تَرْفُقُ بِهَا وَ إِنْ كَانَ حَقُّكَ عَلَيْهَا أُوجِبَ فَإِنَّ لَهَا عَلَيْكَ أَنْ تَرْحَمَهَا.)<sup>۱</sup>

«حق زن این است که بدانی خداوند عزوجل او را مایه آرامش و انس تو قرار داده است و بدانی که این نعمتی است که خداوند به تو داده است. پس او را گرمی داری و با وی نرمی کنی. هر چند حق تو بر او واجب‌تر است اما حق وی بر تو این است که با او مهربان باشی.»

✓ (إِنَّ أَرْضَاكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَسْبَغُكُمْ عَلَى عِيَالِهِ.)<sup>۲</sup>

«خداوند از آن کس بخشودتر است که خانواده خود را بیشتر در رفاه و

نعمت قرار دهد.»

۱. میزان الحکمة، ح ۷۸۷۱

۲. همان، ح ۷۹۰۹

### پنجم. اصل صلح و امنیت

قانون «والصُّلْحُ خَيْرٌ»<sup>۱</sup> یک قانون قرآنی و اصل مترقی بر اساس نیازهای فطری انسان‌هاست.

در کنار صلح، امنیت نیز از ضروریات زندگی انسانی و از نعمتهای ناشناخته الهی است. رسول خدا ﷺ می‌فرماید:

(نِعْمَتَانِ مَكْفُورَتَانِ: الْأَمْنُ وَالْعَافِيَةُ.)<sup>۲</sup>

«ارزش دو نعمت از نظر مردم پوشیده است: امنیت و تندرستی.»

از مهمترین دستاوردهای دوران ظهور امام عصر علیه السلام برقراری صلحی پایدار در سرتاسر گیتی براساس اصول انسانی و بشردوستانه است؛ هر چند ایجاد چنین صلحی مستلزم از بین بردن موانع صلح پایدار یعنی زورگویان و ستمگران و حکومت‌های ضد بشری است اما در انتها، جهان شاهد برقراری این نظام صلح و دوستی خواهد بود. صلحی که به خاطر داشتن پشتوانه‌های الهی و انسانی، دیگر بهانه و انگیزه‌ای برای نزاع و وحشت به جای نمی‌گذارد. امام صادق علیه السلام در تفسیر آیه شریفه:

(وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ مِنْكُمْ وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ  
كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَ لَيُمْكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ  
وَ لَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا...) <sup>۳</sup> فرمودند:  
(نَزَلَتْ فِي الْقَائِمِ وَ أَصْحَابِهِ)

«اینها در شأن حضرت قائم علیه السلام و یاران ایشان نازل شده است.»<sup>۴</sup>

بنابراین یکی از موانع‌های خانواده‌های سالم، موفق و قرآنی، وجود صلح و دوستی است. صلح و دوستی در قرآن به عنوان یکی از مهم‌ترین اصول انسانی معرفی شده است. در قرآن

۱. نساء، ۱۲۸ «صلح و دوستی بهتر است.»

۲. الخصال، ج ۱، ص ۳۴

۳. نور، ۵۵

۴. الغیبة، ص ۲۴۰

کریم پیش‌بینی شده که در صورت متزلزل شدن روابط اعضای از طریق «حکمت»<sup>۱</sup> به سالم سازی روابط و برگرداندن مسالمت و صلح پایدار در خانواده پرداخته شود.

شهید مطهری رحمته الله علیه درباره لزوم و چگونگی صلح و سازش در خانواده می‌فرماید: «به‌طور قطع در میان زن و مرد باید صلح و سازش برقرار باشد. اما صلح و سازشی که در زندگی زناشوئی باید حکمفرما باشد با صلح و سازشی که میان دو همکار، دو شریک، دو همسایه، دو دولت مجاور و هم مرز باید برقرار باشد، تفاوت بسیار دارد. صلح و سازش در زندگی زناشوئی نظیر صلح و سازشی است که میان پدران و مادران با فرزندان باید برقرار باشد که مساوی است با گذشت و فداکاری و علاقمندی به سرنوشت یکدیگر و شکستن حصار دوگانگی، و سعادت او را سعادت خود دانستن و بدبختی او را بدبختی خود دانستن. برخلاف صلح و سازش میان دو همکار یا دو شریک یا دو همسایه یا دو دولت مجاور. اینگونه صلح‌ها عبارت است از عدم تعرض و عدم تجاوز به حقوق یکدیگر.

در میان دو دولت متخاصم «صلح مسلح» هم کافی است. اگر نیروی سومی دخالت کند و نوار مرزی دو کشور را اشغال کند و مانع تصادم نیروهای دو کشور شود صلح برقرار شده است، زیرا صلح سیاسی جز عدم تعرض و عدم تصادم مفهومی ندارد. اما صلح خانوادگی غیر از صلح سیاسی است. در صلح خانوادگی عدم تجاوز به حقوق یکدیگر کافی نیست، از صلح مسلح کاری ساخته نیست. چیزی بالاتر و اساسی‌تر ضرورت دارد، اتحاد و یگانگی و آمیخته شدن روح‌ها باید تحقق پذیرد، همچنانکه در صلح و سازش میان پدران و فرزندان نیز چیزی بالاتر از عدم تعرض ضروری است.»<sup>۲</sup>

۱. (وَإِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ أَهْلِهِ وَ حَكَمًا مِنْ أَهْلِهَا إِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقِ

اللَّهُ بَيْنَهُمَا) (نساء، ۳۵)

۲. نظام حقوق زن در اسلام، ص ۲۵۷

### ششم. اصل اصلاحگری

از ویژگیهای دولت کریمه مهدوی، مبارزه با فساد و اصلاحگری و جهانی سازی آن می باشد.

شهید مطهری رحمته الله علیه درباره اصلاح و اصلاح طلبی می فرماید:

✓ اصلاح یعنی سامان بخشیدن، نقطه مقابل افساد است که به معنی نابسامانی ایجاد کردن است... مورد استعمال اصلاح در قرآن گاهی رابطه میان دو فرد است (اصلاح ذات البین) و گاهی محیط خانوادگی است و گاهی محیط بزرگ اجتماعی است. قرآن کریم پیامبران را به عنوان مصلحان معرفی می کند و از زبان شعیب پیغمبر می فرماید: (إِنْ أُرِيدُ إِلَّا الْإِصْلَاحَ مَا اسْتَنْطَعْتُ...) <sup>۱</sup>

«جز اصلاح تا آخرین حد توانایی، منظوری دیگر ندارم.»

و برعکس، ادعای اصلاح منافقین را به شدت تخطئه می کند و درباره منافقان می فرماید: (وَ إِذَا قِيلَ لَهُمْ لَا تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ قَالُوا إِنَّمَا نَحْنُ مُصْلِحُونَ أَلَا إِنَّهُمْ هُمُ الْمُفْسِدُونَ وَلَكِنْ لَا يَشْعُرُونَ.) <sup>۲</sup>

«هرگاه به آنها گفته شود در زمین فساد نکنید می گویند ما فقط

اصلاحگرانیم، آگاه باشید که همین ها مفسدانند اما نمی فهمند.»

اصلاح طلبی یک روحیه اسلامی است، هر مسلمانی به حکم اینکه مسلمان است خواه ناخواه اصلاح طلب و لااقل طرفدار اصلاح طلبی است. <sup>۳</sup>

از نظر فساد و صلاح، اعضای یک جامعه به پنج گروه تقسیم می شوند:

۱. صالحین: کسانی که از منظر فردی، انسانهایی شایسته بوده، اما صلاحیتهای آنها جنبه شخصی دارد و برنامه ای برای اصلاح جامعه و ایجاد تحولات ساختاری در نهادهای مدنی ندارند، هر چند شایستگی های آنان تأثیرات اجتماعی داشته باشد.

۱. هود، ۶۱

۲. بقره، ۱۱

۳. نهضت های اسلامی در عصر حاضر، ج ۱، ص ۱۰۰

**۲. مصلحین:** کسانی که علاوه بر اصلاح خویشتن و پرداختن به جنبه‌های شخصیتی خود و کسب و اربستگی فردی، به اصلاح جامعه و دیگران نیز همت می‌گمارند؛ آنان برای ایجاد تحولات زیربنایی و بنیادین در جامعه تلاش می‌کنند و مسلماً چنین افرادی نزد خداوند متعال مقام والایی دارند و همه انبیاء و اولیای الهی حائز چنین درجه‌ای می‌باشند.

**۳. انسانهای بی تفاوت (و خشی):** کسانی هستند که نه به اصلاح نفس خود می‌پردازند و نه فساد و صلاح جامعه برای آنان مهم است. به گواه تاریخ این گروه همیشه آلت دست طاغوت‌ها قرار می‌گرفتند و به تعبیری همیشه دیگران به جای آنان و برای آنان تصمیم می‌گرفته‌اند. چنین افرادی از خود استقلال رأی و اندیشه نداشته‌اند و گاهی ضرر وجود چنین افرادی از فاسدین و مفسدین کمتر نبوده است.

**۴. فاسدین:** افرادی هستند که به خاطر ابتلاء به معاصی و جهالت، از راه صلاح و خودسازی باز مانده‌اند، اما تلاش مستقیمی برای گسترش فساد در جامعه و مبارزه با مصلحین نمی‌کرده‌اند. این گروه نیز به خاطر اشتراکات فراوان با مفسدین غالباً در جنایات و فتنه‌های آنان شریک می‌شوند.

**۵. مفسدین:** کسانی هستند که علاوه بر فساد فردی کوشش می‌کنند از روشهای گوناگون به ترویج فساد و تباهی در سطح اجتماعی دامن بزنند و با کسب ثروت‌های نامشروع، مناصب و پست‌های کلیدی، در توسعه ناهنجاری‌ها می‌کوشند؛ منافقین، یهودیان و مترفین در قرآن با این خصوصیت معرفی شده‌اند؛ آنان با دامن زدن به مفاصد می‌کوشند تا هم برای خود شریک جرم فراهم کنند و هم با صف‌بندی در برابر مصلحین و جبهه حق، راه را برای رسیدن به اهداف نامشروع دنیوی خود هموار کنند.

با توجه به این تقسیم‌بندی، یاوران مصلح کل لازم است فاسد و مفسد نباشند و از بی تفاوتی منزّه بوده و نه تنها صالح که باید مصلح باشند تا بتوانند با مبارزه با طاغوت‌ها و مفسدین، زمینه ظهور مصلح جهانی را فراهم آورند.

فرهنگ انتظار و مهدویت آمیخته با شایستگی، شایسته سالاری، اصلاح طلبی و ترویج شایستگی در همه سطوح و در بین همه افراد است.

فرهنگ مهدویت با تربیت نسل صالح و مُصلِح و جلوگیری از بروز فساد و افساد در جامعه، ظهور مصلح بشریت را نزدیک و نزدیکتر می‌سازد.

قرآن کریم می‌فرماید: (أَنَّ الْأَرْضَ يَرِثُهَا عِبَادِيَ الصَّالِحُونَ).<sup>۱</sup>

امام عصر علیه السلام نیز به عنوان پرچمدار این قافله صالح، نه تنها خود، صالح است بلکه اباصالح (پدر شایستگان و صالحان) و نه تنها مصلح جزء، بلکه مصلح کل است.

قرآن کریم عنایت ویژه‌ای به صالحین، مصلحین و طاغوت ستیزان دارد. قرآن، شرط ورود به حلقه صالحین (و مصلحین) را ایمان و عمل صالح می‌داند<sup>۲</sup> و عضویت در این گروه در روز واپسین را آرزوی انبیاء می‌شمارد.<sup>۳</sup>

قرآن کسانی را که در صدد ایجاد اصلاحات واقعی باشند از هلاکت مصون می‌داند و اصلاحگری را عامل نجات از عذاب الهی برمی‌شمرد،<sup>۴</sup> پاداش اصلاحگران را محفوظ دانسته و به آنان بشارت اجر الهی (در دنیا و آخرت) می‌دهد. و این در حالی است که از رسالتهای یک خانواده آرمانی و اخلاقی تربیت نسل صالح و مصلح می‌باشد، در روایات از این خانواده‌ها به «بیوتات صالحه» یاد می‌شود و حضرت علی علیه السلام مالک اشتر را برای انتخاب کارگزاران سیاسی حکومت به انتخاب از چنین خانواده‌هایی سفارش می‌کنند.

با این تفصیل یک خانواده مهدوی لازم است:

✓ اولاً خود از صالحان و شایستگان باشد.

✓ و ثانیاً در تربیت نسل صالح و مصلح بکوشد.

۱. انبیاء، ۱۰۵

۲. عنکبوت، ۹

۳. شعراء، ۸۳

۴. هود، ۱۱۷



حاکم شدن چنین فرهنگی بر خانواده‌ها (و در نتیجه جامعه)، عامل مهمی جهت فراهم آوردن زمینه‌های ظهور حکومت اصلاح‌گرایانه مهدوی را فراهم می‌آورد و به عبارتی: «بهترین راه برای فراهم کردن زمینه ظهور مصلح کل، تربیت نسل صالح و مصلح در سنگر خانواده‌ها می‌باشد.»

### هفتم. اصل سلامت و بهداشت روانی

رسول خدا ﷺ می‌فرمایند:

(الصِّحَّةُ وَ الْفَرَاغُ نِعْمَتَانِ مَكْفُورَتَانِ)<sup>۱</sup>

«تندرستی و فراغ خاطر دو نعمت پوشیده و ناشناخته‌اند.»

یکی از هدایای الهی بر انسان و جامعه بشری، سلامت روانی و جسمی است و از طرفی یکی از مشخصات حکومت و فرهنگ مهدوی، تأمین و تضمین و گسترش سلامت روانی و جسمی آحاد جامعه می‌باشد.

در دولت کریمه مهدوی که روزگار عدالت گستری و حکومت فضیلت‌ها و زیبایی‌هاست، به برکت حضور و ظهور امام عصر علیه السلام بیماریهای جسمی، روحی و روانی انسان از بین می‌رود. امام سجاد علیه السلام در این خصوص فرمودند:

(إِذَا قَامَ قَائِمُنَا أَذْهَبَ اللَّهُ عَنْ شِيعَتِنَا الْعَاهَةَ)<sup>۲</sup>

«چون قائم ما قیام کند، خداوند بیماری و اندوه را از شیعیان ما

برمی‌دارد.»

از سوئی یکی از وظائف و رسالت‌های یک خانواده موفق وجود سلامت و بهداشت جسمی و روحی و تأمین و تضمین آن برای اعضاء خانواده می‌باشد، آری از این جهت نیز دنیای کوچک خانواده مهدی یاوران باید انعکاسی از ایده جهانی حضرت مهدی علیه السلام در کل جهان باشد و برای تحقق این منظور دو راهکار مؤثر پیشگیری و درمان وجود دارد که لازم است مورد توجه قرار گیرد.

۱. نهج الفصاحة، ص ۵۴۸

۲. مشکاة الأنوار، ص ۷۹

### هشتم. اصل پاکی دلها از کینه و دشمنی

از جمله ره‌آوردهای حکومت مهدوی برای بشریت، شستشوی دلها از کدورتها، دشمنی‌ها، تعارضات و کینه‌هاست، چرا که اساساً ریشه بسیاری از فتنه‌ها قبل از برقراری حکومت امام زمان علیه السلام کینه‌ها و دشمنی‌هاست.

حضرت علی علیه السلام فرمود:

۷ (سَبَبُ الْفِتَنِ الْحَقْدُ).<sup>۱</sup>

«علت فتنه‌ها، کینه‌توزی است.»

نیز حضرتش به پاک کردن دل از کینه‌ها امر کرده و می‌فرماید:

(طَهَّرُوا قُلُوبَكُمْ مِنَ الْحِقْدِ فَإِنَّهُ دَاءٌ مُؤَبِّئٌ).<sup>۲</sup>

«دل‌های خود را از کینه پاک کنید که آن دردی مهلک است.»

پاک بودن دلها از کینه و یکدلی از سویی جزء زمینه‌های تحقق حکومت مهدوی است، به گونه‌ای که امام زمان علیه السلام یکدلی شیعیان خویش را عاملی برای تحقق ظهور می‌داند و در ضمن توقیعی به شیخ مفید (ره) می‌فرماید:

(وَلَوْ أَنَّ أَشْيَاعَنَا وَفَقَّهُهُمْ اللَّهُ لَطَاعَتِهِ عَلَى اجْتِمَاعٍ مِنَ الْقُلُوبِ فِي الْوَفَاءِ بِالْعَهْدِ عَلَيْهِمْ لَمَا تَأَخَّرَ عَنْهُمْ الْيَمْنُ بِلِقَائِنَا وَ لَتَعَجَّلَتْ لَهُمُ السَّعَادَةُ بِمَشَاهِدَتِنَا...)<sup>۳</sup>

«اگر شیعیان ما - که خداوند ایشان را در طاعتش موفق بدارد - در وفای به عهدی که با ایشان داریم یکدل می‌شدند، دیدار ما از آنان به تأخیر نمی‌افتاد و به زودی سعادت مشاهده ما نصیبشان می‌گشت.»

و از سوئی این یکدلی و یکرنگی از نتایج درخشان دولت با برکت مهدوی است، زیرا با گذر از دوران غیبت و ظهور دولت حق، خورشید وجود امام، سردی ارتباطات و کینه‌ها را ذوب می‌کند، به طوری که نه تنها محبت در میان تمامی

۱. میزان الحکمة، ح ۴۰۵۲

۲. همان، ح ۴۰۴۷

۳. بحار، ج ۵۳، ص ۱۷۶

انسانها رواج پیدا می‌کند و کدورتها محو می‌گردد، بلکه عداوت میان حیوانات نیز از بین می‌رود. حضرت علی علیه السلام در همین زمینه می‌فرمایند:

(لَوْ قَامَ قَائِمُنَا لَأَنْزَلَتِ السَّمَاءُ قَطْرَهَا وَ لَأُخْرِجَتِ الْأَرْضُ نَبَاتَهَا وَ لَذَهَبَتِ الشُّخْنَاءُ مِنْ قُلُوبِ الْعِبَادِ وَ اصْطَلَحَتِ السَّبَاعُ وَ الْبَهَائِمُ حَتَّى تَمْشِيَ الْمَرْأَةُ بَيْنَ الْعِرَاقِ إِلَى الشَّامِ لَا تَضَعُ قَدَمَيْهَا إِلَّا عَلَى النَّبَاتِ وَ عَلَى رَأْسِهَا زَيْنَتُهَا لَا يَهِيْجُهَا سَبْعٌ وَ لَا تَخَافُهُ.)<sup>۱</sup>

«زمانی که قائم ما قیام کند آسمان نزولات خود را فرو ریزد و زمین گیاهانش را برویاند و کینه و دشمنی از دل‌های بندگان رخت بریندد و درندگان و چرندگان با هم بسازند، چندان که زنان زیور به سر عراق را تا شام می‌پیمایند و جز بر گیاه و سبزه گام نمی‌نهند و هیچ درنده‌ای آنان را آشفته و هراسان نمی‌کند»

در کنار توجه به این مؤلفه دولت کریمه مهدوی، توجه به یکی از مهمترین اصول خانواده با سعادت و موفق ضروری است و آن پاکی دلها از کینه‌ها و کدورت‌هاست.

تأکید بر عطف‌ورزی و یکدلی در محیط خانواده و در تنظیم روابط خانواده از جمله سفارشات معصومین علیهم السلام است، پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله می‌فرمایند:

(قَوْلُ الرَّجُلِ لِلْمَرْأَةِ أَنِّي أُحِبُّكَ لَا يَذْهَبُ مِنْ قَلْبِهَا أَبَدًا.)<sup>۲</sup>

«اینکه مرد به همسرش بگوید: «من تو را دوست دارم» هیچگاه از ذهن

(و دلش بیرون نمی‌رود.»

یک خانواده مهدوی موظف است با یکدلی و تعمیق ارتباطات عاطفی بین اعضاء خانواده و دیگر دوستان اهل بیت علیهم السلام بکوشد تا از این راه با وحدت قلوب زمینه ظهور امام عصر علیه السلام را فراهم آورد.

۱. میزان الحکمة، ح ۱۲۴۱

۲. الکافی، ج ۵، ص ۵۶۹

### نهم. اصل مسئولیت پذیری و درد مردم داشتن (و احساس مسئولیت نسبت به آینده)

آینده‌پسندی و امید به آینده از جمله ویژگی‌های بارز انسان‌های با سعادت نسل‌های آینده است. این نسل‌ها با داشتن حس مسئولیت‌پذیری نسبت به آینده و نگرانی از سرنوشت آن، به دنبال تربیت نسل‌های آینده‌گرا و مسئولیت‌پذیر خواهند بود. این نسل‌ها به دنبال ایجاد امنیت، تربیت و شکوفایی استعدادها، بهبود و پیشرفت امور اجتماعی و سیاسی و بین‌المللی و جهانی نسبت به انسان امروز و تلاش برای اصلاح و بهسازی و بهسازی رنج بشریت را احساس نمودن و بر غایت «من» و «ما» تأکید دارند و به عبارت ساده‌تر، مسئولیت‌پذیری نسبت به نسل‌های آینده برای انسان‌ها مسأله است؛ بر این اساس ارتباطی تنگاتنگ بین فرزندپروری و مسئولیت‌پذیری در خانواده، اصالت و رسالت خانواده وجود دارد. هر چه کسی از بهترین اهداف ازدواج مسئولیت‌پذیری نسبت به نسل آینده، تربیت نسل آینده، مسئولیت‌پذیری و ایجاد کانون پذیرایی برای نسل آینده، شمرد با سعادت، سلامت، عدالت، امنیت و دیانت است. در ازدواج انسان‌گرا، «خودگرایی» درآمده و به دنیای بزرگ «دگرگرایی» یا بی‌شمار کانون خانواده، «من» پرور نیست بلکه جمع محور و «ما» پرور است.

شهید مطهری رحمته‌الله علیه در خصوص این ویژگی و رسالت خانواده‌گی می‌فرمایند:

✓ «ازدواج تنها برای این نیست که زن و مرد از مصاحبت یکدیگر لذت بیشتری ببرند، ازدواج و تشکیل کانون خانوادگی ایجاد کانون پذیرایی نسل آینده است، سعادت نسل‌های آینده بستگی کامل دارد به وضع اجتماع خانوادگی. دست توانای خنثی برای ایجاد و بقاء و تربیت نسل‌های آینده، علایق نیرومند زن و شوهری را از یک طرف و علایق پدر و فرزندی را از طرف دیگر به وجود آورده است.»

✓ «یک خصایص اخلاقی هست که انسان جز در مکتب تشکیل خانواده

نمی‌تواند آنها را کسب کند. تشکیل خانواده یعنی یک نوع علاقمند شدن به سرنوشت دیگران. تا انسان زن نگیرد و بچه پیدا نکند و آن بچه شدیداً عواطف او را تحریک نکند و مثلاً در مواقعی که مریض می‌شود او را به هیجان نیاورد، یا مثلاً لبخند بچه در او اثر نگذارد، [علاقمند شدن به سرنوشت دیگران در او پدید نمی‌آید] با مطالعه کتاب، این امر در او پیدا نمی‌شود.

تجربه نشان داده است که اخلاقیون و ریاضت‌کش‌ها که این دوران را نگذرانده‌اند، تا آخر عمر یک نوع خامی و یک نوع بچگی در آنها وجود داشته است و یکی از علل اینکه در اسلام ازدواج یک امر مقدس و یک عبادت تلقی شده همین است.»

✓ «ازدواج اولین مرحله خروج از خود طبیعی فردی و توسعه پیدا کردن شخصیت انسان است. بعد از ازدواج، وقتی می‌خواهیم کار کنیم، برای من تنها نیست، آن «من» تبدیل به «ما» می‌شود به طوری که انسان آنقدر به سرنوشت خانواده علاقمند است که به سرنوشت شخص خودش نیست، و رنج می‌برد تا آنها در آسایش باشند. این یک درجه از «خود» است.»<sup>۱</sup>

✓ «ازدواج اولین قدمی است که انسان از خودپرستی و خود دوستی به سوی غیر دوستی برمی‌دارد. تا قبل از ازدواج، فقط یک «من» وجود داشت و همه چیز برای «من» بود. اولین مرحله‌ای که این حصار شکسته می‌شود، یعنی یک موجود دیگری هم در کنار این «من» قرار می‌گیرد و برای او معنی پیدا می‌کند، کار می‌کند، زحمت می‌کشد، خدمت می‌کند نه برای «من» بلکه برای او، در ازدواج است (در ازدواج ملاک عشق است، ازدواج بی‌محبت را نمی‌گویم). بعد که دارای فرزندان می‌شود، دیگر «او» اوها می‌شود، و گاهی آنچنان «او»ها می‌شود که کم‌کم این «من» بیچاره فراموش می‌شود و هم‌هش می‌شود «او» و «او»ها. و اینها قدم‌های اولی است که انسان از حالت «من» و خودخواهی خارج می‌شود و به سوی غیر دوستی می‌رود و

«او» هم مورد توجهش قرار می‌گیرد.<sup>۱</sup>

### دهم. اصل دوستی، عشق و هراس زدایی

با نگاهی به زندگی و روابط بشریت امروز، می‌توان دریافت که یکی از نیازهای اساسی او، محبت و عشق حقیقی و پایدار بر اساس پشتوانه‌های الهی انسانی نه با انگیزه‌های شهوانی، هوسرانی و منفعت جویانه است.

جهان امروز، جهان جنگ و خونریزی و جهانی است که در آن برای اداره بزرگترین و خطرناکترین جنگ‌های تاریخ، آمادگی نظامی وجود دارد.

بیشترین هزینه‌های کشورهای پیشرفته و حتی کشورهای در حال توسعه، هزینه‌های نظامی است و این درحالی است که سخت‌ترین درد بشریت امروز، ابتلاء به استعمار و بی‌رحمی، وحشیگری، استبداد نظامی، استیلاء طلبی نظامی و نظامی‌گری و اِشغال است. امروزه روابط انسانی و روابط میان دولت‌ها و حکومت‌ها، براساس قدرت نظامی و توان تسلیحاتی و بر اساس داشتن خطرناکترین سلاحها و جنگ افزارها، تنظیم می‌گردد و اگر از محبت و عشق نیز سخنی گفته می‌شود با انگیزه‌های منفعت جویانه، فریب کارانه و براساس اصل لذت‌پرستی است.

در نقطه مقابل یکی از مؤلفه‌های حکومت مهدوی، رفع هراس از جهان، مبارزه با قلدریها و ناامنی‌ها و دشمنی‌ها و تبدیل روابط خصمانه به یک روابط دوستانه براساس محبت و عشق و دوستی خالصانه و انسانی و بلکه الهی است، چرا که اساساً امام مظهر دوستی و دوستی آفرینی و منبعی سرشار از عشق است. او موجودی دوست‌داشتنی و انسانی حامل رحمت برای انسانیت و همه جوامع بشری است، زیرا محبت خالص و بی‌شائبه، یک نیاز کلیدی برای انسان است. حضرت رضاع‌الله در ضمن روایتی طولانی، در معرفی شخصیت امام می‌فرمایند:

(الإمام الأمين الرفیق و الوالد الشفیق و الأخ الشقیق و مفرع

۱. تعلیم و تربیت از نگاه اسلام، ص ۲۶۶



وضع کوهسار طوری باشد که چیزی جذب زمین نشود، چشمه خشک و گل‌ها و گیاه‌ها می‌میرند. پس همان طوری که رکن حیات دشت و صحرا، باران و بالاخص باران کوهستانی است، رکن حیات خانوادگی احساسات و عواطف مرد نسبت به زن است. از این عواطف است که هم زندگی زن و هم زندگی فرزندان صفا و جلا و خرمی می‌گیرد.<sup>۱</sup>

### یازدهم. اصل دانش محوری

از برترین کمالات یک انسان تکامل طلب، دانش‌اندوزی<sup>۲</sup> و دانش‌پژوهی، دوستی علم و عالم، ترویج علم و تنظیم امور فردی و اجتماعی براساس مطالعات دقیق و علمی است. پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در روایتی می‌فرمایند:

(أَعْدُ عَالِماً أَوْ مُتَعَلِّماً أَوْ مُسْتَمِعاً أَوْ مُحِبّاً لَهُمْ وَ لَا تَكُنْ الْخَامِسَ فَتَهْلِكَ).<sup>۳</sup>

«هر بامداد، یا دانشمند یا دانش‌آموز یا گوش‌دهنده به علم و یا دوستدار ایشان (علم و علماء) باش و پنجمین کس مباش که هلاک می‌گردد.»

نقشه فرهنگی دوره طلایی حکومت مهدوی که نقطه اوج تکامل بشری است براساس عوامل تکاملی انسان، همچون وفور دانش، عقلانیت، محبت، عشق و... طراحی شده است.

دوران حکومت امام زمان عَلَيْهِ السَّلَام دوران انفجار دانش حقیقی است، چنانچه امام صادق عَلَيْهِ السَّلَام فرمودند: (الْعِلْمُ سَبْعَةٌ وَ عِشْرُونَ حَرْفًا فَجَمِيعَ مَا جَاءَتْ بِهِ الرَّسُلُ حَرْفَانِ فَلَمْ يَعْرِفِ النَّاسُ حَتَّى الْيَوْمِ غَيْرَ الْحَرْفَيْنِ فَإِنَّ قَامَ قَائِمُنَا أَخْرَجَ الْخَمْسَةَ وَ الْعِشْرِينَ حَرْفًا فَبَيَّهَا فِي النَّاسِ وَ ضَمَّ إِلَيْهَا

۱. مجموعه آثار، نظام حقوق زن در اسلام، ج ۱۹، ص ۲۷۰

۲. قرآن در سوره نمل آیه ۱۵ می‌فرماید: (وَلَقَدْ آتَيْنَا دَاوُدَ وَ سُلَيْمَانَ عِلْمًا وَ قَالَا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي فَضَّلَنَا عَلَى كَثِيرٍ مِّنْ عِبَادِهِ الْمُؤْمِنِينَ). «ما به داود و سلیمان، دانشی عظیم دادیم و آنان گفتند: ستایش از آن خداوندی است که ما را بر بسیاری از بندگان مؤمنش برتری بخشید.»

۳. بحار الأنوار، ج ۱، ص ۱۹۵



الْحَرْفَيْنِ حَتَّى يَبْنُهَا سَبْعَةً و عِشْرِينَ حَرْفًا.)<sup>۱</sup>

«علم و دانش، بیست و هفت حرف است و همه آنچه پیامبران آورده‌اند، تنها دو حرف آن است و مردم تاکنون جز با آن دو حرف (حرف‌های دیگر) آشنایی ندارند و هنگامی که قائم ما قیام کند، بیست و پنج حرف دیگر را بیرون آورده، آن را بین مردم نشر و گسترش می‌دهد و آن دو حرف را نیز ضمیمه می‌کند و مجموع بیست و هفت حرف را در میان مردم منتشر می‌سازد.»

در کنار فرهنگ مهدویت یکی از رسالت‌های هر خانواده، علم‌اندوزی و تشویق یکدیگر به دانش‌پژوهی و ارتقای سطح علمی و تبدیل خانه به مکتب‌خانه و محیطی آکادمیک می‌باشد، چنانچه حضرت علی علیه السلام می‌فرمایند:

(مُرُوا أَوْلَادَكُمْ بِطَلَبِ الْعِلْمِ.)<sup>۲</sup>

«فرزندانان را به علم‌آموزی امر کنید.»

در روایات آموزش این موارد به فرزندان سفارش شده است:

#### ۱. قرآن آموزی و آموختن سواد و کتابت

پیامبر صلی الله علیه و آله فرمودند: (حَقُّ الْوَالِدِ عَلَى وَالِدِهِ أَنْ يُعَلِّمَهُ الْكِتَابَ.)<sup>۳</sup>

«حق فرزند بر پدر این است که (پدر) او را کتاب (قرآن یا کتابت)

بیاموزد.»

#### ۲. آموزش روایات معصومین علیهم السلام

امام صادق علیه السلام فرمودند:

(بَادِرُوا أَحْدَاثَكُمْ بِالْحَدِيثِ قَبْلَ أَنْ تَسْبِقَكُمْ إِلَيْهِمُ الْمُرْجِئَةُ.)<sup>۴</sup>

«به جوانانان حدیث پیاموزید قبل از آنکه (مکتب انحرافی) مرجئه بر

۱. بحار الأنوار، ج ۵۲، ص ۳۳۶

۲. میزان الحکمة، ح ۲۲۷۵۱

۳. مستدرک، ج ۱۵، ص ۱۶۹

۴. التهذیب، ج ۸، ص ۱۱۱

شما نسبت به آنها پیشدستی کنید.»

### ۳. آموزش حرفه و صنعت

(عنه صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - لَمَّا سُئِلَ عَنْ حَقِّ الْوَالِدِ - ... وَ تَضَعُهُ مَوْضِعاً حَسَنًا.)<sup>۱</sup>

«پیامبر صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در پاسخ به سؤال از حق فرزند فرمود: ... و اینکه شغل و حرفه خوب به او بیاموزی.»

بر همین اساس یکی از رسالتهای خانواده‌های مهدوی و زوجهای امام زمانی، علم‌اندوزی و تربیت فرزندان علم دوست و عالم دوست است.

### ★ راهکارهای علم‌محوری در خانه و خانواده:

۱. اختصاص یک اتاق برای مطالعه و کار علمی در کنار اختصاص اتاقهایی به نام اتاق خواب، پذیرایی یا نشیمن
۲. فضا سازی مثبت خانه جهت علم‌اندوزی و تهیه لوازم مطالعه همچون میز مطالعه، چراغ مطالعه و ایجاد فضای سکوت و آرامش
۳. اختصاص بخشی از هزینه خانوار جهت خرید کتابهای مناسب و مجلات علمی و دینی و تهیه کتب مهدویت
۴. عادت دادن خود و فرزندان به مطالعه
۵. عادت دادن خود و فرزندان به تحصیل، کار علمی، پژوهش و کسب مدارج بالای علمی
۶. احترام به علم و عالم و ارتباط با دانشمندان
۷. مطالعه زندگی‌نامه فرهیختگان و عالمان
۸. ترتیب دادن سفرهای علمی خانوادگی، مانند بازدید از دانشگاهها، حوزه‌های علمیه، مراکز علمی و پژوهشی، کتابخانه‌ها و دیدار عالمان فرزانه و اندیشمندان.

## دوازدهم. اصل شجاعت و جرأت ورزی

یکی از اصول مهم تربیتی و ارزیابی شخصیت افراد، ارزیابی دلاوری، خطرپذیری و شجاعت آنان می‌باشد. در بین فضیلتها و ارزشهای اخلاقی - انسانی، شجاعت یکی از برترین و کلیدی‌ترین فضائل است.

امیرالمؤمنین علی علیه السلام در این باره می‌فرماید: (الشُّجَاعَةُ عِزٌّ خَاصِرٌ)<sup>۱</sup>

«شجاعت و دلیری عزتی است حاضر (و آماده)»

فرهنگ مهدویت، فرهنگ دلاوری و مردانگی و شجاعت و مکتب شجاع‌پروری و آفرینش جرأت ورود به صحنه‌های خطر است، به همین دلیل در توصیف اصحاب امام عصر علیه السلام از ناحیه امام علی علیه السلام آمده است که فرمودند:

(وَ يَضَعُ يَدَهُ عَلَى رُءُوسِ الْعِبَادِ فَلَا يَبْقَى مُؤْمِنٌ إِلَّا صَارَ قَلْبُهُ أَشَدَّ مِنْ زُبْرِ الْحَدِيدِ وَ أَعْطَاهُ اللَّهُ قُوَّةً أَرْبَعِينَ رَجُلًا...)<sup>۲</sup>

[در آن زمان] دست رحمتش را بر سر بندگان قرار می‌دهد و مؤمنی باقی نمی‌ماند مگر اینکه قلبش از پاره آهن گداخته شده، سخت‌تر می‌شود و خداوند نیروی چهل مرد را به او می‌دهد.]

از این منظر می‌توان به یکی از اصول مشترک بین دو فرهنگ مهدوی و خانواده مهدوی دست یافت. همانطور که نتیجه تشکیل و برون‌داد حکومت عدالت‌گستر مهدوی تربیت مردانی شجاع و دلاور است، تشکیل نظام خانواده مهدوی نیز نتیجه و برون‌دادی چون تربیت مردان و زنانی دلیر و شجاع را به همراه خواهد داشت؛ برای تربیت نسلی شجاع و مؤمن، انتخاب همسری با این خصیصه و از خانواده‌ای نجیب و شجاع‌پرور، ضروری می‌نماید، زیرا براساس قانون وراثت، صفات شخصیتی والدین به نسل‌های بعدی منتقل می‌گردد و از اینرو امیرالمؤمنین علی علیه السلام پس از شهادت حضرت زهرا علیها السلام، برای انتخاب

۱. غررالحکم، ص ۲۵۹

۲. الخرائج و الجرائح، ج ۳، ص ۱۱۵۰

همسر، مسأله را با برادرش عقیل — که از نسب‌شناسان معروف عرب بود — در میان گذاشت و فرمود:

«زنی برایم خواستگاری کن که از نسل مردان شجاع عرب باشد تا با او ازدواج کنم و از او فرزندی سوارکار و شجاع متولد گردد.»

عقیل گفت: درباره فاطمه دختر حزام بن خالد کلابیه چه نظر داری؟ همانا در میان عرب سوارکارانی شجاع‌تر و بهتر از نیاکان او سراغ ندارم.<sup>۱</sup>

نتیجه این ازدواج چهار فرزند پسر از ام‌البینین بود که هر یک به عنوان سربازانی فداکار برای قیام امام حسین علیه السلام در کربلا ذخیره شدند.

زن و مرد باید هم خود شجاع باشند و هم شجاع‌پروری کنند، زیرا نسل شجاع و دلیر است که می‌تواند به عنوان برترین پشتیبان برای نهضت‌های اصلاحی و الهی مانند نهضت و قیام حضرت مهدی علیه السلام به شمار آید.

شهید مطهری رحمته الله در خصوص ارزش شجاعت و عدم اختصاص آن به مرد یا زن می‌فرماید:

«شجاعت به عنوان خلق روحی که به اصطلاح معروف یعنی قوت قلب داشتن و نترس بودن و خود را نباختن در مقابل دیگران، برای مرد ممدوح است، برای زن هم ممدوح است. هیچوقت اسلام نمی‌گوید که مرد خوب است شجاع و قوی القلب باشد ولی زن خوب است ترسو باشد. به چه دلیل؟ به دلیل اینکه اولاً آنچه ما در باب مدح شجاعت و مذمت جبن داریم که زیاد است اختصاص به زن و مرد ندارد، هم در مورد مرد است و هم در مورد زن، و ثانیاً سیره زنان مسلمین این است که همیشه شجاع بوده‌اند، یعنی زنان شجاع مسلمین مورد تمجید قرار گرفته‌اند، چون «شجاعت» یعنی نترس بودن و باک نداشتن و اینکه انسان در مقابل خطر که قرار می‌گیرد فکر جان یا مال، او را نترساند و عقب‌نشینی نکند، فداکار باشد، حاضر باشد از جانش، از مالش و از

۱. ابصارالعین فی انصار الحسین علیه السلام، ص ۲۶

حیثیتش بگذرد و در مقابل دشمن بایستد.»<sup>۱</sup>

### سیزدهم. اصل خردورزی و تربیت عقلانی

در دولت حضرت مهدی علیه السلام، در کنار دین محوری، عقل محوری و عقل باوری و تربیت و شکوفائی خرد بشری، از مهمترین اصول و خطامشی‌هاست؛ این دوران را بدون اغراق می‌توان دوران تکامل عقل و حکومت عاقلان و حاکمیت عقل نامید، چرا که در دوره پر برکت ظهور امام زمان علیه السلام، عقول بشری از چنگال هوی‌ها و هوس‌های شیطانی و حیوانی نجات می‌یابد و راه تکامل و اوج را پیش می‌گیرد.

مقایسه‌ای اندک بین فضای دنیای قبل از ظهور که هوس در آن حاکم است و دنیای بعد از ظهور که زمان حکمرانی عقل است، وضعیت انسان را در دو دوره روشن‌تر می‌کند.

در دوره قبل از ظهور که عقول بشری در غل و زنجیر هوس گرفتار آمده، انسانهای گرفتار از جایگاه الهی خویش فاصله‌ای بسیار دارند. قرآن در وصف بدترین انسانها می‌فرماید:

(إِنَّ شَرَّ الدَّوَابِّ عِنْدَ اللَّهِ الصُّمُّ الْبُكْمُ الَّذِينَ لَا يَعْقِلُونَ.)<sup>۲</sup>

«همانا بدترین جنبندهگان نزد خداوند، افراد کر و لالی هستند که (نه گوش شنیدن حق دارند و نه زبان گفتن حق و) تعقل نمی‌کنند.»

اما در دوره ظهور امام عصر علیه السلام، عقول بشریت به منتهی کمال خود می‌رسد. حضرت باقر علیه السلام می‌فرمایند:

(إِذَا قَامَ قَائِمُنَا وَضَعَ يَدَهُ عَلَى رُءُوسِ الْعِبَادِ فَجَمَعَ بِهَا عُقُولَهُمْ وَ كَمَلَتْ بِهَا أَحْلَامَهُمْ.)<sup>۳</sup> «هنگامی که قائم ما ظهور می‌کند، دست (معجزه‌آسای) خود را روی سر مردم می‌گذارد و بدان وسیله عقول آنها

۱. مجموعه آثار شهید مطهری، تعلیم و تربیت در اسلام، ج ۲۲، ص ۶۲۴

۲. انفال، ۲۲

۳. بحار الأنوار، ج ۵۲، ص ۳۲۸



جمع و افکارشان کامل می‌گردد.»

از دیگر سو، در دنیای کوچک خانواده هم، عقل محوری و تربیت عقلانی یکی از مهمترین رسالتها و مسئولیتهاست و به همین دلیل به یک نقطه تلاقی و وجه مشترک دیگر بین دو فرهنگ مهدوی و خانواده یعنی عقل محوری و تربیت نسلی خردورز می‌رسیم.

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در خصوص انتخاب همسری خردمند و پرهیز از وصلت با افراد احمق می‌فرمایند:

(إِيَّاكُمْ وَ تَزْوُجَ الْحَمَقَاءِ فَإِنَّ صُحْبَتَهَا ضِيَاءٌ وَ وُلْدُهَا ضِبَاعٌ)<sup>۱</sup>

«از ازدواج با زن احمق بپرهیزید، زیرا همنشینی با او تباهی است و

فرزندانش گفتار صفت می‌شوند.»

#### چهاردهم. اصل آرمان‌گرایی

ایده مهدویت به عنوان عظیم‌ترین آرمان جهانی در طول تاریخ، موردنظر ادیان، اندیشمندان، نویسندگان و هنرمندان قرار گرفته است، آرمانی بزرگ مبنی بر تشکیل مدینه فاضله که به مشخصات و برنامه‌های این آرمان شهر مهدوی در برخی از آیات قرآنی و روایات اهل بیت عَلَيْهِمُ السَّلَام اشاره شده است:

(الَّذِينَ إِن مَكَّنَّاهُمْ فِي الْأَرْضِ أَقَامُوا الصَّلَاةَ وَ آتَوْا الزَّكَاةَ وَ أَمَرُوا بِالْمَعْرُوفِ وَ نَهَوْا عَنِ الْمُنْكَرِ وَ اللَّهُ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ)<sup>۲</sup>

«همان کسانی که هر گاه در زمین به آنها قدرت بخشیدیم، نماز را برپا می‌دارند و زکات می‌دهند و امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند و پایان همه کارها از آن خداست.»

امام باقر عَلَيْهِ السَّلَام در تفسیر آیه فوق می‌فرمایند:

(هذه لآلِ مُحَمَّدٍ الْمَهْدِيِّ وَ أَصْحَابِهِ يُمَلِّكُهُمُ اللَّهُ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَ مَغَارِبَهَا وَ يُظْهِرُ الدِّينَ وَ يُمِيتُ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ بِهِ وَ بِأَصْحَابِهِ الْبِدْعَ وَ

۱. میزان الحکمة، ح ۷۸۵۹

۲. حج، ۴۱

الْبَاطِلَ كَمَا أَمَاتَ السَّفَهَةَ الْحَقَّ حَتَّى لَا يُرَى أَثَرٌ مِنَ الظُّلْمِ وَ يَأْمُرُونَ  
بِالمَعْرُوفِ وَ يَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَ اللهُ عَاقِبَةُ الْأُمُورِ.<sup>۱</sup>

«این آیه مربوط به آل محمد یعنی مهدی علیه السلام و اصحابش است که خداوند آنها را مالک شرق و غرب می‌کند و دین را به وسیله او بر تمام ادیان پیروز می‌نماید و باطل و دین‌های ساختگی را به همت او و یارانش از میان برمی‌دارد، چنانچه پیش از ظهور او سفاهت و نادانی پرده بر روی حق و حقیقت کشیده است، به طوری عدالت گسترش می‌یابد که اثری از ظلم باقی نمی‌ماند، امر به معروف و نهی از منکر می‌کنند و عاقبت امور در اختیار خداست.»

امام عصر علیه السلام قیام خود را از مسجد الحرام شروع می‌کنند و مرکز حکومت خویش را مسجد کوفه قرار می‌دهند و در احیاء و پاکسازی مساجد از تجملات دنیوی و امور زائد تلاش می‌نمایند؛ همچنین حضرتش همه فروع به زمین مانده الهی چون نماز، زکات، خمس، امر به معروف، نهی از منکر و... را احیاء می‌نمایند.

همچنین از جمله مشخصات یک خانواده موفق و معنوی می‌توان به آرمان‌خواهی و آرمان‌گرایی آن اشاره نمود که این خصلت، یکی از وجوه مشترک فرهنگ و تمدن مهدوی با فرهنگ یک خانواده مسلمان است.

در روایات اهل بیت علیهم السلام در تفسیر آیه شریفه:

(... قُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ نَاراً...) <sup>۲</sup> آمده است:

✓ عن جابر بن یزید الجعفی عن ابی جعفر علیه السلام قال سَمِعْتُهُ يَقُولُ  
دَخَلَ عَلَيَّ أَبِي رَجُلٌ فَقَالَ: رَجِمَكَ اللهُ أَحَدْتُ أَهْلِي؟ قَالَ: نَعَمْ إِنَّ اللهَ  
يَقُولُ: «يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ وَ أَهْلِيكُمْ نَاراً وَقُودُهَا النَّاسُ

۱. بحار الأنوار، ج ۲۴، ص ۱۶۵

۲. تحریم، ۶

وَالْحِجَارَةُ» و قال: «وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا.»<sup>۱</sup>  
 «امام باقر علیه السلام می فرمایند: مردی بر پدرم وارد شد و گفت: خدا تو را رحمت کند، من برای اهل و خانواده ام حدیث گفته و سخن می گویم (گفتار خدا و رسول را به ایشان می گویم، چگونه است؟) پدرم فرمود: آری خوب کاری است، چرا که خداوند می فرماید: «ای کسانی که ایمان آورده اید خود و خانواده خویش را از آتشی که هیزم آن انسان ها و سنگهاست نگه دارید.»  
 و همچنین می فرماید: «اهل و خویشاوندان خود را به نماز امر نموده و بر آن صبر و شکیبایی داشته باش.»

✓ عن سليمان بن خالد قال: قلت لأبي عبد الله عليه السلام: إن لي أهل بيتٍ و هم يسمعون مِنِّي، أفأدعوهم إلى هذا الأمر؟ فقال: نعم إن الله عزَّوجلَّ يقول في كتابه: «يا أيُّها الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ و أَهْلِيكُمْ نَاراً و قُودُهَا النَّاسُ و الْحِجَارَةُ.»<sup>۲</sup>

«سليمان بن خالد می گوید من به امام صادق عليه السلام گفتم: من خانواده ای دارم که از من حرف شنوی دارند، آیا آنها را به این امر (ولایت) دعوت کنم؟ فرمود: آری به راستی که خدای عزوجل در کتابش می فرماید: «ای کسانی که ایمان آورده اید خود و خانواده خود را از آتشی که هیزم آن انسان ها و سنگهاست نگه دارید.»

✓ لَمَّا نَزَلَتْ: «يا أيُّها الَّذِينَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَكُمْ و أَهْلِيكُمْ نَاراً» قال النَّاسُ: كيف نقي أنفسنا و أهليتنا؟ قال الصادق: اعملوا الخَيْرَ و ذكروا به أَهْلِيكُمْ و أدبُوهم على طاعة الله ثم قال ابو عبد الله عليه السلام: إن الله تعالى يقول لِنَبِيِّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ و آلِهِ وَاٰلِهِ وَسَلَّمَ: «وَأْمُرْ أَهْلَكَ بِالصَّلَاةِ وَاصْطَبِرْ عَلَيْهَا» و قال «وانذكر في الكتاب اسماعيل إنه كان صادق الوعد و كان رسولا نبيا \* و كان يأمر أهله بالصلاة و الزكاة و كان عند ربه مرضياً.»

۱. مستدرک الوسائل، ج ۱۲، ص ۲۰۰

۲. بحار الأنوار، ج ۷۱، ص ۸۷



[چون آیه: «یا ایُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا قُوا أَنْفُسَکُمْ وَ أَهْلِیْکُمْ نَارًا» نازل شد، مردم پرسیدند: چگونه خود و خانواده‌هایمان را حفظ کنیم؟ حضرت صادق علیه السلام فرمودند: کار نیک و خیر انجام دهید و خانواده خود را نسبت به آن عمل تذکر دهید و آنها را بر اطاعت الهی تربیت و ادب کنید. سپس امام صادق علیه السلام فرمودند: به درستی که خدای متعال به پیامبرش می‌فرماید: «خانواده خود را به نماز فرمان ده و بر انجام آن شکیبا باش» و (در جای دیگر) می‌فرماید: «و در این کتاب (آسمانی) از اسماعیل نیز یاد کن، چرا که او در وعده‌هایش صادق و رسول و پیامبری (بزرگ) بود \* و او همواره خانواده‌اش را به نماز و زکات فرمان می‌داد و همواره مورد رضایت پروردگارش بود.»]

حکومت مهدوی در پی تشکیل جامعه بزرگ فاضله و خانواده در پی تشکیل جامعه کوچک فاضله است و به عبارتی هر دو در پی ایجاد فضایی با محوریت ارزشهای آسمانی و الهی هستند تا در این فضا، انسانها بتوانند بدون هیچ مانع و سدّی، مسیر تکامل و رسیدن به اوج قله‌های انسانیت را طی نمایند.

#### ★ ویژگیهای یک خانواده آرمانی:

۱. خدا خواهی و اخلاص
۲. مردم دوستی و سخاوت بلکه ایثار و فداکاری
۳. جهاد و شهادت طلبی
۴. تربیت فرزندان آرمانی و ارزش‌گرا
۵. پرداخت خمس و زکات و صدقات
۶. ارتباط معرفتی و قلبی با پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، حضرت علی علیه السلام، حضرت زهرا و اهل بیت علیهم السلام
۷. اهمیت دادن به عبادات و احکام دینی در محیط خانه و نظارت مؤثر و منطقی بر فضای محیط پیرامونی

۸. معنویت‌گرایی و تنزه از هر گونه معصیت و حرام
  ۹. فرهنگی بودن اعضای خانواده و حاکم بودن علم و عرفان در زندگی
  ۱۰. معامله‌گری با خدا و آمادگی برای هجرت و جهاد در راه خدا
  ۱۱. هم‌پیمانی با امام زمان علیه السلام و تحصیل محبت خدا، پیامبر خدا صلی الله علیه و آله و اهل بیت علیهم السلام
  ۱۲. خدمت به دین و خلق خدا بدون کوچکترین چشم‌داشت مادی
  ۱۳. سحرخیزی و برنامه منظم عبادی داشتن
  ۱۴. تحمل سوء اخلاق درازمدت همسر یا شوهر برای کسب رضایت الهی و تن ندادن به طلاق...
- برای داشتن یک زندگی آرمانی و خدایسند، انتخاب آرمانهای والا و آخرتی اصلی مهم است که بجاست در تحصیل آن تلاش شود.

### ج) فضاسازی معنوی خانه با یاد و نام خدا و امام زمان علیه السلام (و اهل بیت علیهم السلام)

کارشناسان مسائل تربیتی در بیان اهمیت فضاسازی و نقش فضای مناسب در تربیت انسان گفته‌اند: «ما از عهده تربیت تک تک افراد بر نمی‌آییم مگر زمانی که فضا و محیط مناسبی در خانه و یا اجتماع برای این امر مهیا کنیم.»

تأثیر محیط در تربیت روح و روان تا آنجا اهمیت دارد که برای عبادت در اسلام، اماکن و جایگاههای ویژه‌ای تعریف شده است و تجربه گواهی می‌دهد بسیاری از افراد تحت تأثیر فضای معنوی عبادتگاهها و سرزمین‌های مقدس به انقلاب درونی دست یافته‌اند، همچنین برای تسهیل ارتباط با امام زمان علیه السلام توصیه شده است در مکانهای منسوب به حضرت همچون سرداب حضرت، مسجد کوفه، مسجد سهله، مسجد جمکران و... حاضر شویم.

براساس همین قاعده برای برقراری و تعمیق ارتباطات با اهل بیت علیهم السلام و

بویره امام زمان علیه السلام راهکارهای گوناگونی برای آماده سازی محیطی سرشار از یاد اهل بیت علیهم السلام پیشنهاد می‌گردد تا متناسب با ظرفیتهای معنوی و علاقمندی افراد بکار گرفته شود:

۱. نصب تابلوی شریف «بسم الله الرحمن الرحيم» و «صلوات بر محمد و آل محمد»

۲. نصب تابلوهایی از سخنان معصومین علیهم السلام و به ویژه امام عصر علیه السلام  
 ۳. خواندن اشعار و یا نصب تابلوهایی که حاوی اشعاری در مدح امام زمان علیه السلام است.

۴. نصب تابلوهای طراحی شده با موضوع مهدویت  
 ۵. استفاده از زنگهایی که آهنگ آن «یامهدی» و «یا علی» می‌باشد.  
 ۶. استفاده از ساعت دیواری که در آن به نحوی از امام زمان علیه السلام یاد شده است.

۷. نصب صندوق صدقات در خانه و صدقه دادن روزانه برای سلامتی امام زمان علیه السلام

۸. تهیه یک کتابخانه خانگی از کتابهایی که در مورد امام زمان علیه السلام نوشته شده است و همت گماشتن به مطالعه و تشویق فرزندان به مطالعه در موضوع زندگی حضرت.

۹. اهدای سررسیدهای مذهبی و امام زمانی به کودکان  
 ۱۰. اهدای جا کلیدی‌هایی که نام مبارک حضرت ولی عصر علیه السلام بر آنها نقش بسته است.

۱۱. استفاده از CD و کاست‌هایی که دارای اشعار مداحی درباره امام زمان علیه السلام است.

۱۲. استفاده از نورپردازی مناسب در خانه با رنگهای سبز یا آبی و ایجاد فضایی معنوی و عبادی

۱۳. برگزاری جشن‌های خانگی و چراغانی اگرچه مختصر، به مناسبت‌های

نیمه شعبان، سالروز به امامت رسیدن آن حضرت و...

۱۴. شروع غذا با نام خدا و یاد امام زمان علیه السلام و دعای فرج

۱۵. تهیه هدیه برای همسر و عیدی دادن به فرزندان در ولادت ائمه علیهم السلام

و مناسبت‌ها و بویژه روز پانزدهم شعبان

۱۶. آشنائی و آشناسازی خانواده، با مراکز، بنیادها و مؤسساتی که در

مسیر امام زمان علیه السلام و در جهت نشر معارف آن حضرت، فعال هستند.

۱۷. پرداخت خمس و آموزش نحوه پرداخت خمس و انجام حسابرسی

سالانه به فرزندان جهت احقاق حق اهل بیت علیهم السلام

۱۸. آموزش و عادت دادن فرزندان به اینکه در هر کار خیری رضایت امام

زمان علیه السلام را در نظر بگیرند.

۱۹. حفظ و تلاوت دعاهای مربوط به آن حضرت و تشویق فرزندان به

حفظ و تلاوت آنها، دعاهایی چون: دعای فرج، دعای عهد و...

۲۰. اقامه نماز اول وقت و تشویق فرزندان به آن به عنوان اقتداء به امام

زمان علیه السلام

۲۱. هدیه دادن عطر، لباس، سکه و... به کودکان به نام مبارک امام

زمان علیه السلام

۲۲. یاد کردن از امام زمان علیه السلام و مأنوس بودن با آن حضرت در روزهای

جمعه

۲۳. شرکت در محافل دعای ندبه و مسافرت به مکانهایی که منتسب به

ایشان است (مانند مسجد جمکران و...)

۲۴. پاسخ به سؤالات و طرح و مذاکره مباحث امامت و مهدویت در

محیط خانواده

۲۵. کمک به نیازمندان و امداد رسانی به طبقات آسیب‌پذیر به احترام و به

یاد امام زمان علیه السلام و به عنوان پیروی از سیره پیشوایان

۲۶. کمک فکری و غیرفکری خانوادگی دادن به خانواده‌های نیازمند،

بی‌سرپرست و بد سرپرست.<sup>۱</sup>

### (د) زندگی بهاری با یاد مهدی علیه السلام

از جمله القاب امام عصر علیه السلام ربیع الأنام (بهار مردمان) و نَصْرَةُ الأیام (سرسبزی دوران) است. با تفکر و اندیشه در این القاب زیبای حضرت، می‌توان به چند مشخصه یک خانواده مهدوی دست یافت:

۱. شادابی: همانطور که فصل بهار، فصلی آکنده از شادابی، طراوت و نشاط برای طبیعت است، لقب زیبای «ربیع الأنام»، به معنای پیام‌آور شادابی و سرور برای دل‌های مردمان است؛ به همین مناسبت یک خانواده امام زمانی لازم است با حاکم کردن نام و یاد آن حضرت بر فضای خانه و بهره‌مندی از برکت انس با ایشان، محیطی سرشار از نشاط، بالندگی و سرور بیافرینند.

۲. تعادل و توازن: یکی از ویژگی‌های بارز فصل بهار، برقراری تعادل در هوا و شرایط زیست محیطی است، از این‌رو یک خانواده مهدوی لازم است با تقویت ارتباط با بهار عالم هستی یعنی امام زمان علیه السلام، شرایطی متعادل، متوازن و به دور از هر افراط و تفریطی را در خانه برقرار سازد.

#### مشخصات یک خانواده بهاری متعادل:

- ✓ اعضاء نه سرد مزاج و بی‌عاطفه‌اند و نه وابسته و احساسی.
- ✓ فضای حاکم بر گفتمان خانوادگی، فضایی آرام، متعادل و چون نسیمی روح‌افزاست.
- ✓ غلو، تندروی یا کندروی در اعمال، اخلاق و عقاید به چشم نمی‌خورد.
- ✓ توازن در رسیدگی به همه نیازمندی‌های جسمی، روحی، عاطفی و روانی در کنار هم بدون اینکه بُعدی از زندگی بُعدی دیگر را تحت‌الشعاع قرار دهد.

۱. برای آگاهی بیشتر از این بحث به کتاب «شهاب قیس» (راهکارهای پرورش و آموزش فرزندان بر محبت اهل بیت علیهم السلام و امام زمان علیه السلام) اثر دیگر مؤلف مراجعه فرمایید.

۳. **تحول در رشد:** فصل بهار، هنگامه حرکت، متحول شدن طبیعت و آغاز رشد، خیزش و شکوفایی است، یک خانواده مهدوی، با الهام از حضور بهاری امام عصر علیه السلام، همواره در مسیر رشد، شکوفایی، تکامل و تکاپو گام برمی‌دارد و از هرگونه رکود، تنبلی و توقف به دور می‌باشد.

اعضای یک خانواده امام زمانی دارای افکاری زاینده و اعمالی زیبا و تماشایی بوده و از پوچ‌گرایی، ابتذال و موانع رشد منزّه می‌باشند.

۴. **حیات آفرینی:** بهار فصل حیات‌بخشی، آفرینش زندگی و تولد دوباره هستی است، فصلی که روح زندگی در کالبد طبیعت دمیده می‌شود. خانواده‌های مهدوی با الهام از بهار دلها، فضای خانه را به عطر وجود او معطر می‌نمایند.

اعضای یک خانواده مهدوی چون گل‌هایی که در دامن فصل بهار شکوفا می‌شوند، در دامن پر مهر امام عصر خویش، به تولدی دوباره دست می‌یابند و این زندگی بالنده را به دیگران نیز تزریق می‌نمایند.

خانواده‌های امام زمانی با عنایات خاص حضرت و با اجابت دعوت ایشان، از حیاتی طیبه برخوردار می‌شوند، همانگونه که قرآن می‌فرماید:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اسْتَجِيبُوا لِلَّهِ وَّ لِلرَّسُولِ إِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيكُمْ...)<sup>۱</sup>

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید! دعوت خدا و پیامبر را اجابت کنید هنگامی که شما را به سوی چیزی می‌خواند که شما را حیات می‌بخشد...»

۵. **باران‌زایی:** از ویژگی‌های فصل بهار، نزول رحمت واسعه الهی و باریدن باران است. اعضای یک خانواده مهدوی در ارتباط با بهار هستی آفرین، امام عصر علیه السلام، به لطافت و صفایی چون بهار دست می‌یابند و در سوز و گداز و مناجاتشان با خداوند چشمانی بارانی دارند. آنان در لحظه لحظه عصر انتظار، با قطرات زلال اشک خویش، دل خویش را بهاری می‌کنند.



حضرت علی علیه السلام می فرمایند:

(بكاء العيون و خشية القلوب من رحمة الله تعالى ذكره فإذا وجدتموها فاغتنموا الدعاء.)<sup>۱</sup>

«اشک چشمها و ترس دلها نشانه رحمت الهی است، پس هر گاه این دو را در خود یافتید دعا را غنیمت بشمارید.»

مرتبطین با امام زمان علیه السلام، از شقاوت و علائم بدبختی که یکی از نشانه‌های آن فقدان اشک است، به دورند. پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله فرمودند:

(من علامات الشقاء جمود العين.)<sup>۲</sup>

«از نشانه‌های شقاوت و بدبختی، خشکیدگی چشم است.»

در دعای شریف ندبه می خوانیم:

(هل من معين فأطيل معه العويل والبكاء...)

«آیا یاورى هست که نزد او ناله و گریه را طولانى کنم.»

۶. برکت و رحمت: فصل بهار فصل سودبخشی و رحمت آفرینی است. خانواده‌های امام زمانی به برکت وجود حضرت و دعای خیر ایشان، همواره در برکت و رحمت الهی غرقند. آنان دارای عمری با برکت، رزقی با برکت، دوستانی با برکت و زندگی مبارکی هستند و برای دیگران نیز سبب برکت و خیر می‌باشند.

در زیارت جامعه کبیره می خوانیم:

(... و ما خصنا به من ولايتكم طيباً لخالقنا و طهارة لأنفسنا و بركة لنا...)<sup>۳</sup>

«و همچنین آنچه را از دوستی شما برای ما مخصوص داشته، همه اینها

موجب پاکی اخلاق ما و پاک شدن وجود ما و سبب برکت برای ماست...»

۱. میزان الحکمة، ح ۱۸۳۵

۲. همان، ح ۱۸۴۵

۳. تهذیب، ج ۶، ص ۹۷



امام صادق علیه السلام در حدیثی می فرماید:

(نَحْنُ أَهْلُ بَيْتِ الرَّحْمَةِ وَ بَيْتِ النِّعْمَةِ وَ بَيْتِ الْبَرَكَاتِ)<sup>۱</sup>

«ما، خاندان رحمت و خانواده نعمت و دودمان برکتیم.»

و یا رسول خدا صلی الله علیه و آله در حدیثی دیگر می فرماید:

(الرَّوْحُ وَ الرَّاحَةُ وَ الْفَلَاحُ وَ الْفَلَاحُ وَ النَّجَاحُ وَ الْبَرَكَاتُ وَ الْعَفْوُ وَ الْعَافِيَةُ وَ الْمُغَافَاةُ وَ الْبُشْرَى وَ النَّصْرَةُ وَ الرِّضَا وَ الْقُرْبُ وَ الْقَرَابَةُ وَ الظَّفَرُ وَ التَّمَكِينُ وَ السُّرُورُ وَ الْمَحَبَّةُ مِنْ اللَّهِ تَبَارَكَ وَ تَعَالَى عَلَيَّ مَنْ أَحَبَّ عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ علیه السلام وَ وَالَاهُ وَائْتَمَّ بِهِ وَ أَقْرَّ بِفَضْلِهِ وَ تَوَلَّى الْأَوْصِيَاءَ مِنْ بَعْدِهِ وَ حَقُّ عَلِيٍّ أَنْ أُدْخِلَهُمْ فِي شَفَاعَتِي وَ حَقُّ عَلِيٍّ رَبِّي أَنْ يَسْتَجِيبَ لِي فِيهِمْ وَ هُمْ أَتْبَاعِي وَ مَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي)<sup>۲</sup>

«آسایش و راحت، کامیابی و رستگاری و پیروزی، برکت، عفو و تندرستی و عافیت، بشارت و خرمی و رضایتمندی، قرب و خویشاوندی، یاری و پیروزی و توانمندی و شادی و محبت از سوی خداوند متعال، بر کسی باد که علی بن ابیطالب علیه السلام را دوست بدارد، ولایت او را بپذیرد، به او اقتدا کند، به برتری او اقرار نماید و امامان پس از او را به ولایت بپذیرد و بر من است که آنان را در شفاعتم وارد کنم و بر پروردگار من است که دعای مرا درباره آنان بپذیرد و آنان، پیروان من اند و هر که از من پیروی کند، از من است.»

### ۵) امام زمان شناسی شرط مسلمان زیستن و مسلمان مردن

اسلام آوردن به معنای تسلیم شدن در برابر اوامر الهی و سرتعظیم فرود آوردن به درگاه اوست و چون تکلیف اصلی بندگن درک و رسیدن به این حقیقت است، خداوند آخرین دین آسمانی خود را «اسلام» قرار داد و فرمود:

۱. خیر و برکت از نگاه قرآن و حدیث، ح ۹۴۰

۲. همان، ح ۹۴۶



«وَمَنْ يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَنْ يُقْبَلَ مِنْهُ...»<sup>۱</sup>

«هر کس غیر از اسلام دینی برگزیند هرگز از او پذیرفته نخواهد شد...»

اسلام و تسلیم در برابر حق تا آنجا اهمیت دارد که:

✓ خداوند همه مؤمنین را به تسلیم مطلق شدن در برابر خودش<sup>۲</sup> و نیز مسلمان مردن<sup>۳</sup> فرمان می‌دهد.

✓ انبیای الهی خود را مسلمان و پیشگامان اسلام پذیری و تسلیم شدن در برابر خدا معرفی می‌کرده‌اند<sup>۴</sup> و برگزیدن این شیوه را دستور الهی می‌شمردند.<sup>۵</sup>

✓ همچنین انبیای الهی به عنوان یکی از مهمترین سفارشات و وصیت‌ها، فرزندان و امت خود را به مسلمان زیستن و مسلمان مردن سفارش می‌کردند. قرآن می‌فرماید: (وَ وَصَّىٰ بِهَا إِبْرَاهِيمُ بَنِيهِ وَيَعْقُوبُ يَا بَنِيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَىٰ لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا وَ أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ).<sup>۶</sup>

[و ابراهیم و یعقوب (در لحظات آخر عمر) فرزندان خود را به آیین (اسلام) وصیت کردند که: «فرزندان من! خداوند این آیین پاک را برای شما برگزیده است و شما جز به آیین اسلام از دنیا نروید.].

✓ و مردان الهی نیز آخرین آرزویشان، مسلمان انتقال یافتن از دنیا بوده است، چنانچه سحره فرعون پس از توبه و قبل از شهادت دست به دعا برداشتند که: (رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَ تَوَفَّنَا مُسْلِمِينَ).<sup>۷</sup>

گذشته از اهمیت اسلام و تسلیم پذیری در فرهنگ دینی. روایات

۱. بقره، ۸۵

۲. بقره، ۲۰۸

۳. آل عمران، ۱۰۲

۴. (انعام، ۱۶۳)، (احقاف، ۱۵)

۵. (انعام، ۷۱)، (یونس، ۷۲)، (نمل، ۹۰)

۶. بقره، ۱۳۲

۷. اعراف، ۱۲۶

معصومین علیهم السلام براساس مستندات قرآنی، شرط مسلمانی و اسلامیت در زمان حیات و ممات را امام شناسی و طی طریق بر محور ولایت اهل بیت علیهم السلام معرفی می‌کند.

اینکه خداوند متعال در آیات مربوط به عید غدیر خم، پس از معرفی حضرت علی علیه السلام به عنوان جانشین پیامبر صلی الله علیه و آله، اسلام را مورد رضایت خود می‌خواند، بیانگر این مطلب است که حقیقت اسلام، ولایت محوری و تسلیم در برابر فرامین و هدایت‌های امام معصوم است، چنانچه امام صادق علیه السلام در تفسیر آیه شریفه: (يا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السَّلَامِ كَافَّةً...) <sup>۱</sup>

«ای اهل ایمان همگی در (حصن) اسلام، صلح و آشتی (و تسلیم مطلق خدا بودن) وارد شوید...»

فرمودند: [مراد از «سَلَم» در این آیه، ولایت علی علیه السلام و امامان پس از اوست.] <sup>۲</sup>

نیز حضرتش در روایتی ورود به «سَلَم» را به امام شناسی و کسب معرفت اهل بیت علیهم السلام تعبیر می‌نمایند. <sup>۳</sup>

«چنانچه در روایات آمده است: «وَلَايَةُ عَلِيٍّ ابْنِ أَبِيطَالِبٍ حِصْنِي» و ناگفته پیداست که دخول در حصن و دژ، دخول در سلم، سلامتی و آرامش است و چه آرامشی بالاتر از اینکه انسان احساس کند رهبرش الهی، معصوم، آگاه، دلسوز و پیشگام‌ترین افراد در همه ارزشها و کمالات است.» <sup>۴</sup>

بر این اساس یک خانواده مسلمان، برای مسلمان زیستن و مسلمان مردن و کسب «حیات طیبه» و انتقال با همین حالت به سرای جاویدان، لازم است به اکسیر و گنج «معرفت امام» خویش دست پیدا کند و همچنانکه ابراهیم و

۱. بقره، ۲۰۸.

۲. تفسیر نورالثقلین، ج ۱، ص ۲۴۹.

۳. همان، ص ۲۵۰.

۴. تفسیر نور، ج ۱، ص ۳۲۷.

یعقوب پیامبر، به فرزندان خود توصیه به مسلمان بودن و مسلمان مردن می نمودند، خانواده‌های ما نیز باید برای ولایت محوری و امام زمانی بودن تلاش داشته باشند. حضرت آیه‌الله جوادی آملی در این خصوص می‌فرمایند:

(مسلمان از دنیا رفتن، از وصایای مشترک انبیاء و اولیای الهی است، چنان که به بیان قرآن کریم حضرت یعقوب علیه السلام به فرزندانش وصیت فرمود:

«يا بُنَيَّ إِنَّ اللَّهَ اصْطَفَى لَكُمُ الدِّينَ فَلَا تَمُوتُنَّ إِلَّا و أَنْتُمْ مُسْلِمُونَ»<sup>۱</sup>  
هرگز مرگ را به گونه‌ای دیگر بر خود روا مدارید و نامسلمان نمیرید؛ و یوسف علیه السلام نیز آن هنگام که مالک مصر بود و تمام قدرت‌های آن روز را در اختیار داشت به خدای سبحان عرض کرد خدایا؛ ملک و مُلک را به من و دیگران مرحمت فرموده‌ای، توفیقی عطا کن تا به وصیت حضرت یعقوب عمل شود و مسلمان بمیرم؛ «رَبِّ قَدْ آتَيْتَنِي مِنَ الْمُلْكِ و عَلَّمْتَنِي مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ فَاطِرَ السَّمَوَاتِ و الْأَرْضِ أَنْتَ وَلِيِّ فِی الدُّنْيَا و الْآخِرَةِ تَوَفَّنِي مُسْلِمًا و الْحَقِّنِي بِالصَّالِحِينَ»<sup>۲</sup>)

چون قرآن زندگی کافران را با مرگ مساوی می‌داند و حیات مؤمنانه را زندگانی حقیقی می‌شمارد، پس مسلمان واقعی زیستن و مردن، که به معنای حیات حقیقی داشتن است، تنها در گرو شناخت ولی خدا و امام هر عصر و نیز پیروی از اوست.<sup>۳</sup>

### (و) امام الگو و الگوی امام

خانه و خانواده مهد تربیت، تکامل و ساختن انسانهای موفق، فعال و صاحب نام است و برای دستیابی به این اهداف والا، استفاده از روشهای موفق و تأثیرگذار تربیتی، ضروری می‌باشد.

از جمله روشهای موفق تربیتی که سیره و فرهنگ قرآن بر آن تأکید فراوان

۱. بقره، ۱۳۲

۲. یوسف، ۱۰۱

۳. امام مهدی علیه السلام موجود موعود، ص ۴۰ و ۴۱

دارد، روش الگونمایی و الگونگاری است که به عنوان یک قانون محوری تربیتی مورد توجه قرار گرفته است.

قرآن در قالبی کلی، پیامبران و بویژه نبی اکرم صلی الله علیه و آله را به عنوان زیباترین مدلها و «الگوی أحسن» معرفی می‌نماید<sup>۱</sup> و در قالبی جزئی، به تشریح زندگی و اوصاف ایشان می‌پردازد.

در فرهنگ تشیع نیز، از جمله فلسفه‌های معرفی امام به مردم از سوی خدا، معرفی او به عنوان یک منبع و مرجع تربیتی و یک الگوی تمام عیار بندگی می‌باشد.

در بیان نیاز انسان به الگو و تبعیت عملی از یک الگو باید گفت: انسان دارای دو حالت و وضعیت روحی اخلاقی می‌باشد:

#### ۱. وضعیت موجود      ۲. وضعیت مطلوب

مراد از وضعیت موجود، همان وضعیتی است که انسان در حال حاضر با آن زندگی می‌کند و مراد از وضعیت مطلوب، وضعیتی است که یک انسان باید به آن برسد و در صورت رسیدن به کمال خویش، واجد آن خواهد شد. آری انسان به خاطر داشتن ظرفیت رشد و دستیابی به مراتب کمال و داشتن اراده و اختیار، وضعیت موجود و مطلوبش متفاوت است و بین «بودن» و «شدن» او فاصله‌ای زیاد وجود دارد، لذا قرآن انسان را به جهاد و کوشش، عبادت، تفکر، ذکر، علم‌آموزی و... توصیه می‌نماید.

یکی از روشهایی که قرآن کریم برای سوق دادن انسانها به سوی وضعیت مطلوبشان، مورد استفاده قرار داده است روش الگو نمایی می‌باشد و بدین منظور با معرفی و تبیین شخصیت انسانهای کامل (و مطلوب الهی)، غایت کمالی هر انسان را پیش روی او قرار داده و از همگان خواسته است بکوشند تا با الگوبرداری از سیره و شخصیت انبیاء و اولیاء و معصومین علیهم السلام به وضعیت مطلوب خویش دست یابند.

۱. لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ. (احزاب. ۲۱)

لازم به ذکر است یک انسان با داشتن الگو و اسوه و آغاز سیر کمالی خود دائماً می‌تواند فاصله میان وضعیت موجود و وضعیت مطلوب خویش را اندازه‌گیری نماید و با درک فاصله بسیار بین آنچه که هست و آنچه که باید باشد گامهای مؤثری در مسیر رشد خود بردارد.

این مسأله و تأثیرات شگرف آن در رشد و تعالی تا آنجا مهم است که حتی خود امام عصر علیه السلام نیز با وجود الگو بودن برای بشریت، خود را دارای الگویی تربیتی معرفی نموده و می‌فرمایند:

(و فی ابنة رسول الله لی أسوة حسنة.)<sup>۱</sup>

«و در (شخصیت و سیره) دختر رسول خدا صلی الله علیه و آله (حضرت زهرا علیها السلام) برای من سرمشقی نیکوست»

آری حضرت مهدی علیه السلام دارای شخصیتی مادر محور در ظلم ستیزی و دین یابوری می‌باشند. الگوگیری و تأثیرپذیری امام زمان علیه السلام از حضرت زهرا علیها السلام، علاوه بر ارتباط تربیتی فرزندی و مادری، در چند محور دیگر نیز قابل تأمل است:

✓ تعقیب اهداف فاطمی چون طاغوت ستیزی و حاکم سازی نظام امامت و عمل به سنت نبوی و علوی در پایان تاریخ

✓ علم‌آموزی و بهره‌گیری از علوم فاطمی، چنانکه صحیفه فاطمیه که شامل علوم اولین و آخرین بوده و مأخذ علمی امامان بوده است، اکنون به عنوان میراثی علمی نزد امام عصر علیه السلام می‌باشد.

✓ تربیت معنوی پس از ولادت و در دوره طفولیت، چنانچه در داستان ولادت امام زمان علیه السلام آمده است: چون حضرت مهدی علیه السلام تولد یافت، پرنده‌ای از آسمان آمد و ایشان را به همراه خویش به آسمان برد و چون حضرت حکیمه (عمه امام زمان علیه السلام) درباره آن پرنده پرسید، امام حسن عسگری علیه السلام فرمودند:

(هذا روح القدس الموكَّل بالأئمة يوفِّقهم و يُسَدِّدُهم و يُرَبِّيهم

بِالْعِلْمِ...<sup>۱</sup> «این پرنده روح القدس است که بر امامان گماشته شده، آنان را یاری می‌کند، تأیید می‌نماید و تربیت علمی می‌کند...»

از سوی امام صادق علیه السلام فرمودند:

(وَالرُّوحُ، رُوحُ الْقُدُسِ وَ هِيَ فَاطِمَةُ...)<sup>۲</sup>

«مراد از روح (در سوره قدر) روح القدس است و او فاطمه علیها السلام می‌باشد.»

✓ انتقام از ظلم‌هایی که در حق حضرت زهرا علیها السلام شده است، چنانچه

روایات، امام زمان علیه السلام را منتقم مادر شمرده‌اند.<sup>۳</sup>

بر اساس این اصل بنیادین تربیتی که حتی امام زمان علیه السلام نیز بدان ملتزم هستند و حضرت زهرا علیها السلام را الگوی خود معرفی می‌کنند، یک خانواده امام زمانی نیز شایسته است با الگو قرار دادن زندگی خانوادگی حضرت زهرا علیها السلام و دقت در انتخاب الگوی امام خود و استخراج اصول حاکم بر خانه و خانواده حضرت فاطمه علیها السلام یک گام دیگر خود را به امام زمان علیه السلام نزدیکتر سازد.

بدین منظور به معرفی فهرست اصول حاکم بر زندگی<sup>۴</sup> حضرت زهرا علیها السلام پرداختیم تا بتوانیم با شناخت و عمل به این اصول به جایگاه مطلوب خویش دست یابیم.

### ★ اصول حاکم بر زندگی حضرت زهرا علیها السلام:

۱. اصل ساده‌زیستی و زهد خانوادگی

۲. اصل مشارکت در امور زندگی

۳. اصل ارزشی بودن ازدواج و حاکمیت ارزشها در ازدواج

۴. اصل اهمیت دادن به تربیت فرزندان

۵. اصل میهمان دوستی و ضیافت در خانه

۱. بحار، ج ۵۱، ص ۱۴

۲. تفسیر البرهان، ج ۴، ص ۴۸۷

۳. الکوثر، ج ۷، ص ۳۳۲

۴. تفصیل این اصول در کتاب «فرهنگ فاطمیه» اثر مؤلف مورد بررسی قرار گرفته است.

۶. اصل ایثار و انفاق خانوادگی
۷. اصل بکارگیری عوامل معنوی برای حل مشکلات
۸. اصل اهمیت دادن به کار و همکاری بین اعضای خانواده
۹. اصل تقسیم کار در خانه
۱۰. اصل احترام متقابل اعضا به یکدیگر
۱۱. اصل حاکمیت مشورت بر زندگی
۱۲. اصل فرمان‌پذیری از شوهر
۱۳. اصل نفی ارزشهای جاهلی در انتخاب همسر
۱۴. اصل آرایش و زینت برای همسر
۱۵. اصل عبادت در خانه و مانوس نمودن فرزندان با عبادت
۱۶. اصل اختصاص اطاقی برای عبادت
۱۷. اصل جهادی بودن همه اعضای خانواده
۱۸. اصل ارتباط خانوادگی با مسجد
۱۹. اصل علم دوستی همه اعضای خانواده
۲۰. اصل شاگردپروری و تشکیل کلاسهای علمی و دینی در خانه
۲۱. اصل سیاسی بودن همه اعضا خانواده
۲۲. اصل ارتباط با فرشتگان
۲۳. اصل استفاده از خدمتکار برای فراغت بیشتر
۲۴. اصل رعایت حق خدمتکار
۲۵. اصل محنت‌پذیری همه اعضای خانواده
۲۶. اصل دفاع از ارزشها از طریق خطابه و ادبیات و شعر
۲۷. اصل شجاعت همه اعضای خانواده
۲۸. اصل ایثار در همه اعضای خانواده
۲۹. اصل عشق و عاطفه بین همه اعضای خانواده
۳۰. اصل انضباط مداری همه اعضای خانواده

# فصل ششم

**اخلاق محوری و تربیت در  
خانواده‌ی مهدوی**





## اخلاق محوری (والا محوری)

میل به تعالی و تکامل تربیتی و رشد شخصیت فردی و خانوادگی و آشنایی با اصول و مکارم اخلاقی و اصول مدیریت خانواده، حلقه‌ای مهم از سلسله حلقات مهدی باوری و مهدی یآوری است که در کسب رضایت امام و گام برداشتن در مسیر اهداف و منویات ولایت بسیار حائز اهمیت می‌باشد؛ چرا که اولاً: اخلاق و مکارم اخلاقی، یکی از انگیزه‌ها و اهداف مهم انبیاء بویژه نبی مکرم اسلام و ائمه طاهرین علیهم‌السلام است و ثانیاً: یکی از فلسفه‌های وجودی امام، نقش تربیتی و الگونمایی ایشان به منظور ایجاد سهولت در کسب اخلاق حسنه می‌باشد.

بر این اساس لازم است اعضای یک خانواده مهدوی در جهت تخلّق به اخلاق حسنه فردی و خانوادگی بکوشند و با رعایت مبانی اخلاقی و آداب دینی، شایستگی لازم برای کسب فیض از انوار قدسی امامت را در خویش ایجاد نمایند.

### الف) سوره نور، اخلاق در خانواده و مهدویت

سوره نور، سوره‌ای است که مباحث آن عمدتاً پیرامون اخلاق و احکام خانواده و مقابله با ساختار شکنان خانواده می‌باشد. دقت در مفاهیم الفاظ این سوره، پرده از برخی اسرار و زیباییهای ارتباط تنگاتنگ این سوره با مباحث اخلاقی خانواده و سپس ارتباط مباحث خانواده با موضوع مهدویت بر می‌دارد.

۱. در آیه نخستین این سوره می‌خوانیم:

(سورة أنزلناها و فرّضناها و أنزلنا فيها آياتٍ بَيِّنَاتٍ لِّعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ)<sup>۱</sup>

«این سوره، سوره‌ای است که آنرا فرو فرستادیم و (دستوراتش را) واجب ساختیم و در آن آیاتی روشن نازل کردیم تا شاید متذکر شوید.»

توضیح: تنها سوره‌ای از قرآن کریم که ابتدای آن لفظ «سورة» وارد شده، این سوره است. کلمه سورة از ماده «سور» به معنای دیوار دور شهر و قلعه که آنرا جدا می‌کند، می‌باشد و چون مباحث این سوره مربوط به خانواده است و خانه محل زندگی یک خانواده با دیواری جدا شده و حریم آن مشخص می‌گردد، در آیه اولش واژه «سوره» آمده است.

از طرفی در زبان عرب، به دستبند نیز که مایه زیبایی و آراستگی است، «سوار» گفته می‌شود و از آنجا که وجود خانواده، سبب زینت یک جامعه و قوام آن می‌شود، این سوره با واژه «سورة» شروع می‌شود و بیانگر این مطلب است که: «جامعه زیبا، جامعه‌ای است که در آن نظام خانواده مقدس شمرده شده و افراد آن خانواده‌دار و تربیت یافته باشند.»

۲. خداوند در قرآن تنها این سوره را واجب شمرده (فرّضناها) – هر چند اطاعت از همه دستورات قرآن واجب است – و این به خاطر آن است که اهمیت دادن به قوانین خانواده و حفظ حریم آن بسیار لازم و ضروری می‌باشد. و چون واژه «فرض» به معنای ثابت است، اشاره به این مطلب دارد که رعایت محتوای این سوره، سبب استواری، استحکام بخشی و ثبات انسان و جامعه می‌گردد.

آری، خداوند حفظ حریم دژ خانواده را واجب کرد تا انسان‌ها از تنهایی و مشکلات زندگی به آن پناه برند و اگر می‌بینیم خداوند برای خطاهایی چون زنا و یا حتی تهمت زدن به زنا، مجازات شدیدی قرار داد، به خاطر حفظ قداست و

حریم خانواده است.

شهید مطهری(ره) در مقدمه تفسیر سوره نور می‌فرمایند:

«بیشتر آیات سوره نور در مورد مسائل مربوط به عفاف است. تعبیر: «سوره انزلناها» که تنها این سوره با چنین تعبیری آغاز می‌شود – و تعبیر «فرضناها» این مطلب را می‌فهماند که مسائل مربوط به عفاف بسیار جدی است، یعنی درست عکس بشر امروز که در جهت آزادی جنسی گام برمی‌دارد، قرآن این مسائل را مهم می‌شمارد و این نشان می‌دهد که این قوانین، تغییر ناپذیر است و مقتضیات زمان آنرا تغییر نمی‌دهد و نمی‌تواند تغییر دهد، این‌ها جزء اصول زندگی بشر است.»<sup>۱</sup>

۳. امام صادق علیه السلام عنایت ویژه‌ای به این سوره داشتند و فراگیری آنرا بویژه برای دختران و زنان لازم می‌شمردند و می‌فرمودند:

(حَصِّنُوا أَمْوَالَكُمْ وَ فُرُوجَكُمْ بِتِلَاوَةِ سُورَةِ النَّورِ وَ حَصِّنُوا بِهَا نِسَاءَكُمْ فَإِنَّ مَنْ أَدْمَنَ قِرَاءَتَهَا فِي كُلِّ يَوْمٍ أَوْ فِي لَيْلَةٍ لَمْ يَزِنِ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ بَيْتِهِ أَبَدًا...)<sup>۲</sup>

«اموال و پاکدامنی‌تان را با تلاوت سوره نور حفظ کنید و با آن زنان‌تان را محافظت نمایید، پس هر کس بر خواندن آن هر روز یا هر شب مداومت داشته باشد، احدی از خانواده‌اش هرگز دچار عمل منافی عفت نمی‌شود...»  
در این سخن، امام صادق علیه السلام، از واژه «حَصِّنُوا» که از ریشه حِصْن به معنای دژ و قلعه است، استفاده نموده‌اند، چرا که مباحث این سوره عمدتاً در موضوع حصن خانواده و دژ تربیتی محافظ انسان است؛ سپس می‌فرمایند: اموال و پاکدامنی خویش را با تلاوت این سوره محافظت کنید و این نشان می‌دهد که:

اولاً یکی از آثار وضعی تلاوت این سوره، تحت‌الحفظ قرار گرفتن اموال،

۱. آشنایی با قرآن، تفسیر سوره نور

۲. وسائل الشیعه، ج ۶، ص ۲۵۲

اولاد و ناموس انسان از خطرات است و ثانیاً نشانگر ارتباط عمیق این سوره با حفظ نهاد خانواده می‌باشد، چرا که محور مباحث این سوره درباره‌ی مباحث خانوادگی و پرهیز از آسیب‌های خطرآفرین برای استحکام خانواده است.

۴. در یک نگاه کلی می‌توان آیات سوره‌ی نور را در چندین بخش مهم

تقسیم نمود:

✓ مباحث خانوادگی (در آیاتی چون: ۲، ۳، ۴، ۵، ۶، ۷، ۸، ۹، ۲۶، ۲۷، ۲۸، ۲۹، ۳۰، ۳۱، ۳۲، ۳۳، ۳۴، ۳۵، ۵۸، ۵۹، ۶۰، ۶۱)

✓ مباحث توحیدی (در آیاتی چون: ۲۴، ۳۴، ۳۵، ۳۸، ۴۱، ۴۲، ۴۳، ۴۴...)

✓ مباحث مهدوی (در آیاتی چون: ۵۲، ۵۴، ۵۵، ۵۶، ۶۴، ۶۳...)

۵. در این سوره‌ی مبارکه چهارده مرتبه از واژه «بیوت» استفاده شده است.

واژه «بیت» به پناهگاه شبانه‌ی انسان اطلاق می‌شود و «بات» و «بیتوته» یعنی شب را در مکانی به صبح رساندن و یا شب را با برنامه‌ی عبادی و هدف‌دار به صبح رسانیدن. خداوند متعال کعبه را «بیت الله» و «بیت العتیق» نامگذاری کرد و از همگان خواست تا به سوی او هنگام عبادت (بویژه در شب) توجه کنند، پس با توجه به معنای لغوی بیت، لازم است همه‌ی ما در خانه، دارای برنامه‌ی هدف‌دار برای زندگی باشیم.

۶. در این سوره، به بیوت الهی نبی اکرم صلی الله علیه و آله و اهل بیت اشاره شده است، چنانچه می‌فرماید: (فی بیوتِ أذن الله أن ترفع...) و در سوره‌ی احزاب خاندان پیامبر صلی الله علیه و آله به «اهل بیت» مشهور شدند و خداوند در مورد ایشان فرمود:

(إِنَّمَا يَرِيْدُ اللهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً)¹

«همانا خداوند فقط می‌خواهد پلیدی و گناه را از شما اهل بیت دور کند

و کاملاً شما را پاک کند.»

۷. در این سوره بعد از آیه‌ی معروف: (الله نور السموات و الأرض، مثلُ

نوره کمشکاة...) «خداوند نور آسمانها و زمین است، مثل نور او مانند

چراغدانی است... آمده است:

(فِي بُيُوتٍ أُذِنَ لِلَّهِ أَنْ تَرْفَعَ وَ يُذَكَّرَ فِيهَا اسْمُهُ يُسَبِّحُ لَهُ فِيهَا بِالْغُدُوِّ وَالْآصَالِ)<sup>۱</sup>

[این نور] در خانه‌هایی است که خداوند اذن داده رفعت یابند و نام او در آنها برده شود و صبحگاهان و شامگاهان در آنها تسبیح او گفته شود. [که می‌تواند بیانگر ارتباط تنگاتنگ بین آیه توحیدی «نور» و آیه پس از آن که سخن از «بیوت اولیای الهی» به میان آورده، باشد و بدینسان رابطه عمیق اصل توحید با اصالت خانوادگی و خانواده‌داری را بیان می‌کند.

۸. با دقت در مضامین این سوره درمی‌یابیم بیشترین حجم آیات آن مربوط به آسیب‌شناسی خانه و خانواده و راهکارهای حقوقی و اخلاقی انسجام‌بخشی و عدم تخریب و فروپاشی نظام خانواده می‌باشد؛ مباحث این سوره پیرامون، مجازات زنا و تهمت به زنا، مذمت این گناه بزرگ، ملاعنه، ممنوعیت نگاه حرام، وجوب حجاب و عفاف، لزوم پوشش زینت زنان در برابر نامحرم، تأکید بر ازدواج، استیذان،<sup>۲</sup> نهی از اجبار زنان بر بی‌عفتی و... می‌باشد.

۹. اما نکته بسیار مهمی که محل بحث ماست، اینکه خداوند پس از تبیین یک سلسله احکام خانواده، به طرح «مسأله مهدویت» پرداخته و می‌فرماید:

(وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ وَ عَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِن قَبْلِهِمْ وَ لَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَى لَهُمْ وَ لَيُبَدِّلَنَّهُم مِّن بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَ مَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ)<sup>۳</sup>

«خداوند به کسانی از شما که ایمان آورده و کارهای شایسته انجام

۱. نور، ۳۶

۲. اجازه خواستن هنگام ورود به خانه و رعایت حریم خانه و نیز هنگام ورود به اتاق والدین

۳. نور، ۵۵

داده‌اند و عده می‌دهد که قطعاً آنان را حکمران روی زمین خواهد کرد، همان‌گونه که به پیشینیان آنها خلافت روی زمین را بخشید و دین و آیینی را که برای آنان پسندیده، پابرجا و ریشه‌دار خواهد ساخت و ترسشان را به آرامش و امنیت مبدل می‌کند آنچنان که تنها مرا می‌پرستند و چیزی را شریک من نخواهند ساخت و کسانی که پس از آن کافر شوند آنها فاسقانند.»

در روایات در تفسیر این آیه آمده است:

(نَزَلَتْ فِي الْمَهْدِيِّ عَلَيْهِ السَّلَامُ)<sup>۱</sup>

«این آیه درباره حضرت مهدی علیه السلام نازل شده است.»

همچنین در زیارتی که از امام صادق علیه السلام درباره روز عاشورا وارد شده است، حضرت با اقتباس از این آیه درباره دوره عدالت گستری امام زمان علیه السلام می‌فرمایند:

(وَاجْعَلْ لَهُمْ أَيَّاماً مَشْهُورَةً وَ أَيَّاماً مَعْلُومَةً كَمَا ضَمِنْتَ لِأَوْلِيَاءِكَ فِي كِتَابِكَ الْمُنَزَّلِ فَإِنَّكَ قُلْتَ: «وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنكُمْ...» أَللَّهُمَّ أَعْلِ كَلِمَتَهُمْ يَا لَإِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، يَا لَإِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، يَا لَإِلَهَ إِلَّا أَنْتَ يَا أَرْحَمَ الرَّاحِمِينَ.)<sup>۲</sup>

«خداوند! برای ایشان (اهل بیت علیهم السلام) روزگاری معلوم و آشکار قرار بده. همان‌گونه که از در کتابت برای اولیائت تضمین کرده و فرموده‌ای: «خداوند به مؤمنین از شما وعده داد...» خدایا! ای آنکه جز تو معبودی نیست، امر ایشان را برتری بخش، ای مهربان‌ترین مهربانان.»

۱۰. امتزاج و ترتیب مباحث خانواده و سپس طرح آیه مهدویت در این سوره بیانگر ارتباط تنگاتنگ فرهنگ انتظار و مهدویت با اصالت خانوادگی و استحکام بنیان خانواده و توجه به «بیت» می‌باشد.

۱. بحار، ج ۵۱، ص ۵۳

۲. همان، ج ۹۸، ص ۳۱۱

به عبارتی می‌توان نتیجه گرفت اصالت خانوادگی و رعایت احکام خانواده همچون: ازدواج، کنترل چشم، روابط سالم خانوادگی و حیا و عفت زمینه تحقق وعده الهی و تشکیل حکومت جهانی آخرین ذخیره الهی را فراهم می‌کند و کسانی که لیاقت و توانایی پاک زیستی و اداره یک خانواده را داشته باشند، لیاقت مشارکت در اداره جهانی پاک و عاری از هر نوع ظلم و تباهی را خواهند داشت.

۱۱. انسانهای صالح و تربیت یافته در خانواده‌های اصیل، شایستگی پذیرش ولایت و امامت پیشوای آسمانی چون حضرت مهدی علیه السلام را دارند، به همین دلیل در نظام سیاسی و فرهنگ علوی، یکی از ملاک‌های گزینش افراد شایسته، تربیت یافتن و برخاستن آنان از «بیوت صالحه» می‌باشد، چنانچه حضرت علی علیه السلام در نامه‌ای به مالک اشتر فرمودند:

(ثُمَّ الصَّقِ بِذَوِي الْمَرْؤَاتِ وَالْأَحْسَابِ وَأَهْلِ الْبَيْوتَاتِ الصَّالِحَةِ وَالسَّوَابِقِ الْحَسَنَةِ...)<sup>۱</sup>

[در انتخاب کارگزاران خود) با آنانکه خانواده‌دارترند و شخصیت حساب شده دارند و از خاندانی پارسا و صالحی و با سوابقی درخشانند ارتباطی نزدیکتر برقرار کن (و آنان را برگزین)]

ب) رعایت اصول مدیریت و ارزشهای اخلاقی در اداره نظام خانواده  
 یک خانواده موفق مهدوی علاوه بر خدا محوری و امام محوری به اخلاق  
 و انضباط رفتاری و تنظیم روابط براساس اصول مدیریتی و تربیتی نیز التزام  
 عملی دارند. در همین راستا چهل و شش اصل تربیتی برای مدیریت خانه و  
 خانواده حضورتان تقدیم می‌گردد.<sup>۱</sup>

### ۱. اصل محبت‌ورزی (گنج زندگی)

✓ قال علی علیه السلام :

(أَنْفَعُ الْكُنُوزِ مَحَبَّةُ الْقُلُوبِ).<sup>۲</sup>

«پر سودترین گنج‌ها (به دست آوردن) محبت دلهاست.»

خانه آشیانه کوچک عشق و میدان بزرگ تبادل عواطف و احساسات و  
 بانک مهرورزی است، لذا همه اعضا یک خانه باید در این بانک  
 سرمایه‌گذاری‌های بلند مدت داشته باشد تا بتوانند همواره از حساب جاری خود  
 محبت‌های خالصانه را دریافت و پرداخت کنند.

### ۲. اصل عدالت محوری

خانه و خانواده، هم می‌تواند به کشوری کوچک که درگیر جنگ‌های داخلی  
 است تبدیل شده و عرصه ظلم و حق‌کشی گردد و هم می‌تواند مدینه  
 فاضله‌ای شود که عدالت در سرتاسر آن حاکم است. انتخاب هر یک از این دو  
 تصویر، برعهده اعضای خانواده است، اما پیشه کردن عدالت در ارتباطات،  
 برخوردها و مسائل زندگی، از عوامل پایداری یک خانواده محسوب می‌شود.

### ۳. اصل لذت‌جویی و تمتع

خداوند متعال در انسانها غریزه و میل جنسی قرار داده و محدوده  
 پاسخگویی به این نیاز طبیعی را تنها حریم ازدواج، مقرر فرموده است.

۱. تفصیل این اصول در مجموعه کتابهای «مدیریت خانواده» جلد دوم و سوم اثر مؤلف  
 آمده است.

۲. غررالحکم، ص ۴۱۳



در نظام تربیتی اسلام، یکی از اهداف ازدواج و تشکیل خانواده، ارضای مشروع غرائز و درک لذت‌های حلال می‌باشد که بجاست کانون یک خانواده برای زن و شوهر در این خصوص محیطی پاسخگو باشد. بدیهی است در صورت ارضای صحیح غرائز در حریم زناشویی خانه، جامعه از آفات و روابط نامشروع تا حد بسیاری مصون می‌ماند، چنانچه علت بسیاری از ناهنجاری‌های جنسی اجتماع، عدم تشکیل خانواده و یا عدم ارضای کافی در چارچوب ازدواج می‌باشد.

#### ۴. اصل تقسیم کار

یکی از اصول مدیریت خانه و خانواده، تقسیم عادلانه و منصفانه کارها بین همه اعضا می‌باشد، به گونه‌ای که هر کس به نوبه خود سهمی از وظایف خانه را برعهده گیرد، چنانچه پیامبر ﷺ در تقسیم کارهای خانه، کارهای بیرون از منزل را برعهده حضرت علی علیه السلام و کارهای درون خانه را برعهده حضرت زهرا علیها السلام گذاشتند.

#### ۵. اصل عفو و صفح

قرآن کریم می‌فرماید:

(وَإِنْ تَعَفُّوا وَتَصْفَحُوا وَتَغْفِرُوا فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ)<sup>۱</sup>

«اگر (آنان را) عفو کرده، چشم‌پوشی کنید و ببخشید پس خدا هم (در حق شما) آمرزنده و مهربان است.»

در نتیجه عمل به این اصل نه تنها نباید ناراحتی‌ها، آزرده‌گی‌ها و حتی دشمنی‌ها را در دل نگه داشت، بلکه باید آنها را بخشید و نادیده گرفت. با وجود این خصلت در زندگی اختلافات به حداقل رسیده و رحمت و عطف بر فضای خانواده حاکم می‌شود.

#### ۶. اصل تدبیر و برنامه‌ریزی

امیرالمؤمنین علیه السلام می‌فرماید: (صَلَاحُ الْعَيْشِ التَّدْبِيرُ).

«تدبیر و برنامه‌ریزی سبب اصلاح امور زندگانی می‌شود.»

برنامه یعنی تهیه جدول زمانی تقسیم کارها و مسئولیت‌ها، تهیه برنامه‌ای برای کار، عبادت، ورزش، تفریح، تغذیه، مطالعه و ضیافت به گونه‌ای که همه نیازهای طبیعی انسان برطرف شود؛ از این‌رو برنامه‌ریزی یکی از کلیدهای کامیابی در مدیریت خانه و خانواده است.

### ۷. اصل سازگاری و انعطاف

امیرالمؤمنین علی علیه السلام می‌فرماید:

(الرِّفْقُ مِفْتَاحُ النَّجَاحِ) <sup>۱</sup> «نرم‌خویی کلید کامیابی است.»

واژه‌های رفیق، سازگاری و انعطاف‌پذیری، مفاهیم اخلاقی مقدس و لازمی برای حرکتی سالم و پرشتاب در چرخه زندگی به شمار می‌روند و هر گاه خداوند خیری اهل خانه‌ای را بخواهد میان آنان رفیق، همدلی و همراهی قرار می‌دهد.

### ۸. اصل مادر محوری

در مدیریت نظام خانواده، باید جایگاه افراد به خوبی شناخته شود و حریم آنها به خوبی رعایت شود تا هر کس بتواند نقش خود را به درستی ایفاء کند. مادر مهمترین رکن خانواده و دارای مهمترین نقش تربیتی است، نقشی که به هیچ‌وجه جانشین‌پذیر نیست، هر چند پدر نیز در این امر سهیم است، لذا بایستی هم پدر و هم فرزندان به اصل مادرمحوری توجه کنند و با احسان، احترام، اکرام و خدمت مادر، او را در ایفای نقش تربیتی خویش یاری دهند.

### ۹. اصل قناعت و کنترل

حضرت علی علیه السلام می‌فرمایند:

(جَمَالُ الْعَيْشِ الْقِنَاعَةُ) <sup>۲</sup>

«زیبایی زندگی و رفاه به قناعت است.»

۱. میزان الحکمة، ح ۷۳۶۵

۲. غررالحکم، ص ۹۰

قناعت یعنی خودکفایی و بسنده کردن به قدر ضرورت و به اندازه نیاز زندگی، لذا مدیریت خواهشها و تمایلات و کسب مناعت طبع از ابزار لازم ساختن یک زندگی شیرین است.

### ۱۰. اصل توسعه اخلاق

اخلاق محوری به جای پول محوری از توصیه‌های مؤکد معصومین علیهم‌السلام است. امام علی علیه‌السلام می‌فرماید:

(حُسْنُ الْخُلُقِ أَحَدُ الْعَطَائِنِ).<sup>۱</sup>

«خوشخویی یکی از دو دهنش است.»

از این اصل می‌توان به عنوان جانشین بسیاری از کمبودها و محدودیت‌ها بهره‌برداری نمود، چنانچه پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم می‌فرماید:

«وسعت ثروت شما به همه مردم نمی‌رسد پس با (توسعه) اخلاق خود، همه را خرسند کنید.»<sup>۲</sup>

### ۱۱. اصل تغافل و نادیده انگاری

اخلاق کریمانه بر محور نادیده انگاری و تغافل استوار شده است، رعایت این اصل، زندگی را ستودنی و تحسین برانگیز می‌کند، لذا امیرالمؤمنین علیه‌السلام فرمودند: (مَنْ لَمْ يَتَغَافَلْ وَلَا يَغُضُّ عَنْ كَثِيرٍ مِنَ الْأُمُورِ تَنَغَّصَتْ عَيْشُهُ).<sup>۳</sup>

«هر کس در بسیاری از امور چشم‌پوشی نکند، زندگیش ناگوار شود.»

### ۱۲. اصل هنر استراحت (خانه ایستگاه استراحت)

قانون اختصاص فرصتی برای استراحت در خلال فعالیت‌ها و مشغله‌های زندگی، در حکم روغن کاری کردن چرخهای زندگی است. ایجاد محیطی آرام و متنوع و بهره بردن از لذت‌های حلال الهی، توان جمعی خانواده را برای تلاش و

۱. میزان الحکمة، ح ۵۵۰۱

۲. نهج الفصاحة، ح ۱۷۵

۳. میزان الحکمة، ح ۱۵۲۲۰

رشد هر چه بیشتر فزونی می‌بخشد.

### ۱۳. اصل میهمان پذیری

رسول خدا ﷺ فرمودند:

(زَكَاةُ الدَّارِ بَيْتُ الضِّيَافَةِ)<sup>۱</sup>

«زکات خانه، مهمانخانه است.»

داشتن روحیه مهرورزی به دیگران در قالب میهمانی دادن، علاوه بر تقویت ارتباطات عاطفی، برکت‌زایی در زندگی، توسعه رزق و... از مهمترین عوامل شادی آفرین در زندگی به‌شمار می‌رود.

### ۱۴. اصل سخاوتمندی

حضرت رضا علیه السلام فرمودند:

(يَنْبَغِي لِلرَّجُلِ أَنْ يُوسِّعَ عَلَى عِيَالِهِ لِيَأْتِيَ مَوْتَهُ)<sup>۲</sup>

«سزاوار است که مرد بر عیالش توسعه بدهد تا آرزوی مرگ او را نکنند.»

جریان زندگی برای روان ماندن به سخاوتمندی و دست و دل بازی به موقع نیازمند است و ایجاد رفاه برای همسر و فرزندان از جمله فضائل مهم اخلاقی است که یک مرد به عنوان مدیر خانواده باید برای عینیت بخشیدن به آن تلاش نماید.

### ۱۵. اصل معنویت‌گرایی

قرآن کریم در ستایش خانه‌های اهل بیت علیهم السلام می‌فرماید:

(فِي بَيْوتِ الَّذِينَ أَنْزَلْنَا الْقُرْآنَ لِيُذَكَّرَ فِيهَا مِنْهُمْ)<sup>۳</sup>

[نور هدایت] در خانه‌هایی است که خداوند اذن داده رفعت یابند و نام

او در آنها ذکر شود.]

سحرخیزی، ذکر لسانی و قلبی، دوستی نماز، تلاوت قرآن، انس با مناجات‌ها

۱. نهج الفصاحة، ح ۱۳۵۷

۲. وسائل الشیعه، ج ۱۵، ص ۲۹۰

۳. نور، ۳۶

و اشعار معنویت آفرین، یاد خوبان عالم قدس و ارتباط قلبی با حضرات معصومین علیهم السلام از موهبت‌های آسمانی و از نشانه‌های خانه‌های سبز است، که برای نورانی کردن فضای یک خانواده و تبدیل آن به یک خانه الهی، تقیّد به این موارد لازم می‌باشد.

### ۱۶. اصل پاکی

قرآن در توصیف اهل بیت علیهم السلام می‌فرماید:

(إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَيُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيراً)<sup>۱</sup>

«همانا خدا اراده کرده است که هرگونه رجس و پلیدی را از شما اهل بیت دور سازد و شما را پاک و مطهر گرداند.»

انسانهای پاک، پاکیزگی و پاکی معنوی را دوست دارند و پاکی را ترویج می‌کنند. پاکی چشم، گوش، دل، رزق، محیط زندگی، پاکی از خطا و گناه، خانه را به بهشتی دنیایی تبدیل می‌کند و مهمترین ثمره آن تربیت فرزندان پاک و با ایمان است.

### ۱۷. اصل نامه‌نگاری و مکاتبه

گاهی به خاطر وجود محدودیتهای مکانی، مالی و یا حیات و خجالت، قلم بهترین و حتی گاهی تنهاترین وسیله برقراری ارتباط بین اعضای یک خانواده است. امیرالمؤمنین علیه السلام در نامه‌ای نسبتاً طولانی<sup>۲</sup>، پر احساس و عمیق، مجموعه‌ای از مطالبات تربیتی خود را به فرزندان‌شان از طریق نامه‌نگاری ابراز داشته‌اند که مطالعه و تفکر در آن برای خانواده‌ها بسیار سودمند است.

### ۱۸. اصل تشکر و قدرشناسی

قرآن کریم می‌فرماید: (أَنْ اشْكُرْ لِي وِ لِوَالِدَيْكَ...)<sup>۳</sup>

«شکرگزار من و پدر و مادرت باش.»

۱. احزاب، ۳۳

۲. نامه ۳۱ نهج البلاغه

۳. لقمان، ۱۴

حاکمیت فرهنگ تشکر و قدردانی از یکدیگر و واکنش مثبت در برابر زحمات و ابراز عواطف دیگران، یکی از اصول مهم مدیریت خانواده است که از یک سو به افزایش مهرورزی‌ها و محبت‌ها بین اعضای یک خانواده کمک می‌کند و از سویی دیگر به تربیت نسلی شاکر در برابر نعمت‌های الهی منجر می‌شود.

### ۱۹. اصل شناخت روانشناسی زن و مرد

زن، برای زن بودن و مرد، برای مرد بودن به صفات و حالاتی نیازمند می‌باشند، شناخت این خصلتها و روحیات و روان‌شناسی زن و مرد، هم کمک شایانی در مدیریت بهینه و با کفایت زندگی و خانواده می‌کند و هم سبب افزایش درک متقابل و کاهش اختلافات بین اعضای خانواده می‌شود.

### ۲۰. اصل هدیه دادن (باز کردن پنجره‌های شادی به زندگی)

رسول خدا ﷺ فرمودند:

(تَهَادُّوا تَحَابُّوا، تَهَادُّوا فَانْهَآ تَذْهَبُ بِالضَّغَائِنِ).<sup>۱</sup>

«به یکدیگر هدیه دهید تا یکدیگر را دوست بدارید و به یکدیگر هدیه

دهید تا زنگارهای کینه از قلبهایتان برده شود.»

هدیه یکی از تکنیک‌های ارزان، آسان ولی مؤثر برای فعال نگه داشتن عواطف بین افراد در بستر زندگی بوده و علاوه بر تعمیق احساسات و زدودن کدورت‌ها، مانع فرسایشی شدن روند زندگی می‌شود.

### ۲۱. اصل استراتژی ارتباط فعال و همه‌جانبه

از محوری‌ترین و بلکه اساسی‌ترین ارکان نظام خانواده، وجود ارتباط سالم، فراگیر و پویا بین زن و شوهر و ارتباط بین هر یک از پدر و مادر با فرزندان است؛ به عنوان نمونه ارتباطات لازم در یک خانواده سه نفره بدین قرار است:

✓ ارتباط زن با شوهر      ✓ ارتباط شوهر با زن      ✓ ارتباط مادر با فرزند  
 ✓ ارتباط پدر با فرزند      ✓ ارتباط فرزند با پدر      ✓ ارتباط فرزند با مادر

**۲۲. اصل خدمت در خانه**

بسیاری از پاداشها و موهبت‌های زندگی با میزان خدمت شما به خانواده خود رابطه مستقیم دارد، یعنی هر چه برای بهبود زندگی خانوادگی خود تلاش و خدمت کنید توانائی‌ها و موفقیت‌های خود را افزایش داده‌اید.

رسول خدا ﷺ فرمودند:

(لَا يَخْدُمُ الْعِيَالُ إِلَّا صَدِيقٌ أَوْ شَهِيدٌ أَوْ رَجُلٌ يَرِيدُ اللَّهُ بِهِ خَيْرَ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ).<sup>۱</sup>

«به همسر (و فرزندان) خود خدمت نکند مگر صدیق یا شهید یا مردی که خداوند خیر دنیا و آخرت او را بخواهد.»

**۲۳. اصل آشنایی با سرنوشت**

حضرت علی عليه السلام می‌فرمایند:

(مَنْ أَصْبَحَ عَلَى الدُّنْيَا حَزِيناً فَقَدْ أَصْبَحَ لِقَضَاءِ اللَّهِ سَاخِطاً).<sup>۲</sup>

«هر که برای دنیا اندوه خورد، از قضای الهی ناخشنود است.»

بسیاری از مشکلات یک خانواده به مسائل اقتصادی و سرنوشت خدادادی آنان مربوط می‌شود. خداوند متعال برای هر فرد و هر خانواده سرنوشتی مقدر کرده که البته برای آنان خیر محض است، هر چند باور آن برای برخی دشوار باشد.

شناخت تقدیرات الهی و راضی بودن به آنان و شناخت اشتباهات و مشکلاتی که منشأ آن خود انسان است و نه تقدیر الهی و تلاش برای رفع آنها و تفکیک این دو مقوله از یکدیگر، سبب رضایتمندی افراد یک خانواده از داده‌های الهی و قبول سرنوشت خدادادی آنها می‌شود.

**۲۴. اصل سرور و شادی**

امام باقر عليه السلام می‌فرمایند: (مَا أَفَادَ عَبْدٌ عَبْدًا فَائِدَةً خَيْرًا مِنْ زَوْجَةٍ صَالِحَةٍ

۱. میزان الحکمة، ح ۷۸۸۱

۲. همان، ح ۱۶۷۹۲

اذا رآها سَرَّتَتْهُ و اذا غابَ عَنْهَا حَفِظَتْهُ فِي نَفْسِهَا و مَالِهِ.<sup>۱</sup>

«بنده مؤمن سودی بهتر از همسر شایسته به چنگ نیاورده است، همسری که شوهرش با دیدن او خوشحال شود و هر گاه از وی دور شود در غیابش نگهبان خود و اموال او باشد.»

مدیریت خانوادگی موفق می‌طلبد که اعضاء خانواده افرادی با نشاط باشند و فضای خانوادگی شادی برای خود و خانواده خود فراهم آورند. وجود کانون گرم خانواده و تبادل عواطف پاک و با صفا بودن محیط زندگی، تحمّل بسیاری از مرارتها و دشواری‌های زندگی را آسان کرده و سبب می‌شود افراد از زندگی خویش لذت ببرند.

#### ۲۵. اصل انتخاب داور خانوادگی و آشنایی با حقوق خانواده

قرآن در مورد حلّ مشکلات خانوادگی قبل از اقامه دعوی در دادگاههای رسمی و قانونی، به مراجعه نزد «قاضی تحکیم» سفارش کرده و در پرتو شرایطی این راهکار را موفقیت آمیز معرفی می‌نماید:

(و اِنْ خِفْتُمْ شِقَاقَ بَيْنِهِمَا فَابْعَثُوا حَكَمًا مِنْ اَهْلِهِ و حَكَمًا مِنْ اَهْلِهَا اِنْ يُرِيدَا إِصْلَاحًا يُوَفِّقُ اللهُ بَيْنَهُمَا اِنَّ اللهَ كانَ عَلِيماً خَبِيْرًا).<sup>۲</sup>

«اگر از (ناسازگاری و) جدایی میان آن دو (زن و شوهر) بیم داشتید، پس دآوری از خانواده شوهر و دآوری از خانواده زن برگزینید (تا به اختلاف آن دو رسیدگی کنند) که اگر این دو بنای اصلاح داشته باشند خداوند میانشان توافق ایجاد می‌کند زیرا خداوند (از نیات همه) باخبر و آگاه است.»

#### ۲۶. اصل هنرمندی و خلاقیت‌های شاعرانه و حرفه‌آموزی

آموختن هنرهایی همچون خطاطی، نقاشی، طراحی، نویسندگی، شعر، داستان‌نویسی، آواز، خیاطی، قالی‌بافی و... از هنرهای لازم خانوادگی است که می‌تواند علاوه بر پر کردن سالم اوقات فراغت، سبب شکوفایی استعدادها و

۱. میزان الحکمة، ح ۷۸۹۸

۲. نساء، ۳۵



توانمندی و استقلال مالی افراد خانواده گردد. رسول خدا ﷺ می‌فرمایند:  
(نِعْمَ اللَّهُ الْمَغْزَلُ لِلْمَرْأَةِ الصَّالِحَةِ)<sup>۱</sup>

«برای زن شایسته ریسندگی چه سرگرمی خوبی است.»

### ۲۷. اصل ملاحظه خانواده اول تا سوم

امام سجاد علیه السلام می‌فرماید: حقوق خویشاوندان بسیار است و به اندازه میزان قرابت آنها با توست، سپس حضرت می‌فرماید:  
(فَأَوْجِبُهَا عَلَيْكَ حَقُّ أُمَّكَ ثُمَّ حَقُّ أَبِيكَ ثُمَّ حَقُّ وُلْدِكَ ثُمَّ حَقُّ أُخِيكَ ثُمَّ الْأَقْرَبُ فَأَلْأَقْرَبُ وَ الْأَوْلُ فَأَلْأَوْلُ.)

«پس واجب‌ترین حق، حق مادرت است سپس حق پدرت، سپس حق فرزندان سپس حق برادرت و سپس هر کس به تو نزدیکتر است...»

یک انسان پس از ازدواج دارای سه خانواده خواهد بود، خانواده اول، همان خانواده پدری و مادری اوست، خانواده دوم همان زندگی مشترکش با همسرش می‌باشد و خانواده سوم خانواده همسرش می‌باشد. انسان باید حقوق هر سه خانواده را رعایت کند و خود را متعلق به هر سه بداند.

### ۲۸. اصل آراستگی و زینت

آراستگی مرد برای همسر و آرایش زن برای شوهر از اموری است که از سویی هم نشاط و شادمانی فردی تولید می‌کند و هم زمینه ایجاد دلبستگی دوستی و مهرورزی را تقویت می‌نماید و از سوی دیگر ضریب خطا و دل‌بستن هر یک از زوجین به افراد دیگر را از بین می‌برد و علاوه بر تأمین سلامت خانواده، سلامت اجتماع را نیز تضمین می‌نماید.

### ۲۹. اصل گفتگو، استنطاق و مذاکره (کنفرانس خانوادگی)

از اصول مهم مدیریت خانواده و از راهکارهای مهم استمرار بخشی و یا بازسازی روابط خانوادگی، اختصاص فرصت ویژه برای گفتگو با اعضای خانواده، نشستهای خانوادگی و هنر گفتگو، استنطاق گفتاری و تقویت مهارت گفتن و

شنیدن است. رسول خدا ﷺ می فرمایند:

(جُلُوسِ الْمَرْءِ عِنْدَ عِيَالِهِ أَحَبُّ إِلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنْ اعْتِكَافٍ فِي مَسْجِدِي هَذَا).<sup>۱</sup> «نشستن مرد نزد زن و فرزندش نزد خدا محبوبتر از اعتکاف او در مسجد من (مسجد النبی) است.»

### ۳۰. اصل تلاش برای توسعه و سلامت اقتصادی خانواده

تلاش برای کسب درآمد حلال بیشتر، به نیت حفظ آبرو، حل مشکلات خود و دیگران، رشد اقتصادی و برآوردن همه نیازهای مشروع و معقول، امری پسندیده و خداپسندانه است.

این تلاش گرچه تنها وظیفه مردان بوده، اما سهم شدن زنان در این وظیفه به شرطی که حدود الهی رعایت شود و با وظایف خانوادگی و دینی آنان منافاتی نداشته باشد، سبب حرکت تندتر چرخه زندگی شده و آینده‌ای همراه با آسودگی خاطر را برای همه اعضای خانواده رقم خواهد زد.

### ۳۱. اصل جمع‌گرایی و غذای جماعت

در فرهنگ تربیتی اسلام و تنظیم قوانین آن، یکی از اصول مهم، دوری از انزوا و گوشه‌گیری و دقت به جمع و جمع‌گرایی حتی در غذا خوردن است. یکی از فلسفه‌های مهم عبادات جمعی نیز تقویت این روحیه در انسانهاست. پیامبر اکرم ﷺ می فرمایند:

(كُلُوا جَمِيعاً وَلَا تَفَرَّقُوا فَإِنَّ الْبَرَكَاتَةَ مَعَ الْجَمَاعَةِ).<sup>۲</sup> «دسته‌جمعی غذا بخورید و پراکنده نشوید، چرا که برکت با جماعت است.»

### ۳۲. اصل همسایه‌داری

سخن حضرت زهرا علیها السلام به فرزندشان امام مجتبی علیه السلام :  
(يَا بَنِيَّ الْجَارُ ثُمَّ الدَّارُ)<sup>۳</sup> «فرزندم اول همسایه سپس خانه»

۱. میزان الحکمة، ح ۷۸۴

۲. خیر و برکت از نگاه قرآن و حدیث، ص ۴۳۲

۳. وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۱۱۲

یک فرمول حیاتی برای رشد، دیگرگرایی، اخلاق اجتماعی و گریز از خودمحوری و خودپرستی بوده و لازم است در خانواده‌ها مورد توجه جدی قرار گیرد.

### ۳۳. اصل حفظ حریم و احترام همه اعضا از اولین تا آخرین

جلوگیری از فرو ریختن مرزهای اخلاقی و شکسته شدن حریمها و حفاظت از شئون شخصیتی خود و افراد خانواده بویژه در زمان اختلافات و کشمکش‌ها از اصول مهم مدیریتی در خانواده است.

### ۳۴. اصل تحمّل فریادها و بچه‌گی‌ها

موضع‌گیری عجولانه و منفعلانه در برابر رفتارهای نسنجیده و فریادهای بی‌جای اعضای خانواده، خانه را به محل نزاع و درگیری تبدیل کرده و خسارات غیر قابل جبرانی به شخصیت همه اعضا وارد می‌سازد. تحمّل نابخردی‌ها و رعایت انصاف در منازعات و چشم‌پوشی کردن از رفتارهای نامناسب دیگران در شرایط بحرانی، اصلی مهم و قابل توجه برای ترمیم کاستیهای افراد و زندگی است.

### ۳۵. اصل صداقت و راستی

از اصولی که نه تنها در زندگی خانوادگی بلکه در زندگی اجتماعی نیز کارآمد است، اصل صداقت در نیت، گفتار و رفتار بوده که از مهمترین ملاکهای انتخاب همسر، همسایه، همسفر و همکار<sup>۱</sup> نیز به شمار می‌رود. رعایت این اصل مهم در ابتدا و هم در طول زندگی بسیار ضروری است.

### ۳۶. اصل عدم هراس از فقر و توجه به انواع سرمایه‌ها

برای مدیریت بهینه سیستم خانواده و از میان بردن هراس از فقر، ایجاد روحیه احساس ثروتمندی و توانگری بسیار مهم و اساسی است و بر فرض وجود فقر، چگونگی مدیریت زندگی فقیرانه، نوع نگاه به فقر و توجه به سرمایه‌های معنوی زندگی نیز مهم و قابل توجه است.

۱. قرآن می‌فرماید: (یا ایُّهَا الَّذِینَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَ كُونُوا مَعَ الصَّادِقِینَ) (توبه، ۱۱۹)

### ۳۷. اصل قبول اختلافات و مدیریت اختلافات

اعتقاد به اینکه طبیعت خلقت انسان بر اختلاف، تضاد و تکثر و چند گونگی است و مدیریت کردن این اختلافات، منشأ دلبستگی شدید بین زوجین و یا اعضای خانواده است. پذیرش طبیعی بودن اختلافات و تفاوتها، علاوه بر کاهش حساسیتهای انسان را در به سلامت طی کردن سختیهای زندگی یاری می‌کند و سبب می‌شود به مرور زمان اختلاف بین اعضا به اتحاد و همدلی تبدیل گردد.

### ۳۸. اصل مهندسی مادّی خانه‌سازی و خانه‌داری

رعایت قوانین مهندسی خانه‌سازی و خانه‌داری، برای ایجاد فضایی مناسب و رشد آفرین ضروری است که به برخی از این قوانین اشاره می‌کنیم:

۱. مصرف کردن پول فروش خانه در خرید خانه‌ای دیگر
۲. حیات در خانه‌سازی (محفوظ بودن محدوده فعالیت کدبانو، جداسازی برای حفظ حریم زن و مرد و...)

۳. نگهداری حیوانات خانگی و پیش‌بینی کلیه حیوان در خانه
۴. حفظ بهداشت و نظافت محیط خانه و لوازم خانه
۵. نورپردازی و روشنایی مناسب منزل
۶. داشتن اتاق خواب خصوصی برای زوجین و فرزندان
۷. تهیه وسایل هنری و بافندگی در خانه
۸. زیباسازی اتاق مربوط به خانواده و زنان
۹. رعایت همه نکات رفاهی و روانشناسی در محیط آشپزخانه (که مادران بیشترین ساعات زندگی خود را در آنجا سپری می‌کنند).

### ۳۹. اصل مهندسی معنوی خانه‌سازی و خانه‌داری

دقت در مسائل معنوی و آخرتی خانه‌سازی نیز، از جمله عوامل محیطی مؤثر بر شخصیت اعضای خانواده است. برخی از این مسائل عبارتند از:

۱. غیر غصبی بودن زمین و مصالح و لوازم خانه

۲. قبله محوری در خانه‌سازی
۳. انتخاب همسایه خوب
۴. تعبیه اتاق نماز و اتاق استراحت
۵. کار علمی و فکری در خانه
۶. آیه‌آرایی خانه و اتاقها
۷. تلاوت قرآن در خانه
۸. میثاق معنوی خانوادگی برای نماز شب
۹. ذبح گوسفند پس از خانه‌سازی
۱۰. نظافت و بهداشت خانه
۱۱. رعایت حقوق همسایگان
۱۲. برگزاری جلسات دینی خصوصی و عمومی در خانه

#### ۴۰. اصل کد گذاری لوازم و اشیاء زندگی

در سیره اخلاقی پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله آمده است که حضرت حیوانات، اسلحه و اثاثیه منزل خود را نام‌گذاری می‌کردند، مثلاً نام پرچم حضرت عقاب، نام شمشیرش که در جنگ‌ها همراه داشت ذوالفقار و شمشیر دیگر می‌خدم بود و...<sup>۱</sup>

#### ۴۱. اصل حفظ میثاقها و وفاداری

با توجه به جایگاه ارزشمند وفاداری در میثاقهای خانوادگی، لازم است هر یک از زن و مرد در لحظه‌های خلوت خود، درون خود را از همه عوامل جفاکاری و تضعیف پیمان خانوادگی پالایش کنند و دائماً در تحکیم این «میثاق عشق» تلاش نمایند.

#### ۴۲. اصل رازداری و حفظ اسرار

امام علی علیه السلام می‌فرماید:

(إِحْفَظْ أَمْرَكَ وَلَا تُنْكِحْ خَاطِباً سِرِّكَ)<sup>۲</sup>

۱. سنن النبی صلی الله علیه و آله، ص ۱۲۳

۲. میزان الحکمة، ح ۸۴۱۸

«امور و اسرار مربوط به خودت را نگه دار و دختر رازت را عروس هر خواستگاری نکن»

حفظ اسرار خانوادگی و حل کردن مشکلات در چارچوب خانه و جلوگیری از باخبر شدن نزدیکان از مسائل و اسرار خانوادگی، از جمله صفات متعالی و زیبای یک خانواده است.

### ۴۳. اصل مهارت مقابله با فقدانها در زندگی

از جمله واقعیت‌های طبیعی و اجتناب ناپذیر در هر زندگی وجود فقدانهایی (چون مرگ شوهر، همسر، فرزند و یا ورشکستی مالی و...) است که در صورت عدم آشنایی با فلسفه الهی این فقدانها و خیریت آنها برای انسان ممکن است به معزلی فکری برای اعضای خانواده تبدیل شود.

توضیح اینکه برخی از فقدانها و کمبودها که انسان نقشی در تولید آن ندارد، برای او خیر محض بوده و علاوه بر اینکه امتحان الهی او محسوب می‌گردد، سبب تزکیه نفس او خواهد شد. داشتن دید مثبت درباره این فقدانها و سپاسگزاری از نعمتهای موجود الهی راه را برای برطرف شدن کمبودها و ازدیاد نعمتهای الهی هموار خواهد کرد.

### ۴۴. اصل شناخت مسیر، مقصد و لوازم سفر زندگی

با تشکیل یک خانواده، قطاری در مسیر مشخص شده خود و به سوی هدفی مشخص به حرکت درمی‌آید. برای عبور همراه با سلامت در این مسیر باید مقصد، مراحل، نقشه راه، توقف‌گاهها و سایر خصوصیات مسیر کاملاً شناخته شده باشد؛ این مراحل در تربیت فرزند عبارتند از: شکل‌گیری و انعقاد نطفه، دوره کودکی، دوره نوجوانی، دوره جوانی و دوره میانسالی.

### ۴۵. اصل ثبات و استحکام خانواده

استحکام و سلامت نهاد خانواده تأثیرات فراوانی در برآورده نمودن ثبات فردی و اصلاح نظام اجتماعی خواهد داشت. عوامل فراوانی در انسجام و استحکام نظام خانواده نقش دارند که برخی از آنها عبارتند از:

۱. نگاه تقدس‌آمیز و فرا زمینی داشتن به ازدواج و تشکیل خانواده
  ۲. داشتن انتظارات معقول از ازدواج
  ۳. اشتراکات فرهنگی و همسانی زوجین و خانواده‌های آنها
- و چندین عامل دیگر که افراد لازم است قبل از تشکیل خانواده و در جریان آنها به این عوامل توجه مستمر داشته باشند.
- ۴۶. اصل توجه به شبکه ارتباطی خانواده و پرهیز از شبکه‌های درهم ریخته**

در یک خانواده هر کسی یک «من» تنها دارد که عبارتست از نام، خصوصیات جسمانی، علاقه‌ها، عادات، هنرها و سایر خصلت‌های فردی که از آن به ارتباط «یک سویه» تعبیر می‌شود و یک «ما» دارد که منظور از «ما» در یک خانواده ارتباطات متقابلی است که بین افراد وجود دارد مانند رابطه همسری، پدری، مادری، برادری، خواهری و فرزندی به این ارتباطات، ارتباطات دوسویه می‌گویند. تنظیم ارتباطات یک سویه و دوسویه در یک خانواده و عمل براساس نیاز ارتباطی افراد، یکی از عوامل مهم رشد اعضای خانواده می‌باشد.

# فصل هفتم

تربیت نسل مهدی، اصلی ترین  
رسالت خانواده‌های مهدوی





## رسالتها و مأموریت‌های خانواده مهدوی

### تربیت نسل مهدوی

یکی از رسالت‌های تربیتی خانواده‌های مهدوی تربیت نسل مستعد و مهیا از نظر علمی و عملی برای یآوری و اجرای منویات امام زمان علیه السلام است. خانه‌های نورانی به نور ولایت و امامت، کانون تربیت سربازان امام زمان علیه السلام و عهده‌دار پرورش دادن یاوران جان بر کف برای حضرت هستند که تربیت دینی آنان براساس، قرآن و عشق پیامبر و آل پیامبر صلی الله علیه و آله می‌باشد.

پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله در روایتی می‌فرمایند:

(أَدَّبُوا أَوْلَادَكُمْ عَلَى ثَلَاثِ خِصَالٍ: حُبِّ نَبِيِّكُمْ وَ حُبِّ أَهْلِ بَيْتِهِ وَ قِرَاءَةِ الْقُرْآنِ...)<sup>۱</sup>

«فرزندانتان را بر سه پایه و خصلت تربیت کنید: محبت پیامبرتان، محبت اهل بیت او و قرآن.»

برای انجام این رسالت بزرگ ما از سه الگو و روش استفاده می‌کنیم:

- ✓ تربیت فرزند بر اساس اصول تربیتی کلی شرعی و عقلی
- ✓ تربیت فرزند بر اساس توصیه‌های خاص اهل بیت علیهم السلام (با گرایش ولایی و عاشق پروری و عارف پروری نسبت به اهل بیت علیهم السلام)
- ✓ تربیت فرزندان بر اساس الگوی صفات یاوران حضرت مهدی علیه السلام

- راهکار اول: در مورد تربیت فرزند براساس اصول تربیتی کلی شرعی و عقلی، فهرستی با بیش از بیست مسئولیت برای والدین را مرور می‌کنیم:
۱. گزینش دقیق همسر
  ۲. رعایت اصول و دستورات شرعی و علمی همبستری
  ۳. انتخاب نام نیک و شایسته
  ۴. تحنیک (کام کودک را با تربت امام حسین علیه السلام گشودن) و رعایت آداب ولادت مانند عقیقه (قربانی گوسفند برای فرزند)
  ۵. تغذیه پاک و حلال
  ۶. ملاحظت و بوسیدن
  ۷. آشناسازی فرزند با زمانه و آداب آن
  ۸. محبت و مهربانی به فرزندان
  ۹. تشویق به دانش‌پژوهی فرزندان تا رسیدن به مدارج عالی علمی
  ۱۰. حرفه‌آموزی و هنرآموزی به فرزندان و استقلال بخشی به آنان از نظر اقتصادی
  ۱۱. آموزش ورزش‌های سالم به فرزندان
  ۱۲. آموزش دین و سخنان پیشوایان دین
  ۱۳. تربیت فرزندان بر محور محبت محمد و آل محمد صلی الله علیه و آله و سلم و قرائت قرآن
  ۱۴. همراهی و بازی با فرزندان
  ۱۵. آموزش بهداشت و نظافت
  ۱۶. رعایت عدالت بین فرزندان
  ۱۷. رعایت مسائل مهم دوره‌های تربیتی (کودکی، نوجوانی و جوانی)
  ۱۸. فراهم کردن شرایط ازدواج برای فرزندان
  ۱۹. رعایت عواطف بین فرزندان به ویژه نسبت به دختران
  ۲۰. تمرین دادن کودکان به نیکی و خدمت به مردم و سخاوتمندی
  ۲۱. آموزش اشعار ارزشی

۲۲. تنظیم وصیت‌نامه عادلانه

۲۳. نامه‌نگاری تربیتی به فرزندان (به عنوان وصیت‌نامه اخلاقی)

راهکار دوم: در خصوص راهکار و شیوه دوم یعنی تربیت فرزند براساس توصیه‌های خاص اهل بیت علیهم‌السلام (با گرایش ولایی، عاشق پروری و عارف پروری نسبت به اهل بیت علیهم‌السلام) به «راهکارهای علمی» با دوازده توصیه و «راهکارهای عملی» با نوزده توصیه می‌پردازیم.

### راهکارهای علمی (آموزشی)

#### ۱. آموزش از طریق قصه‌گویی

در قرآن و در کتب تربیتی، بر قصه و آثار مثبت آن، تکیه زیادی شده است. قصه‌گویی و داستان‌گویی زبان مشترک بین همه تمدن‌ها و فرهنگ‌هاست و یکی از بهترین راههای نفوذ در افکار و شخصیت انسانها به شمار می‌رود. زندگی اهل بیت علیهم‌السلام، تاریخ زندگی پیامبر اکرم صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم، حضرت علی رضی‌الله‌تعالی‌عنه و حضرت زهرا رضی‌الله‌تعالی‌عنه و سایر امامان یکی از سالم‌ترین و بهترین منابع تاریخی می‌باشد که البته مراد ما در این بخش، صرفاً تاریخ نقلی زندگی اهل بیت علیهم‌السلام یعنی نقل حکایت‌ها و اتفاقات زندگی آن بزرگواران می‌باشد.

#### ۲. آموزش رفتارشناسی اهل بیت علیهم‌السلام (متدشناسی)

قرآن کریم در این باره می‌فرماید:

(لَقَدْ كَانَ لَكُمْ فِي رَسُولِ اللَّهِ أُسْوَةٌ حَسَنَةٌ...)

«مسالماً برای شما در زندگی رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم الگویی نیکو می‌باشد...»

و یا حضرت مهدی علیه‌السلام در یکی از توقیعات خود می‌فرمایند:

(و فی ابنة رسول الله صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم لی أسوة حسنة.)<sup>۲</sup>

«و در دختر رسول خدا صلی‌الله‌علیه‌وآله‌وسلم برای من الگویی نیکو می‌باشد.»

۱. احزاب، ۲۱

۲. بحار الأنوار، ج ۵۳، ص ۱۷۹

لذا اخلاق فردی، خانوادگی، اجتماعی اهل بیت علیهم السلام و به ویژه امام زمان علیه السلام در روزگار ظهور و یا سیره عبادی، مدیریتی، سیاسی و چگونگی برخورد آنان با دوست و دشمن برای نسل جوان بایستی مورد بازخوانی و مرور قرار گیرد و تشویق به الگوگیری از سیره مبارکه این خاندان به عزمی همگانی تبدیل گردد.

**۳. آموزش حدیث**

یکی از راههای دل بستن به کسی، آشنا بودن با آثار و گفته‌های اوست، لذا اهل بیت علیهم السلام که کلامشان نور است می‌توانند انسانها را از تاریکی دل و فکر نجات دهند. امام صادق علیه السلام می‌فرمایند:

(بَادِرُوا أَحْدَاثَكُمْ بِالْحَدِيثِ...)<sup>۱</sup>

«با سرعت و جدیت نوجوانان خود را با احادیث آشنا کنید.»

از اینرو در جهت تربیت نسل مهدوی بایستی با آثار خطابی و کتبی اهل بیت علیهم السلام همچون نهج البلاغه و صحیفه سجادیه انس گرفت و با آشنایی با ترنم مناجاتهای باقی مانده از خاندان معصومین علیهم السلام، ارادت و محبت و معرفت فرزندان را به اهل بیت علیهم السلام بیشتر ساخت.

**۴. آشنا ساختن فرزندان با آیات قرآنی راجع به حضرت مهدی علیه السلام**

براساس آنچه محققین و پژوهشگران جمع‌آوری کرده‌اند بیش از ۲۰۰ آیه پیرامون امام زمان علیه السلام در قرآن وجود دارد که برخی از این آیات به‌طور مستقیم بر امام عصر علیه السلام و موضوعات مربوط به ایشان دلالت می‌کند. آشنایی با این آیات، می‌تواند ما را با صفات و ویژگیهای یاوران امام مهدی علیه السلام و خصوصیات حکومت امام علیه السلام و دیگر موارد و موضوعات مربوط به امام زمان علیه السلام، مانوس کرده و زمینه ظهور آن منجی بسریع ترودن را محقق یابد.

**۵. آشناسازی فرزندان با اهل بیت علیهم السلام به زبان هنر و ادبیات**

یکی از راههای آموزش صحبت امام زمان علیه السلام و اهل بیت علیهم السلام به فرزندان، آموزش از زبان شعر، ادبیات، هنر و فرهنگ می‌باشد. به عنوان نمونه امام

صادق علیه السلام در حدیثی می‌فرماید:

(يا مَعْشَرَ الشَّيْعَةِ عَلَّمُوا أَوْلَادَكُمْ شِعْرَ الْعَبْدِيِّ فَأَنْتَ عَلَى دِينِ اللَّهِ)<sup>۱</sup>

«ای گروه پیروان ما! به فرزندان خود اشعار عبیدی را آموزش دهید که او

در طریق دین خداست.»

سفیان بن مصعب عبیدی کوفی، یکی از شعرای اهل بیت علیهم السلام و از یاران امام صادق علیه السلام بوده و اکثر اشعار او درباره مناقب امیرالمؤمنین علیه السلام و فرزندان گرانقدر ایشان می‌باشد.

علامه امینی درباره این شاعر و عاشق شیدایی خاندان وحی می‌گوید:  
در میان شعرهای عبیدی، شعری به جز اشعار مربوط به اهل بیت علیهم السلام ندیده‌ام. تمام سروده‌های عبیدی، مورد تأیید امام صادق علیه السلام بوده است و آن حضرت گاهی از عبیدی می‌خواست که اشعاری برای مجالس عزاداری بسراید تا به یاد سالار شهیدان خوانده شود.

علامه امینی در کتاب ارزشمند الغدیر مجموعه‌ای از اشعار عبیدی را نقل می‌کند که در اینجا به یک مورد از آن اشاره می‌کنیم:

أَحِبُّ النَّبِيَّ الْمُصْطَفَى وَ ابْنَ عَمِّهِ

عَلِيًّا وَ سِبْطِيهِ وَ فَاطِمَةَ الزَّهْرَا

هَمْ أَهْلَ بَيْتِ أَذْهِبَ الرَّجْسَ عَنْهُمْ

وَ أَطْلَعَهُمْ أَفْقَ الْهُدَى أَنْجُمًا زُهْرًا

مُؤَالَاتِهِمْ فَرَضَ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ

وَ حُبِّهِمْ أَسْنَى الذَّخَائِرِ لِلْآخِرَى

وَ مَا أَنَا لِلصُّحْبِ الْكِرَامِ بِمُبْغِضٍ

فَإِنِّي أَرَى الْبَغْضَاءَ فِي حَقِّهِمْ كُفْرًا<sup>۲</sup>

(نبی و برگزیده خدا و پسرعمش علی علیه السلام و دو فرزندش را و همچنین

۱. بحار الأنوار، ج ۷۶، ص ۲۹۳

۲. الغدیر، ج ۲، ص ۲۹۵

فاطمه‌ی زهرا علیها السلام را دوست دارم)

(ایشان اهل بیت پیغمبرند که رجس و پسلیدی از آنان دور شده و

ستاره‌های نورانی و پرتو افکن افق هدایت بر ایشان تابانیده شده است.)

(مودت و دوستی ایشان بر هر مسلمانی واجب است و حبّ ایشان

پایدارترین ذخیره برای آخرت است.)

(من همراهی و متابعت این بزرگواران را بد نمی‌شمارم، چرا که من

دشمنی اهل بیت را کفر می‌پندارم.)

البته گذشته از اشعار عبدی، آموزش هر نوع شعر با موضوع محبت و

عظمت اهل بیت علیهم السلام به فرزندان، در این خصوص سودمند می‌باشد.

#### ۶. آموزش زیبایی‌های اخلاقی و شخصیتی اهل بیت علیهم السلام

ذکر فضایل اخلاقی و کمالات شخصیتی و نمونه‌های تعالی روحی

اهل بیت علیهم السلام، در تعمیق محبت ایشان در دل‌های فرزندان بسیار مؤثر است و

عطش دوستی نسبت به آن بزرگواران را دوچندان می‌کند. صفاتی همچون

عدالت، سخاوت، شجاعت، حکمت، عبادات، مردم دوستی، تقوی، ایمان، عمل،

زهد و قناعت و هزاران صفات پسندیده‌ی دیگر که آموزش این زیبایی‌های

اخلاقی و کرامات و شگفتی‌های شخصیت اهل بیت علیهم السلام، نقش بسزایی در

تربیت نسل مهدوی دارد.

#### ۷. معرفی دوستان و فدائیان اهل بیت علیهم السلام به فرزندان

چهره‌های جذاب، روشن و با کمالی همچون ابوذر، سلمان، اویس قرنی،

مالک اشتر، عمار یاسر و اصحاب امام حسین علیه السلام که در مسیر عشق‌ورزی به

اهل بیت علیهم السلام از تمام موجودی خود گذشتند و با پایداری کامل و به بهترین

وجه ممکن، مرام عاشقی را به سینه تاریخ سپردند، الگوی مناسبی برای

فرزندان محسوب می‌شوند و آشنا کردن فرزندان با دوستان و دلدادگان خالص

اهل بیت علیهم السلام از اثر گذارترین راه‌های آموزش و علمی عشق اهل بیت علیهم السلام

است.

۸. معرفی دشمنان اهل بیت علیهم السلام و بیان عمق خباثت‌های آنان (و لزوم فاصله گرفتن از این افراد و افکار آنان)

از آموزش‌هایی که نوجوانان و جوانان را در زمینه ایجاد عشق و عمق‌بخشی به محبت اهل بیت علیهم السلام یاری می‌دهد، معرفی دشمنان اهل بیت علیهم السلام و شناساندن خباثت‌ها و رذالت‌های این دشمنان می‌باشد، چرا که اگر فرزندان بدانند در صورتی که پایگاه دل و عواطف خود را مصروف اشخاصی مقدس همچون حضرت مهدی علیه السلام و اهل بیت علیهم السلام نکنند، ممکن است به مسیری باطل کشیده شوند و در دام شیادان و جاذبه فریبنده دشمنان اهل بیت علیهم السلام قرار گیرند.

#### ۹. آموزش علم کلام

از آنجا که یکی از اصول دین، اصل امامت است، لازم است جهت تربیت نسل مهدوی و امام زمانی، فرزندان را با مجموعه عقاید دینی از جمله امامت آشنا ساخته و آنان را آموزش دهیم.

قرآن کریم لقمان حکیم را به عنوان یک پدر الهی که به آموزش اندیشه‌ی صحیح دینی فرزند خود همت می‌گمارد، معرفی کرده و می‌فرماید:

(و اذ قال لقمان لابنه وَ هُوَ يَعِظُهُ يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ)<sup>۱</sup>

«و زمانی که لقمان، فرزندش را موعظه می‌کرد و می‌فرمود: ای فرزندم به خداوند شرک نوز، زیرا شرک، ظلمی بزرگ است.»

همچنین امیرالمؤمنین علی علیه السلام در نامه‌ی ۳۱ نهج البلاغه در مقام آموزش و تربیت فرزند خویش، بخش‌هایی از نامه را ویژه‌ی پرداختن به تربیت دینی و آموزش اندیشه‌ی دینی قرار داده و به طرح مباحث اعتقادی از توحید تا معاد می‌پردازد.

۱۰. آموزش چگونگی توسل به اهل بیت علیهم السلام بویژه به امام زمان علیه السلام  
آموزش زیارات و ادعیه‌های اهل بیت علیهم السلام مانند زیارت جامعه کبیره، زیارت عاشورا و یا دعای عهد، دعای ندبه و دعای توسل و... از جمله راههای علمی جهت آموزش فرزندان بر محبت اهل بیت علیهم السلام است.  
آموزش مناجات‌هایی که از ناحیه مقدسه ائمه علیهم السلام برای ارتباط با خدا وجود دارد، مانند: مناجات خمسه عشر، دعای صحیفه‌ی سجّادیه، دعای کمیل و...  
آموختن رعایت ادب در هنگام برده شدن نام معصومین علیهم السلام بویژه نام مبارک امام زمان علیه السلام (قائم)، آموختن طریقه نوشتن نامه (عریضه) به پیامبر صلی الله علیه و آله و سلم و اهل بیت علیهم السلام و بویژه امام مهدی علیه السلام و طریقه‌ی راز و نیاز با ایشان و کسب معنویت و عنایت از ناحیه‌ی آنها، آموزش اعمال مستحبی به نیابت از اهل بیت علیهم السلام و صدقه دادن برای امام زمان علیه السلام، همه و همه از راهکارهای آموزشی ارتباط با اهل بیت علیهم السلام محسوب می‌شوند.

۱۱. آموزش وظایف منتظران در دوران غیبت حضرت مهدی علیه السلام به فرزندان  
از بررسی روایات، نکات دقیق و ظریفی به عنوان وظیفه شیعه در عصر غیبت به دست می‌آید که به جاست فرزندان را با این نکات آشنا نمائیم؛ برخی از این نکات عبارتند از:

- ✓ تسلیم زور نشدن در عصر حاکمیت ستمگران
- ✓ پرهیز از آلوده شدن به گناهان و انحراف، در زمان آلوده بودن جامعه
- ✓ مایوس نشدن از اصلاحگری در برهه‌ای که فساد فراگیر است.
- ✓ مقاومت در برابر مشکلات و صبر در راه دینداری و دفاع از حق
- ✓ زنده نگه داشتن حماسه‌ی انتظار و نام و یاد امام زمان علیه السلام
- ✓ ایجاد آمادگی در خویش برای ظهور امام زمان علیه السلام
- ✓ برپا ایستادن، در هنگام شنیدن لقب «قائم» به نشانه‌ی احترام و اعلام آمادگی قیام

✓ تمرین تقوا و پارسائی



- ✓ فراموش نکردن دو رکن مهم تبرّی از دشمنان و تولّای دوستان
  - ✓ ترک نکردن امر به معروف و نهی از منکر
  - ✓ ایجاد آمادگی نظامی در خویش برای یاری امام زمان علیه السلام
  - ✓ مرزبانی از دین در مقابل شبهات و بدعت‌ها
  - ✓ تقویت ارتباطات عاطفی، ایثار و همدردی در میان پیروان اهل بیت علیهم السلام
  - ✓ ایجاد زمینه‌ی فکری، روحی و اجتماعی ظهور در جامعه
- ۱۲. مراقبت از فرزندان در مقابل مکاتب انحرافی**

یکی از هشدارهای جدّی تربیتی، مراقبت نسل جوان و فرزندان پاک از دسترسی و آلوده شدن به ویروس‌های فکری و مکاتب انحرافی است. در موضوع مهدویت و امام زمان علیه السلام، دشمن با پنج شیوه: انکار، تخریب، تحریف، تضعیف و جانشین‌سازی در طول تاریخ سود برده<sup>۱</sup> و گروهی از طرفداران اهل بیت علیهم السلام را به این سو و آن سو کشانده است که در این خصوص مکاتب گوناگون و تفکرات متعدّدی در طول تاریخ به وجود آمده است. به عنوان نمونه ناصبی‌ها و مکتب وهّابی‌گری اساساً فضائل اهل بیت علیهم السلام و مقامات آنها را انکار و در برخی موارد تحریف و یا تخریب و تضعیف می‌کند و یا مکاتبی به جانشین‌سازی و بدل‌سازی روی آوردند و برای اهل بیت علیهم السلام بدل معرفی کردند، مانند: فرقه کیسانیه که محمدبن حنفیه را امام کردند، فرقه اسماعیلیه که اسماعیل فرزند امام صادق علیه السلام را به عنوان امام به جای امام موسی کاظم علیه السلام معرفی نمودند و یا فرقه‌ی انحرافی بهایی‌گری که محمدعلی باب را به عنوان باب الله و امام زمان علیه السلام معرفی می‌نماید. نیز فرقه‌های انحرافی غالیان و افراطیون فرقه‌هایی خطرناکند که در روایات اهل بیت علیهم السلام از آنان پرهیز داده شده است. حضرت علی علیه السلام می‌فرمایند:

۱. لازم به ذکر است در کتاب مدیریت فرهنگی جلد سوم، اثر مؤلف، ۳۲ مورد از روشها و شیوه‌های دشمن در مقابله با جبهه حق برای آشنایی بیشتر ذکر شده است.

(هَلَكَ فِي رَجُلَانِ: مُحِبُّ غَالٍ وَ مُبْغِضُ قَالٍ).<sup>۱</sup>

«در مورد من دو گروه به هلاکت افتادند: دوست افراطی و دشمن

کینه توز.»

و یا امام صادق علیه السلام می فرمایند:

(احْذَرُوا عَلَى شَبَابِكُمُ الْغُلَاةَ لَا يُفْسِدُونَهُمْ؛ فَإِنَّ الْغُلَاةَ...)<sup>۲</sup>

«به هوش باشید که غلات جوانان شما را فاسد نکنند؛ زیرا غلات بدترین

خلق خدا هستند، عظمت خدا را پایین می آورند و برای بندگان خدا ادعای

ربوبیت می کنند. به خدا قسم که غلات از یهود و نصاری و مجوس و

مشرکان بدترند.»

و یا امیرالمؤمنین علیه السلام درباره فرقه منحرف مرجئه می فرمایند:

(عَلِّمُوا صِبْيَانَكُمْ مَا يَنْفَعُهُمْ بِهِ لَا يَغْلِبُ عَلَيْهِمُ الْمُرْجئةُ بِرَأْيِهَا).<sup>۳</sup>

«کودکان و فرزندانان را مطالبی بیاموزید که برایشان سودمند باشد پیش

از آن که مرجئه، افکار خود را به آنان القا کنند.»

## راهکارهای عملی (پرورشی)

### ۱. ازدواج و تشکیل خانواده‌ی اصیل و قانونی

یکی از مهمترین و سرنوشت سازترین مراحل تکوینی شخصیت هر فرد،

مرحله‌ی تشکیل و انعقاد نطفه‌ی او می باشد. طریقه انعقاد نطفه‌ی هر فرد و

حلال زاده بودن او، یکی از مهمترین و اساسی ترین زمینه‌ها برای پذیرش

ولایت اهل بیت علیهم السلام و قبول معرفت و محبت و پیروی عملی از آنان است، به

عبارت بهتر و ساده تر نسل امام زمانی بایستی نسلی پاک و حلال زاده باشد

وگرنه مانع بزرگی برای پذیرش حق و حقیقت خواهد داشت، در روایتی

۱. نهج البلاغه، حکمت ۴۶۹

۲. میزان الحکمة، ح ۱۵۲۶۲

۳. بحار الأنوار، ج ۲، ص ۱۷

رسول خدا ﷺ به این مورد اشاره کرده و می‌فرمایند:

(لَا يُبْغِضُنَا إِلَّا مَنْ خَبِثَتْ وِلَادَتُهُ)<sup>۱</sup>

«با ما دشمن نیست مگر کسی که ولادتش ناپاک باشد.»

امام صادق علیه السلام می‌فرمایند:

(وَاللَّهِ لَا يُحِبُّنَا مِنَ الْعَرَبِ وَالْعَجَمِ إِلَّا أَهْلُ الْبُيُوتَاتِ وَ الشَّرَفِ وَ

الْمَعْدِنِ وَلَا يُبْغِضُنَا مِنْ هَؤُلَاءِ وَ هَؤُلَاءِ إِلَّا كُلُّ دَنْسٍ مُلْصَقٍ)<sup>۲</sup>

«به خدا سوگند که از عرب و عجم ما را دوست ندارند مگر کسانی که

خانواده‌دار و شریف و اصیل هستید و از این رو از اینان و آنان ما را دشمن

ندارند مگر کسی که آلوده و بی‌نسب باشد.»

## ۲. سازندگی خود و توجه به قانون وراثت

وراثت یعنی انتقال بعدی از خصوصیات والدین یا خویشان آنها به فرزندان

و همین امر سبب شباهت فرزندان به والدین یا خویشان آنها می‌باشد.

قانون وراثت یکی از مهمترین عوامل شخصیت‌ساز برای انسان می‌باشد.

در برخی از نظریات تربیتی سهم تأثیر وراثت بر شخصیت انسان را تا ۷۰٪

اعلام می‌دارند و این نکته هم بشارت است و هم یک هشدار، چرا که اگر

والدین نسبت به اهل بیت علیهم السلام عاشق و عارف باشند، امکان تأثیرگذاری مثبت

از طریق قانون وراثت بر کودک را تا ۷۰٪ دارند، ولی اگر دچار نقصان و کاستی

باشند از این طریق لطمه بزرگی به روح و روان کودک وارد خواهد آمد.

در تاریخ نمونه‌های زیادی دیده می‌شود که این قانون در شخصیت آنها

نقش بسزایی داشته است، به عنوان نمونه امام صادق علیه السلام در وصف محمد بن

ابی‌بکر می‌فرماید: «محمد نجابت را از مادرش به ارث برد.»<sup>۳</sup>

۱. أمالی صدوق، ص ۴۷۵

۲. الکافی، ج ۸، ص ۳۱۶

۳. بحار، ج ۳۳، ص ۵۸۵ (ط - بیروت)

### ۳. مراقبت‌های ویژه دوران جنینی

انعقاد نطفه از راه حلال و بر اساس قانون دین و پرهیز از انعقاد نطفه در مواردی که شرع از آنها نهی کرده (مثل ایام حیض یا ایام ماه مبارک رمضان و در حالت روزه) و همچنین برقراری ارتباط معنوی و توجه به پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله، حضرت علی علیه السلام، حضرت زهرا علیها السلام، امام حسین علیه السلام و امام زمان (عجل الله تعالی فرجه الشریف)، در این مدت و گفتن برخی از اذکار به توصیه بعضی از علماء و خوردن مقدار کمی از تربت سیدالشهداء علیهم السلام به خواست الهی سبب ولایتی شدن فرزندان خواهد شد.

### ۴. مراعات آداب اسلامی (تحنیک، تغسیل، تسمیه) در اولین روزهای تولد

لحظه‌های اولیه ورود طفل به عالم دنیا، لحظاتی مهم و سرنوشت‌ساز می‌باشد. پس از ماهها انتظار، پدر و مادر چشمانشان به دیدن فرزند خویش روشن شده و بزرگترین تحوّل و ثمره‌ی زندگی مشترک خود را مشاهده می‌کنند. برای چنین لحظاتی، آداب، اعمال و دستوراتی درخصوص معنویت، بهداشت، نحوه تغذیه و طریقه نگهداری فرزند وجود دارد که می‌تواند آینده‌ای همراه با سلامت و سعادت را برای طفل رقم بزند.

در سخنان اهل بیت علیهم السلام به جهت تبرک، ایمنی بخشی جسمی و روحی فرزند و تربیت او در مسیر اهل بیت علیهم السلام چندین دستورالعمل وارد شده است، مانند:

الف) باز نمودن کام طفل با تربت سیدالشهداء علیهم السلام و آب فرات

امام صادق علیه السلام در همین زمینه می‌فرماید:

(حَنِّكُوا أَوْلَادَكُمْ بِتُرْبَةِ الْحُسَيْنِ علیه السلام فَإِنَّهُ أَمَانٌ.)<sup>۱</sup>

«کام فرزندان خود را با تربت امام حسین علیه السلام بردارید که مایه‌ی امنیت

(جسم و روان) آنها خواهد بود.»

ب) غسل دادن فرزند با آب فرات در صورت امکان

۱. مستدرک الوسائل، ج ۱۵، ص ۱۳۹

ج) انتخاب نام مبارک و مقدّس «محمد» برای نوزاد پسر و «زهرا» برای نوزاد دختر حداقل تا هفت روز<sup>۱</sup>

د) انتخاب نام دائمی مناسب که دارای بار معنوی برای طفل باشد.

ه) عقیقه کردن (کشتن گوسفند یا شتر) برای سلامتی فرزند و اطعام نزدیکان و یا اهدای گوشت آن به فقراء و نیازمندان

و) گفتن اذان و اقامه در گوش نایل

### ۵. تغذیه‌ی حلال و طیب

بی‌دقتی نسبت به حلال و حرام بودن غذای فرزندان، آنها را دچار تاریکی روحی و گاهی شقاوت دینی و دشمنی با اهل بیت علیهم‌السلام و قاتل خوبان شدن می‌کند.

در اثر لقمه‌ی حرام است که کار انسان به جایی می‌رسد که حتی قاتل امام خویش می‌شود، چنانچه امام حسین علیه‌السلام در بیان علت عدم تأثیرگذاری سخنانش بر لشکریان عمر سعد در روز عاشورا فرمودند:

(فَقَدْ مَلِئْتُ بِطُؤُنِكُمْ مِنَ الْحَرَامِ...)<sup>۲</sup>

«شکم‌های شما از حرام انباشته شده است...»

در این میان نه تنها بی‌دقتی بلکه گاهی دستهای پنهان و پیدای دشمنان اهل بیت علیهم‌السلام برای ربودن دلها و محبت‌ها و فرزندان معصوم، از دامن پر مهر اهل بیت علیهم‌السلام و سربازگیری برای جبهه‌ی باطل خودشان، حرام‌خواری را به شیوه‌های گوناگون ترویج و انتشار می‌دهند، لذا والدین باید علاوه بر اینکه خودشان در کیفیت تغذیه فرزندانشان مراقب هستند، از فرزندان خود در مقابل تغذیه‌های ناپاک دیگران نیز مراقبت نمایند.

۱. البته در رابطه با انتخاب نام زهرا برای نوزاد دختر روایتی موجود نیست و اگرچه این کار پسندیده و بجاست.

۲. بحار الأنوار، ج ۴۵، ص ۸

### ۶. دعای والدین در حق فرزندان

دعای والدین در حق فرزندان، در موفقیت، رشد و بالا رفتن ضریب پیروزی و توفیق او بسیار مؤثر است. امام صادق علیه السلام می‌فرمایند:

(ثَلَاثُ دَعَاوَاتٍ لَا يُحْجَبَنَّ عَنِ اللَّهِ تَعَالَى: دَعَاءُ الْوَالِدِ لِوَلَدِهِ إِذَا بَرَّهٗ...)<sup>۱</sup>

«سه دعاست که از خداوند متعال پوشیده نمی‌ماند (و مستجاب می‌گردد). دعای پدر در حق فرزندش. هر گاه فرزند نسبت به او نیکوکار باشد...»

بنابراین در راستای تربیت نسل مهدوی اگر والدین می‌خواهند فرزندان عاشق اهل بیت علیهم السلام تربیت کنند، نباید از عامل دعا در حق فرزندان غفلت ورزند.

### ۷. آشنایی فرزندان با سرزمین‌های مقدس و زیارت

سرزمین‌هایی که رنگ و بوی اهل بیت علیهم السلام دارد و ذره ذره‌ی خاک آنها، انسان را به یاد فضائل و کرامات خاندان وحی می‌اندازد، در تربیت نسل مهدوی بسیار تأثیر گذارند.

مکه و خانه‌ی خدا، صحرای عرفات، مدینه، کربلا، نجف، مشهد، مسجد کوفه، مسجد سهله، مسجد جمکران، کاظمین و سامرا و سرداب مقدس و... مکان‌هایی برای آشتی و یا آشنایی بیشتر و بهتر با امام زمان علیه السلام هستند و نسل نو باید با این سرزمینها آشنایی کامل داشته باشد.

### ۸. بزرگداشت ایام شهادت و ولادت ائمه طاهرين علیهم السلام

قرآن می‌فرماید: (و ذَكَرْهُمْ بِأَيَّامِ اللَّهِ)<sup>۲</sup>

آنان را به ایام خدا متذکر شو.

امام صادق علیه السلام در تفسیر این آیه شریفه (و مصادیق مهم آن) می‌فرمایند:

(أَيَّامُ اللَّهِ ثَلَاثَةٌ: يَوْمُ يَقُومُ الْقَائِمُ، وَ يَوْمُ الْكَرَّةِ وَ يَوْمُ الْقِيَامَةِ.)<sup>۱</sup>

۱. میزان الحکمة، ح ۵۶۹۳

۲. ابراهیم، ۵

«روزهای خداوند سه روزند: روز قیام قائم (ظهور)، روز رجعت و روز قیامت.»

آشنا سازی فرزندان و بزرگداشت ایام ویژه مانند ایام ولادتها و شهادتها و شبهای قدر، در فضا سازی معنوی و روحی نسل جوان بسیار مؤثر است، مخصوصاً بزرگداشت دهه مهدویت و ایام ولادت آن حضرت در نیمه شعبان.

#### ۹. آراستگی ظاهری و آماده سازی محیط زندگی

در تربیت نسل منتظران ظهور، فضا سازی و آماده کردن فضا و محیط جهت زنده نگاه داشتن یاد حضرت، در تربیت فرزندان امام زمانی بسیار مؤثر است. در این باره در بیان جداگانه‌ای تحت عنوان فضا سازی خانه با نام و یاد امام زمان علیه السلام سخن گفته‌ایم.

#### ۱۰. ایجاد آمادگی در فرزندان برای انس با روز جمعه

از وظایف مهم والدین نسبت به فرزندان آن است که از روز جمعه خاطره‌ی خوشی در اذهان فرزندان خود ایجاد کنند و آنان را با فضایل و برکات این عید الهی هر چه بیشتر آگاه گردانند. پیامبر گرامی اسلام می‌فرماید:

(اِشْتَرُوا لِصِبْيَانِكُمُ اللَّحْمَ وَ ذَكَّرُوهُمْ يَوْمَ الْجُمُعَةِ).<sup>۲</sup>

«برای فرزندان خود گوشت تهیه کنید و آنان را با روز جمعه آشنا سازید.»

روز جمعه روزی است برای پاکیزگی، استراحت و تفریح، آموزش مسایل دینی و بالا بردن سطح آگاهی‌های مذهبی، روزی برای جمع شدن بر محور نماز و شرکت در بزرگترین اجتماع هفتگی (نماز جمعه) و بالاخره روزی است برای خواندن دعای ندبه و یاد کردن از امام زمان علیه السلام و انتظار ظهور حضرتش را کشیدن، همچنانی که در زیارت حضرت صاحب الامر علیه السلام در روز جمعه

۱. تفسیر البرهان، ج ۴، ص ۳۰۷، ح ۳

۲. مستدرک الوسائل، ج ۶، ص ۹۹

می خوانیم: (هَذَا يَوْمُ الْجُمُعَةِ وَ هُوَ يَوْمُكَ الْمُتَوَقَّعُ فِيهِ ظُهُورُكَ...) <sup>۱</sup>  
 «این روز، روز جمعه است، روزی که متعلق به شماست و همه در آن  
 روز، انتظار ظهور شما را می کشند.»

**۱۱. ایجاد آمادگی نظامی و بدنی در فرزندان و حفظ روحیه حماسی آنان**  
 یکی از راهکارهای عملی در تربیت نسل مهدوی جهت فداکاری در فردای  
 ظهور در رکاب امام مهدی علیه السلام این است که جوانان امروز ما با نشاط و امید و  
 اقتدار، به کسب قدرت بدنی و آمادگی نظامی و روانی برای یاری رساندن به  
 حضرت بقیة الله (عجل الله تعالی فرجه الشریف)، بپردازند و در مسیر آرمانها و اهداف  
 مقدس حضرت حرکت نمایند.

در روایتی از امام صادق علیه السلام در این خصوص آمده است:  
 (لِيُعِدَّنَّ أَحَدُكُمْ لِخُرُوجِ الْقَائِمِ وَلَوْ سَهْمًا فَإِنَّ اللَّهَ إِذَا عَلِمَ ذَلِكَ مِنْ  
 نَبِيِّهِ رَجَوْتُ لِأَنَّ يُنْسِيَهُ فِي عُمُرِهِ حَتَّى يُدْرِكَهُ وَ يَكُونَ مِنْ أَعْوَانِهِ وَ  
 أَنْصَارِهِ.)

«هر کدام از شما باید برای قیام امام زمان علیه السلام تلاش کند ولو به آماده  
 کردن یک تیر باشد، زیرا هنگامی که خداوند در نیت شخص چنین بیند،  
 امید دارم که عمرش را زیاد کند تا زمانی که او قائم علیه السلام را درک کند و از  
 یاران و یاوران او گردد.»

## ۱۲. تقویت حس نظارت و حضور امام زمان علیه السلام در زندگی

این باور که هر لحظه اعمال ما مورد نظر و نظارت حضرت مهدی علیه السلام  
 است و اینکه آن حضرت به همه امور و مسائل نگاهند و هیچ چیز بر او  
 پوشیده نیست، می تواند زمینه رشد و تربیت درجه پرستار جوانان و نوجوانان را  
 فراهم کند. احساس اینکه حضرت مهدی علیه السلام مراقب و ناظر اعمال همه  
 هستند، می تواند نقش بسزایی در شخصیت انسان داشته باشد. امام صادق علیه السلام  
 در حدیثی می فرماید:



(تُعْرَضُ الْأَعْمَالُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ ، أَعْمَالُ الْعِبَادِ كُلِّ صَبَاحٍ أَبْرَارُهَا  
وَ فُجَّارُهَا...)<sup>۱</sup>

«اعمال بندگان چه نیکوکار و چه بدکار هر صبح بر رسول خدا عرضه  
می‌شود.»

علاوه بر این، هر سال نیز پرونده اعمال هر کس در شب قدر به دست  
امام زمان علیه السلام می‌رسد و بنابر عملکرد یک سال گذشته وی مقدرات و  
سرنوشت او در سال آینده به دست مبارک حضرت رقم می‌خورد، لذا توجه به  
این مهم، یکی از مؤثرترین و ضروری‌ترین مسایل تربیتی است.

### ۱۳. سرباز سازی فرهنگی برای امام زمان علیه السلام

قرآن کریم می‌فرماید:

(وَ مَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ  
طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَ لِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ  
يَحْذَرُونَ.)<sup>۲</sup>

«نباید مؤمنان همگی بیرون رفته و رسول را تنها گذارند، بلکه چرا از هر  
طائفه‌ای گروهی برای جنگ و گروهی برای آموختن علم مهیا نباشند تا آن  
علمی که آموخته‌اند به قوم خود بیاموزند، تا شاید قومشان خداترس شده و  
از نافرمانی حذر کنند.»

یکی از مهم‌ترین اقدامات والدین آن است که فرزندان خود را جهت  
سربازی و خدمت امام زمان علیه السلام تقدیم دین کنند. اگر پدر و مادری شایستگی  
و آمادگی فرزندشان را در خدمت به دین و یاری رساندن به امام زمان علیه السلام  
مشاهده می‌کنند، لازم است ثمره‌ی زندگی‌شان را به ساحت مقدس آن حضرت  
هدیه کنند تا با آموزش معارف دین در حوزه‌های علمیه، مبلغ و مروج مکتب  
امام عصر علیه السلام باشند.

۱. وسائل الشیعه، ج ۱۶، ص ۱۰۷

۲. توبه، ۱۲۲

امام صادق علیه السلام فرمودند:

(لَوْ أُتِيْتُ بِشَابٍ مِنْ شَبَابِ الشَّيْعَةِ لَا يَتَفَقَّهُ فِي الدِّينِ لَأَوْجَعْتُهُ)<sup>۱</sup>  
 «اگر جوان شیعه‌ای را نزد من بیاورند که تفقه در دین نمی‌کند او را کیفر  
 خواهم کرد.»

#### ۱۴. تلقین

یکی از راههای تأثیرگذاری بر افکار و اندیشه‌ها و همچنین رفتارها، استفاده از روش تلقین و تبلیغ می‌باشد، دشمنان دین و امام زمان علیه السلام از این شیوه برای نابود کردن ارزشهای دینی و ولایت و محبت اهل بیت علیهم السلام استفاده می‌بردند و در برابر این شیوه باید حداقل به مقدار تبلیغات و تلقینات دشمن، ما نیز در جهت مثبت تبلیغ و تلقین داشته باشیم، به خصوص در مورد نوجوانان که چون در جنبه‌های عقلانی به رشد کافی نرسیده‌اند، تلقینات دشمنان در ایشان بیشتر تأثیرگذار است.

#### ۱۵. ایجاد رغبت و میل

از جمله عوامل مهم گرایش انسان به یک موضوع، مسأله‌ی رغبت و کشش به سمت آن موضوع می‌باشد. ایجاد رغبت به خوبی‌ها، زمینه رسیدن به آنها را فراهم می‌سازد، لذا یکی از وظایف والدین برای تربیت ولایی فرزندانشان ایجاد رغبت و جاذبه نسبت به اهل بیت علیهم السلام و به ویژه امام زمان علیه السلام است.

#### ۱۶. تشکیل عادت مثبت

با توجه به توصیه‌های معصومین علیهم السلام و نظریه‌های علمی، که عادات را یک عامل روانی برای انجام اعمال و کسب فضیلت‌ها می‌شمارند، والدین می‌توانند برای ایجاد و تعمیق محبت و عشق اهل بیت علیهم السلام به ویژه امام زمان علیه السلام از این فن تربیتی بهره‌جویی کنند و با تکرار و تمرین، محبت و گرایش به امام زمان علیه السلام را در فرزندان خود تبدیل به یک عادت مثبت نمایند. از جمله عادات مثبت در این زمینه و موضوع عبارتند از:

۱. عادت به یاد حضرت در شبانه‌روز
  ۲. عادت به خواندن دعا‌های کوتاه و بلندی که مربوط به حضرت است.
  ۳. عادت به انجام کار خیر به یاد حضرت علیه السلام
  ۴. عادت به یاری رساندن به شیعیان و یاوران حضرت علیه السلام
  ۵. عادت به نوشتن و خواندن به نام و یاد حضرت علیه السلام
  ۶. عادت به صدقه دادن برای سلامتی حضرت علیه السلام
۱۷. ارائه سیر مطالعاتی و خرید کتاب و نوارهای مربوط در این زمینه از بهترین و مؤثرترین روشهای تربیتی برای فرزندان، ایجاد تسهیلات و امکانات لازم برای کسب معرفت و ارتقای مدارج علمی و رشد آگاهی آنان است. خرید کتابهای مفید و مناسب، جزوات، مجلات، نوار و فیلم<sup>۱</sup> در موضوع معارف قرآنی و اهل بیت علیهم السلام و امام زمان علیه السلام یکی از راههای مناسب برای علاقمند نمودن فرزندان به مباحث مهدویت است.
۱۸. سپردن فرزندان به استاد و معلم دوستدار اهل بیت علیهم السلام
- نقش معلم و استاد و تأثیرگذاری مثبت یا منفی او در تربیت و شخصیت فرزندان بر هیچ کس پوشیده نیست. آموزش و تأثیرگذاری رفتاری معلم بر فرزند، همچون تأثیرگذاری کشاورز در زمین بایری است که با بذرافشانی کمیت و کیفیت محصول آینده را رقم می‌زند. در سیره‌ی حضرت سیدالشهدا علیه السلام است که حضرت برای آموزش توحید و حمد، فرزند خود را به دست استاد سپرد و پس از موفقیت استاد، برای او هدایا و پاداشهایی ارزشمند مقرر داشت.<sup>۲</sup>
- در همین راستا می‌توان به قصه‌ی ممنوعیت لعن امیرالمؤمنین علیه السلام توسط عمر بن عبدالعزیز اشاره کرد، اقدامی که عامل اصلی آن وجود استادی شیعه و

۱. جهت کسب اطلاعات بیشتر می‌توانید به سیر مطالعاتی مباحث مهدویت که در بنیاد فرهنگی حضرت مهدی موعود علیه السلام - اصفهان تهیه شده است، مراجعه کنید.

۲. بحار الأنوار، ج ۴۴، ص ۱۹۰

مؤمن برای عمر بن عبدالعزیز در دوران کودکی بود.<sup>۱</sup>

۱۹. ذکر قصه‌ها و حکایات عنایات امام زمان علیه السلام به بزرگان برای فرزندان

قرآن کریم از شیوه قصه‌گویی و نقل حکایات صحیح و واقعی در جهت تربیت انسان‌ها بهره برده است؛ ما نیز می‌توانیم از این شیوه برای تربیت فرزندان ولایتی و امام زمانی استفاده ببریم، چرا که ذکر عنایات و نقل تشریفات افراد دلسوخته و عاشق به ساحت مقدس امام زمان علیه السلام فرزندان ما را تحت تأثیر نورانیت و اشراف حضرت قرار می‌دهد و آنان را با حضرت مانوس و همراه می‌سازد.

راهکار سوم: مدل برداری از صفات یاران حضرت برای تربیت فرزندان خود

در قرآن کریم و روایات اهل بیت علیهم السلام به مجموعه‌ای از خصصتها و ویژگیهای شخصیتی اصحاب المهدی علیه السلام پرداخته شده است. شمارش این صفات در قرآن و روایات به معنای حرکت در مسیر تربیت چنین نسلی و الگو قرار دادن این شیوه می‌باشد، به‌طور مثال قرآن شش صفت برای یاوران حضرت مهدی علیه السلام برمی‌شمارد:

(يا ايُّهَا الَّذِيْنَ آمَنُوا مَنْ يَرْتَدَّ مِنْكُمْ عَنْ دِينِهِ فَسَوْفَ يَأْتِي اللّٰهُ بِقَوْمٍ يُحِبُّهُمْ وَيُحِبُّونَهُ أَذِلَّةٍ عَلَى الْمُؤْمِنِيْنَ، أَعِزَّةٍ عَلَى الْكَافِرِيْنَ، يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيْلِهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ...)<sup>۲</sup>

«ای کسانی که ایمان آورده‌اید هر کس از شما که از دین خود باز گردد

(باکی نیست) پس به زودی خداوند قومی را می‌آورد که:

۱. خدا ایشان را دوست دارد.

۲. آنان نیز خدا را دوست می‌دارند.

۳. در مقابل مؤمنین فروتن هستند.

۴. در مقابل کافرین سرسختند.

۱. تحفة الأبرار، ص ۵۳

۲. مانند، ۵۴

۵. در راه خدا جهاد می کنند.

۶. از ملامت هیچ ملامتگری نمی هراسند.

از جمله مصدیق این روایت یاران حضرت مهدی علیه السلام می باشند.<sup>۱</sup>  
همچنین در روایتی طولانی امام صادق علیه السلام بیست خصلت برای یاران  
حضرت مهدی علیه السلام شمرده و فرموده اند:

(... و رجالٌ كأنَّ قلوبَهُم زُبُرُ الحديدِ لا يَشوبُها شكٌّ في ذاتِ الله  
أشدُّ من الحَجَرِ لو حَمَلُوا على الجبالِ لأزالوها لا يَقصدُونَ بِرِايَاتِهِمْ  
بَلَدَةً إِلا حَرَّبُوها كأنَّ على خِيولِهِم العِقبانِ يَتَمَسَّحُونَ بِسَرَحِ  
الامامِ عليه السلام يَطْلُبُونَ بِذَلِكَ البَرَكةَ و يَحْفُونَ به يَقونَهُ بِأَنفُسِهِمْ في  
الحُرُوبِ و يَكفونَهُ ما يريدُ فيهم رجالٌ لا ينامُونَ اللَّيْلَ لهم دَوِيٌّ في  
صَلَاتِهِمْ كَدَوِيٌّ النَّحْلِ يَبِيتُونَ قِياماً على أطرافِهِمْ و يُصْبِحُونَ على  
خِيولِهِم رُهَبانٌ بِاللَّيْلِ لُيُوثٌ بِالنَّهارِ هُمْ أَطوَعُ لَهُ مِنَ الأُمَّةِ لِسَيِّدِها  
كالْمَضابيحِ كأنَّ قلوبَهُم القَناديلُ و هُمْ مِنْ خَشِيَةِ الله مُشْفِقُونَ  
يَدْعُونَ بِالشَّهادَةِ و يَتَمَنَّونَ أَنْ يُقْتلُوا في سَبيلِ الله شِعارُهُمْ يا لِنِثارِ  
الحسينِ إذا سارُوا يَسِيرُ الرُّعبُ أَمامَهُمْ مَسِيرَةَ شَهْرٍ يَمْشُونَ إلى  
المَوْلى إِرسالاً بِهِمْ يَنْصُرُ اللهُ اِمَامَ الحَقِّ.)<sup>۲</sup>

«... یاران مهدی علیه السلام ۱. مردانی اند پولاد دل ۲. همه ی وجودشان یقین به  
خدا ۳. مردانی سخت تر از صخره ها ۴. اگر به کوهها روی آورند، آنها را از  
جای برکنند ۵. درفش پیروزگر آنان به هر شهر و پایتختی روی نهد. آنجا را  
به سقوط وادار می سازند. ۶. گویی آن مردان عقابان تیزچنگالند که بر  
مرکبها سوار شده اند. ۷. این شیرمردان پیروز و عقابان تیزچنگ برای تبرک و  
فرخندگی، دست خویش به زین اسب امام می کشند و بدینسان تبرک  
می طلبند. ۸. آنان او را در میان می گیرند و جان خویش را در جنگها پناه او

۱. بحار الأنوار، ج ۳۱، ص ۵۷۷

۲. همان، ج ۵۲، ص ۳۰۸



می سازند. ۹. و هر چه را اشاره کند با جان و دل انجام می دهند. ۱۰. این شیر اوژنان، به شب هنگام نخوابند. ۱۱. و زمزمه‌ی قرآن و مناجات خویش، چون صدای زنبوران عسل، درهم اندازند و تا بامداد به عبادت خدای بایستند. ۱۲. و بامدادان سوار بر مرکبها باشند، آنانند راهبان شب و شیران روز. ۱۳. و آنانند گوش به فرمانان امام خویش ۱۴. و چون مشعلهای فروزانند و دل‌های منور آنان، بسان قندیل‌های نور در سینه‌هایشان آویخته است. ۱۵. این مردان، تنها از خدا می ترسند. ۱۶. و فریاد لا اله الا الله والله اکبر آنان بلند است. ۱۷. و همواره در آرزوی شهادت و کشته شدن در راه خدایند. ۱۸. شعار آنان «یا لثارات الحسین» است. ۱۹. به هر سوی روی آورند، ترس از آنان پیشاپیش در دل مردمان افتد (و تاب مقاومت از همه بگیرد). ۲۰. این خداجویان، دسته دسته، به سوی خداوند (یا امام) خویش روی می آورند و خدا به دست آنان امام حق را یاری می کند.»

در سخنان دیگری از اهل بیت علیهم السلام نیز برخی از ویژگیهای یاران حضرت مهدی علیه السلام اینگونه شمارش شده است:

### الف) یکدلی و اجتماع قلوب بر خیرخواهی و محبت ورزی

وحدت، یکدلی و یکپارچگی یاران حضرت مهدی علیه السلام به گونه‌ای است که گویا برادران تنی‌اند و تحت تربیت پدر و مادری واحد قرار داشته‌اند. چنانچه در روایات آمده است:

(كَأَنَّمَا رَبَّاهُمْ أَبٌ وَاحِدٌ وَ أُمٌّ وَاحِدَةٌ قُلُوبُهُمْ مَجْتَمِعَةٌ بِالمَحَبَّةِ وَ النِّصِيحَةِ)

«گویا یک پدر و مادر آنان را پرورش داده‌اند، دل‌های آنان از محبت و خیرخواهی نسبت به هم لبریز است.»

## ب) تلاش وافر در اطاعت از امام

پیامبر اکرم صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ در توصیف یاران امام زمان عَلَيْهِ السَّلَام می فرمایند:

(كَدَّادُونَ مَجْدُونَ فِي طَاعَتِهِ)<sup>۱</sup>

«یاران حضرت مهدی عَلَيْهِ السَّلَام بسیار سخت کوش و در فرمانبرداری از آن

حضرت جدی اند.»

## ج) نظم، انضباط و آراستگی

حضرت علی عَلَيْهِ السَّلَام در توصیف انضباط مثال زدنی یاران حضرت مهدی عَلَيْهِ السَّلَام

می فرمایند:

(كَأَنِّي أَنْظَرُ إِلَيْهِمْ وَ الزِّيَّ وَاحِدٌ وَ الْقَدُّ وَاحِدٌ وَ الْجَمَالُ وَاحِدٌ وَ

اللِّبَاسُ وَاحِدٌ).<sup>۲</sup>

«گویا آنان را می نگرم که هیأت و شکلی یکسان و قامتی برابر دارند، در

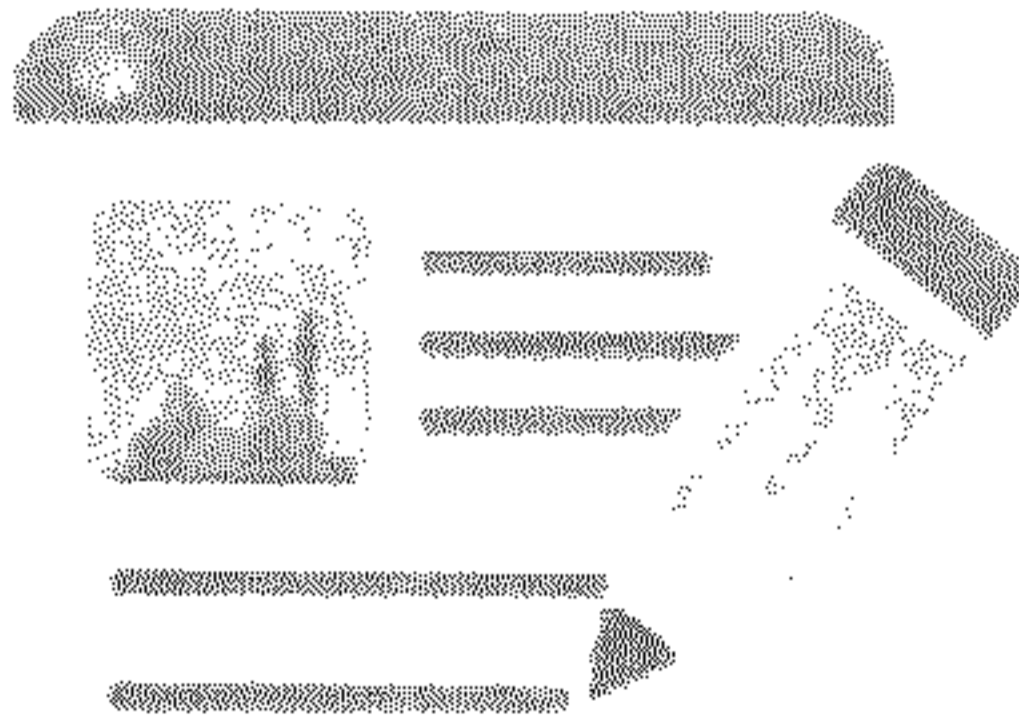
زیبایی همانند و در لباس یک شکلند.»

۱. عیون اخبار الرضا، ج ۱، ص ۶۳

۲. الملاحق و الفتن، ص ۱۴۸

## فصل هشتم

آیا عضو شدن در بیت‌الولایة  
ممکن است؟





## بررسی امکان عضویت در بیت الولاية و اقتدا به حضرت سلمان عليه السلام

یکی از مهمترین افتخارات حضرت سلمان عليه السلام رسیدن به مقام عضویت در بیت ولایت است، چنانچه پیامبر اکرم صلی الله علیه و آله سلمان را از اهل بیت عليهم السلام خواندند. سلمان نه به خاطر نسبت و خویشاوندی بلکه به خاطر شایستگی های علمی و عملی خود به عضویت در بیت نورانی ولایت نائل آمد.

قرآن کریم از زبان حضرت نوح عليه السلام می فرماید:

(رَبِّ اغْفِرْ لِي وَ لِوَالِدَيَّ وَ لِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا...)<sup>۱</sup>

«پروردگارا! مرا و پدر و مادرم و تمام کسانی که با ایمان وارد خانه من

شدند را بیامرز...»

در روایات آل الله ذیل این آیه شریفه آمده است که امام صادق عليه السلام

فرمودند:

(يَعْنِي الْوَلَايَةَ مَنْ دَخَلَ فِيهَا دَخَلَ بَيْتِ الْأَنْبِيَاءِ...)<sup>۲</sup>

«یعنی قبول ولایت کند، هر که ولایت آل محمد صلی الله علیه و آله را بپذیرد در بیوت

انبیاء وارد شده است.»

واژه بیوت، بیوت، بیوت الأنبياء، اهل البیت در فرهنگ قرآن و روایات

۱. نوح، ۲۸

۲. بحار الأنوار، ج ۱۱، ص ۳۱۵

می‌تواند دارای دو معنای ظاهری و باطنی (مادی و معنوی) باشد.

علامه مجلسی رحمته الله در توضیح این آیه شریفه می‌فرمایند:

(لعلّ المعنى أن المراد بالبيت، البيت المعنوي كما مرّ و بيوت الأنبياء كلّها بيت واحد، هي بيت العزّ و الشرف و الكرامة و الاسلام فمن تولّاهم فقد دخل بيوتهم و لحقّ بهم فأهل الولاية من الشيعة داخلون في هذا البيت و يشملهم دعاء نوح عليه السلام)<sup>۱</sup>

«شاید مراد از بیت، بیت معنوی باشد و لذا خانه‌های پیامبران همگی یک خانه محسوب می‌شود که آن خانه عزّت و شرف و کرامت و اسلام است پس هر کس آنها را دوست بدارد (و سرپرستی ایشان را بپذیرد) در خانه‌های آنان داخل شود و به ایشان ملحق گردد، پس شیعیان (به سبب قبول ولایت) در این بیت معنوی داخلند و مشمول دعای نوح عليه السلام قرار می‌گیرند.»

بر این اساس برای هر یک از دوستداران ولایت، امکان و فرصت به عضویت درآمدن در بیت الأنبياء و بیت الولاية وجود دارد و همه ما می‌توانیم از اعضای معنوی خانواده عظیم مهدویت و امام مهدی عليه السلام قرار بگیریم همچنان که این تهدید وجود دارد که برخی از اعضاء به سبب انجام برخی اعمال از این بیوت اخراج شوند.

تاریخ نمایشی از کسانی که از بیوت انبیاء اخراج شده‌اند را به تصویر می‌کشد و از آنان به عنوان اخراجی و یا انصرافی (انصراف از عضویت) و یا ناهلان در بیوت انبیاء یاد می‌کند.

حضرت رضا عليه السلام در تبیین چگونگی و علت طرد فرزند نوح عليه السلام از خاندان نبوت می‌فرمایند:

(إِنَّ نوحاً عليه السلام قال: «رَبِّ إِنَّ ابْنِي مِنْ أَهْلِي و إِنَّ وَعْدَكَ الْحَقُّ و أنتَ أَحْكَمُ الْحَاكِمِينَ.» فقال الله عزّوجلّ: «يا نوح إِنَّهُ لَيْسَ مِنْ أَهْلِكَ إِنَّهُ عَمَلٌ غَيْرُ صَالِحٍ» فَأَخْرَجَهُ اللهُ عزّوجلّ مِنْ أَنْ يَكُونَ مِنْ أَهْلِهِ

بِمَعْصِيَّتِهِ.<sup>۱</sup>

«همانا نوح گفت: «پروردگارا پسر من هم از اهل من محسوب می‌شود و به درستی که وعده تو حق و تو بهترین حکم کنندگان خواهی بود.» پس خداوند عزوجل فرمود: «ای نوح او از اهل تو نیست چرا که او عمل (فردی) غیر صالحی است.» سپس خداوند به خاطر معصیت و نافرمانی که (فرزند نوح) کرد او را از اهل او (نوح) اخراج کرد.»

حسن بن موسی بغدادی می‌گوید: «من در خراسان در محضر عالی بن موسی الرضا علیه السلام بودم و زید بن موسی (برادر حضرت) نیز حضور داشت و رو به عده‌ای از مجلسیان کرده بود و بر آنان فخر می‌فروخت و می‌گفت: ما چنین و چنانیم. حضرت رضا علیه السلام که مشغول سخن گفتن برای عده‌ای دیگر بود، سخنان زید را شنید و رو به او کرده، فرمود: «ای زید آیا این سخن سبزی فروشان کوفه تو را مغرور ساخته است که می‌گویند: فاطمه، دامن خود را پاک نگهداشت و از این رو، خداوند آتش را بر ذریه او حرام کرد؟! به خدا قسم که این فقط اختصاص به حسن و حسین و فرزندی دارد که از شکم او زائیده شده باشد، اما اینکه موسی بن جعفر، خدا را اطاعت کند و روزها روزه بگیرد و شبها را به عبادت گذراند و تو معصیت خدا کنی و سپس در روز قیامت یکسان باشی در این صورت تو نزد خدای عزوجل عزیزتر از او خواهی بود! علی بن الحسین علیه السلام می‌فرمود: «برای نیکوکار ما دو بهره از پاداش است و برای بدکردار ما دو برابر عذاب» سپس آن حضرت رو به من کرد و فرمود:

«ای حسن! این آیه: «قال يا نوحُ إِنَّه لیس من اهلک إِنَّه عملٌ غیرٌ صالحٍ» را چگونه قرائت می‌کنید؟ عرض کردم بعضی‌ها آن را «إِنَّه عملٌ غیرٌ صالحٍ»<sup>۲</sup> قرائت می‌کنند و برخی دیگر آنرا «إِنَّه عملٌ غیر صالحٍ» (به

۱. عیون أخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۲۳۴

۲. یعنی غیر. را صفت برای عمل می‌گیرند و بر طبق این ترکیب معنای آیه آن است که پسر نوح فرزند او بود اما اهلیت نداشت.

اضافه) قرائت می کنند، پس کسی که به صورت دوم قرائت می کند او را از فرزندی نوح نفی می کند. حضرت فرمود: هرگز! او فرزند نوح بود اما چون خدای عزوجل را نافرمانی کرد، خداوند او را از پدرش نفی کرد. همین طور، هر یک از ما اهل بیت که خدای عزوجل را نافرمانی کند از ما نیست و تو نیز چنانچه خداوند را فرمان بری، از ما اهل بیت هستی.»<sup>۱</sup>

از سوی دیگر حضرت صادق علیه السلام در تفسیر آیه: «رَبِّ اغْفِرْ لِي و لِوَالِدَيَّ و لِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا»<sup>۲</sup> راه ورود به بیت الانبیاء را این چنین تبیین می فرمایند:

(يَعْنِي الْوَلَايَةَ مَنْ دَخَلَ فِي الْوَلَايَةِ دَخَلَ فِي بَيْتِ الْأَنْبِيَاءِ وَ قَوْلِهِ إِنَّمَا يَرِيدُ اللَّهُ لِيُذْهِبَ عَنْكُمُ الرِّجْسَ أَهْلَ الْبَيْتِ وَ يُطَهِّرَكُمْ تَطْهِيرًا يَعْنِي الْأَيْمَةَ وَ وَلَا يَتَّهَمُ مَنْ دَخَلَ فِيهَا دَخَلَ فِي بَيْتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آَلِهِ وَسَلَّمَ)<sup>۳</sup>

«یعنی هر کس داخل در ولایت شود (ولایت را قبول کند)، داخل در بیت انبیاء شود و فرمود: حضرت حق که «خداوند فقط می خواهد پلیدی و گناه را از شما اهل بیت دور کند و کاملاً شما را پاک سازد.» یعنی ائمه علیهم السلام و ولایت و سرپرستی ایشان (پس) هر کس در ولایت ائمه علیهم السلام داخل شود (و ولایت را بپذیرد) در بیت نبی مکرم صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آَلِهِ وَسَلَّمَ داخل شود.»

لذا بر همه ما لازم است با سخت کوشی و بررسی راهکارهای به عضویت درآمدن به بیوت رسول خدا صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آَلِهِ وَسَلَّمَ، شایستگی رسیدن به مقام «مِنَّا اهل البيت» را در خود ایجاد کنیم. امام صادق علیه السلام فرمودند:

(إِيَّاكُمْ أَنْ تَعْمَلُوا عَمَلًا يُغَيِّرُونَا، فَإِنَّ وَلَدَ السَّوِّءِ يُغَيِّرُ وَالِدَهُ بِعَمَلِهِ...)<sup>۴</sup>

۱. اهل بیت در قرآن و حدیث، ح ۱۲۶۹

۲. نوح، ۲۸

۳. بحار الأنوار، ج ۲۳، ص ۳۳۰

۴. اهل بیت در قرآن و حدیث، ص ۴۸۶، ح ۷۶۰

«مبادا کاری کنید که به سبب آن ما را سرزنش کنند، زیرا به سبب کردار  
فرزند بد، پدر او سرزنش می‌شود.»

آری یکی از زیباترین حالات معنوی، ادراک رابطه پدری و فرزندی بین  
خود و امام زمان علیه السلام و به عضویت معنوی درآمدن در خانواده اهل بیت و خود را  
تحت تربیت امام قرار دادن است، چرا که امام مربی و هادی باطنی و پدر  
معنوی ما به حساب می‌آید.

علامه طباطبائی رحمته الله در ذیل آیه: «وَجَعَلْنَاهُمْ أَئِمَّةً يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا...»<sup>۱</sup>  
می‌فرمایند:

«ظاهر جمله «يَهْدُونَ بِأَمْرِنَا» (هدایت به امر) مفسر معنای امامت (ائمه)  
است و آنچه در خصوص این مقام خاطر نشان می‌کنیم این است که این هدایت  
که خدا آن را از شؤون امامت قرار داده، هدایت بمعنای راهنمایی (ارائه طریق)  
نیست... (بلکه) بمعنای رساندن به مقصود است و این معنا یک نوع تصرف  
تکوینی در نفوس است که با آن تصرف، راه را برای بردن دلها به سوی کمال  
و انتقال دادن آنها از موقفی به موقفی بالاتر، هموار می‌سازد.»<sup>۲</sup>

بنابر این یکی از شؤون امام، هدایت باطنی و تربیت نفوس است و ما باید  
بکوشیم خود و خانواده خود را تحت تربیت او قرار دهیم و امام را به عنوان پدر  
خویش انتخاب کنیم تا تحت عنایات و کرامتهای پدران او قرار گیریم و به  
یک شکوفائی تربیتی و معنوی برسیم. حضرت رضا علیه السلام می‌فرمایند:

(الامام... الوالد الشَّفِيقُ وَالْأَخُ الشَّقِيقُ وَ مَفْرَعُ الْعِبَادِ فِي الدَّاهِيَةِ.)<sup>۳</sup>  
«امام پدری خیرخواه و برادری مهربان و پناهگاهی برای بندگان در  
سختی‌هاست.»

۱. انبیاء، ۷۳

۲. تفسیر المیزان، ذیل آیه شریفه

۳. احتجاج، ج ۲، ص ۴۳۴

رسول خدا ﷺ فرمودند:

(یا علی... أنا و أنت أبوا هذه الأمة.)<sup>۱</sup>

«یا علی من و تو پدران (معنوی) این امت هستیم.»

بنابراین علاوه بر رابطه امام و مأمومی بین ما و حضرت مهدی علیه السلام می توان از دیدگاه تربیتی، رابطه پدر و فرزندی با امام علیه السلام داشت و خود را به عنوان یک متربی و یک انسان نیازمند به تربیت، تحت تربیت آن پدر معنوی درآورد و از هدایت‌های مستمر و مداوم تشریحی و تکوینی حضرت بهره گرفت.

در روایات اهل بیت علیهم السلام به برخی از اصحاب معصومین علیهم السلام که به این مقام

والا (مقام منّا اهل البيت) نائل گشته‌اند، اشاره شده است:

✓ اباذر غفاری – قال رسول الله ﷺ:

«یا أباذر إنک منّا أهل البيت»<sup>۲</sup>

«ای ابوذر! تو از ما اهل بیت هستی.»

✓ سلمان فارسی – قال رسول الله ﷺ:

«سلمان منّا أهل البيت»<sup>۳</sup>

«سلمان از ما اهل بیت است.»

✓ ابو عبیده حذاء – قال الصادق علیه السلام:

«إنّ أباعبیده منّا أهل البيت»<sup>۴</sup>

«ابو عبیده (حذاء) از ما اهل بیت است.»

✓ عمر بن یزید – قال الصادق علیه السلام:

«یا بن یزید أنت والله منّا أهل البيت»<sup>۵</sup>

۱. أمالی صدوق، ص ۳۳۲

۲. مکارم الأخلاق، ج ۲، ص ۳۶۳

۳. مسند أبی یعلی، ج ۶، ص ۱۷۷

۴. مستطرفات السرائر، ج ۴، ص ۴۰

۵. أمالی طوسی، ص ۵۳

«ای پسر یزید! به خدا قسم تو از ما خاندان هستی.»

✓ یونس بن یعقوب - قال الصادق علیه السلام :

«إِنَّمَا أَنْتَ رَجُلٌ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ»<sup>۱</sup>

«تو (ای یونس) مردی از خاندان ما هستی.»

✓ سعد الخیر - قال الباقر علیه السلام :

«أَنْتَ أَمْوِيٌُّّ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ»<sup>۲</sup>

«تو (سعد الخیر) اموی هستی که از ما خاندان می باشی.»

✓ عیسی بن عبدالله قتی - قال الصادق علیه السلام :

«عِيسَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ رَجُلٌ مِنَّا حَيًّا وَهُوَ مِنَّا مَيِّتًا»<sup>۳</sup>

«عیسی بن عبدالله، فردی از ما خاندان است، زنده باشد یا مرده.»

اهل بیت علیهم السلام در کنار معرفی اشخاصی که به مقام «منا اهل البيت»

رسیده‌اند، به توصیف صفاتی که انسانها را به این مقام می‌رساند پرداخته‌اند تا

از این طریق راه نیل به این جایگاه را پیش روی همگان قرار دهند.

۱. رجال کشی، ج ۲، ص ۶۸۵

۲. اهل بیت در قرآن و حدیث، ص ۸۴۶، ح ۱۲۹۱

۳. همان، ص ۸۵۲، ح ۱۳۰۰

### ★ راهکارهای عضویت در بیت الولاية امام زمان علیه السلام :

از آنجا که مهمترین خانه الهی در عصر امروز، خانه امام زمان علیه السلام است و ورود به آن شرط عضویت در بیوت انبیاء به شمار می‌رود، به برخی از مهمترین راهکارهای عضویت در خانه آن حضرت اشاره می‌کنیم:

#### ۱. عشق و محبت اهل بیت علیهم السلام

امام باقر علیه السلام فرمودند:

(مَنْ أَحَبَّنَا فَهُوَ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ)<sup>۱</sup>

«هر کس ما را دوست بدارد او از ما اهل بیت است.»

#### ۲. تقوی و اصلاح طلبی

امام صادق علیه السلام فرمودند:

(مَنْ اتَّقَى مِنْكُمْ وَ أَصْلَحَ فَهُوَ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ).<sup>۲</sup>

«هر یک از شما که پرهیزگار و اصلاح‌گر باشد، از ما اهل بیت است.»

رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:

(أَلُّ مُحَمَّدٍ كُلُّ تَقِيٍّ)<sup>۳</sup>

«هر پرهیزگاری، از خاندان محمد است.»

#### ۳. اطاعت و پیروی از خدا

امام رضا علیه السلام فرمودند:

(إِذَا أَطَعْتَ اللَّهَ فَأَنْتَ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ).<sup>۴</sup>

«اگر از خداوند فرمان ببری، از ما اهل بیت هستی.»

۱. تفسیر عیاشی، ج ۲، ص ۲۳۱

۲. اهل بیت در قرآن و حدیث، ح ۱۲۶۸

۳. همان، ح ۱۲۶۵

۴. عیون اخبار الرضا علیه السلام، ج ۲، ص ۲۳۲



#### ۴. قبول و دخول در ولایت اهل بیت (ولاء سیاسی)

امام صادق علیه السلام فرمودند:

(... مَنْ دَخَلَ فِيهَا (وَلَايَتَهُمْ) دَخَلَ فِي بَيْتِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)<sup>۱</sup>

«هر کس در ولایت ائمه اطهار علیهم السلام داخل شود در خانه پیغمبر صلی الله علیه و آله وارد

شده است.»

#### ۵. شیعه خاص و خالص

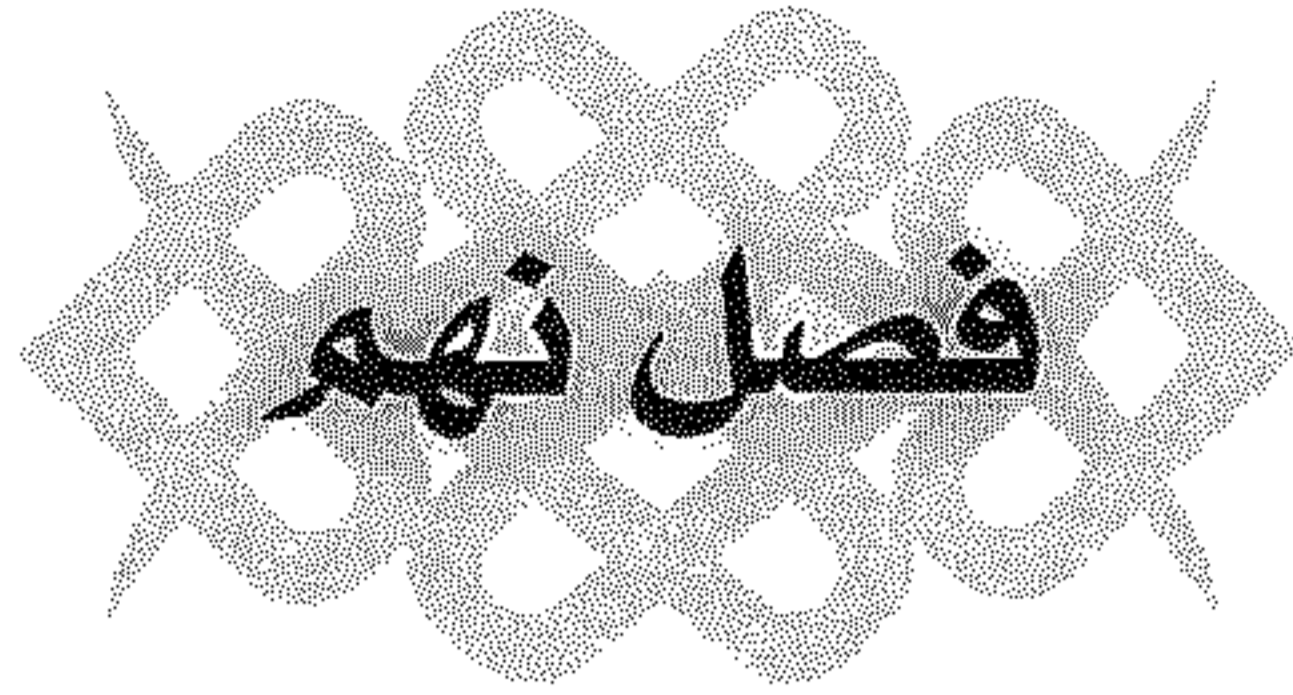
رسول خدا صلی الله علیه و آله فرمودند:

(إِنَّ الشَّيْعَةَ الْخَاصَّةَ الْخَالِصَةَ مِنَّا أَهْلَ الْبَيْتِ.)<sup>۲</sup>

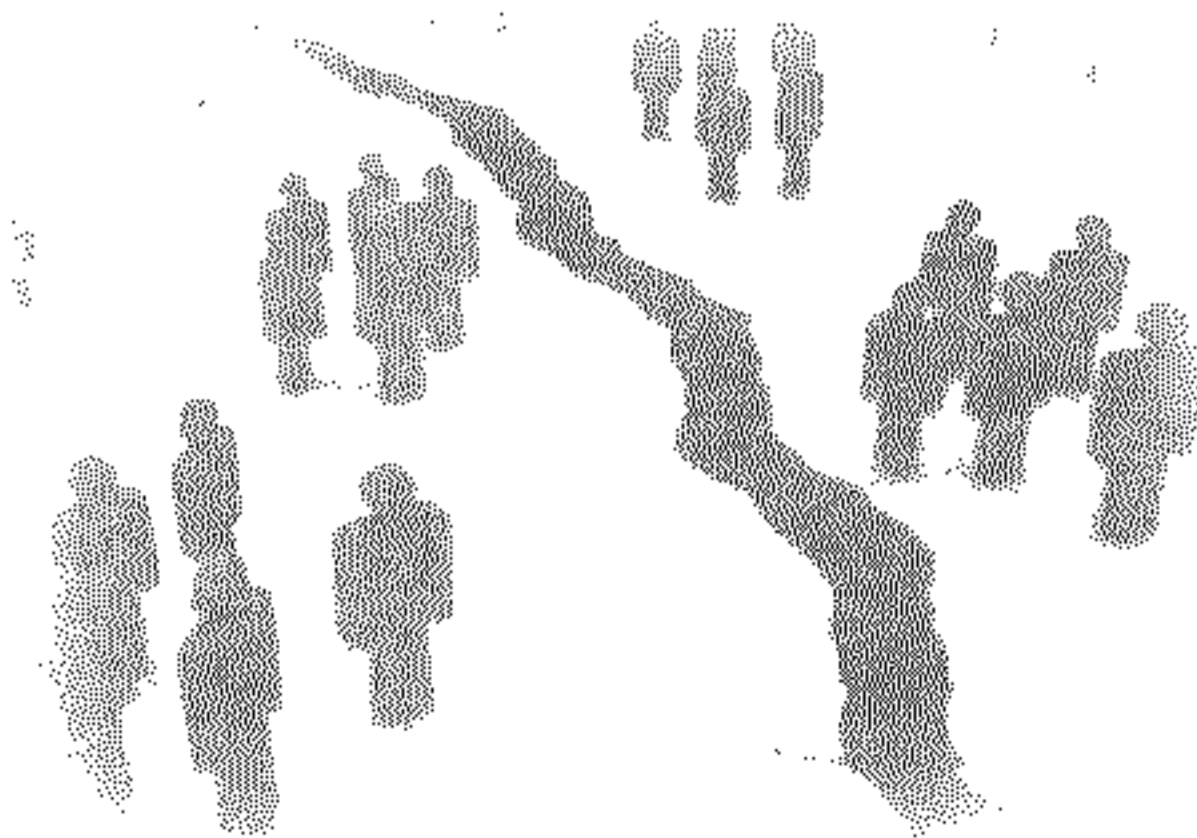
«شیعیان خاص و ناب، از ما اهل بیت هستند.»

۱. الکافی، ج ۱، ص ۴۲۳

۲. همان، ج ۱، ص ۳۳۳



**آسیب شناسی خانواده در  
دوران غیبت**



## آسیب شناسی مباحث خانواده در دوران غیبت

### الف) فرهنگ انتظار در برابر فرهنگ ابتدال

یکی از مهمترین خصوصیات دوره غیبت امام عصر<sup>علیه السلام</sup>، وجود تعارضات و فتنه‌های فرهنگی، اخلاقی و دینی و رواج و تکثیر انواع مکاتب و باندهای ضد اخلاقی و ضد خانواده است. در این دوره ناهنجاری‌ها و قانون‌شکنی‌های دینی، بی‌حیایی<sup>۱</sup> و سنت‌شکنی ملی رواج می‌یابد و هویت فردی، خانوادگی و اجتماعی افراد و جوامع در مخاطره شدید قرار می‌گیرد. یکی از بدترین حملات و تخریب‌ها در این دوره، متوجه کانون خانه و خانواده است و گروه‌ها و مکاتب فاسد در این خصوص پایه‌گذاری می‌گردند.

یکی از شایعترین مکاتب امروزی در جهان غرب که در دنیای شرق و در بین مسلمین نیز بی‌تأثیر نبوده، نهضت فمینیستی و جریان شوم همجنس‌گرایی و در کنار آن شیطان پرستی با شاخه‌های گوناگون خود می‌باشد. اساسی‌ترین هدف این گروه‌ها و باندها فروپاشی نهاد خانواده و ایجاد گسست فرهنگی بین نسل‌های گذشته و حال و آینده و تکثیر و تولید نسل‌های آلوده و غیر قانونی و ترویج شهوت‌پرستی و خطاکاری و استحاله فرهنگی در کارکرد زن و مرد و نظام خانواده و خانه‌داری است.

---

۱. از آنجا که «حیا» از یک منظر به معنای التزام به قانون عقل و عرف است (به خاطر شرم حضور در جامعه)، «بی‌حیایی» به معنای شکستن قوانین عقل و عرف است.

آنان برای تحقق استحاله فرهنگی تلاش می‌کنند تا انسانها را از مدار فطرت و قانون طبیعت خارج نمایند و عصیان و تمرد در برابر خدا، قانون، نظام خانواده و اصالت‌های آن را نهادینه و عادی نمایند و در یک کلام فرهنگ ابتدال را جانشین فرهنگ و تمدن و اخلاق اصیل نمایند. در روایات اهل بیت علیهم‌السلام این دوران و شاخصه‌های آن پیش‌بینی شده است و به عنوان هشدار و ایجاد آماده‌باش از آن خبر داده شده است.

از مؤلفه‌های خانواده‌های مهدی باور، شناخت آسیب‌ها و آفات این دوره و حفاظت و تنزه از آنها بویژه در موضوع خانه و خانواده و جایگزینی فرهنگ «انتظار» در برابر فرهنگ «ابتدال» است.

در روایات اهل بیت علیهم‌السلام ناهنجاری‌های خانوادگی دوره آخرالزمان و دوران غیبت تبیین شده تا محبتان اهل بیت علیهم‌السلام با مراقبت شدید، خانواده‌های خود را از اینگونه آسیب‌ها محافظت نمایند.

در روایتی امام صادق علیه‌السلام پس از آن که به نشانه‌ها، علامات، اوضاع و احوال دوره آخرالزمان اشاره می‌کنند، می‌فرمایند:

(فَكُنْ عَلَى حَذَرٍ وَاطْلُبْ إِلَى اللَّهِ النَّجَاةَ وَاعْلَمْ أَنَّ النَّاسَ فِي سُخْطِ اللَّهِ عَزَّوَجَلَّ... وَاجْتَهِدْ أَنْ يَرَاكَ اللَّهُ عَزَّوَجَلَّ فِي خِلَافٍ مَا هُمْ عَلَيْهِ.)<sup>۱</sup>

[در چنین زمانی] از خشم خدا برحذر باش و از خداوند نجات بطلب و بدان که مردم مورد خشم و غضب پروردگار هستند و... تلاش کن که خداوند تو را در وضعی برخلاف وضع آنها ببیند.]

### ب) ناهنجاری‌های خانوادگی در آخرالزمان

#### ۱. انگیزه‌های مادی در تشکیل خانواده

یکی از آسیب‌های دوره آخرالزمان که نظام خانواده‌ها را نیز تحت تأثیر قرار می‌دهد، دنیاگرایی افراطی و مادی‌گرایی در همه امور، حتی در ازدواج و تشکیل خانواده می‌باشد.

۱. روزگار رهایی، حدیث ۱۰۹۵

با آنکه اهداف و انگیزه‌های ازدواج، همگی معنوی و فرا مادی است، اما در دوره‌ی پر خطر آخرالزمان این اهداف تنزل یافته و از اهداف منفعت پرستانه و دنیایی تجاوز نمی‌کند.

امام صادق علیه السلام در توصیف این آسیب دوران غیبت در آخرالزمان فرمودند:

(إِذَا تَنَاقَحُوا عَلَى جَمْعِ الدَّارِهِمْ...)<sup>۱</sup>

«هنگامی که ازدواجها بر مبنای جمع ثروت انجام می‌پذیرد...»

## ۲. بی‌غیرتی

غیرت در لغت به معنای کراهت انسان از تصرف بیگانه در حقوق اوست و در اصطلاح به معنای تلاش انسان برای مراقبت از ناموس، آبرو، مال و حق خویش می‌باشد و بی‌غیرتی نیز به معنای کوتاهی در نگهبانی از آن ارزشهایی (چون: ناموس، آبرو و...) است که حفظش واجب است.<sup>۲</sup>

شهید مطهری (ره) در تعریف غیرت می‌فرمایند:

«غیرت نوعی پاسبانی است که آفرینش برای مشخص بودن و مختلط نشدن نسلها در وجود بشر نهاده است.»<sup>۳</sup>

همچنین شهید مطهری (ره) در خصوص اهمیت و تعریف غیرت می‌فرمایند:

«افرادی که با خودخواهی‌ها و شهوات نفسانی مبارزه می‌کنند و به تمام معنی انسان و انسان دوست می‌گردند و خود را وقف خدمت به خلق می‌کنند و حس خدمت به نوع در آنان بیدار می‌شود، چنین اشخاصی غیورتر و نسبت به همسران خود حساس‌تر می‌گردند. این‌گونه افراد حتی نسبت به ناموس دیگران نیز حساس می‌گردند یعنی وجدانشان اجازه نمی‌دهد که ناموس اجتماع مورد تجاوز قرار گیرد. ناموس اجتماع، ناموس خودشان می‌شود. علی علیه السلام جمله عجبی دارد. می‌فرماید: «مَا زَنَى غَيُورٌ قَطُّ» «هرگز یک انسان شریف و

۱. یوم الخلاص، ص ۴۷۱

۲. بهشت اخلاق، ج ۱، ص ۳۲۵

۳. حجاب، ص ۶۲

غیور زنا نمی کند...» چرا؟ برای اینکه غیرت یک شرافت و یک حساسیت انسانی است نسبت به پاکی و طهارت جامعه. انسان غیور همان طور که راضی نمی شود دامن ناموس خودش آلوده گردد، راضی نمی شود دامن ناموس اجتماع هم آلوده شود.<sup>۱</sup>

در دوره آخرالزمان زنان و مردان و جوانان دچار نوعی بی حسی و بی میلی در دفاع از ارزشهای اسلامی و انسانی خود و از کیان خود و خانواده خود می شوند و با بی تفاوتی و گاهی در معرض نامحرمان قرار دادن شرافت و ناموس خود، به ساختارشکنی نظام و حقوق و مبانی اخلاقی خانواده می پردازند.

✓ قال علی علیه السلام: (وَ يَرَى الرَّجُلُ مِنْ زَوْجَتِهِ الْقَبِيحَ فَلَا يَنْهَاهَا وَلَا يَرُدُّهَا عَنْهُ وَ يَأْخُذُ مَا تَأْتِي مِنْ كَدِّ فَرْجِهَا وَ مِنْ مَفْسِدِ خَدْرِهَا حَتَّى لَوْ نَكِحَتْ طَوَّالًا وَ عَرَضًا لَمْ يَنْهَاهَا وَلَا يَسْمَعُ مَا وَقَعَ، فَذَاكَ هُوَ الدِّيُوثُ).<sup>۲</sup>

«مرد از همسرش انحرافات جنسی را می بیند و اعتراضی نمی کند، از آنچه از طریق خودفروشی به دست آورده می گیرد و می خورد، اگر انحراف سراسر وجودش را فرا گیرد اعتراض نمی کند، به آنچه انجام می شود و در حقیقت گفته می شود گوش نمی دهد. پس او کسی است که دیوث است (بیگانگان را بر همسر خود وارد می کند).»

✓ قال علی علیه السلام: (إِذَا رَأَيْتَ الرَّجُلَ يَأْكُلُ مِنْ كَسْبِ امْرَأَتِهِ مِنَ الْفُجُورِ، يَعْظَمُ ذَلِكَ وَ يُقِيمُ عَلَيْهِ! بَلْ يَكْرِي امْرَأَتَهُ وَ خَادِمَتَهُ وَ جَارِيَتَهُ وَ يَرْضَى بِالذَّنْبِ مِنْ طَعَامِهِ وَ شَرَابِهِ وَ مَلَذَاتِهِ).<sup>۳</sup>

«هنگامی که زن از راه نامشروع پول به دست آورد و مرد از درآمد او بخورد! وضع نامطلوب او را بداند و با او زندگی کند! زن و کنیز و دخترش را به کرایه بدهد و به لذایذ پست دنیا راضی شود.»

۱. مجموعه آثار شهید مطهری (ره)، ج ۱۹، ص ۴۱۶

۲. روزگار رهایی، حدیث ۱۰۸۷

۳. همان، حدیث ۱۰۹۰

✓ قال رسول الله ﷺ: (... و إذا رأيت المرأة تُصانِعُ زَوْجَهَا عَلَى نِكَاحِ الرِّجَالِ!... و رأيت خَيْرَ بَيْتٍ يُسَاعِدُ النِّسَاءَ عَلَى فِسْقِهِنَّ!!!)<sup>۱</sup>  
 «هنگامی که ببینی زن از همسرش سَطَّلَع است که او با هم جنس خود رابطه دارد و به روی او نمی آورد و می بینی که در بهترین خانه ها زن تشویق می شود که فسق و فجور کند!!!»

براساس روایات اهل بیت علیهم السلام، این صفت اخلاقی در آخرالزمان به شدت مورد آسیب قرار می گیرد و زنان، مردان و جوانان نه تنها غیرت خویش را از دست می دهند، بلکه به نداشتن آن نیز افتخار می کنند، به همین دلیل جهت حراست از کیان و قداست خانواده لازم است با پناه بردن به فرهنگ انتظار و غیرتورزی از ابتذال و بی غیرتی، خانواده ها را مصونیت بخشیم.

### ۳. زن پرستی و شهوت پرستی

یکی از آفات و ناهنجاری های خانوادگی در آخرالزمان، زن سالاری تا سرحدّ قبله قرار دادن زن می باشد.

قال رسول الله ﷺ:

✓ (يَكُونُ الرَّجُلُ هَمَّةً بَطْنُهُ وَ قِبْلَتُهُ زَوْجَتُهُ وَ دِينُهُ دِرَاهِمُهُ!)<sup>۲</sup>

[در آخرالزمان) تمام همت یک مرد شکم او خواهد بود و قبله اش همسر او و دینش، درهم و دینار او.]

✓ (يُطِيعُ الرَّجُلُ زَوْجَتَهُ وَ يَعْصِي وَالِدَيْهِ فِي هَلَاكِ أَخِيهِ وَ يَجْفُو جَارَهُ وَ يَقَطَعُ رَجْمَهُ وَ تَرْتَفِعُ أَصْوَاتُ الْفُجَّارِ!)<sup>۳</sup>

«مرد از همسرش اطاعت می کند ولی پدر و مادرش را نافرمانی می کند و برای به هلاکت رسانیدن برادرش تلاش می کند، به همسایه اش ستم روا می دارد و پیوند خویشاوندی را قطع می کند و صدای فاجران بلند می شود.»

۱. روزگار رهایی، حدیث ۱۱۰۶

۲. همان، حدیث ۱۰۶۹

۳. همان، حدیث ۱۰۶۸

تعبیر به قبله قرار دادن زنان، چندین معنا می‌تواند داشته باشد:

۱. پرستش و الهه قرار دادن زن، همانگونه که قرآن درباره هواپرستی

می‌فرماید:

(أَفْرَأَيْتَ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ...)<sup>۱</sup>

«آیا دیدی کسی را که معبود خود را هوای نفس خویش قرار داده.»

۲. کانون توجه قرار دادن زن در همه زندگی به‌طور مطلق و مقهور زن قرار

گرفتن همانند رو به سوی قبله ایستادن در نماز و از همه به غیر از زن، سلب

توجه و علاقه نمودن

✓ قال رسول الله ﷺ :

(إِذَا رَأَيْتَ الْمَرْأَةَ تَقْهَرُ زَوْجَهَا وَ تَعْمَلُ مَا لَا يَشْهِي وَ تُنْفِقُ عَلَيْهِ مِنْ

كَتَبِهَا فَيَرِضَى بِالذَّنَى مِنْ الطَّعَامِ وَ الشَّرَابِ!)<sup>۲</sup>

«آخرالزمان هنگامی است که زن را ببینی با خشونت با همسرش رفتار

می‌کند، آنچه را که او نمی‌خواهد انجام می‌دهد و از درآمد شخصی خود به

شوهرش انفاق می‌کند و شوهرش برای چیزی اندک از متاع دنیا خشنود

می‌شود و ناملايمات همسرش را تحمل می‌کند.»

۴. عدم احسان به والدین (عقوق به جای حقوق)

یکی از مشکلات خانوادگی در آخرالزمان ایجاد گسست و گسیختگی بین

اعضاء خانواده و بی‌توجهی فرزندان نسبت به حقوق والدین می‌باشد.

قال رسول الله ﷺ :

✓ (... وَ رَأَيْتَ الْعُقُوقَ قَدْ ظَهَرَ وَ اسْتُخِفَّ بِالْوَالِدِينَ.)<sup>۳</sup>

«و می‌بینی که عاق والدین شدن رواج یافته، پدر و مادر سبک شمرده

می‌شوند.»

۱. جائیه، ۲۳

۲. روزگار رهایی، حدیث ۱۱۰۹

۳. همان، حدیث ۹۹۱



✓ (يَفْتَرِي الْوَالِدُ عَلَى أَبِيهِ وَ يَدْعُو عَلَى وَالِدَيْهِ وَ يَفْرَحُ بِمَوْتِهِمَا).<sup>۱</sup>  
 «فرزند به پدرش تهمت می زند، پدر و مادرش را نفرین می کند و از مرگ آنها مسرور می شود.»

۵. عدم توجه به معنویت و تربیت دینی فرزندان

یکی از ناهنجاریهای دوره آخرالزمان، کم توجهی والدین به امور معنوی و دینی فرزندان و مانع تراشی آنان برای آشنایی علمی و گرایش های دینی می باشد. رسول خدا ﷺ می فرماید:

(يَكُونُ هَلَاكُ الرَّجُلِ عَلَى يَدَيِ أَبَوَيْهِ، فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ أَبَوَانِ فَعَلَى يَدَيِ زَوْجَتِهِ وَ وَلَدِهِ فَإِنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ زَوْجَةٌ وَ وَلَدٌ فَعَلَى يَدَيِ قَرَابَتِهِ وَ جِيرَانِهِ).<sup>۲</sup> «هلاکت انسان به دست پدر و مادرش تحقق می یابد، اگر پدر و مادر نداشته باشد به دست همسر و فرزندان و اگر همسر و فرزندی نداشته باشد، به دست خویشان و همسایگانش.»

✓ روایت شده که روزی رسول خدا ﷺ به برخی از کودکان نظری کرد و فرمود:

(وَيْلٌ لِأَوْلَادِ آخِرِ الزَّمَانِ مِنْ آبَائِهِمْ! فَقِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مِنْ آبَائِهِمُ الْمُشْرِكِينَ؟ فَقَالَ: لَا مِنْ آبَائِهِمُ الْمُؤْمِنِينَ، لَا يُعْلَمُونَهُمْ شَيْئًا مِنَ الْفَرَائِضِ وَ إِذَا تَعَلَّمُوا أَوْلَادَهُمْ مَنَعُوهُمْ وَ رَضُوا عَنْهُمْ بِعَرَضٍ يَسِيرٍ مِنَ الدُّنْيَا فَأَنَا مِنْهُمْ بَرِيءٌ وَ هُمْ مِنِّي بَرَاءٌ).<sup>۳</sup>

«وای بر فرزندان آخرالزمان از روش پدرانشان! عرض شد: یا رسول الله! از پدران مشرک آنها؟ فرمود: نه، از پدران مسلمانشان که چیزی از فرائض دینی را به آنها یاد نمی دهند و اگر فرزندان خود از پی فراگیری بروند منعشان می کنند و تنها از این خوشنودند که آنها درآمد مالی داشته باشند هر چند

۱. روزگار رهایی. حدیث ۹۹۴

۲. همان. حدیث ۹۹۷

۳. جامع الأخبار. ص ۱۰۶

ناچیز باشد. سپس فرمود: من از این پدران بیزارم و آنان نیز از من بیزارند.»

#### ۶. قطع رحم

از معضلات و آسیب‌های خانوادگی دوره آخرالزمان، قطع رحم و ناآشنایی با آشنایان و بی‌وفائی و کم توجهی و عدم ارتباط بین اقوام و خویشان می‌باشد. این معضل خانوادگی در حالی است که ارتباطات اجتماعی و روابط با غیر اقوام در برخی موارد جدی گرفته شده و در آن افراط می‌شود.

رسول خدا ﷺ در این زمینه می‌فرمایند:

(إِذَا قَطَعُوا الْأَرْحَامَ وَ مَنْنُوا بِالطَّعَامِ...)<sup>۱</sup>

«هنگامی که پیوند خویشاوندی قطع شود و برای اطعام و میهمانی دادن

بر یکدیگر منت گذارند...»

#### ۷. همسایه آزاری

یکی از آفات خانواده‌ها در آخرالزمان، عدم رعایت حقوق همسایگان و همسایه آزاری به طرق گوناگون می‌باشد. امام صادق ع فرمودند:

۷ (يُؤْذِي الْجَارُ جَارَهُ، لَيْسَ لَهُ مَانِعٌ).<sup>۲</sup>

«همسایه به همسایه‌اش آزار و اذیت می‌کند و کسی جلوگیری نمی‌کند.»

۷ (و رَأَيْتَ الْجَارَ يُؤْذِي جَارَهُ خَوْفًا مِنْ لِسَانِهِ).<sup>۳</sup>

«و همسایه را می‌بینی که همسایه‌اش را اذیت می‌کند و همسایه از زبان

او وحشت دارد.»

#### ۸. کثرت طلاق

از دیگر آفات و آسیب‌های خانوادگی آخرالزمان، سست شدن نهاد خانواده و فروپاشی روابط خانوادگی و گسستگی و سپس گسیختگی خانواده‌هاست و اخبار آخرالزمان از شیوع طلاق در آن دوره خبر می‌دهد.

۱. روزگار رهایی. حدیث ۹۹۶

۲. همان، حدیث ۱۰۴۲

۳. همان، حدیث ۱۰۴۳

✓ رسول خدا ﷺ - در بیان آسیب‌های آخرالزمان - می‌فرمایند:

(إِذَا كَثُرَ الطَّلَاقُ وَلَا يُقَامُ حَدٌّ)<sup>۱</sup>

«هنگامی که طلاق بسیار باشد و حدود الهی اقامه نشود.»

#### ۹. لذت‌گرایی افراطی و غیرمشروع

✓ امام صادق علیه السلام می‌فرمایند:

(يَكُونُ هَمُّ النَّاسِ بَطُونُهُمْ وَ فِرَاجُهُمْ، فَلَا يُبَالُونَ بِمَا أَكَلُوا وَلَا بِمَا نَكَّحُوا.)<sup>۲</sup> «هم و غم مردم (در آخرالزمان) همه همت مردم به سیر کردن شکم و رسیدگی به شهوتشان خلاصه می‌شود، دیگر اهمیتی نمی‌دهند که آنچه می‌خورند حلال است یا حرام؟ و اینکه آیا راه اطفای غرایزشان مشروع است یا نامشروع؟!»

#### ۱۰. حرام‌خواری

یکی از وظایف والدین، هدیه رزق حلال و پاک به فرزندان و کسب تقوای اقتصادی است، به طوری که بایستی پرورش و تربیت فرزندان توأم با تقوی اقتصادی باشد، چرا که رزق ناپاک و آلوده، تأثیرات تخریبی عمیقی بر روح و روان و معنویت‌گرایی افراد خواهد داشت. قرآن کریم در این زمینه می‌فرماید:

(يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَأْكُلُوا أَمْوَالِكُمْ بَيْنَكُمْ بِالْبَاطِلِ...)<sup>۳</sup>

«ای اهل ایمان، مال یکدیگر را به ناحق نخورید...»

در دوره آخرالزمان بحران معنوی به عرصه اقتصاد خانواده کشیده می‌شود و خانواده‌ها تقوای اقتصادی را از دست داده و خود را به انواع آلودگی‌های اقتصادی دچار می‌سازند، آلودگی‌هایی همچون ربا، کم‌فروشی، رشوه‌خواری، گران‌فروشی و... که اهل‌البیت علیهم السلام به گوشه‌هایی از این انحرافات اشاره کرده‌اند.

۱. روزگار رهایی، حدیث ۱۰۱۳

۲. همان، حدیث ۱۰۵۸

۳. نساء، ۲۹

قال الصادق عليه السلام :

✓ (... وَ رَأَيْتَ الرَّجُلَ إِذَا مَرَّ بِهِ يَوْمٌ وَ لَمْ يَكْسِبْ فِيهِ الذَّنْبَ الْعَظِيمَ مِنْ فُجُورٍ أَوْ بَخْسٍ مَكِّيَالٍ أَوْ مِيزَانٍ أَوْ غَشِيَانٍ حَرَامٍ أَوْ شُرْبٍ مُسْكِرٍ، كَثِيبًا حَزِينًا، يَحْسِبُ أَنَّ ذَلِكَ الْيَوْمَ عَلَيْهِ ضَيْعَةٌ مِنْ عُمْرِهِ)<sup>۱</sup>

«هنگامی که بینی که اگر مردی یک روز گناه بزرگی انجام نداده باشد از قبیل: فحشاء، کم فروشی، کلاهبرداری و شرب خمر، بسیار غمگین و اندوهگین می شود که گویی آن روز عمرش تباه شده است.»

✓ (و رَأَيْتَ الرَّجُلَ مَعِيشَتُهُ مِنْ بَخْسِ الْمِكْيَالِ وَ الْمِيزَانِ)<sup>۲</sup>

«و می بینی که زندگی مرد از کم فروشی و تقلب تأمین می شود.»

قال رسول الله صلى الله عليه وآله :

✓ (إِذَا شَارَكَتِ النِّسَاءُ أَرْوَاجَهُنَّ فِي التِّجَارَةِ جِزْصَاءً عَلَى الدُّنْيَا)<sup>۳</sup>

«هنگامی که زن‌ها برای طمع دنیا در دادوستد همسرانشان شرکت کنند.»

✓ (وَ عِنْدَهَا يَظْهَرُ الرَّبَا وَ يَتَّعَامَلُونَ بِالرُّشَى وَ يُوضَعُ الدِّينُ وَ تُرْفَعُ الدُّنْيَا)<sup>۴</sup>

«در آن زمان ربا شایع می شود، کارها با رشوه انجام می یابد، مقام و ارزش دین تنزل می نماید و دنیا در نظر آنها ارزش پیدا می کند.»

✓ (لَيَأْتِيَنَّ عَلَى النَّاسِ زَمَانٌ، لَا يَبْقَى أَحَدٌ إِلَّا أَكَلَ الرَّبَا فَإِنْ لَمْ يَأْكُلْهُ أَضَابَهُ غِبَارُهُ)<sup>۵</sup>

«برای مردم زمانی پیش می آید که احدی یافت نمی شود جز اینکه به ربا آلوده گردد، اگر مستقیماً هم ربا نخورد، گرد ربا به او می رسد.»

۱. روزگار رهایی، حدیث ۱۰۹۳

۲. همان، حدیث ۱۰۹۴

۳. همان، حدیث ۱۰۹۷

۴. همان، حدیث ۹۶۹

۵. همان، حدیث ۹۷۰

## منابع

- قرآن کریم  
بحار الأنوار / علامه مجلسی (ره)  
الغیبة / نعمانی  
روزگار رهایی / کامل سلیمان  
الفقیه / شیخ صدوق (ره)  
تفسیر نور الثقلین / حویزی  
میزان الحکمه / محمدی ری شهری  
خصال / شیخ صدوق (ره)  
نظام حقوق زن در اسلام / شهید مطهری (ره)  
نهضت‌های اسلامی در صد ساله اخیر / شهید مطهری (ره)  
نهج الفصاحة / ابوالقاسم پاینده  
مشكاة الأنوار / طبرسی  
اخلاق جنسی / شهید مطهری (ره)  
تعلیم و تربیت از دیدگاه اسلام / شهید مطهری (ره)  
کمال الدین و تمام النعمة / شیخ صدوق (ره)  
جاذبه و دافعه علی علیه السلام / شهید مطهری (ره)  
مستدرک / محدث نوری (ره)  
التهذیب / شیخ طوسی (ره)  
غرر الحکم / آمدی (ره)  
الخرائج و الجرائح / قطب الدین راوندی  
ابصار العین فی انصار الحسین علیه السلام - سماوی

- مکارم الاخلاق / طبرسی  
کنز العمال / علاء الدین هندی  
وسائل الشیعه / شیخ حرّ عاملی  
احتجاج / طبرسی  
خیر و برکت از نگاه قرآن و حدیث / محمدی ری شهری  
ریحانه بهشتی  
اهل بیت در قرآن و حدیث / محمدی ری شهری  
تفسیر المیزان / علامه طباطبایی (ره)  
أمالی / صدوق  
مسند / ابی یعلی  
مستطرفات السرائر / ابن ادریس  
رجال کشی  
تفسیر عیاشی  
عیون اخبار الرضا / شیخ صدوق (ره)  
سنن النبی ﷺ / علامه طباطبایی (ره)  
الغدیر / علامه امینی (ره)  
نهج البلاغه / سید رضی (ره)  
تفسیر البرهان / محدث بحرانی (ره)  
مفاتیح الجنان / شیخ عباس قمی (ره)  
کتاب کودک / فلسفی (ره)  
فرهنگ فاطمیه / اثر مؤلف  
حماسه حسینی / شهید مطهری (ره)  
مفاتیح نوین / آیه الله مکارم شیرازی  
جامع الأخبار / سبزواری  
نرم افزار کامپیوتری نور (جامع الاحادیث)

برخی از آثار انتشار یافته مؤلف:

۱. فرهنگ فاطمیه / اصطلاحات درباره‌ی حضرت زهرا علیها السلام / وزیری / ۴۲۴ ص
۲. فرهنگ جوان / ۶۰۰ نکته تربیتی در موضوع جوانان / وزیری / ۶۴۴ ص
۳. تفکر سبز / راهکارهای تفکر در موضوع امام زمان علیه السلام / رقعی / ۸۸ ص
۴. انتظار و وظایف منتظران / رقعی / ۱۲۰ ص
۵. فوائد غیبت و امام غایب / پالتویی / ۵۵ ص
۶. دولت کریمه‌ی مهدوی / پالتویی / ۶۵ ص
۷. بهشت اخلاق (۱) و (۲) / بررسی فرم‌بندی شده‌ی ۴۷۵ واژه‌ی اخلاقی / وزیری / ۱۱۶۸ ص
۸. مکتب اخلاقی پیامبر اعظم صلی الله علیه و آله / شرح روایتی در خصوص ۱۰۳ صفت مؤمن کامل / پالتویی / ۱۳۲ ص
۹. اخلاق علوی - گل روی علی علیه السلام / بررسی ۱۱۰ صفت آن حضرت از زبان قنبر / پالتویی / ۱۶۴ ص
۱۰. مدیریت زمان (۱) / بحثی پیرامون ارزش وقت / پالتویی / ۵۲ ص
۱۱. مدیریت زمان (۲) / بحث تکمیلی مدیریت زمان (۱)
۱۲. مدیریت زمان (۳) / ویژه شیهای قدر / پالتویی / ۱۵۲ ص
۱۳. مدیریت خانواده (۱) / با موضوع ازدواج / پالتویی / ۱۳۲ ص
۱۴. مدیریت خانواده (۲) / بحث تکمیلی مدیریت خانواده (۱) / پالتویی / ۱۳۲ ص
۱۵. مدیریت خانواده (۳) / بحث تکمیلی مدیریت خانواده (۲) / پالتویی / ۸۴ ص
۱۶. مدیریت فرهنگی (۱) / سازمان و سازمان دهی / پالتویی / ۱۴۲ ص
۱۷. مدیریت فرهنگی (۲) / محتوا / پالتویی / ۱۳۲ ص
۱۸. مدیریت فرهنگی (۳) / شیوه‌ها / پالتویی / ۱۹۲ ص
۱۹. مدیریت فرهنگی اعتکاف / رقعی / ۵۶ ص
۲۰. مدیریت زیارت عمومی اهل بیت علیهم السلام / پالتویی / ۱۵۲ ص
۲۱. مدیریت زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام / پالتویی / ۱۵۶ ص
۲۲. مدیریت زیارت امام حسین علیه السلام / پالتویی / ۱۱۷ ص
۲۳. شهر سپید خدا / مدیریت معنوی حج / پالتویی / ۲۱۴ ص
۲۴. مجرمین و جرم‌شناسی عاشورا / بررسی ریشه‌های جرم یزیدیان و یزید صفتان / رقعی / ۱۲۰ ص
۲۵. سربازی مجازی عاشوراء / پالتویی / ۴۷ ص
۲۶. درسهایی بزرگ از معلمی کوچک (از گل به گل) / بررسی رفتار شناسی شیعه با توجه به نماد زنبور عسل / رقعی / ۱۱۲ ص
۲۷. چشمان بارانی / تحلیلی بر گریستن / رقعی / ۱۲۰ ص
۲۸. نامها و نامگذاری / ۳۰۰۰ نام برای کودک / پالتویی / ۱۲۴ ص
۲۹. شهاب قیس / راهکارهای تربیت فرزند بر محبت اهل بیت علیهم السلام / رقعی / ۷۰ ص
۳۰. فراموشم مکن / ۲۸ حق از حقوق والدین پس از مرگ / جیبی / ۶۰ ص
۳۱. صراط اندیشه / سیر مطانعاتی کتب شهید مطهری / رقعی / ۱۱۲ ص
۳۲. اندیشه آینه‌ای زلال / بررسی جنبه‌های گوناگون اندیشه / وزیری / ۱۸۴ ص

۳۳. دسته چک اخلاقی / ۱۰۳ صفت مؤمن کامل در قالب دسته چک اخلاقی
۳۴. عسلک معلم کوچولوی ما / معرفی شخصیت زنبور عسل به زبان شعر، ویژه خردسالان / خشتی / ۲۴ ص
۳۵. خانواده مهدوی / رقی / ۱۶۸ ص
۳۶. شعارهای عاشورا / پالتویی / ۸۴ ص
۳۷. جلوه‌های انضباط و اقتدار حسینی / رقی / ۲۲۴ ص
۳۸. آسیب‌شناسی دانش و دانشمندان / رقی / ۱۳۶ ص
۳۹. مدیریت زیارت امام رضا علیه السلام / پالتویی / ۸۴ ص
۴۰. اهداف عاشورا / پالتویی / ۵۴ ص
۴۱. چهل چراغ علوی / جیبی / ۶۴ ص
۴۲. چهل حدیث بصیرت / جیبی / ۶۴ ص
۴۳. چهل حدیث رضوی / جیبی / ۴۸ ص
۴۴. گلوآژه‌های اخلاق در دعای امام زمان علیه السلام / پالتویی / ۸۴ ص
۴۵. ضرورت طرح مباحث مهدویت / پالتویی / ۸۴ ص
۴۶. چهل حدیث حجاب و نگاه / جیبی / ۷۲ ص
۴۷. چهل حدیث اعتکاف / جیبی / ۶۴ ص
۴۸. چهل حدیث عمل و کار مضاعف / جیبی / ۶۴ ص
۴۹. چهل حدیث اراده و همت مضاعف / جیبی / ۶۴ ص
۵۰. چهل حدیث فاطمی / جیبی / ۴۸ ص
۵۱. خانواده و مهدویت / والا کرابی / پالتویی / ۸۰ ص
۵۲. خانواده و مهدویت / تمدن‌سازی / ۶۰ ص
۵۳. خانواده و مهدویت / آخر الزمان / ۴۸ ص
۵۴. خانواده و مهدویت / نقاط مشترک / ۶۰ ص
۵۵. مؤمن آینه‌ی مؤمن / جیبی / ۸۰ ص
۵۶. عشق خوبان / پالتویی / ۷۲ ص
۵۷. معرفت خوبان / پالتویی / ۱۶۸ ص
۵۸. مهارت‌های زندگی / رقی / ۱۷۶ ص
۵۹. چهل حدیث منابع طبیعی / جیبی / ۶۴ ص
۶۰. چهل حدیث انتظار / جیبی / ۶۴ ص
۶۱. چهل حدیث مهدوی / جیبی / ۴۸ ص
۶۲. خطبه‌ای که هزار بار خوانده شد / جیبی / ۹۶ ص
۶۳. در حریم دوست / آداب خدمتگزاری در حرم مظهر رضوی / پالتویی / ۱۰۸ ص
۶۴. برنامه‌ریز مدیریت زمان / کلاسوری
۶۵. پایان طلایی / ۱۱۰ نکته پیرامون دوران باستانسنگی / رقی / ۱۵۲ ص
۶۶. بهشت عقائد ج ۱ و ۲ / وزیری / ۸۴۰ ص
۶۷. غدیریه / شرح زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام در روز غدیر / پالتویی / ۶۰ ص
۶۸. دفاعیات پیشوای غدیر / پالتویی / ۱۲۰ ص



۳۳. دسته چک اخلاقی / ۱۰۳ صفت مؤمن کامل در قالب دسته چک اخلاقی
۳۴. عسلک معلم کوچولوی ما / معرفی شخصیت زنبور عسل به زبان شعر، ویژه خردسالان / خشتی / ۲۴ ص
۳۵. خانواده مهدوی / رقی / ۱۶۸ ص
۳۶. شعارهای عاشورا / پالتویی / ۸۴ ص
۳۷. جلوه‌های انضباط و اقتدار حسینی / رقی / ۲۲۴ ص
۳۸. آسیب‌شناسی دانش و دانشمندان / رقی / ۱۳۶ ص
۳۹. مدیریت زیارت امام رضا علیه السلام / پالتویی / ۸۴ ص
۴۰. اهداف عاشورا / پالتویی / ۵۴ ص
۴۱. چهل چراغ علوی / جیبی / ۶۴ ص
۴۲. چهل حدیث بصیرت / جیبی / ۶۴ ص
۴۳. چهل حدیث رضوی / جیبی / ۴۸ ص
۴۴. گلوآژه‌های اخلاق در دعای امام زمان علیه السلام / پالتویی / ۸۴ ص
۴۵. ضرورت طرح مباحث مهدویت / پالتویی / ۸۴ ص
۴۶. چهل حدیث حجاب و نگاه / جیبی / ۷۲ ص
۴۷. چهل حدیث اعتکاف / جیبی / ۶۴ ص
۴۸. چهل حدیث عمل و کار مضاعف / جیبی / ۶۴ ص
۴۹. چهل حدیث اراده و همت مضاعف / جیبی / ۶۴ ص
۵۰. چهل حدیث فاطمی / جیبی / ۴۸ ص
۵۱. خانواده و مهدویت / والا کرابی / پالتویی / ۸۰ ص
۵۲. خانواده و مهدویت / تمدن‌سازی / ۶۰ ص
۵۳. خانواده و مهدویت / آخر الزمان / ۴۸ ص
۵۴. خانواده و مهدویت / نقاط مشترک / ۶۰ ص
۵۵. مؤمن آینه‌ی مؤمن / جیبی / ۸۰ ص
۵۶. عشق خوبان / پالتویی / ۷۲ ص
۵۷. معرفت خوبان / پالتویی / ۱۶۸ ص
۵۸. مهارت‌های زندگی / رقی / ۱۷۶ ص
۵۹. چهل حدیث منابع طبیعی / جیبی / ۶۴ ص
۶۰. چهل حدیث انتظار / جیبی / ۶۴ ص
۶۱. چهل حدیث مهدوی / جیبی / ۴۸ ص
۶۲. خطبه‌ای که هزار بار خوانده شد / جیبی / ۹۶ ص
۶۳. در حریم دوست / آداب خدمتگزاری در حرم مظهر رضوی / پالتویی / ۱۰۸ ص
۶۴. برنامه‌ریز مدیریت زمان / کلاسوری
۶۵. پایان طلایی / ۱۱۰ نکته پیرامون دوران باستانسنگی / رقی / ۱۵۲ ص
۶۶. بهشت عقائد ج ۱ و ۲ / وزیری / ۸۴۰ ص
۶۷. غدیریه / شرح زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام در روز غدیر / پالتویی / ۶۰ ص
۶۸. دفاعیات پیشوای غدیر / پالتویی / ۱۲۰ ص

۳۳. دسته چک اخلاقی / ۱۰۳ صفت مؤمن کامل در قالب دسته چک اخلاقی
۳۴. عسلک معلم کوچولوی ما / معرفی شخصیت زنبور عسل به زبان شعر، ویژه خردسالان / خشتی / ۲۴ ص
۳۵. خانواده مهدوی / رقی / ۱۶۸ ص
۳۶. شعارهای عاشورا / پالتویی / ۸۴ ص
۳۷. جلوه‌های انضباط و اقتدار حسینی / رقی / ۲۲۴ ص
۳۸. آسیب‌شناسی دانش و دانشمندان / رقی / ۱۳۶ ص
۳۹. مدیریت زیارت امام رضا علیه السلام / پالتویی / ۸۴ ص
۴۰. اهداف عاشورا / پالتویی / ۵۴ ص
۴۱. چهل چراغ علوی / جیبی / ۶۴ ص
۴۲. چهل حدیث بصیرت / جیبی / ۶۴ ص
۴۳. چهل حدیث رضوی / جیبی / ۴۸ ص
۴۴. گلوآژه‌های اخلاق در دعای امام زمان علیه السلام / پالتویی / ۸۴ ص
۴۵. ضرورت طرح مباحث مهدویت / پالتویی / ۸۴ ص
۴۶. چهل حدیث حجاب و نگاه / جیبی / ۷۲ ص
۴۷. چهل حدیث اعتکاف / جیبی / ۶۴ ص
۴۸. چهل حدیث عمل و کار مضاعف / جیبی / ۶۴ ص
۴۹. چهل حدیث اراده و همت مضاعف / جیبی / ۶۴ ص
۵۰. چهل حدیث فاطمی / جیبی / ۴۸ ص
۵۱. خانواده و مهدویت / والا کرایبی / پالتویی / ۸۰ ص
۵۲. خانواده و مهدویت / تمدن‌سازی / ۶۰ ص
۵۳. خانواده و مهدویت / آخر الزمان / ۴۸ ص
۵۴. خانواده و مهدویت / نقاط مشترک / ۶۰ ص
۵۵. مؤمن آینه‌ی مؤمن / جیبی / ۸۰ ص
۵۶. عشق خوبان / پالتویی / ۷۲ ص
۵۷. معرفت خوبان / پالتویی / ۱۶۸ ص
۵۸. مهارت‌های زندگی / رقی / ۱۷۶ ص
۵۹. چهل حدیث منابع طبیعی / جیبی / ۶۴ ص
۶۰. چهل حدیث انتظار / جیبی / ۶۴ ص
۶۱. چهل حدیث مهدوی / جیبی / ۴۸ ص
۶۲. خطبه‌ای که هزار بار خوانده شد / جیبی / ۹۶ ص
۶۳. در حریم دوست / آداب خدمتگزاری در حرم مظهر رضوی / پالتویی / ۱۰۸ ص
۶۴. برنامه‌ریز مدیریت زمان / کلاسوری
۶۵. پایان طلایی / ۱۱۰ نکته پیرامون دوران باستانسنگی / رقی / ۱۵۲ ص
۶۶. بهشت عقائد ج ۱ و ۲ / وزیری / ۸۴۰ ص
۶۷. غدیریه / شرح زیارت امیرالمؤمنین علیه السلام در روز غدیر / پالتویی / ۶۰ ص
۶۸. دفاعیات پیشوای غدیر / پالتویی / ۱۲۰ ص

